

**CONSILIUL
UNIUNII EUROPENE**

**Bruxelles, 21 mai 2012
(OR. en)**

16396/11

**Dosar interinstituțional:
2011/0293 (NLE)**

**AMLAT 100
PESC 1391
WTO 389**

ACTE LEGISLATIVE ȘI ALTE INSTRUMENTE

Obiectul: Acord de instituire a unei asocieri între Uniunea Europeană și statele membre ale acesteia, pe de o parte, și America Centrală, pe de altă parte

ACORD
DE INSTITUIRE A UNEI ASOCIERI
ÎNTRE UNIUNEA EUROPEANĂ
ȘI STATELE MEMBRE ALE ACESTEIA, PE DE O PARTE,
ȘI AMERICA CENTRALĂ, PE DE ALTĂ PARTE

REGATUL BELGIEI,

REPUBLICA BULGARIA,

REPUBLICA CEHĂ,

REGATUL DANEMARCEI,

REPUBLICA FEDERALĂ GERMANIA,

REPUBLICA ESTONIA,

IRLANDA,

REPUBLICA ELENĂ,

REGATUL SPANIEI,

REPUBLICA FRANCEZĂ,

REPUBLICA ITALIANĂ,

REPUBLICA CIPRU,

REPUBLICA LETONIA,

REPUBLICA LITUANIA,

MARELE DUCAT AL LUXEMBURGULUI,

UNGARIA,

MALTA,

REGATUL ȚĂRILOR DE JOS,

REPUBLICA AUSTRIA,

REPUBLICA POLONĂ,

REPUBLICA PORTUGHEZĂ,

ROMÂNIA,

REPUBLICA SLOVENIA,

REPUBLICA SLOVACĂ,

REPUBLICA FINLANDA,

REGATUL SUEDEI,

REGATUL UNIT AL MARII BRITANII ȘI AL IRLANDEI DE NORD,

părți contractante la Tratatul privind Uniunea Europeană și la Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, denumite în continuare „state membre ale Uniunii Europene” și

UNIUNEA EUROPEANĂ,

pe de o parte, și

REPUBLICA COSTA RICA,

REPUBLICA EL SALVADOR,

REPUBLICA GUATEMALA,

REPUBLICA HONDURAS,

REPUBLICA NICARAGUA,

REPUBLICA PANAMA,

denumite în continuare „America Centrală”,

pe de altă parte,

AVÂND ÎN VEDERE legăturile istorice, culturale, politice, economice și sociale tradiționale dintre părți și voința acestora de a-și consolida relațiile pe baza principiilor și valorilor comune, pe baza mecanismelor existente care guvernează relațiile dintre părți, precum și voința de a consolida, aprofunda și diversifica relațiile biregionale în domenii de interes comun în spiritul respectului reciproc, al egalității, nediscriminării, solidarității și interesului reciproc;

AVÂND ÎN VEDERE evoluția pozitivă din ambele regiuni în cursul ultimelor două decenii, care a permis ca promovarea unor obiective și interese comune să intre într-o nouă etapă a relațiilor, acestea devenind mai aprofundate, mai moderne și permanente, pentru a stabili o asociere biregională care răspunde actualelor provocări interne și noilor realități internaționale;

SUBLINIIND importanța pe care părțile o acordă consolidării dialogului politic și procesului de cooperare economică dezvoltat până în prezent între părți în cadrul dialogului de la San José, deschis în 1984 și reînnoit, ulterior, în numeroase ocazii;

REAMINTIND concluziile reuniunii la nivel înalt din 2006 de la Viena, inclusiv angajamentele asumate de America Centrală cu privire la aprofundarea integrării economice regionale;

RECUNOSCÂND progresul realizat în procesul de integrare economică din America Centrală, cum ar fi ratificarea *Convenio Marco para el Establecimiento de la Unión Aduanera Centroamericana* și a *Tratado sobre Inversión y Comercio de Servicios*, precum și punerea în aplicare a unui mecanism jurisdicțional care asigură aplicarea legislației economice regionale în toată regiunea Americii Centrale;

REAFIRMÂND respectul pe care îl acordă principiilor democratice și drepturilor fundamentale ale omului, astfel cum sunt prevăzute de Declarația Universală a Drepturilor Omului;

REAMINTIND angajamentul asumat față de principiile statului de drept și bune guvernante;

ÎN TEMEIUL principiului răspunderii partajate și convinse fiind de importanța prevenirii consumului ilicit de droguri și a reducerii efectelor nocive ale acestuia, inclusiv a combaterii cultivării, producției, prelucrării și traficului de droguri și de precursori ai acestora, precum și a spălării banilor;

LUÂND ACT că dispozițiile prezentului acord, care intră sub incidența părții III titlul V din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, angajează Regatul Unit și Irlanda ca părți contractante distincte, și nu ca parte a Uniunii Europene, cu excepția cazului în care Uniunea Europeană împreună cu Regatul Unit și/sau Irlanda au notificat în comun republicile din cadrul părții AC cu privire la faptul că Regatului Unit sau Irlandei le revin obligații ca parte a Uniunii Europene în conformitate cu Protocolul nr. 21 privind poziția Regatului Unit și a Irlandei cu privire la spațiul de libertate, securitate și justiție anexat la Tratatul privind Uniunea Europeană și la Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. În cazul în care Regatul Unit și/sau Irlanda încetează să își asume obligații ca parte a Uniunii Europene în conformitate cu articolul 4a din Protocolul nr. 21, Uniunea Europeană împreună cu Regatul Unit și/sau Irlanda informează de îndată republicile din cadrul părții AC cu privire la orice modificare a poziției lor, caz în care acestea au în continuare obligații în temeiul prezentului acord în calitate de părți. Aceleași dispoziții se aplică și în cazul Danemarcei, în conformitate cu Protocolul privind poziția Danemarcei, anexat la respectivele tratate;

SUBLINIIND angajamentul lor de a conlucra pentru a realiza obiectivele de eradicare a sărăciei, de creare de noi locuri de muncă, de dezvoltare echitabilă și durabilă, inclusiv în ceea ce privește aspecte precum vulnerabilitatea în fața dezastrelor naturale, conservarea și protecția mediului și biodiversitatea, precum și integrarea progresivă a republicilor din cadrul părții AC în economia mondială;

REAFIRMÂND importanța pe care părțile o acordă principiilor și normelor care reglementează comerțul internațional, în special cele prevăzute de Acordul de la Marrakesh privind constituirea Organizației Mondiale a Comerțului, încheiat la 15 aprilie 1994 („Acordul OMC”), și de acordurile multilaterale anexate la Acordul OMC, precum și necesității de a le aplica într-un mod transparent și nediscriminatoriu;

AVÂND ÎN VEDERE diferențele de dezvoltare economică și socială existente între republicile din cadrul părții AC și partea UE, precum și obiectivul comun de consolidare a procesului de dezvoltare economică și socială în America Centrală;

DORIND să-și consolideze relațiile economice, în special comerțul și investițiile, consolidând și îmbunătățind nivelul actual al accesului republicilor din cadrul părții AC pe piața Uniunii Europene, contribuind astfel la creșterea economică în America Centrală și la reducerea asimetriilor dintre cele două regiuni;

CONVINSE fiind că prezentul acord va crea un climat care să conducă la intensificarea relațiilor economice durabile dintre acestea, în special în sectoarele comercial și al investițiilor, care sunt esențiale dezvoltării economice și sociale, precum și inovării și modernizării;

SUBLINIIND nevoia de a se baza pe principiile, obiectivele și mecanismele care dirijează relațiile dintre cele două regiuni, în special Acordul de dialog politic și de cooperare dintre Uniunea Europeană și statele sale membre, și republicile Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua și Panama semnat în 2003 („Acordul de dialog politic și de cooperare din 2003”), precum și Acordul-cadru de cooperare din 1993 semnat între aceleași părți;

CONȘTIENȚE de necesitatea de a promova dezvoltarea durabilă în ambele regiuni, printr-un parteneriat pentru dezvoltare care să includă toți actorii relevanți, inclusiv societatea civilă și sectorul privat, în conformitate cu principiile stipulate în Consensul de la Monterrey, în Declarația de la Johannesburg și în planul de punere în aplicare a acesteia;

REAFIRMÂND faptul că statele, în exercitarea puterii suverane de exploatare a resurselor lor naturale, în conformitate cu propriile politici de mediu și de dezvoltare, ar trebui să promoveze dezvoltarea durabilă;

CONȘTIENȚE de nevoia de a dezvolta un dialog cuprinzător referitor la migrație în vederea consolidării cooperării biregionale cu privire la problemele legate de migrație în cadrul părților de dialog politic și cooperare din prezentul acord și de a asigura promovarea efectivă și protecția drepturilor omului pentru toți migranții;

RECUNOSCÂND că nicio dispoziție din prezentul acord nu privește, în niciun fel, poziția părților în negocierile comerciale bilaterale sau multilaterale, actuale sau viitoare și nici nu poate fi interpretată sau analizată ca deținând această poziție;

SUBLINIIND voința de a coopera în cadrul forurilor internaționale în chestiuni de interes comun;

AVÂND ÎN VEDERE parteneriatul strategic dezvoltat între Uniunea Europeană și America Latină și zona Caraibilor în contextul reuniunii la nivel înalt de la Rio din 1999 și reafirmat la reuniunea la nivel înalt de la Madrid din 2002, la reuniunea la nivel înalt de la Guadalajara din 2004, la reuniunea la nivel înalt de la Viena din 2006, la reuniunea la nivel înalt de la Lima din 2008 și la reuniunea la nivel înalt de la Madrid din 2010;

ȚINÂND SEAMA de Declarația de la Madrid din mai 2010;

DECID SĂ ÎNCHEIE PREZENTUL ACORD:

PARTEA I

DISPOZIȚII GENERALE ȘI INSTITUȚIONALE

TITLUL I

NATURA ȘI DOMENIUL DE APLICARE ALE PREZENTULUI ACORD

ARTICOLUL 1

Principii

- (1) Respectarea principiilor democratice și a drepturilor fundamentale ale omului, astfel cum sunt prevăzute în Declarația Universală a Drepturilor Omului, precum și a statului de drept, reprezintă fundamentul politicilor interne și internaționale ale ambelor părți și constituie un element esențial al prezentului acord.

- (2) Părțile confirmă angajamentul lor pentru promovarea dezvoltării durabile, care reprezintă un principiu director pentru punerea în aplicare a prezentului acord, luând în considerare în special Obiectivele de dezvoltare ale mileniului. Părțile asigură un echilibru adecvat între componentele economice, sociale și de mediu ale dezvoltării durabile.

(3) Părțile reafirmă atașamentul lor față de buna guvernare și statul de drept, care implică, în special, supremația legii, separarea puterilor, independența sistemului judiciar, proceduri decizionale clare la nivelul autorităților publice, instituții transparente și responsabile, buna gestionare transparentă a afacerilor publice la nivel local, regional și național, precum și punerea în aplicare a măsurilor care au ca scop prevenirea și combaterea corupției.

ARTICOLUL 2

Obiective

Părțile convin cu privire la următoarele obiective ale prezentului acord:

- (a) întărirea și consolidarea relațiilor dintre părți printr-o asocier bazată pe trei componente interdependente și fundamentale: dialogul politic, cooperarea și comerțul, pe baza respectului reciproc, a reciprocității și a interesului reciproc. Punerea în aplicare a prezentului acord face uz pe deplin de aranjamentele și mecanismele instituționale convenite de către părți;
- (b) dezvoltarea unui parteneriat politic privilegiat bazat pe valori, principii și obiective comune, în special respectul și promovarea democrației și a drepturilor omului, a dezvoltării durabile, a bunei guvernare și a statului de drept, cu angajamentul de a promova și de a proteja aceste valori și principii la nivel mondial, astfel încât să contribuie la consolidarea multilateralismului;

- (c) intensificarea cooperării biregionale în toate domeniile de interes comun, cu scopul de a realiza o dezvoltare economică și socială mai durabilă și mai echitabilă în ambele regiuni;
- (d) extinderea și diversificarea relațiilor comerciale biregionale ale părților în conformitate cu Acordul OMC și obiectivele și dispozițiile specifice prevăzute în partea IV din prezentul acord, care ar trebui să contribuie la o creștere economică mai intensă, la îmbunătățirea progresivă a calității vieții din ambele regiuni și la o mai bună integrare a ambelor regiuni în economia mondială;
- (e) consolidarea și aprofundarea procesului progresiv al integrării regionale în domenii de interes comun, ca mod de facilitare a punerii în aplicare a prezentului acord;
- (f) consolidarea relațiilor de bună vecinătate și a principiului de soluționare pașnică a litigiilor;
- (g) cel puțin menținerea și de preferință dezvoltarea nivelului de bună guvernare, a standardelor sociale, de muncă și de mediu realizate prin punerea în aplicare efectivă a convențiilor internaționale la care părțile sunt părți data intrării în vigoare a prezentului acord; și
- (h) promovarea intensificării comerțului și a investițiilor între părți, luând în considerare un tratament special și diferențiat pentru a reduce asimetriile structurale existente între cele două regiuni.

ARTICOLUL 3

Domeniu de aplicare

Părțile își aplică reciproc un tratament egal. Nicio dispoziție din prezentul acord nu se interpretează ca subminând suveranitatea oricărei republici din cadrul părții AC.

TITLUL II

CADRU INSTITUȚIONAL

ARTICOLUL 4

Consiliul de asociere

(1) Prin prezentul acord se instituie un Consiliu de asociere care urmărește realizarea obiectivelor din prezentul acord și supraveghează punerea în aplicare a acestuia. Consiliul de asociere se reunește la nivel ministerial periodic, la cel mult doi ani, și în mod excepțional, atunci când situația impune aceasta, în cazul în care părțile convin în acest sens. Consiliul de asociere se reunește la nivel de șefi de stat sau de guvern, dacă este necesar și în cazul în care părțile convin în acest sens. De asemenea, pentru consolidarea dialogului politic și pentru eficientizarea acestuia, sunt încurajate reuniunile „*ad hoc*” la nivel de lucru.

(2) Consiliul de asociere examinează orice aspect major care apare în cadrul prezentului acord, precum și orice alte chestiuni bilaterale, multilaterale sau internaționale de interes comun.

(3) Consiliul de asociere examinează, de asemenea, propunerile și recomandările părților în vederea îmbunătățirii relațiilor stabilite în cadrul prezentului acord.

ARTICOLUL 5

Componența și regulamentul de procedură

(1) Consiliul de asociere este format din reprezentanți ai părții UE și din reprezentanți la nivel ministerial din partea fiecărei republici din cadrul părții AC, în conformitate cu procedurile interne ale fiecărei părți și luând în considerare aspectele specifice (dialog politic, cooperare și/sau comerț) care urmează să fie abordate într-o anumită sesiune.

(2) Consiliul de asociere își stabilește propriul regulament de procedură.

(3) Membrii Consiliului de asociere pot dispune să fie reprezentați, în conformitate cu condițiile stabilite prin regulamentul de procedură al acestuia.

(4) Consiliul de asociere este prezidat alternativ de un reprezentant al părții UE, pe de o parte, și de un reprezentant al unei republici din cadrul părții AC, pe de altă parte, în conformitate cu dispozițiile prevăzute în regulamentul său de procedură.

ARTICOLUL 6

Putere de decizie

(1) În vederea realizării obiectivelor prezentului acord, Consiliul de asociere dispune de competența de a adopta decizii în cazurile prevăzute în prezentul acord.

(2) Deciziile adoptate sunt obligatorii pentru părți, care iau toate măsurile necesare pentru a le pune în aplicare în conformitate cu normele interne și procedurile juridice ale fiecărei părți.

(3) Consiliul de asociere poate, de asemenea, să formuleze recomandări adecvate.

(4) Consiliul de asociere adoptă decizii și recomandări prin acordul părților. În cazul republicilor din cadrul părții AC, adoptarea deciziilor și recomandărilor se face prin consens.

(5) Procedura prevăzută la alineatul (4) se aplică tuturor celorlalte organe de conducere instituite prin prezentul acord.

ARTICOLUL 7

Comitetul de asociere

- (1) Consiliul de asociere este asistat la îndeplinirea sarcinilor sale de un Comitet de asociere, format din reprezentanți ai părții UE și din reprezentanți ai fiecărei republici din cadrul părții AC, la nivel de înalți funcționari, având în vedere chestiunile specifice (dialog politic, cooperare și/sau comerț) care urmează să fie abordate într-o anumită sesiune.
- (2) Comitetului de asociere îi revine răspunderea pentru punerea în aplicare generală a prezentului acord.
- (3) Consiliul de asociere stabilește regulamentul de procedură al Comitetului de asociere.
- (4) Comitetul de asociere are competența de a adopta decizii în cazurile prevăzute în prezentul acord sau în cazul în care această competență i-a fost delegată de Consiliul de asociere. În acest caz, Comitetul de asociere adoptă decizii în conformitate cu condițiile prevăzute la articolele 4 - 6.

(5) Comitetul de asociere se reunește în general o dată pe an pentru o analiză de ansamblu a punerii în aplicare a prezentului acord, la o dată și cu o agendă convenite în prealabil de către părți, la Bruxelles într-un an și în America Centrală în anul următor. Pot fi convocate reuniuni extraordinare de comun acord, la cererea oricăreia dintre părți. Comitetul de asociere este prezidat în mod alternativ de un reprezentant al fiecăreia dintre părți.

ARTICOLUL 8

Subcomitete

- (1) Comitetul de asociere este asistat la îndeplinirea sarcinilor sale de subcomitetele instituite prin prezentul acord.
- (2) Comitetul de asociere poate decide să instituie subcomitete suplimentare. Acesta poate decide modificarea sarcinii atribuite sau dizolvarea oricărui subcomitet.
- (3) Subcomitetele se reunesc o dată pe an sau la solicitarea oricăreia părți sau a Comitetului de asociere, la un nivel adecvat. În cazul reuniunilor față în față, acestea au loc alternativ la Bruxelles sau în America Centrală. Reuniunile pot avea loc, de asemenea, prin orice mijloace tehnice aflate la dispoziția părților.

- (4) Subcomitetele sunt prezidate alternativ de un reprezentant al părții UE, pe de o parte, și de un reprezentant al unei republici din cadrul părții AC, pe de altă parte, pe o perioadă de un an.
- (5) Instituirea sau existența unui subcomitet nu împiedică părțile de a adresa orice chestiune direct Comitetului de asociere.
- (6) Consiliul de asociere adoptă un regulament de procedură care stabilește componența și sarcinile acestor subcomitete, precum și modul lor de funcționare, în cazul în care acestea nu sunt prevăzute de prezentul acord.
- (7) Prin prezentul acord se instituie un subcomitet de cooperare. Acesta asistă Comitetul de asociere la îndeplinirea sarcinilor sale referitoare la partea III din prezentul acord. De asemenea, acesta are următoarele atribuții:
- (a) să abordeze orice aspect legat de cooperare care i-a fost atribuit de Comitetul de asociere;
 - (b) să urmărească punerea generală în aplicare a părții III din prezentul acord;
 - (c) să dezbată orice aspect referitor la cooperare care poate afecta funcționarea părții III din prezentul acord.

ARTICOLUL 9

Comitetul parlamentar de asociere

- (1) Prin prezentul acord se instituie un Comitet parlamentar de asociere. Acesta este alcătuit din membri ai Parlamentului European, pe de o parte, și pe de altă parte, din membri ai *Parlamento Centroamericano (PARLACEN)*, iar în cazul republicilor din cadrul părții AC care nu sunt membre PARLACEN, din reprezentanți desemnați de Congresul Național respectiv, care se reunesc și fac schimb de opinii. Acesta își stabilește frecvența reuniunilor sale și este prezidat de una dintre părți în mod alternativ.
- (2) Comitetul parlamentar de asociere își stabilește propriul regulament de procedură.
- (3) Comitetul parlamentar de asociere poate solicita Consiliului de asociere informații relevante cu privire la punerea în aplicare a prezentului acord. Consiliul de asociere furnizează comitetului informațiile solicitate.
- (4) Comitetul parlamentar de asociere este informat cu privire la deciziile și recomandările Consiliului de asociere.
- (5) Comitetul parlamentar de asociere poate formula recomandări Consiliului de asociere.

ARTICOLUL 10

Comitetul consultativ mixt

- (1) Prin prezentul acord se instituie un Comitet consultativ mixt ca organism consultativ al Consiliului de asociere. Activitatea acestuia constă în transmiterea către Consiliul de asociere a opiniilor organizațiilor societății civile cu privire la punerea în aplicare a prezentului acord fără a aduce atingere altor procese în conformitate cu articolul 11. De asemenea, Comitetul consultativ mixt este însărcinat să contribuie la promovarea dialogului și cooperării între organizațiile societății civile din Uniunea Europeană și cele din America Centrală.
- (2) Comitetul consultativ mixt este alcătuit dintr-un număr egal de reprezentanți ai Comitetului Economic și Social European, pe de o parte, și pe de altă parte, din reprezentanți ai *Comité Consultivo del Sistema de la Integración Centroamericana (CC-SICA)* și ai *Comité Consultivo de Integración Económica (CCIE)*.
- (3) Comitetul consultativ mixt își stabilește propriul regulament de procedură.

ARTICOLUL 11

Societatea civilă

- (1) Părțile promovează reuniuni între reprezentanții societății civile din Uniunea Europeană și America Centrală, inclusiv comunitatea academică, partenerii economici și sociali și organizațiile neguvernamentale.
- (2) Părțile convoacă reuniuni periodice cu acești reprezentanți cu scopul de a-i informa cu privire la punerea în aplicare a prezentului acord și pentru a colecta sugestiile acestora în această privință.

PARTEA II

DIALOGUL POLITIC

ARTICOLUL 12

Obiective

Părțile convin cu privire la următoarele obiective ale dialogului politic dintre republicile din cadrul părții AC și partea UE:

- (a) instituirea unui parteneriat politic privilegiat bazat în special pe respectul și promovarea democrației, păcii, drepturilor omului, statului de drept, buneii guvernante și dezvoltării durabile;
- (b) apărarea valorilor, principiilor și obiectivelor comune prin promovarea acestora la nivel internațional, în special în cadrul Organizației Națiunilor Unite;
- (c) consolidarea Organizației Națiunilor Unite ca punct central al sistemului multilateral, pentru ca aceasta să poată aborda efectiv provocările mondiale;
- (d) intensificarea dialogului politic pentru a permite schimbul pe scară largă a unor opinii, poziții și informații care să ducă la inițiative comune la nivel internațional;

- (e) cooperarea în domeniul politicii externe și de securitate, având ca obiectiv coordonarea pozițiilor lor și întreprinderea de inițiative comune de interes reciproc la nivelul forurilor internaționale relevante.

ARTICOLUL 13

Domenii

- (1) Părțile convin că dialogul politic cuprinde toate aspectele de interes comun, atât la nivel regional, cât și la nivel internațional.
- (2) Dialogul politic dintre părți pregătește terenul pentru noi inițiative care urmăresc obiective comune și pentru stabilirea unei baze comune în domenii precum: integrarea regională; statul de drept; buna guvernare; democrația; drepturile omului; promovarea și protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale populațiilor indigene și a indivizilor acestora, astfel cum sunt recunoscute în Declarația Organizației Națiunilor Unite privind drepturile populațiilor indigene; șanse egale și egalitatea de șanse între bărbați și femei; structura și orientarea cooperării internaționale; migrația; reducerea sărăciei și coeziunea socială; normele fundamentale de muncă; protecția mediului și gestionarea durabilă a resurselor naturale; securitatea și stabilitatea regională, inclusiv combaterea insecurității cetățenilor; corupția; drogurile; crima organizată transnațională; traficul cu arme de calibru mic și armament ușor, precum și cu muniția a ferență; combaterea terorismului; prevenirea și soluționarea pașnică a conflictelor.

(3) Dialogul desfășurat în temeiul părții II cuprinde, de asemenea, convențiile internaționale privind drepturile omului, buna guvernare, normele fundamentale de muncă și mediul, în conformitate cu angajamentele internaționale ale părților și ridică în special problema punerii efective în aplicare a acestora.

(4) Părțile pot conveni în orice moment să adauge orice alt subiect ca domeniu pentru dialog politic.

ARTICOLUL 14

Dezarmarea

(1) Părțile convin să coopereze și să contribuie la consolidarea sistemului multilateral în domeniul dezarmării în ceea ce privește armele convenționale prin respectarea în totalitate și punerea în aplicare la nivel național a obligațiilor existente ale acestora în temeiul tratatelor și acordurilor internaționale și a altor instrumente internaționale din domeniul dezarmării în ceea ce privește armele convenționale.

(2) În special, părțile vor promova punerea deplină în aplicare și universalizarea Convenției privind interzicerea utilizării, stocării, producerii și transferului de mine antipersonal și distrugerea acestora și a Convenției privind armele convenționale și a protocoalelor acesteia.

(3) De asemenea, părțile recunosc că fabricarea, transferul și circulația ilicită de arme de calibru mic și armament ușor, inclusiv muniția aferentă, precum și acumularea lor în exces și răspândirea necontrolată reprezintă în continuare o amenințare importantă pentru pacea și securitatea internațională. Prin urmare, acestea convin să coopereze în combaterea comerțului ilicit și acumulării excesive de arme de calibru mic și armament ușor, inclusiv muniția aferentă, și convin, de asemenea, să conlucreze în vederea reglementării comerțului ilicit cu arme convenționale.

(4) Prin urmare, părțile convin să respecte și să pună în aplicare pe deplin obligațiile care le revin în ceea ce privește combaterea comerțului ilicit cu arme de calibru mic și armament ușor, inclusiv cu muniția aferentă, în temeiul acordurilor internaționale în vigoare și al rezoluțiilor aplicabile ale Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, precum și angajamentele care le revin în cadrul altor instrumente internaționale aplicabile în acest domeniu, precum Programul de acțiune al Organizației Națiunilor Unite privind armele de calibru mic și armamentul ușor.

ARTICOLUL 15

Armele de distrugere în masă

(1) Părțile consideră că proliferarea armelor nucleare, chimice și biologice de distrugere în masă și a sistemelor de transport la țintă a acestora atât către actori statali cât și către actori non-statali, reprezintă una dintre cele mai grave amenințări la adresa stabilității și securității internaționale.

- (2) Prin urmare, părțile convin să coopereze și să contribuie la combaterea proliferării armelor de distrugere în masă și a sistemelor de transport la țintă prin respectarea deplină și punerea în aplicare la nivel național a obligațiilor existente ale acestora în temeiul tratatelor și acordurilor internaționale privind dezarmarea și neproliferarea și a altor obligații internaționale relevante.
- (3) Părțile convin că prezenta dispoziție constituie un element esențial al prezentului acord.
- (4) De asemenea, părțile convin să coopereze și să contribuie la obiectivul neproliferării prin:
- (a) realizarea demersurilor pentru semnarea, ratificarea sau aderarea, după caz, și pentru aplicarea și respectarea deplină a oricăror alte instrumente internaționale relevante;
 - (b) stabilirea unui sistem eficient de controale naționale la export, pentru controlul exportului și al tranzitului de mărfuri care au legătură cu armele de distrugere în masă, inclusiv un control al tehnologiilor cu dublă utilizare în ceea ce privește utilizarea finală pentru arme de distrugere în masă, și care să cuprindă sancțiuni eficiente pentru încălcarea controalelor la export.
- (5) Părțile convin să instituie un dialog politic periodic care să însoțească și să consolideze cooperarea lor în acest domeniu.

ARTICOLUL 16

Combaterea terorismului

(1) Părțile reafirmă importanța combaterii terorismului și convin să coopereze pentru prevenirea și eradicarea actelor teroriste, în conformitate cu dreptul internațional în materie de acțiuni umanitare, drepturile omului și drepturile privind refugiații, convențiile și instrumentele internaționale relevante, rezoluțiile relevante ale Organizației Națiunilor Unite și legislațiile și reglementările lor interne și strategia mondială împotriva terorismului adoptată de Adunarea generală a Organizației Națiunilor Unite în Rezoluția nr. 60/288 din 8 septembrie 2006.

(2) Părțile cooperează, în special:

- (a) în cadrul punerii depline în aplicare a convențiilor și instrumentelor internaționale, inclusiv a tuturor rezoluțiilor relevante ale Adunării generale a Organizației Națiunilor Unite și ale Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite;
- (b) prin schimb de informații referitoare la grupurile de teroriști și rețelele de sprijin a acestora, în conformitate cu legislația internațională și națională;
- (c) prin cooperare în materia mijloacelor și metodelor utilizate pentru combaterea terorismului, inclusiv în domenii tehnice și de formare, precum și prin schimb de experiență în ceea ce privește prevenirea terorismului și în domeniul protecției împotriva terorismului și combaterea acestuia;

- (d) prin schimb de opinii privind cadrele legislative și cele mai bune practici, precum și prin asistență tehnică și administrativă;
- (e) prin schimb de informații în conformitate cu legislația lor respectivă;
- (f) prin asistență tehnică și formare cu privire la metodele de investigație, tehnologia informației, elaborarea protocoalelor privind prevenția, alertele și reacțiile eficiente la acte sau amenințări de terorism; și
- (g) prin schimb de opinii privind modelele de prevenție referitoare la alte activități ilicite legate de terorism, cum ar fi, printre altele, spălarea banilor, traficul cu arme de foc, falsificarea actelor de identitate și traficul de persoane.

ARTICOLUL 17

Infracțiuni grave de interes internațional

- (1) Părțile reafirmă faptul că cele mai grave infracțiuni care afectează întreaga comunitate internațională nu ar trebui să rămână nepedepsite și că aducerea acestora în fața justiției ar trebui asigurată prin măsuri la nivel intern sau internațional, după caz, inclusiv la nivelul Curții Penale Internaționale.

- (2) Părțile consideră că înființarea și funcționarea efectivă a Curții Penale Internaționale constituie o evoluție importantă pentru pacea și justiția internațională și că Curtea reprezintă un instrument eficient pentru anchetarea și condamnarea autorilor celor mai grave infracțiuni care afectează comunitatea internațională în ansamblu atunci când instanțele naționale nu sunt de acord sau nu sunt în măsură să facă acest lucru, având în vedere complementaritatea Curții Penale Internaționale cu jurisdicția penală națională.
- (3) Părțile convin să coopereze la promovarea aderării universale la Statutul de la Roma prin:
- (a) adoptarea în continuare a unor măsuri pentru punerea în aplicare a Statutului de la Roma și pentru ratificarea și punerea în aplicare a instrumentelor aferente (cum ar fi Acordul cu privire la privilegiile și imunitățile Curții Penale Internaționale);
 - (b) schimbul de experiență cu partenerii regionali cu privire la adoptarea ajustărilor juridice necesare pentru a permite ratificarea și punerea în aplicare a Statutului de la Roma; și
 - (c) adoptarea unor măsuri pentru salvagardarea integrității Statutului de la Roma.
- (4) Decizia cu privire la cel mai potrivit moment pentru aderarea la Statutul de la Roma constituie o prerogativă suverană a fiecărui stat.

ARTICOLUL 18

Finanțarea dezvoltării

- (1) Părțile convin să sprijine eforturile internaționale de promovare a politicilor și reglementărilor de finanțare a dezvoltării și de consolidare a cooperării în scopul realizării obiectivelor de dezvoltare convenite la nivel internațional, inclusiv Obiectivele de dezvoltare ale mileniului, precum și angajamentele Consensului de la Monterrey și ale altor foruri aferente.
- (2) În acest scop și, având obiectivul de a promova societăți mai inclusive, părțile recunosc necesitatea de a dezvolta mecanisme financiare noi și inovative.

ARTICOLUL 19

Migrație

- (1) Părțile reafirmă importanța pe care o acordă gestionării comune a fluxurilor de migrație între teritoriile lor. Recunoscând că sărăcia reprezintă una din cauzele fundamentale ale migrației și în vederea consolidării cooperării între ele, părțile inițiază un dialog global privind toate chestiunile legate de migrație, inclusiv migrația ilegală, fluxurile de refugiați, introducerea ilegală și traficul de persoane, precum și privind includerea aspectelor legate de migrație, inclusiv a exodului de inteligență, în strategiile naționale de dezvoltare economică și socială a zonelor din care provin migrații, ținând cont și de legăturile istorice și culturale dintre cele două regiuni.

(2) Părțile convin să asigure exercitarea, protecția și promovarea efectivă a drepturilor omului în rândul tuturor migraților și a principiilor de echitate și transparență la tratamentul egal al migraților și subliniază importanța combaterii rasismului, discriminării, xenofobiei și a altor forme de intoleranță.

ARTICOLUL 20

Mediu

(1) Părțile promovează dialogul în domeniile mediului și dezvoltării durabile prin schimbul de informații și prin încurajarea inițiativelor privind problemele de mediu locale și globale, recunoscând principiul răspunderilor partajate dar diferențiate, astfel cum sunt prevăzute în Declarația de la Rio privind mediul și dezvoltarea din 1992.

(2) Dialogul respectiv are ca scop, printre altele, combaterea amenințării reprezentate de schimbările climatice, conservarea biodiversității, protecția și gestionarea durabilă a pădurilor pentru, printre altele, reducerea emisiilor rezultate în urma despăduririlor și degradării pădurilor, protecția resurselor acvatice și marine, a bazinelor și a zonelor umede, cercetarea și dezvoltarea de combustibili alternativi și tehnologii de energie regenerabilă și reformarea guvernancei în materie de mediu în vederea sporirii eficienței acesteia.

ARTICOLUL 21

Securitatea cetățenilor

Părțile poartă un dialog cu privire la securitatea cetățenilor, care stă la baza promovării dezvoltării umane, a democrației, buneii guvernante și respectului pentru drepturile omului și libertățile fundamentale. Părțile recunosc faptul că securitatea cetățenilor reprezintă un aspect care depășește granițele naționale și regionale și, prin urmare, aceasta necesită stimularea unui dialog mai larg și cooperarea în acest domeniu.

ARTICOLUL 22

Buna guvernanta în domeniul fiscal

În vederea consolidării și dezvoltării activităților economice și ținând seama, în același timp, de necesitatea constituirii unui cadru de reglementare adecvat, părțile recunosc și se angajează să pună în aplicare principii comune și convenite la nivel internațional în ceea ce privește buna guvernanta în domeniul fiscal.

ARTICOLUL 23

Fondul comun de credit economico-financiar

- (1) Părțile convin cu privire la importanța sporirii eforturilor de reducere a sărăciei și de susținere a dezvoltării Americii Centrale, în special a zonelor și populațiilor sale cele mai sărace.
- (2) Prin urmare, părțile convin să negocieze crearea unui mecanism economic și financiar comun care include, printre altele, intervenția Băncii Europene de Investiții (BEI), a Facilității de investiții pentru America Latină (LAIF), precum și asistență tehnică din partea programului regional de cooperare din America Centrală. Acest mecanism oferă asistență pentru reducerea sărăciei, promovează dezvoltarea și bunăstarea generală a Americii Centrale și stimulează creșterea socio-economică, promovând o relație echilibrată între cele două regiuni.
- (3) În acest scop a fost înființat un grup de lucru biregional. Respectivului grup îi revine mandatul de a examina crearea unui astfel de mecanism, precum și modalitățile de funcționare ale acestuia.

PARTEA III

COOPERARE

ARTICOLUL 24

Obiective

- (1) Obiectivul general al cooperării îl reprezintă susținerea punerii în aplicare a prezentului acord în vederea realizării unui parteneriat eficient între cele două regiuni prin facilitarea resurselor, mecanismelor, instrumentelor și procedurilor.
- (2) Se acordă prioritate următoarelor obiective, care sunt detaliate în titlurile I - IX din prezenta parte:
 - (a) consolidarea păcii și securității;
 - (b) contribuția la consolidarea instituțiilor democratice, a bunei guvernante și a aplicării depline a statului de drept, egalității între femei și bărbați, tuturor formelor de nediscriminare, diversității culturale, pluralismului, promovării și respectării drepturilor omului, libertăților fundamentale, transparenței și participării cetățenilor;

- (c) contribuția la coeziunea socială prin reducerea sărăciei, inegalităților, excluziunii sociale și a tuturor formelor de discriminare în vederea îmbunătățirii calității vieții pentru populațiile din America Centrală și Uniunea Europeană;
- (d) promovarea creșterii economice în vederea stimulării dezvoltării durabile, reducând dezechilibrele dintre și din interiorul părților, precum și dezvoltarea de sinergii între cele două regiuni;
- (e) aprofundarea procesului de integrare regională în America Centrală prin consolidarea capacității de punere în aplicare și utilizare a avantajelor prezentului acord, contribuind astfel la dezvoltarea economică, socială și politică a regiunii Americii Centrale în ansamblu;
- (f) consolidarea capacităților de producție și gestionare și sporirea competitivității, deschizând astfel comerțul și oportunitățile de investiții pentru toți actorii economici și sociali din cele două regiuni.

(3) Părțile pun în aplicare politici și măsuri pentru realizarea obiectivelor menționate.

Respectivele măsuri pot include mecanisme financiare inovative care să contribuie la realizarea Obiectivelor de dezvoltare ale mileniului și a altor obiective de dezvoltare convenite la nivel internațional, în conformitate cu angajamentele Consensului de la Monterrey și ale altor foruri aferente.

ARTICOLUL 25

Principii

Cooperarea dintre părți se ghidează după următoarele principii:

- (a) cooperarea susține și completează eforturile țărilor asociate și ale regiunilor de a pune în aplicare prioritățile stabilite prin propriile politici și strategii de dezvoltare, fără a aduce atingere activităților întreprinse cu societățile lor civile;
- (b) cooperarea constituie rezultatul unui dialog între țările și regiunile asociate;
- (c) părțile promovează participarea societății civile și a autorităților locale la politicile lor de dezvoltare și la cooperare;
- (d) activitățile de cooperare se stabilesc atât la nivel național, cât și la nivel regional, completându-se reciproc astfel încât să susțină obiectivele generale și specifice prevăzute în prezentul acord;
- (e) cooperarea ține cont de aspecte orizontale cum ar fi democrația și drepturile omului, buna guvernare, populațiile indigene, egalitatea între bărbați și femei, mediu - inclusiv dezastre naturale - și integrare regională;

- (f) părțile sporesc eficiența cooperării lor prin desfășurarea acțiunilor în cadrul unor structuri convenite reciproc. Acestea promovează armonizarea, alinierea și coordonarea dintre donori și îndeplinirea obligațiilor reciproce legate de îndeplinirea activităților de cooperare;
- (g) cooperarea include asistența tehnică și financiară ca mijloc de contribuție la punerea în aplicare a obiectivelor din prezentul acord;
- (h) părțile convin cu privire la importanța luării în considerare a nivelurilor lor diferite de dezvoltare în momentul elaborării activităților de cooperare;
- (i) părțile convin asupra importanței susținerii în continuare a politicilor și strategiilor de reducere a sărăciei din țările cu venituri medii, o atenție sporită fiind acordată țărilor cu venituri submedii;
- (j) cooperarea în cadrul prezentului acord nu afectează participarea republicilor din cadrul părții AC, ca țări în curs de dezvoltare, la activitățile părții UE în domeniul cercetării pentru dezvoltare sau alte programe de cooperare din domeniul dezvoltării ale Uniunii Europene adresate țărilor terțe, în conformitate cu normele și procedurile acestor programe.

ARTICOLUL 26

Modalități și metodologie

- (1) Pentru punerea în aplicare a activităților de cooperare, părțile convin următoarele:
 - (a) instrumentele pot include un domeniu de aplicare larg de activități bilaterale, orizontale sau regionale, cum ar fi programe și proiecte, inclusiv proiecte de infrastructură, sprijin bugetar, dialog de politică sectorială, schimb și transfer de echipament, studii, evaluări ale impactului, statistici și baze de date, schimburi de experiență și experți, formare, comunicare și campanii de sensibilizare, seminarii și publicații;
 - (b) punerea în aplicare poate fi realizată de autorități locale, naționale și regionale, societatea civilă și organizații internaționale;
 - (c) acestea pun la dispoziție resursele adecvate administrative și financiare necesare pentru asigurarea punerii în aplicare a activităților de cooperare asupra cărora au convenit în conformitate cu propriile acte cu putere de lege, norme administrative și proceduri;
 - (d) toate entitățile implicate în cooperare fac obiectul unei gestionări transparente și responsabile a resurselor;

- (e) acestea promovează cooperarea inovativă și finanțează modalități și instrumente pentru îmbunătățirea eficienței cooperării și utilizarea optimă a prezentului acord;
- (f) cooperarea dintre părți identifică și dezvoltă programe de cooperare inovative pentru republicile din cadrul părții AC;
- (g) acestea încurajează și facilitează finanțarea din sectorul privat și investițiile străine directe, în special prin finanțările Băncii Europene de Investiții în America Centrală în conformitate cu propriile proceduri și criterii financiare;
- (h) participarea fiecărei părți ca partener asociat în programele-cadru, programele specifice și alte activități ale celeilalte părți se promovează în conformitate cu propriile norme și proceduri;
- (i) se promovează participarea republicilor din cadrul părții AC la programele tematice și orizontale ale părții UE pentru America Latină, inclusiv prin intermediul unor ghișee specifice;
- (j) în conformitate cu propriile norme și proceduri, părțile promovează cooperarea trilaterală în domeniul de interes comun între cele două regiuni și țările terțe;
- (k) părțile explorează împreună toate posibilitățile practice de cooperare de interes reciproc.

(2) Părțile convin să promoveze cooperarea între instituțiile financiare, în funcție de necesitățile lor și în cadrul propriilor programe și legislații.

ARTICOLUL 27

Clauza de extindere

(1) Faptul că prezentul acord nu include un domeniu sau o activitate de cooperare nu se interpretează ca un impediment pentru părți de a decide, în conformitate cu legislațiile lor respective, să coopereze în domeniile sau activitățile respective.

(2) Nicio oportunitate de cooperare nu se exclude *a priori*. Părțile pot explora, în cadrul Comitetului de asociere, posibilități practice de cooperare de interes reciproc.

(3) În ceea ce privește punerea în aplicare a prezentului acord, părțile pot formula sugestii care să vizeze extinderea cooperării în toate domeniile, luând în considerare experiența acumulată în cursul punerii în aplicare a acordului.

ARTICOLUL 28

Cooperare în domeniul statistic

(1) Părțile convin să coopereze în vederea elaborării unor metode și programe statistice mai bune, în conformitate cu standardele internaționale acceptate, inclusiv în ceea ce privește colectarea, prelucrarea, controlul calității și difuzarea statisticilor, în vederea obținerii unor indicatori cu un grad ridicat de comparabilitate între părți, permițând astfel părților să-și utilizeze reciproc statisticile referitoare la comerțul cu mărfuri și servicii, investiții străine directe și, în general, cele referitoare la orice domeniu reglementat de prezentul acord pentru care pot fi stabilite date statistice. Părțile recunosc utilitatea cooperării bilaterale în sprijinul acestor obiective.

(2) De asemenea, cooperarea în acest domeniu urmărește:

(a) dezvoltarea unui sistem statistic regional care să susțină prioritățile de integrare regională convenite între părți;

(b) cooperarea în domeniul statistic cu privire la știință, tehnologie și inovare.

(3) Cooperarea respectivă ar putea include, printre altele: schimburi tehnice între institutele statistice din republicile din cadrul părții AC și cele din statele membre ale Uniunii Europene și Eurostat, inclusiv schimbul de oameni de știință; dezvoltarea de metode îmbunătățite și, după caz, consecvente de colectare a datelor, de dezagregare, de analiză și interpretare, și organizarea de seminarii, grupuri de lucru sau programe de formare în domeniul statistic.

TITLUL I

DEMOCRAȚIE, DREPTURILE OMULUI ȘI BUNA GUVERNANȚĂ

ARTICOLUL 29

Democrație și drepturile omului

- (1) Părțile cooperează în vederea respectării depline a tuturor drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care sunt universale, indivizibile, interconectate și interdependente, precum și a dezvoltării și consolidării democrației.
- (2) Cooperarea în cauză poate include, printre altele:
 - (a) punerea efectivă în aplicare a instrumentelor internaționale privind drepturile omului, precum și recomandările care derivă din organismele tratatelor și din procedurile speciale;
 - (b) integrarea promovării protecției drepturilor omului în politicile și planurile de dezvoltare naționale;
 - (c) consolidarea capacităților de aplicare a principiilor și practicilor democratice;

- (d) dezvoltarea și punerea în aplicare a unor planuri de acțiune pentru democrație și drepturile omului;
- (e) campanii de sensibilizare și educație cu privire la drepturile omului, democrație și cultivarea păcii;
- (f) consolidarea instituțiilor democratice și a instituțiilor privind drepturile omului, precum și a cadrelor juridice și instituționale pentru promovarea și protecția drepturilor omului;
- (g) dezvoltarea unor inițiative comune de interes reciproc în cadrul forurilor multilaterale relevante.

ARTICOLUL 30

Buna guvernanta

Părțile convin cu privire la faptul că cooperarea în acest domeniu trebuie să susțină activ guvernele prin acțiuni care au ca scop, în special:

- (a) respectarea statului de drept;
- (b) garantarea separării puterilor;

- (c) garantarea unui sistem judiciar independent și eficient;
- (d) promovarea unor instituții transparente, responsabile, eficiente, stabile și democratice;
- (e) promovarea unor politici de garantare a responsabilității și a gestionării transparente;
- (f) combaterea corupției;
- (g) consolidarea bunei guvernante transparente la nivel național, regional și local;
- (h) stabilirea și menținerea unor proceduri decizionale clare de către autoritățile publice la toate nivelurile;
- (i) susținerea participării societății civile.

ARTICOLUL 31

Modernizarea administrației publice și de stat, inclusiv descentralizarea

- (1) Părțile convin că obiectivul cooperării în acest domeniu este acela de a îmbunătăți cadrele juridice și instituționale ale acestora, în special pe baza celor mai bune practici. Aceasta include reformarea și modernizarea administrației publice, inclusiv prin dezvoltarea capacității, susținerea și consolidarea proceselor de descentralizare și promovarea schimbărilor organizaționale care rezultă din integrarea regională, acordând o atenție specială eficienței organizaționale și prestării de servicii către cetățeni, precum și bunei gestionări transparente a resurselor publice și responsabilității.

- (2) Respectiva cooperare poate include programe naționale și regionale, proiecte menite să dezvolte capacitățile de elaborare a politicilor, punerea în aplicare și evaluarea politicilor publice, precum și consolidarea sistemului judiciar, promovând în același timp implicarea societății civile.

ARTICOLUL 32

Prevenirea și soluționarea conflictelor

(1) Părțile convin că acțiunile de cooperare în acest domeniu promovează și mențin o politică de pace cuprinzătoare, care include prevenirea și soluționarea conflictelor. Respectiva politică se bazează pe principiul angajamentului și participării societății și se axează în special pe dezvoltarea capacităților regionale, subregionale și naționale. Aceasta asigură șanse egale pentru toate segmentele societății în domeniile politic, economic, social și cultural, consolidează legitimitatea democratică, promovează coeziunea socială și un mecanism eficace pentru concilierea pașnică a intereselor diferitelor grupuri și promovează o societate civilă activă și organizată, în special prin utilizarea instituțiilor regionale existente.

(2) Cooperarea trebuie să consolideze capacitățile de soluționare a conflictelor și poate include, printre altele, sprijinirea: proceselor de mediere, negociere și reconciliere; strategiilor de promovare a păcii; eforturilor de consolidare a încrederii și de dezvoltare a securității la nivel regional; eforturilor de ajutorare a copiilor, femeilor și bătrânilor și acțiunilor de combatere a minelor antipersonal.

ARTICOLUL 33

Consolidarea instituțiilor și a statului de drept

Părțile acordă o importanță deosebită consolidării statului de drept și instituțiilor, la orice nivel, în special în domeniul aplicării legii și al administrării justiției. Cooperarea urmărește, în special, consolidarea independenței sistemului judiciar și sporirea eficienței acestuia.

TITLUL II

JUSTIȚIE, LIBERTATE ȘI SECURITATE

ARTICOLUL 34

Protecția datelor cu caracter personal

(1) Părțile convin să coopereze în vederea îmbunătățirii nivelului de protecție a datelor cu caracter personal la cele mai înalte standarde internaționale, cum ar fi Orientările privind reglementarea dosarelor informatizate de date cu caracter personal, modificate de Adunarea generală a Organizației Națiunilor Unite la 14 decembrie 1990, și să depună eforturi în vederea circulației libere a datelor cu caracter personal între părți, în conformitate cu legislația lor națională.

(2) Cooperarea în materie de protecție a datelor cu caracter personal poate include, printre altele, asistența tehnică sub forma schimbului de informații și de experiență, pe baza legislației și reglementărilor celor două părți.

ARTICOLUL 35

Drogurile ilicite

(1) Părțile cooperează în vederea asigurării unei abordări cuprinzătoare, integrate și echilibrate prin acțiuni eficiente și coordonare între autoritățile competente, inclusiv a celor din sectorul sănătății, educației, al aplicării legii, al serviciilor vamale, social, al justiției și de interne, cu scopul de a reduce, în cea mai mare măsură posibilă, oferta și cererea de droguri ilicite, precum și impactul lor asupra consumatorilor de droguri și asupra societății în ansamblu, și pentru a realiza un control și o prevenire mai eficientă a deturnării către precursori chimici utilizați la fabricarea ilicită de stupefiante și substanțe psihotrope, inclusiv deturnarea către scopuri ilicite a stupefiantelor și a substanțelor psihotrope destinate utilizării medicale și științifice.

(2) Cooperarea are la bază principiul răspunderii partajate, convențiile internaționale relevante, precum și Declarația politică și Declarația specială privind orientările care trebuie urmate pentru reducerea cererii de droguri și celelalte documente principale adoptate de Cea de a XX-a sesiune specială a Adunării generale a Organizației Națiunilor Unite privind drogurile din iunie 1998.

(3) Cooperarea urmărește coordonarea și sporirea eforturilor comune de abordare a problemei drogurilor ilicite. Fără a aduce atingere altor mecanisme de cooperare, părțile convin că, la nivel interregional, pentru acest scop se utilizează mecanismul de coordonare și cooperare privind drogurile între Uniunea Europeană și America Latină și zona Caraibilor, convenind să coopereze în vederea consolidării eficienței acestuia.

(4) De asemenea, părțile convin să coopereze în vederea combaterii criminalității legate de traficul de droguri printr-o coordonare sporită cu organismele și instanțele internaționale relevante.

(5) Părțile cooperează în vederea asigurării unei abordări cuprinzătoare și echilibrate prin acțiuni eficiente și coordonare între autoritățile competente, inclusiv a celor din sectorul social, al justiției și de interne, având ca scop:

- (a) schimbul de opinii cu privire la schemele legislative și cele mai bune practici;
- (b) combaterea ofertei, traficului și cererii de stupefiante și substanțe psihotropice;
- (c) consolidarea cooperării judiciare și polițienești în vederea combaterii traficului ilicit;
- (d) consolidarea cooperării maritime în vederea combaterii eficiente a traficului;
- (e) înființarea de centre de informare și de monitorizare;

- (f) definirea și aplicarea de măsuri menite să reducă traficul ilicit de droguri, rețetele medicale ilicite (stupefiante și substanțe psihotropice) și precursorii chimici iliciți;
- (g) stabilirea de programe și proiecte de cercetare comune, precum și a asistenței judiciare reciproce;
- (h) stimularea dezvoltării alternative, în special promovarea culturilor legale pentru micii producători;
- (i) facilitarea formării și educării resurselor umane pentru a preveni consumul și traficul de droguri, precum și pentru a consolida sistemele de control administrativ;
- (j) sprijinirea programelor de prevenire și educație în rândul tinerilor, în cadrul și în afara școlii;
- (k) consolidarea prevenției și a tratamentului, a reabilitării și reintegrării consumatorilor de droguri, utilizând o gamă largă de modalități, inclusiv reducerea prejudiciilor legate de abuzul de droguri.

ARTICOLUL 36

Spălarea banilor, inclusiv finanțarea terorismului

- (1) Părțile convin să coopereze în vederea prevenirii utilizării sistemelor și întreprinderilor lor financiare pentru spălarea banilor care provin din orice infracțiuni grave, în special din infracțiuni legate de droguri și substanțe psihotrope ilicite și cele legate de acte teroriste.

- (2) Această cooperare include, după caz, în conformitate cu standardele stabilite de Grupul de Acțiune Financiară Internațională (GAFI), asistență administrativă și tehnică menită să dezvolte punerea în aplicare a reglementărilor și funcționarea eficientă a standardelor și mecanismelor adecvate. În special, cooperarea permite schimburile de informații relevante și adoptarea de standarde corespunzătoare de combatere a spălării de bani și a finanțării terorismului, în conformitate cu cele adoptate de organismele internaționale active în acest domeniu și cu cele mai bune practici utilizate în context internațional.

ARTICOLUL 37

Crima organizată și securitatea cetățenilor

(1) Părțile convin să coopereze pentru prevenirea și combaterea criminalității organizate și financiare. În acest scop, părțile promovează schimbul de bune practici și pun în aplicare standarde internaționale și instrumente relevante convenite, cum ar fi Convenția Organizației Națiunilor Unite privind criminalitatea organizată transfrontalieră și protocoalele adiționale la aceasta, precum și Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției. Părțile încurajează în special programele de protecție a martorilor.

(2) De asemenea, părțile convin să coopereze în vederea îmbunătățirii securității cetățenilor, în special prin susținerea politicilor și strategiilor de securitate. Această cooperare ar trebui să contribuie la prevenirea criminalității și ar putea include activități cum ar fi proiecte de cooperare regională între poliție și autoritățile judiciare, programe de formare, schimburi de cele mai bune practici de stabilire a profilului criminalistic. Aceasta cuprinde, printre altele, schimburi de opinii privind cadrele legislative, precum și asistență tehnică și administrativă menită să consolideze capacitățile instituționale și operaționale ale autorităților de aplicare a legii.

ARTICOLUL 38

Combaterea corupției

(1) Părțile recunosc importanța prevenirii și combaterii corupției în sectorul privat și în cel public și își reafirmă preocuparea cu privire la gravitatea și amenințarea pe care o reprezintă corupția pentru stabilitatea și securitatea instituțiilor democratice. În acest scop, părțile cooperează în vederea punerii în aplicare și promovării standardelor și instrumentelor internaționale relevante, cum ar fi Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției.

(2) Părțile cooperează în special în ceea ce privește:

- (a) sporirea eficienței organizaționale și garantarea gestionării transparente a resurselor publice și a responsabilității;
- (b) consolidarea instituțiilor relevante, inclusiv a autorităților de aplicare a legii și a sistemului judiciar;
- (c) prevenirea corupției și a dării de mită în tranzacțiile internaționale;
- (d) monitorizarea și evaluarea politicilor pentru combaterea corupției la nivel local, regional, național și internațional;

- (e) încurajarea acțiunilor care promovează valorile unei culturi de transparență, legalitate și o schimbare a atitudinii cetățenilor cu privire la practicile de corupție;
- (f) dezvoltarea în continuare a cooperării pentru facilitarea măsurilor de recuperare a activelor, promovând bunele practici și dezvoltarea capacității.

ARTICOLUL 39

Traficul ilicit cu arme de calibru mic și armament ușor

- (1) Părțile convin să coopereze în vederea prevenirii și combaterii traficului ilicit cu arme de calibru mic și armament ușor, inclusiv muniția aferentă. Părțile au ca obiectiv coordonarea acțiunilor de consolidare a cooperării juridice și instituționale, precum și colectarea și distrugerea armelor ilicite de calibru mic și a armamentului ușor ilicit, inclusiv a muniției aferente, aflate în posesia civililor.
- (2) Părțile convin să coopereze în vederea promovării inițiativelor comune de combatere a traficului ilicit cu arme de calibru mic și armament ușor, inclusiv muniția aferentă. În special, părțile cooperează la acele inițiative comune care au ca obiectiv punerea în aplicare a programelor naționale, regionale și internaționale, precum și a convențiilor din acest domeniu, atât într-un cadru multilateral, cât și interregional.

ARTICOLUL 40

Combaterea terorismului cu respectarea deplină a drepturilor omului

- (1) Cooperarea în domeniul combaterii terorismului va pune în aplicare cadrul și standardele convenite la articolul 16 din partea II.
- (2) De asemenea, părțile cooperează pentru a se asigura că este adusă în fața justiției orice persoană care participă la finanțarea, planificarea, pregătirea sau perpetrarea actelor teroriste sau în sprijinul actelor teroriste. Părțile convin cu privire la necesitatea respectării depline, în combaterea terorismului, a tuturor rezoluțiilor Organizației Națiunilor Unite relevante, cu respectarea, în același timp, a suveranității statelor, precum și a garanțiilor procedurale, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale.
- (3) Părțile convin să coopereze pentru prevenirea și eradicarea actelor de terorism prin intermediul cooperării polițienești și judiciare.

TITLUL III

DEZVOLTARE SOCIALĂ ȘI COEZIUNE SOCIALĂ

ARTICOLUL 41

Coeziune socială, inclusiv combaterea sărăciei, inegalităților și excluziunii

- (1) Recunoscând faptul că dezvoltarea socială trebuie însoțită de dezvoltarea economică, părțile convin că cooperarea trebuie să aibă ca obiectiv sporirea coeziunii sociale prin reducerea sărăciei, inechității, inegalității și excluziunii sociale, în special în vederea realizării Obiectivelor de dezvoltare ale mileniului și ale obiectivului convenit la nivel internațional de promovare a unei globalizări echitabile și a muncii decente pentru toți. Realizarea acestor obiective trebuie să mobilizeze resurse financiare semnificative, atât din resurse de cooperare, cât și din resurse naționale.
- (2) În acest scop, părțile cooperează pentru promovarea și susținerea aplicării:
 - (a) politicilor economice cu viziune socială orientate către o societate mai inclusivă, cu o mai bună distribuție a veniturilor în vederea reducerii inegalității și inechității;

- (b) politicilor comerciale și de investiții, ținând cont de legătura dintre comerț și dezvoltarea durabilă, comerțul echitabil, dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii, rurale și urbane, precum și a organizațiilor reprezentative ale acestora și pentru o responsabilitate socială a întreprinderilor;
- (c) politicilor fiscale echitabile și solide, permițând o mai bună redistribuire a resurselor, asigurând niveluri adecvate de cheltuieli sociale și reducând economia informală;
- (d) cheltuielilor sociale publice eficiente legate de identificarea clară a obiectivelor sociale, evoluând către o abordare orientată spre rezultate;
- (e) politicilor sociale eficiente și accesul echitabil la serviciile sociale pentru toți într-o varietate de sectoare cum ar fi domeniile educației, sănătății, nutriției, igienei, locuințelor, justiției și securității sociale;
- (f) politicilor de ocupare a forței de muncă orientate către o muncă decentă pentru toți și crearea unor oportunități economice concentrate în special pe grupurile cele mai sărace și mai vulnerabile și pe regiunile cele mai dezavantajate, precum și a măsurilor de promovare a toleranței cu privire la diversitatea culturală la locul de muncă;
- (g) sistemelor de protecție socială, printre altele în domeniile pensiilor, sănătății, accidentelor și șomajului, pe baza principiului solidarității și accesibilității pentru toți;

- (h) strategiilor și politicilor de combatere a xenofobiei și discriminării, în special pe motive de gen, rasă, convingeri sau etnie;
 - (i) politicilor și programelor specifice dedicate tineretului.
- (3) Părțile convin să stimuleze schimbul de informații privind aspectele de coeziune socială ale planurilor sau strategiilor naționale, precum și de experiențe de succese sau eșecuri în ceea ce privește formularea și punerea în aplicare a acestora.
- (4) De asemenea, părțile depun eforturi să evalueze în comun contribuția punerii în aplicare a prezentului acord la coeziunea socială.

ARTICOLUL 42

Ocuparea forței de muncă și protecția socială

- (1) Părțile convin să coopereze pentru promovarea ocupării forței de muncă și a protecției sociale prin acțiuni și programe, care au ca obiectiv în special:
- (a) asigurarea unei munci decente pentru toți;

- (b) crearea unor piețe ale forței de muncă mai inclusive și cu o bună funcționare;
- (c) extinderea acoperirii protecției sociale;
- (d) schimbul de cele mai bune practici în domeniul mobilității lucrătorilor și transferului drepturilor de pensie;
- (e) promovarea dialogului social;
- (f) asigurarea respectului principiilor și drepturilor fundamentale la locul de muncă identificate de convențiile Organizației Internaționale a Muncii (OIM), așa numitele norme fundamentale de muncă, în special cu privire la libertatea de asociere, dreptul la negocieri colective și nediscriminare, abolirea muncii forțate și a muncii copiilor, precum și tratamentul egal între bărbați și femei.
- (g) abordarea problemelor legate de economia informală;
- (h) acordarea unei atenții speciale grupurilor dezavantajate și combaterii discriminării;
- (i) dezvoltarea de resurse umane de calitate prin îmbunătățirea educației și formării, inclusiv a formării profesionale eficiente;
- (j) îmbunătățirea condițiilor de sănătate și securitate la locul de muncă, în special prin consolidarea inspectoratelor de muncă;

(k) stimularea creării de noi locuri de muncă și antreprenoriat prin consolidarea cadrului instituțional necesar constituirii de întreprinderi mici și mijlocii și facilitării accesului la credite și micro finanțări.

(2) Activitățile pot fi desfășurate la nivel național, regional și interregional, inclusiv prin intermediul unor rețele, a învățării reciproce, a identificării și diseminării bunelor practici, a schimbului de informații pe baza unor instrumente statistice comparabile și a unor indicatori comparabili și a contactelor între organizații și parteneri sociali.

ARTICOLUL 43

Educație și formare

(1) Părțile convin că obiectivul cooperării îl reprezintă:

- (a) promovarea accesului echitabil la educație pentru toți, inclusiv tineri, femei, vârstnici, populații indigene și grupuri minoritare, acordând o atenție specială celor mai vulnerabile și marginalizate segmente ale societății;
- (b) sporirea calității educației, considerând educația primară de bază ca o prioritate;

- (c) îmbunătățirea gradului de absolvire a educației primare și reducerea părăsirii timpurii a școlii în cadrul educației secundare obligatorii;
 - (d) îmbunătățirea învățării non-formale;
 - (e) îmbunătățirea infrastructurii și echipamentului centrelor de educație existente;
 - (f) promovarea educației pentru populațiile indigene, inclusiv educația interculturală bilingvă;
 - (g) promovarea învățământului superior, precum și a formării profesionale și a învățării pe tot parcursul vieții.
- (2) De asemenea, părțile convin să încurajeze:
- (a) cooperarea dintre institutele de învățământ superior ale părților, precum și schimbul de studenți, cercetători și cadre universitare prin programe existente;
 - (b) sinergiile dintre instituțiile de învățământ superior și sectorul privat și public în domenii convenite cu scopul de a ușura tranziția către un loc de muncă.
- (3) Părțile convin să acorde o atenție specială continuării dezvoltării Spațiului de cunoștințe UE-ALC și a inițiativelor precum Spațiul comun al învățământului superior UE-ALC, în special în vederea încurajării punerii în comun și schimbului de experiență și resurse tehnice.

ARTICOLUL 44

Sănătate publică

- (1) Părțile convin să coopereze la dezvoltarea unor sisteme de sănătate eficiente, a unei forțe de muncă în domeniul sănătății competente și suficiente, a unor mecanisme de finanțare și a unor sisteme de protecție socială echitabile.
- (2) Se acordă o atenție specială reformelor sectoriale și asigurării accesului echitabil la servicii de sănătate de calitate, securității alimentare și nutriționale în special pentru grupurile vulnerabile cum ar fi persoanele cu dizabilități, persoanele vârstnice, femeile, copiii și populațiile indigene.
- (3) De asemenea, părțile caută să coopereze pentru promovarea asistenței medicale primare și prevenției prin abordări și acțiuni integrate care implică alte sectoare politice, în special pentru combaterea HIV/SIDA, malariei, tuberculozei, dengăi, bolii Chagas și a altor boli prioritare transmisibile și netransmisibile, precum și a bolilor cronice; pentru reducerea mortalității infantile; pentru îmbunătățirea sănătății materne și pentru abordarea domeniilor prioritare precum sănătatea sexuală și a reproducerii, precum și asistența medicală și prevenirea bolilor cu transmitere sexuală și a sarcinilor nedorite, cu condiția ca aceste obiective să nu contravină cadrelor juridice naționale. De asemenea, părțile cooperează în domenii cum ar fi educație, epurarea apelor și aspecte sanitare.
- (4) Cooperarea poate încuraja în continuare dezvoltarea, punerea în aplicare și promovarea legislației internaționale în materie de sănătate, inclusiv Regulamentul sanitar internațional și Convenția-cadru pentru controlul tutunului a Organizației Mondiale a Sănătății.

(5) Părțile caută să creeze asociații în afara sistemului de sănătate publică prin parteneriate strategice cu societatea civilă și alți actori, acordând prioritate prevenirii bolilor și promovării sănătății.

ARTICOLUL 45

Populațiile indigene și alte grupuri etnice

(1) Respectând și promovând obligațiile lor naționale, regionale și internaționale, părțile convin că activitățile de cooperare trebuie să sporească protecția și promovarea drepturilor și libertăților fundamentale ale populațiilor indigene, astfel cum sunt recunoscute în Declarația Organizației Națiunilor Unite privind drepturile populațiilor indigene. De asemenea, activitățile de cooperare consolidează și promovează drepturile omului și libertățile fundamentale ale persoanelor care aparțin minorităților și grupurilor etnice.

(2) Ar trebui să se acorde o atenție specială reducerii sărăciei și combaterii inegalităților, excluziunii și discriminării. Dezvoltarea activităților de cooperare trebuie să se ghideze după documentele și instrumentele internaționale relevante care abordează drepturile populațiilor indigene cum ar fi Rezoluția Organizației Națiunilor Unite 59/174 privind a doua decadă a popoarelor indigene și, astfel cum a fost ratificată, Convenția 169 a Organizației Internaționale a Muncii privind populațiile indigene și tribale din statele independente, în conformitate cu obligațiile naționale și internaționale ale părților.

(3) De asemenea, părțile convin că activitățile de cooperare iau în considerare în mod sistematic identitățile sociale, economice și culturale ale acestor popoare și asigură în mod corespunzător participarea efectivă a acestora la activitățile de cooperare, în special în domeniile cele mai relevante pentru acestea, și anume gestionarea și utilizarea durabilă a terenurilor și resurselor naturale, mediu, educație, sănătate, patrimoniu și identitate culturală.

(4) Cooperarea contribuie la promovarea dezvoltării populațiilor indigene. De asemenea, cooperarea contribuie la promovarea dezvoltării persoanelor care aparțin minorităților și organizațiilor de grupuri etnice. Aceste cooperări consolidează capacitățile de negociere, administrative și de gestionare ale acestora.

ARTICOLUL 46

Grupuri vulnerabile

(1) Părțile convin că o cooperare în favoarea grupurilor vulnerabile trebuie să dea prioritate măsurilor, inclusiv politicilor și proiectelor inovative, care implică grupuri vulnerabile. Aceasta ar trebui să aibă ca obiectiv dezvoltarea umană, reducerea sărăciei și combaterea excluziunii sociale.

(2) Cooperarea include protecția drepturilor omului și oportunități egale pentru grupurile vulnerabile, crearea de oportunități economice pentru grupurile cele mai sărace, precum și politici sociale specifice care au ca obiectiv dezvoltarea capacităților umane prin educație și formare, acces la serviciile sociale de bază, sisteme de protecție socială și justiție cu un accent deosebit pe persoanele cu dizabilități și familiile acestora, copiii, femeile și vârstnici, printre altele.

ARTICOLUL 47

Egalitatea între bărbați și femei

(1) Părțile convin că acțiunile de cooperare contribuie la consolidarea politicilor, programelor și mecanismelor menite să asigure, să îmbunătățească și să extindă participarea egală și oportunitățile egale pentru bărbați și femei în toate sectoarele vieții politice, economice, sociale și culturale, în special în vederea punerii efective în aplicare a Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor. După caz, se preconizează acțiuni afirmative în sprijinul femeilor.

(2) Cooperarea promovează integrarea perspectivei egalității între bărbați și femei în toate domeniile relevante ale cooperării, inclusiv în politicile publice, strategiile și acțiunile de dezvoltare, precum și indicatorii care măsoară impactul acestora.

(3) De asemenea, integrarea ar trebui să faciliteze accesul egal al bărbaților și femeilor la toate serviciile și resursele, permițându-le exercitarea deplină a drepturilor lor fundamentale, cum ar fi în ceea ce privește educația, sănătatea, formarea profesională, șansele de angajare, procesele de luare a deciziilor politice, structurile de guvernare și întreprinderile private.

(4) O atenție specială se acordă programelor care abordează problema violenței împotriva femeilor, în special prin intermediul prevenției.

ARTICOLUL 48

Tineret

(1) Cooperarea dintre părți susține toate politicile sectoriale relevante care din domeniul tineretului, având ca obiectiv prevenirea reproducerii sărăciei și marginalizării. Aceasta include susținerea politicilor și educației în domeniul familiei, precum și oferirea de șanse de angajare pentru tineri, în special în zone sărace, precum și promovarea programelor sociale și de justiție pentru prevenirea delincvenței juvenile și pentru reinserție în viața economică și socială.

(2) Părțile convin să promoveze participarea activă a tinerilor în societate, inclusiv la modelarea politicilor care au un impact asupra vieții acestora.

TITLUL IV

MIGRAȚIE

ARTICOLUL 49

Migrație

- (1) Cooperarea se bazează pe evaluarea cerințelor specifice, efectuată prin consultare reciprocă între părți, și este pusă în aplicare în conformitate cu legislația relevantă a Uniunii Europene și cea națională în vigoare. Aceasta se va concentra în principal pe:
- (a) cauzele care stau la baza migrației;
 - (b) elaborarea și punerea în aplicare a legislației și a practicilor naționale privind protecția internațională, în vederea respectării dispozițiilor Convenției de la Geneva privind statutul refugiaților din 1951 și a Protocolului la aceasta din 1967 și ale altor instrumente internaționale relevante și pentru a se asigura respectarea principiului nereturnării;
 - (c) normele și drepturile referitoare la admisie, precum și statutul persoanelor admise, tratamentul echitabil și integrarea în societate a rezidenților legali, educația și formarea migranților legali și măsuri de combatere a rasismului și xenofobiei, precum și toate dispozițiile privind drepturile omului ale migranților;

- (d) instituirea unei politici eficiente de facilitare a transferurilor de bani ale migranților;
- (e) migrația temporară și circulară, inclusiv prevenirea exodului de inteligență;
- (f) instituirea unei politici eficiente și cuprinzătoare privind imigrația, introducerea ilegală și traficul de persoane, care să includă modalitățile de combatere a rețelelor și organizațiilor criminale de contrabandiști și de traficanți, precum și modalitățile de protecție și sprijin a victimelor acestui tip de trafic; precum și orice altă formă de migrație care nu este în conformitate cu cadrul legal al țării de destinație;
- (g) returnarea, în condiții umane, sigure și demne, a persoanelor care nu dețin un permis de ședere legală, cu respectarea deplină a drepturilor omului, precum și readmiterea acestor persoane în conformitate cu alineatul (2);
- (h) schimbul de cele mai bune practici de integrare referitoare la migrația dintre Uniunea Europeană și republicile din cadrul părții AC;
- (i) măsuri de sprijin care au ca scop reinsertia durabilă a persoanelor returnate.

(2) În cadrul cooperării destinate prevenirii și controlului imigrației care contravine cadrului legal al țării de destinație, părțile convin, de asemenea, să-și readmită resortisanții ale căror șederi pe teritoriile celeilalte părți contravin cadrele legale respective ale acestora. În acest scop:

- (a) la cerere și fără alte formalități, fiecare republică din cadrul părții AC readmite resortisanții săi ale căror șederi pe teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene încalcă cadrul legal al statului membru respectiv, eliberează propriilor resortisanți documentele de identitate corespunzătoare și pune la dispoziția acestora resursele administrative necesare în acest scop; și
- (b) la cerere și fără alte formalități, fiecare stat membru al Uniunii Europene readmite resortisanții săi ale căror șederi pe teritoriul unei republici din cadrul părții AC încalcă cadrul legal al republicii respective, eliberează propriilor resortisanți documentele de identitate corespunzătoare și pune la dispoziția acestora resursele administrative necesare în acest scop.

(3) Atunci când persoana care urmează să fie readmisă nu posedă niciun document sau alte dovezi ale cetățeniei sale, la cererea republicii din cadrul părții AC sau a statului membru al Uniunii Europene în cauză, reprezentanțele diplomatice și/sau consulare competente ale republicii din cadrul părții AC sau ale statului membru al Uniunii Europene în cauză iau măsurile necesare pentru a intervieva persoana în cauză, în vederea stabilirii cetățeniei sale.

(4) Părțile convin să încheie, la cerere și cât mai curând posibil, un acord care să reglementeze obligațiile specifice ale statelor membre ale Uniunii Europene și ale republicilor din cadrul părții AC în materie de readmisie. Respectivul acord va aborda și problema readmiterii resortisanților altor țări și a apatrizilor.

TITLUL V

MEDIU, DEZASTRE NATURALE ȘI SCHIMBĂRI CLIMATICE

ARTICOLUL 50

Cooperare în materie de mediu

(1) Părțile convin să coopereze în vederea protecției și îmbunătățirii calității mediului la nivel local, regional și mondial, având ca obiectiv realizarea unei dezvoltări durabile, astfel cum prevede Declarația de la Rio privind mediul și dezvoltarea din 1992.

(2) Luând în considerare principiul responsabilităților comune dar diferențiate, prioritățile și strategiile naționale de dezvoltare, părțile acordă o atenție corespunzătoare relației dintre sărăcie și mediu și impactul activității economice asupra mediului, inclusiv impactul potențial al prezentului acord.

- (3) Cooperarea abordează în special:
- (a) protecția și gestionarea durabilă a resurselor naturale și a ecosistemelor, inclusiv a pădurilor și a resurselor piscicole;
 - (b) combaterea poluării apelor dulci și marine, a aerului și a solului, inclusiv prin buna gestionare a deșeurilor, a apelor uzate, a substanțelor chimice și a altor substanțe și materiale periculoase;
 - (c) probleme globale cum ar fi schimbările climatice, epuizarea stratului de ozon, deșertificările, despăduririle, conservarea biodiversității și biosecuritatea;
 - (d) în acest context, cooperarea caută să faciliteze inițiativele comune în domeniul atenuării schimbărilor climatice și adaptării la efectele adverse ale acestora, inclusiv consolidarea mecanismelor pieței carbonului.
- (4) Cooperarea poate implica măsuri precum:
- (a) promovarea dialogului politic și a schimbului de cele mai bune practici de mediu și de experiențe, precum și dezvoltarea capacității, inclusiv consolidarea instituțională;
 - (b) transferul și utilizarea de tehnologii și know-how durabile, inclusiv crearea de stimulente și mecanisme pentru inovare și protecția mediului;

- (c) integrarea considerentelor de mediu în alte domenii de politică, inclusiv gestionarea utilizării terenurilor;
- (d) promovarea modelelor durabile de producție și consum, inclusiv prin utilizarea durabilă a ecosistemelor, a serviciilor și a mărfurilor;
- (e) promovarea sensibilizării și educației cu privire la aspectele de mediu și sporirea participării societății civile, în special a comunităților locale, la eforturile privind protecția mediului și dezvoltarea durabilă;
- (f) încurajarea și promovarea cooperării regionale în domeniul protecției mediului;
- (g) asistență pentru punerea în aplicare și aplicarea acordurilor multilaterale de mediu la care părțile sunt părți;
- (h) consolidarea managementului de mediu, precum și monitorizarea și controlul sistemelor.

ARTICOLUL 51

Gestionarea dezastrelor naturale

(1) Părțile convin că obiectivul cooperării în acest domeniu este de a reduce vulnerabilitatea regiunii Americii Centrale față de dezastrele naturale prin eforturi naționale de susținere, precum și prin cadre regionale pentru reducerea vulnerabilității și pentru răspuns la dezastre naturale, prin consolidarea cercetării regionale, diseminarea celor mai bune practici, învățarea din experiențele câștigate din reducerea riscurilor, pregătirea, planificarea, prevenția, reducerea efectelor, răspunsul și reabilitarea legate de dezastre. De asemenea, cooperarea susține eforturile de armonizare a cadrului legal în conformitate cu standardele internaționale și îmbunătățirea coordonării instituționale și a sprijinului guvernamental.

(2) Părțile încurajează strategiile de reducere a vulnerabilității sociale și de mediu și de consolidare a capacității comunităților locale și a instituțiilor pentru reducerea riscurilor dezastrelor.

(3) Părțile acordă o atenție deosebită îmbunătățirii reducerii riscurilor dezastrelor în toate politicile lor, inclusiv prin amenajarea teritoriului, reabilitare și reconstrucție.

TITLUL VI

DEZVOLTARE ECONOMICĂ ȘI COMERCIALĂ

ARTICOLUL 52

Cooperare și asistență tehnică cu privire la politica în domeniul concurenței

Asistența tehnică se concentrează, printre altele, pe dezvoltarea capacității instituționale și pe formarea resurselor umane ale autorităților în domeniul concurenței, ținând cont de dimensiunea regională, pentru a le susține în vederea consolidării și aplicării eficiente a legislației în materie în domeniul concurenței în domeniile antitrust și fuziuni, inclusiv în ceea ce privește promovarea concurenței.

ARTICOLUL 53

Cooperare în domeniul vamal și asistență reciprocă

(1) Părțile promovează și facilitează cooperarea între serviciile lor vamale pentru a asigura atingerea obiectivelor stabilite în partea IV titlul II capitolul 3 (Regimul vamal și facilitarea comerțului) din prezentul acord, în special pentru a garanta simplificarea procedurilor vamale și facilitarea comerțului legitim, păstrându-și în același timp capacitățile de control.

- (2) Cooperarea conduce, printre altele, la:
- (a) schimburi de informații privind legislația și procedurile vamale, în special în următoarele domenii:
 - (i) simplificarea și modernizarea procedurilor vamale;
 - (ii) facilitarea operațiunilor de tranzit;
 - (iii) aplicarea drepturilor de proprietate intelectuală de autoritățile vamale;
 - (iv) relațiile cu mediul de afaceri;
 - (v) circulația liberă a mărfurilor și integrare regională;
 - (b) elaborarea de inițiative comune în domenii convenite de comun acord;
 - (c) promovarea coordonării între toate agențiile de frontieră, atât pe plan intern cât și transfrontalier;
- (3) Părțile își acordă reciproc asistență administrativă în domeniul vamal, în conformitate cu dispozițiile din anexa III la partea IV din prezentul acord.

ARTICOLUL 54

Cooperare și asistență tehnică privind regimul vamal și facilitarea comerțului

Părțile recunosc importanța asistenței tehnice în domeniul vamal și al facilitării comerțului în vederea punerii în aplicare a măsurilor prevăzute în partea IV titlul II capitolul 3 (Regimul vamal și facilitarea comerțului) din prezentul acord. Părțile convin să coopereze, printre altele, în următoarele domenii:

- (a) consolidarea cooperării instituționale pentru dezvoltarea procesului de integrare regională;
- (b) asigurarea expertizei și dezvoltarea capacității cu privire la chestiuni vamale a autorităților competente (certificarea și verificarea originii, printre altele) și chestiuni tehnice pentru aplicarea procedurilor vamale regionale;
- (c) utilizarea unor mecanisme și a unor tehnici vamale moderne, inclusiv evaluarea riscului, hotărâri prealabile obligatorii, proceduri simplificate pentru introducerea și acordarea liberului de vamă pentru mărfuri, controalele vamale și metode de audit al societăților comerciale;

- (d) introducerea procedurilor și practicilor care reflectă, în măsura în care este practic posibil, instrumentele și standardele internaționale aplicabile în domeniul vamal și al comerțului, inclusiv normele OMC și instrumentele și standardele Organizației Mondiale a Vămirilor („WCO”), printre altele Convenția internațională privind simplificarea și armonizarea procedurilor vamale, astfel cum a fost modificată (Convenția de la Kyoto revizuită) și Standardele-cadru privind securitatea și facilitarea comerțului mondial ale WCO; și
- (e) sistemele de informații și automatizarea procedurilor vamale și a altor proceduri comerciale.

ARTICOLUL 55

Cooperare și asistență tehnică privind proprietatea intelectuală și transferul de tehnologie

- (1) Părțile recunosc importanța cooperării și asistenței tehnice în domeniul proprietății intelectuale și convin să coopereze, printre altele, în următoarele domenii:
 - (a) consolidarea cooperării instituționale (de exemplu între birourile de proprietate intelectuală din republicile din cadrul părții AC), facilitând astfel schimbul de informații privind cadrul juridic referitor la drepturile de proprietate intelectuală și normele relevante în materie de protecție și de aplicarea legii;

- (b) încurajarea și facilitarea dezvoltării de contacte și cooperarea în domeniul proprietății intelectuale, inclusiv promovarea și diseminarea informațiilor între și în cadrul cercurilor de afaceri, societatea civilă, consumatori și instituții educaționale;
 - (c) asigurarea dezvoltării capacității și formării (de exemplu pentru judecători, procurori, ofițeri vamali și de poliție) cu privire la aplicarea drepturilor de proprietate intelectuală;
 - (d) cooperarea cu privire la dezvoltarea și consolidarea sistemelor electronice ale birourilor de proprietate intelectuală din republicile din cadrul părții AC;
 - (e) cooperarea cu privire la schimbul de informații și asigurarea expertizei și asistenței tehnice cu privire la integrarea regională în domeniul drepturilor de proprietate intelectuală.
- (2) Părțile recunosc importanța cooperării în domeniul vamal și, prin urmare, se angajează să promoveze și să faciliteze cooperarea cu scopul aplicării măsurilor frontaliere cu privire la drepturile de proprietate intelectuală, în special prin intensificarea schimburilor de informații și a coordonării între administrațiile vamale relevante. Cooperarea caută să consolideze și să modernizeze performanța vămilor republicilor din cadrul părții AC.

- (3) De asemenea, părțile recunosc importanța cooperării și asistenței tehnice în domeniul transferului de tehnologie pentru consolidarea proprietății intelectuale și convin să coopereze, printre altele, în următoarele activități:
- (a) părțile promovează transferul de tehnologie, care poate fi realizat prin programe de schimb academice, profesionale și/sau de afaceri orientate către transmiterea cunoștințelor din partea UE către republicile din cadrul părții AC;
 - (b) părțile recunosc importanța creării unor mecanisme de consolidare și promovare a investițiilor străine directe (ISD) în republicile din cadrul părții AC, în special în sectoarele inovatoare și de înaltă tehnologie. Partea UE depune toate eforturile posibile pentru a oferi instituțiilor și întreprinderilor de pe teritoriul său stimulente destinate promovării și favorizării transferului de tehnologie către instituțiile și întreprinderile din republicile din cadrul părții AC, astfel încât să permită acestor țări crearea unei platforme tehnologice viabile.
 - (c) de asemenea, partea UE facilitează și promovează programele care au ca obiectiv crearea activităților de cercetare și dezvoltare în America Centrală, pentru a răspunde nevoilor regiunii, cum ar fi accesul la medicamente, infrastructură și dezvoltarea tehnologiei necesare pentru dezvoltarea populațiilor lor, printre altele.

ARTICOLUL 56

Cooperare privind stabilirea, comerțul cu servicii și comerțul electronic

- (1) Părțile recunosc importanța cooperării și asistenței tehnice în vederea punerii în aplicare a angajamentelor și pentru maximizarea oportunităților create de partea IV titlul III (Stabilirea, comerțul cu servicii și comerțul electronic) și îndeplinirea obiectivelor din prezentul acord.
- (2) Cooperarea include sprijin pentru asistență tehnică, formare și dezvoltarea capacității, printre altele, în următoarele domenii:
 - (a) ameliorarea capacității prestatorilor de servicii din republicile din cadrul părții AC de a culege informații cu privire la reglementările și standardele părții UE, atât la nivelul Uniunii Europene, cât și la nivel național și subnațional, precum și de a respecta aceste reglementări și standarde;
 - (b) îmbunătățirea capacității de export a prestatorilor de servicii din republicile din cadrul părții AC, acordând o atenție deosebită nevoilor întreprinderilor mici și mijlocii;
 - (c) facilitarea interacțiunii și a dialogului între prestatorii de servicii din partea UE și din republicile din cadrul părții AC;

- (d) satisfacerea necesităților în materie de calificare și standarde în sectoarele în care au fost asumate angajamente în conformitate cu prezentul acord;
- (e) promovarea schimburilor de informații și experiență și oferirea de asistență tehnică cu privire la dezvoltarea și punerea în aplicare a regulamentelor la nivel național și regional, după caz;
- (f) stabilirea de mecanisme pentru promovarea investițiilor între partea UE și republicile din cadrul părții AC, precum și majorarea capacităților agențiilor de promovare a investițiilor în republicile din cadrul părții AC.

ARTICOLUL 57

Cooperare și asistență tehnică privind barierele tehnice în calea comerțului

Părțile recunosc importanța cooperării și asistenței tehnice în domeniul barierele tehnice în calea comerțului și convin să coopereze, printre altele, în următoarele domenii:

- (a) asigurarea expertizei, dezvoltarea capacității, inclusiv dezvoltarea și consolidarea infrastructurii relevante, formare și asistență tehnică în domeniile reglementărilor tehnice, standardizare, evaluarea conformității, acreditare și metrologie. Aceasta poate include activități de facilitare a înțelegerii și respectării cerințelor Uniunii Europene, în special de către IMM-uri;

- (b) susținerea armonizării legislației și procedurilor privind barierele tehnice în calea comerțului în America Centrală și facilitarea circulației mărfurilor în interiorul regiunii;
- (c) promovarea participării active a reprezentanților republicilor din cadrul părții AC la activitățile organizațiilor internaționale relevante în vederea intensificării utilizării standardelor internaționale;
- (d) schimbul de informații, experiență și bune practici în vederea facilitării punerii în aplicare a părții IV titlul II capitolul 4 (Bariere tehnice în calea comerțului) din prezentul acord. Aceasta poate implica programe pentru facilitarea comerțului în domenii de interes comun reglementate de capitolul 4.

ARTICOLUL 58

Cooperare și asistență tehnică privind achizițiile publice

Părțile recunosc importanța cooperării și asistenței tehnice în domeniul achizițiilor publice și convin să coopereze după cum urmează:

- (a) dacă părțile în cauză convin cu privire la aceasta, intensificarea cooperării instituționale și facilitarea schimbului de informații privind cadrele legale privind achizițiile publice cu posibilitatea lansării unui mecanism de dialog;

- (b) la cererea unei părți, asigurarea dezvoltării capacității și formării, inclusiv formare pentru sectorul privat cu privire la mijloace inovative de achiziții publice competitive;
- (c) susținerea activităților de informare publică în republicile din cadrul părții AC cu privire la dispozițiile părții IV titlul V (Achiziții publice) din prezentul acord, către sectorul public, sectorul privat și societatea civilă, în legătură cu sistemele de achiziții publice ale Uniunii Europene și oportunitățile pe care le-ar putea avea furnizorii din America Centrală în Uniunea Europeană;
- (d) susținerea dezvoltării, stabilirii și funcționării unui punct unic de acces la informații referitoare la achizițiile publice pentru întreaga regiune a Americii Centrale. Acest punct unic de acces funcționează în conformitate cu articolul 212 alineatul (1) litera (d), articolul 213, articolul 215 alineatul (4) și articolul 223 alineatul (2) din partea IV titlul V (Achiziții publice) din prezentul acord;
- (e) îmbunătățirea capacităților tehnologice pentru entitățile publice de la nivel central, subcentral sau alte entități contractante.

ARTICOLUL 59

Cooperare și asistență tehnică privind pescuitul și acvacultura

- (1) Părțile recunosc importanța cooperării economice, tehnice și științifice pentru dezvoltarea durabilă a sectorului pescuitului și a acvaculturii. Obiectivele unei astfel de cooperări urmăresc în special:
- (a) promovarea exploatării și gestionării durabile a pescuitului;
 - (b) promovarea celor mai bune practici de gestionare a pescuitului;
 - (c) îmbunătățirea colectării datelor pentru a ține cont de cele mai importante date științifice disponibile în vederea evaluării și gestionării resurselor;
 - (d) consolidarea sistemului de monitorizare, control și supraveghere (MCS);
 - (e) combaterea activităților de pescuit ilegal, nedeclarat și nereglementat (INN).

- (2) Această cooperare poate presupune, printre altele:
- (a) asigurarea expertizei tehnice, sprijin și dezvoltare a capacității pentru gestionarea durabilă a resurselor piscicole, inclusiv dezvoltarea pescuitului alternativ;
 - (b) schimbul de informații, experiență și dezvoltarea capacității pentru dezvoltarea socială și economică durabilă a sectorului pescuitului și acvaculturii. O atenție deosebită se acordă dezvoltării responsabile a pescuitului și acvaculturii artizanale și la scară mică, precum și diversificării produselor și activităților acestora, inclusiv în domeniul cum ar fi industria prelucrătoare;
 - (c) susținerea cooperării instituționale și facilitarea schimbului de informații privind cadrele juridice referitoare la pescuit și acvacultură, inclusiv instrumente internaționale relevante;
 - (d) consolidarea cooperării în cadrul organizațiilor internaționale și cu organizații naționale și regionale de gestionare a pescuitului, oferind asistență tehnică, precum ateliere și studii, pentru a se asigura o mai bună înțelegere a valorii adăugate a instrumentelor juridice internaționale în vederea obținerii unei gestionări adecvate a resurselor marine.

ARTICOLUL 60

Cooperare și asistență tehnică privind mărfurile artizanale

Părțile recunosc importanța programelor de cooperare care promovează acțiunile ce ajută mărfurile artizanale fabricate în republicile din cadrul părții AC să beneficieze de prezentul acord. Mai precis, cooperarea ar putea să se concentreze pe următoarele domenii:

- (a) dezvoltarea capacităților de facilitare a oportunităților de acces pe piață a mărfurilor artizanale din America Centrală;
- (b) dezvoltarea capacității entităților din America Centrală responsabile cu promovarea exportului, susținând în special microîntreprinderile, întreprinderile mici și mijlocii („IMM-uri”) din sectoarele urbane și rurale, necesare pentru producerea și exportul mărfurilor artizanale, inclusiv cu privire la procedurile vamale și cerințele tehnice stabilite pe piața Uniunii Europene;
- (c) promovarea păstrării acestor produse culturale;
- (d) susținerea dezvoltării infrastructurii necesare pentru sprijinul IMM-urilor implicate în producerea de mărfuri artizanale;
- (e) dezvoltarea capacității în vederea îmbunătățirii performanțelor de afaceri a producătorilor de mărfuri artizanale, prin programe de formare.

ARTICOLUL 61

Cooperare și asistență tehnică privind produsele ecologice

Părțile recunosc importanța programelor de cooperare care amplifică beneficiile pe care le-ar putea obține din prezentul acord produsele ecologice fabricate în republicile din cadrul părții AC. Mai precis, cooperarea ar putea să se concentreze, printre altele, pe următoarele domenii:

- (a) dezvoltarea capacităților de facilitare a oportunităților de acces pe piață a produselor ecologice din America Centrală;
- (b) dezvoltarea capacității entităților din America Centrală responsabile cu promovarea exportului, susținând în special IMM-urile din sectoarele urbane și rurale, necesare pentru producerea și exportul produselor ecologice, inclusiv cu privire la procedurile vamale, cerințele tehnice și standardele de calitate necesare pe piața Uniunii Europene;
- (c) susținerea dezvoltării infrastructurii necesare pentru sprijinul IMM-urilor implicate în producerea de produse ecologice;
- (d) dezvoltarea capacității în vederea îmbunătățirii performanțelor de afaceri a producătorilor de produse ecologice, prin programe de formare.
- (e) cooperare cu privire la dezvoltarea de rețele de distribuție pe piața Uniunii Europene.

ARTICOLUL 62

Cooperare și asistență tehnică privind siguranța alimentară, chestiuni sanitare și fitosanitare și probleme legate de bunăstarea animală

- (1) Cooperarea în acest domeniu are ca obiectiv consolidarea capacităților părților cu privire la chestiunile sanitare, fitosanitare și de bunăstare a animalelor, pentru a îmbunătăți accesul pe piața celeilalte părți, asigurând în același timp un nivel adecvat de protecție a oamenilor, animalelor și plantelor, precum și bunăstarea animalelor.
- (2) Aceasta poate implica, printre altele:
 - (a) susținerea armonizării legislației și procedurilor sanitare și fitosanitare în America Centrală și facilitarea circulației mărfurilor în interiorul regiunii;
 - (b) asigurarea expertizei cu privire la capacitatea legislativă și tehnică de elaborare și aplicare a legislației, precum și pentru dezvoltarea de sisteme de control sanitare și fitosanitare (inclusiv programe de eradicare, sisteme de siguranță a alimentelor și notificarea alertelor), bunăstarea animalelor;
 - (c) susținerea dezvoltării și consolidării capacităților instituționale și administrative în America Centrală, atât la nivel regional cât și la nivel național, pentru a îmbunătăți statutul sanitar și fitosanitar al acesteia;

- (d) dezvoltarea, în fiecare republică din cadrul părții AC, a capacităților de respectare a cerințelor sanitare și fitosanitare în vederea îmbunătățirii accesului pe piața celeilalte părți, asigurând în același timp un nivel adecvat de protecție;
 - (e) asigurarea consilierii și asistenței tehnice cu privire la sistemul sanitar și fitosanitar de reglementare al Uniunii Europene și punerea în aplicare a standardelor cerute de piața Uniunii Europene.
- (3) Subcomitetul pentru chestiuni sanitare și fitosanitare, instituit prin dispozițiile din partea IV titlul II (Comerțul cu mărfuri) capitolul 5 (Măsuri sanitare și fitosanitare) din prezentul acord, propune necesități de cooperare în vederea stabilirii unui program de lucru.
- (4) Comitetul de asociere monitorizează progresul cooperării stabilite în conformitate cu prezentul articol și trimite rezultatele acestei acțiuni Subcomitetului pentru chestiuni sanitare și fitosanitare.

ARTICOLUL 63

Cooperare și asistență tehnică în domeniile comerțului și dezvoltării durabile

- (1) Părțile recunosc importanța cooperării și asistenței tehnice în domeniile comerțului și muncii, precum și în domeniile comerțului și mediului, în vederea îndeplinirii obiectivelor prevăzute în partea IV titlul VIII (Comerț și dezvoltare durabilă) din prezentul acord.
- (2) În vederea completării activităților prevăzute în partea III titlul III (Dezvoltare socială și coeziune socială) și în titlul V (Mediu, dezastre naturale și schimbări climatice) din prezentul acord, părțile convin să coopereze, inclusiv prin susținerea acțiunilor privind asistența tehnică, formarea și dezvoltarea capacității, printre altele, în următoarele domenii:
 - (a) susținerea dezvoltării stimulentei care promovează protecția mediului și condițiile decente de muncă, în special prin promovarea comerțului legal și durabil, de exemplu prin regimuri de comerț echitabil și etic, inclusiv acele regimuri care presupun responsabilitatea socială a întreprinderilor și răspunderea întreprinderilor, precum și inițiative de etichetare și marketing;
 - (b) promovarea mecanismelor de cooperare legate de comerț convenite de părți în vederea punerii în aplicare a regimurilor internaționale privind schimbările climatice din prezent și viitor;

- (c) promovarea comerțului cu produse derivate din resurse naturale gestionate durabil, inclusiv prin măsuri eficiente cu privire la viața sălbatică, pescuit și certificarea lemnului produs legal și durabil. O atenție deosebită se acordă mecanismelor voluntare și flexibile și inițiativelor de marketing menite să promoveze sistemele de producție durabile din punct de vedere al mediului;
- (d) consolidarea cadrelor instituționale, elaborarea și punerea în aplicare a politicilor și programelor privind punerea în aplicare și aplicarea acordurilor multilaterale de mediu și a legislației de mediu, convenite de părți, precum și dezvoltarea de măsuri de combatere a comerțului ilegal cu relevanță pentru mediu, inclusiv prin activități de aplicare a legii și cooperare vamală;
- (e) consolidarea cadrelor instituționale, elaborarea și punerea în aplicare a politicilor și programelor cu privire la principiile și drepturile fundamentale la locul de muncă (libertatea de asociere și negocieri colective, munca forțată, munca copiilor, nediscriminarea la locul de muncă) și punerea în aplicare și aplicarea convențiilor și legislației muncii prevăzute de Organizația Internațională a Muncii („OIM”), convenite de părți;
- (f) facilitarea schimburilor de opinii privind dezvoltarea metodelor și indicatorilor de verificare a durabilității și susținerea inițiativelor de verificare, monitorizare și evaluare în comun a contribuției la dezvoltarea durabilă prevăzută în partea IV din prezentul acord;

- (g) consolidarea capacității instituționale privind chestiunile referitoare la comerț și dezvoltare durabilă și susținerea organizării și facilitarea cadrelor convenite pentru dialogul cu societatea civilă în legătură cu astfel de chestiuni.

ARTICOLUL 64

Cooperare industrială

- (1) Părțile convin că acțiunile de cooperare industrială promovează modernizarea și restructurarea industriei Americii Centrale și a sectoarelor individuale, precum și cooperarea industrială între agenții economici, în vederea consolidării sectorului privat în condiții care să promoveze protecția mediului.
- (2) Inițiativele de cooperare industrială reflectă prioritățile stabilite de părți. Acestea iau în considerare aspectele regionale ale dezvoltării industriale, promovând parteneriatele transnaționale, acolo unde este cazul. Inițiativele vizează, în special, stabilirea unui cadru adecvat pentru îmbunătățirea know-how-ului în materie de management și pentru promovarea transparenței în ceea ce privește piețele și condițiile pentru întreprinderi.

ARTICOLUL 65

Energie (inclusiv energia regenerabilă)

- (1) Părțile convin că obiectivul lor comun îl reprezintă promovarea cooperării în domeniul energiei, în special cu privire la sursele de energie curate și regenerabile, eficiența energetică, tehnologiile de economisire a energiei, electrificarea rurală și integrarea regională a piețelor de electricitate, printre altele, astfel cum au identificat părțile și în conformitate cu legislația națională.
- (2) Cooperarea poate include, printre altele, următoarele aspecte:
 - (a) elaborarea și planificarea politicii energetice, inclusiv interconectarea infrastructurilor de importanță regională, îmbunătățirea și diversificarea furnizării de energie și ameliorarea piețelor de energie, inclusiv facilitarea tranzitului, a transmisiei și distribuției în republicile din cadrul părții AC;
 - (b) management și formare pentru sectorul energiei și transfer de tehnologie și know-how, inclusiv activități aflate în desfășurare cu privire la standardele referitoare la emisiile rezultate din producerea energiei și eficiența energetică;

- (c) promovarea economiei de energie, a eficienței energetice și a energiei regenerabile, precum și a studiului impactului de mediu a producerii și consumului de energie, în special efectele asupra biodiversității, pădurilor și modificării destinației terenurilor;
- (d) promovarea aplicării unor mecanisme de dezvoltare ecologice pentru a susține inițiativele privind schimbările climatice și caracterul variabil al acestora;

ARTICOLUL 66

Cooperare în domeniul minier

Părțile convin să coopereze în domeniul minier, ținând cont de legislațiile și procedurile lor interne respective, precum și de aspecte ce țin de dezvoltarea durabilă, inclusiv protecția și conservarea mediului, prin inițiative cum ar fi promovarea schimbului de informații, experți, experiență, dezvoltarea și transferul de tehnologie.

ARTICOLUL 67

Turism echitabil și durabil

- (1) Părțile recunosc importanța sectorului turismului pentru reducerea sărăciei prin dezvoltarea socială și economică a comunităților locale și prin potențialul economic major al celor două regiuni de dezvoltare a afacerilor în acest domeniu.
- (2) În acest scop, părțile convin să promoveze turismul echitabil și durabil, în special să susțină:
 - (a) elaborarea politicilor de optimizare a avantajelor socio-economice ale turismului;
 - (b) crearea și consolidarea produselor de turism prin asigurarea de servicii nefinanciare, formare, asistență tehnică și servicii tehnice;
 - (c) integrarea considerentelor de mediu, culturale și sociale în dezvoltarea sectorului turismului, inclusiv protecția și promovarea în același timp a patrimoniului cultural și a resurselor naturale;
 - (d) implicarea comunităților locale în procesul de dezvoltare a turismului, în special a turismului rural și comunitar și a ecoturismului;

- (e) strategii de marketing și de promovare, dezvoltarea capacității instituționale și a resurselor umane, promovarea standardelor internaționale;
- (f) promovarea cooperării și asocierii între sectorul public și cel privat;
- (g) dezvoltarea de planuri de gestionare pentru dezvoltarea turismului național și regional;
- (h) promovarea tehnologiei informației în domeniul turismului.

ARTICOLUL 68

Cooperare în domeniul transporturilor

(1) Părțile convin că acțiunile de cooperare în acest domeniu se axează pe restructurarea și modernizarea transporturilor și a sistemelor de infrastructură conexe, inclusiv a punctelor de trecere a frontierei, pe facilitarea și îmbunătățirea circulației pasagerilor și a mărfurilor și pe asigurarea unui acces mai bun la piețele de transport urban, aerian, maritim, pe căile navigabile interioare, feroviar și rutier prin perfecționarea gestionării operaționale și administrative a transporturilor și prin promovarea unor standarde înalte de operare.

- (2) Cooperarea poate include următoarele aspecte:
- (a) schimbul de informații privind politicile părților, în special în ceea ce privește transportul urban și interconectarea și interoperabilitatea rețelelor de transport multimodal, precum și în ceea ce privește alte chestiuni de interes reciproc;
 - (b) gestionarea căilor navigabile interioare, a drumurilor, a căilor ferate, a porturilor și a aeroporturilor, inclusiv cooperarea adecvată între autoritățile relevante;
 - (c) proiecte pentru transferul de tehnologie europeană în ceea ce privește Sistemul global de navigație prin satelit și centrele de transport public urban;
 - (d) îmbunătățirea standardelor în materie de siguranță și prevenire a poluării, inclusiv cooperarea la nivelul forurilor internaționale relevante, pentru a asigura o mai bună aplicare a standardelor internaționale;
 - (e) activități care promovează dezvoltarea transportului aerian și maritim.

ARTICOLUL 69

Buna guvernanta în domeniul fiscal

În conformitate cu competențele fiecăreia, părțile îmbunătățesc cooperarea internațională în domeniul fiscal pentru a facilita colectarea veniturilor fiscale legitime și elaborează măsuri pentru punerea în aplicare eficace a principiilor comune și convenite la nivel internațional privind buna guvernanta în domeniul fiscal, astfel cum se menționează la articolul 22 din partea II din prezentul acord.

ARTICOLUL 70

Microîntreprinderi, întreprinderi mici și mijlocii

Părțile convin să promoveze competitivitatea și inserția IMM-urilor rurale și urbane și a organizațiilor reprezentative ale acestora pe piețele internaționale, recunoscând contribuția acestora la coeziunea socială prin reducerea sărăciei și crearea de locuri de muncă, prin asigurarea de servicii nefinanciare, formare și asistență tehnică, prin desfășurarea, printre altele, a următoarelor acțiuni de cooperare:

- (a) asistență tehnică și alte servicii de dezvoltare a afacerilor;

- (b) consolidarea cadrelor instituționale locale și regionale pentru înființarea și funcționarea IMM-urilor;
- (c) sprijinirea IMM-urilor pentru ca acestea să poată participa pe piețele de mărfuri și servicii la nivel local și internațional, prin participarea la târguri, misiuni comerciale și alte mecanisme de promovare;
- (d) promovarea proceselor de legături productive;
- (e) promovarea schimburilor de experiență și de bune practici;
- (f) încurajarea investițiilor, parteneriatelor și rețelelor de afaceri comune;
- (g) identificarea și reducerea obstacolelor în calea IMM-urilor privind accesul la surse financiare și crearea de noi mecanisme de finanțare;
- (h) promovarea transferului de tehnologie și de cunoștințe;
- (i) susținerea inovării, precum și a cercetării și dezvoltării;
- (j) susținerea utilizării sistemelor de management al calității.

ARTICOLUL 71

Cooperare privind microcreditele și microfinanțarea

Părțile convin că, pentru a reduce inegalitatea în ceea ce privește veniturile, microfinanțarea, inclusiv programele de microcredit, generează locuri de muncă autonome și se dovedesc a fi un instrument eficient care contribuie la combaterea sărăciei și la reducerea vulnerabilității în momente de criză economică, oferind o mai largă participare în economie. Cooperarea abordează următoarele aspecte:

- (a) schimbul de experiență și expertiză în domeniul eticii bancare, al activităților bancare asociative și auto gestionate orientate către comunitate și consolidarea programelor durabile de microfinanțare, inclusiv programe de certificare, monitorizare și validare;
- (b) acces la microcredit prin facilitarea accesului la servicii financiare oferite de bănci și instituții financiare prin stimulente și programe de gestionare a riscurilor;
- (c) schimburi de experiență privind politicile și legislația alternativă de promovare a creării activităților bancare populare și etice.

TITLUL VII

INTEGRARE REGIONALĂ

ARTICOLUL 72

Cooperare în domeniul integrării regionale

- (1) Părțile convin că cooperarea în acest domeniu consolidează procesul de integrare regională în cadrul Americii Centrale în toate aspectele, în special dezvoltarea și punerea în aplicare a pieței sale comune, având ca obiectiv realizarea progresivă a uniunii economice.
- (2) Cooperarea susține activitățile legate de procesul de integrare din America Centrală, în special dezvoltarea și consolidarea instituțiilor comune, pentru a le face mai eficiente, mai auditabile și mai transparente, precum și a relațiilor lor interinstituționale.
- (3) Cooperarea consolidează implicarea societății civile în procesul de integrare în cadrul condițiilor definite de părți și include susținerea mecanismelor de consultare și a campaniilor de sensibilizare.

(4) De asemenea, cooperarea promovează dezvoltarea unor politici comune și armonizarea cadrelor juridice în măsura în care acestea intră sub incidența instrumentelor de integrare a Americii Centrale, inclusiv politici economice precum comerțul, vămile, agricultura, energia, transporturile, comunicațiile și concurența, precum și coordonarea politicilor macroeconomice în domenii precum politica monetară, politica fiscală și finanțele publice. Cooperarea poate promova în continuare coordonarea politicilor sectoriale în domenii precum protecția consumatorilor, mediu, coeziunea socială, securitate, prevenirea și răspunsul la riscurile și dezastrele naturale. O atenție deosebită se acordă dimensiunii de gen.

(5) Cooperarea poate promova investițiile în infrastructura și rețelele comune, în special la granițele republicilor din cadrul părții AC.

ARTICOLUL 73

Cooperare regională

Părțile convin să utilizeze toate instrumentele existente de cooperare pentru promovarea activităților menite să dezvolte cooperarea activă între partea UE și republicile din cadrul părții AC, fără să submineze cooperarea dintre acestea, dintre republicile din cadrul părții AC și alte țări și/sau regiuni din America Latină și zona Caraibilor în toate domeniile de cooperare care fac obiectul prezentului acord. Activitățile de cooperare regională și bilaterală caută să fie complementare.

TITLUL VIII

COOPERARE CULTURALĂ ȘI ÎN DOMENIUL AUDIOVIZUALULUI

ARTICOLUL 74

Cooperare culturală și în domeniul audiovizualului

- (1) Părțile caută să promoveze cooperarea culturală cu scopul de a îmbunătăți înțelegerea reciprocă și de a promova schimburile culturale echilibrate, precum și circulația activităților, mărfurilor și serviciilor culturale și a artiștilor și profesioniștilor din domeniul culturii, incluzând alte organizații ale societății civile din partea UE și din republicile din cadrul părții AC în conformitate cu legislația lor respectivă.

- (2) Părțile încurajează dialogul intercultural dintre indivizi, instituții culturale și organizații care reprezintă societatea civilă din partea UE și republicile din cadrul părții AC.

- (3) Părțile încurajează coordonarea în contextul UNESCO, în vederea promovării diversității culturale, printre altele prin consultări cu privire la ratificarea și punerea în aplicare de către partea UE și republicile din cadrul părții AC a Convenției UNESCO privind protecția și promovarea diversității expresiilor culturale. Cooperarea include promovarea diversității culturale, inclusiv cea a populațiilor indigene, precum și practicile culturale ale altor grupuri specifice, inclusiv educația în limbile autohtone.
- (4) Părțile convin să promoveze cooperarea în sectorul audiovizual și al media, inclusiv radio și presă, prin inițiative comune în materie de formare, precum și prin activități de dezvoltare, de producție și de distribuție în domeniul audiovizualului, inclusiv în domeniul educației și culturii.
- (5) Cooperarea se desfășoară în conformitate cu dispozițiile de drept intern relevante privind drepturile de autor și cu acordurile internaționale aplicabile în acest domeniu.
- (6) Cooperarea în acest domeniu include, printre altele, conservarea și promovarea patrimoniului natural și cultural (tangibil și intangibil), inclusiv prevenirea și combaterea traficului ilegal cu obiecte de patrimoniu cultural, în conformitate cu instrumentele internaționale relevante.
- (7) Un protocol privind cooperarea culturală care intră sub incidența prezentului titlu este anexat la prezentul acord.

TITLUL IX

SOCIETATEA BAZATĂ PE CUNOAȘTERE

ARTICOLUL 75

Societatea informațională

- (1) Părțile convin că tehnologiile informației și comunicațiilor reprezintă sectoare esențiale într-o societate modernă și au o importanță vitală pentru dezvoltarea economică și socială, precum și pentru o tranziție armonioasă către societatea informațională. Cooperarea în acest domeniu susține stabilirea unui cadru de reglementare și tehnologic adecvat, promovează dezvoltarea acestor tehnologii și elaborează politici care contribuie la reducerea diviziunii digitale și la dezvoltarea capacităților umane, asigură accesul echitabil și inclusiv la tehnologiilor informației și maximizează utilizarea acestor tehnologii pentru prestarea de servicii. În acest sens, cooperarea susține, de asemenea, punerea în aplicare a acestor politici și contribuie la îmbunătățirea interoperabilității serviciilor de comunicații electronice.
- (2) Cooperarea în acest domeniu urmărește să promoveze:
- (a) dialogul și schimbul de experiență privind aspecte ale reglementării și politicilor privind societatea informațională, inclusiv utilizarea tehnologiilor informației și comunicațiilor cum ar fi e-guvernare, e-învățare și e-sănătate, precum și politici care au ca obiectiv reducerea diviziunii digitale;

- (b) schimbul de experiență și cele mai bune practici privind dezvoltarea și punerea în aplicare a aplicațiilor e-guvernare;
- (c) dialogul și schimbul de experiență privind dezvoltarea e-comerțului, precum și semnăturile digitale și munca la distanță;
- (d) schimbul de informații privind standardele, evaluarea conformității și omologarea de tip;
- (e) proiectele comune de cercetare și dezvoltare privind tehnologiile informației și comunicațiilor;
- (f) dezvoltarea utilizării rețelei academice avansate, și anume căutarea de soluții pe termen lung pentru asigurarea autosustenabilității rețelei REDClara.

ARTICOLUL 76

Cooperare științifică și tehnologică

- (1) Cooperarea în acest domeniu urmărește dezvoltarea capacităților științifice, tehnologice și de inovare care să includă toate activitățile din programele-cadru de cercetare (PC). În acest scop, părțile promovează dialogul politic la nivel regional, schimbul de informații și participarea organismelor lor de cercetare și dezvoltare tehnologică la următoarele activități de cooperare științifică și tehnologică, în conformitate cu normele lor interne:
- (a) inițiative comune de sensibilizare cu privire la programele de dezvoltare a capacității în știință și tehnologie, precum și cu privire la programele europene de cercetare, de dezvoltare tehnologică și demonstrative;
 - (b) inițiative de promovare a participării în PC și în alte programe relevante ale Uniunii Europene;
 - (c) rețele comune de cercetare în domenii de interes comun;
 - (d) reuniuni științifice comune pentru promovarea schimburilor de informații și pentru identificarea domeniilor de cercetare comună;

- (e) promovarea de studii științifice și tehnologice aprofundate, care să contribuie la dezvoltarea durabilă pe termen lung a părților;
- (f) crearea de legături între sectorul public și cel privat; se acordă o atenție deosebită transferului de rezultate științifice și tehnologice către sistemele naționale de producție și politicile sociale, luând în considerare aspectele de mediu și necesitatea de a utiliza tehnologii mai curate;
- (g) evaluarea cooperării științifice și difuzarea rezultatelor;
- (h) promovarea, diseminarea și transferul de tehnologie;
- (i) asistență privind stabilirea sistemelor naționale de inovare (SNI), dezvoltarea tehnologiei și inovării, pentru a facilita răspunsuri adecvate la cererea generată de IMM-uri și pentru a promova, printre altele, producția locală; precum și asistență pentru dezvoltarea centrelor de excelență și a nucleelor de înaltă tehnologie;
- (j) promovarea formării, cercetării, dezvoltării și aplicării științei și tehnologiilor nucleare pentru aplicații medicale, permițând transferul de tehnologie către republicile din cadrul părții AC în domenii precum sănătatea, în special radiologia și medicina nucleară pentru radiodiagnostic și tratament radioterapeutic, precum și domeniile asupra cărora convin părțile, în conformitate cu convențiile și reglementările internaționale existente și conform jurisdicției Agenției Internaționale a Energiei Atomice.

- (2) O atenție deosebită se acordă dezvoltării potențialului uman ca bază pentru excelență științifică și tehnologică pe termen lung, precum și creării de legături durabile între comunitățile științifice și tehnologice ale părților, atât la nivel național, cât și la cel regional. În acest scop, se promovează schimburile de cercetători și cele mai bune practici în proiecte de cercetare.
- (3) Centrele de cercetare, instituțiile de învățământ superior și alte părți interesate, inclusiv IMM-urile, aflate pe teritoriul părților sunt implicate în această cooperare, după caz.
- (4) Părțile convin să utilizeze toate mecanismele în vederea sporirii din punct de vedere cantitativ și calitativ a resurselor umane cu calificare înaltă, inclusiv prin formare, cercetare colaborativă, burse și schimburi.
- (5) Părțile promovează participarea reciprocă a entităților lor la programele științifice și tehnologice ale fiecăreia dintre ele, pentru a ajunge la excelență științifică reciproc avantajoasă și în conformitate cu dispozițiile lor de reglementare a participării persoanelor juridice din țări terțe la astfel de programe.

PARTEA IV

COMERȚ

TITLUL I

DISPOZIȚII INIȚIALE

ARTICOLUL 77

Instituirea unei zone de liber schimb și relația cu acordul OMC

- (1) Părțile la prezentul acord instituie o zonă de liber schimb, în conformitate cu articolul XXIV din Acordul General pentru Tarife și Comerț din 1994 („GATT 1994”) și articolul V din Acordul General privind Comerțul cu Servicii („GATS”).
- (2) Părțile își reafirmă drepturile și obligațiile existente¹ pe care le au una față de cealaltă în temeiul Acordului OMC.

¹ Termenul „existente” implică faptul că alineatul se aplică exclusiv oricărei dispoziții existente din acordul OMC și nu oricăror amendamente sau dispoziții convenite ulterior finalizării prezentului acord.

ARTICOLUL 78

Obiective

Obiectivele cuprinse în partea IV din prezentul acord sunt:

- (a) extinderea și diversificarea comerțului cu mărfuri între părți, prin reducerea sau eliminarea barierelor tarifare și netarifare în calea comerțului;
- (b) facilitarea comerțului cu mărfuri, în mod special, prin aplicarea dispozițiilor convenite privind vămile și facilitarea comerțului, standardele, reglementările tehnice și procedurile de evaluare a conformității, precum și măsurile sanitare și fitosanitare;
- (c) liberalizarea comerțului cu servicii, în conformitate cu articolul V din GATS;
- (d) promovarea integrării economice regionale în domeniul procedurilor vamale, al reglementărilor tehnice și al măsurilor sanitare și fitosanitare pentru facilitarea circulației mărfurilor dintre și în cadrul părților;
- (e) dezvoltarea unui climat care să conducă la majorarea fluxurilor de investiții, îmbunătățirea condițiilor de stabilire între părți pe baza principiului nediscriminării și facilitarea comerțului și investițiilor între părți prin plăți curente și circulația capitalurilor legate de investițiile directe;

- (f) deschiderea efectivă, reciprocă și progresivă a piețelor de achiziții publice ale părților;
- (g) protecția adecvată și eficientă a drepturilor de proprietate intelectuală, în conformitate cu obligațiile internaționale în vigoare între părți, pentru a asigura un echilibru între drepturile deținătorilor de drepturi de proprietate intelectuală și interesul public, ținând cont de diferențele între părți și promovarea transferului de tehnologie dintre regiuni;
- (h) promovarea concurenței libere și nenederate în relațiile economice și comerciale dintre părți;
- (i) instituirea unui mecanism de soluționare a litigiilor eficient, echitabil și previzibil; și
- (j) promovarea comerțului internațional și a investițiilor între părți într-un mod care să contribuie la obiectivul de dezvoltare durabilă prin activități colaborative comune.

ARTICOLUL 79

Definiții cu aplicare generală

Dacă nu se specifică altfel, în sensul părții IV din prezentul acord, noțiunile de mai jos au următorul sens:

- „America Centrală” înseamnă republicile Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua și Panama;
- „taxă vamală” include orice taxă sau impunere de orice tip, instituită pentru importul unei mărfi sau legată de acesta, inclusiv orice formă de suprataxă sau impunere suplimentară, instituită sau legată de acest import. O „taxă vamală” nu include nicio:
 - (a) taxă echivalentă cu o taxă internă impusă în conformitate cu articolul 85 din titlul II capitolul 1 (Tratamentul național și accesul pe piață al mărfurilor);
 - (b) taxă instituită în temeiul legislației naționale a unei părți și în conformitate cu dispozițiile din titlul II capitolul 2 (Măsuri comerciale);
 - (c) taxă sau impunere instituită în temeiul legislației naționale a unei părți și în conformitate cu articolul 87 din titlul II capitolul 1;

- „zile” înseamnă zile calendaristice, inclusiv weekenduri și sărbători, dacă nu se definește altfel în prezentul acord;
- „Sistemul armonizat” sau „SA” înseamnă Sistemul armonizat de denumire și codificare a mărfurilor, inclusiv normele generale de interpretare, notele de secțiune și notele de capitol, astfel cum au fost adoptate și puse în aplicare de părți în legislația lor tarifară respectivă;
- „persoană juridică” înseamnă orice entitate juridică constituită de drept sau altfel organizată, în temeiul legislației în vigoare, cu scop lucrativ sau nu, care aparține sectorului privat sau public, inclusiv orice corporație, trust, societăți în nume colectiv, asociații în participațiune, persoane fizice care desfășoară activități economice în mod independent sau în asociere;
- „măsură” înseamnă orice act sau omisiune, inclusiv orice act cu putere de lege, reglementare, procedură, cerință sau practică;
- „resortisant” înseamnă o persoană fizică care deține cetățenia unuia dintre statele membre ale Uniunii Europene sau a unei republici din cadrul părții AC, în conformitate cu legislațiile lor respective;
- „persoană” înseamnă o persoană fizică sau juridică;
- „tratament tarifar preferențial” înseamnă nivelul taxei vamale aplicabile în conformitate cu prezentul acord unei mărfi originare.

TITLUL II

COMERȚUL CU MĂRFURI

CAPITOLUL 1

TRATAMENTUL NAȚIONAL ȘI ACCESUL PE PIAȚĂ AL MĂRFURILOR

SECȚIUNEA A

DISPOZIȚII GENERALE

ARTICOLUL 80

Obiectiv

Părțile liberalizează progresiv comerțul cu mărfuri în conformitate cu dispozițiile prezentului acord și conform articolului XXIV din GATT 1994.

ARTICOLUL 81

Domeniu de aplicare

Cu excepția unor dispoziții contrare, dispozițiile din prezentul capitol se aplică comerțului cu mărfuri între părți.

SECȚIUNEA B

ELIMINAREA TAXELOR VAMALE

ARTICOLUL 82

Clasificarea mărfurilor

Clasificarea mărfurilor în comerțul dintre părți este cea stabilită în nomenclatura tarifară respectivă a fiecărei părți în conformitate cu Sistemul armonizat.

ARTICOLUL 83

Eliminarea taxelor vamale

- (1) Fiecare parte elimină taxele vamale pentru mărfuri originare din cealaltă parte în conformitate cu listele tarifare prevăzute în anexa I (Eliminarea taxelor vamale). În sensul prezentului capitol, „originar” înseamnă îndeplinirea regulilor de origine prevăzute în anexa II (Cu privire la definiția conceptului de „produse originare”² și metodele de cooperare administrativă).
- (2) Pentru fiecare marfă, nivelul de bază al taxelor vamale, căruia urmează să i se aplice reduceri succesive în conformitate cu alineatul (1) este cel specificat în listele tarifare.
- (3) Dacă, în orice moment, o parte reduce nivelul taxei vamale CNF aplicate după data intrării în vigoare a prezentului acord, nivelul taxei respective se aplică în cazul în care și atâta timp cât aceasta se situează la un nivel inferior nivelului taxei vamale calculat în conformitate cu lista tarifară a părții respective.
- (4) La cinci ani după intrarea în vigoare a prezentului acord, la cererea oricărei părți, părțile se consultă pentru a analiza accelerarea eliminării taxelor vamale la importurile efectuate între părți și extinderea domeniului de aplicare a eliminării. Un acord al părților privind accelerarea ritmului de eliminare sau eliminarea taxei vamale aplicabile unei mărfi înlocuiește nivelul taxei vamale sau categoria în faza eliminării stabilite în conformitate cu listele tarifare ale acestora pentru marfa respectivă.

² În sensul prezentului acord, în lipsa unor dispoziții contrare, noțiunile „marfă” și „produs” sunt echivalente.

ARTICOLUL 84

Status quo

Nicio parte nu majorează nivelul existent al unei taxe vamale, nici nu adoptă noi taxe vamale, cu privire la o marfă originară din cealaltă parte³. Acest lucru nu împiedică o parte:

- (a) să majoreze o taxă vamală la nivelul stabilit în lista sa tarifară, după o reducere unilaterală;
- (b) să mențină sau să majoreze o taxă vamală autorizată de Organismul de soluționare a litigiilor al OMC; sau
- (c) să majoreze ratele de bază pentru mărfurile excluse în vederea obținerii unui tarif extern comun.

³ Pentru mărfurile care nu beneficiază de tratament preferențial, prin „taxă vamală” se înțelege „nivelul de bază” indicat în fiecare listă tarifară a părții.

SECȚIUNEA C

MĂSURI NETARIFARE

ARTICOLUL 85

Tratament național

Fiecare parte acordă tratament național mărfurilor celeilalte părți în conformitate cu articolul III din GATT 1994, inclusiv notele sale interpretative. În acest scop, articolul III din GATT 1994 și notele sale interpretative sunt integrate în prezentul acord și fac parte integrantă din acesta⁴.

ARTICOLUL 86

Restricții la import și la export

Nicio parte nu adoptă și nu menține interdicții sau restricții la importul oricărei mărfi provenind din cealaltă parte sau la exportul sau vânzarea oricărei mărfi destinate teritoriului celeilalte părți, cu excepția dispozițiilor contrare din prezentul acord sau în conformitate cu articolul XI din GATT 1994 și notele sale interpretative. În acest scop, articolul XI din GATT 1994 și notele sale interpretative sunt integrate în prezentul acord și fac parte integrantă din acesta⁵.

⁴ Părțile recunosc că articolul 158 din titlul II capitolul 6 (Excepții privind mărfurile) se aplică și prezentului articol.

⁵ Părțile recunosc că articolul 158 din titlul II capitolul 6 (Excepții privind mărfurile) se aplică și prezentului articol.

ARTICOLUL 87

Taxe și alte impuneri privind importurile și exporturile

Fiecare parte se asigură, în conformitate cu articolul VIII.1 din GATT 1994 și notele sale interpretative, că toate taxele și impunerile de orice natură [altele decât taxele vamale, taxele echivalente unei taxe interne sau alte taxe interne aplicate în conformitate cu articolul 85 din prezentul capitol, precum și taxele antidumping și taxele compensatorii aplicate în conformitate cu legislația națională a unei părți și conform capitolului 2 (Măsuri comerciale) din prezentul titlu], impuse la import sau la export sau în legătură cu importul sau exportul, sunt limitate cantitativ la costul aproximativ al serviciilor oferite și nu reprezintă un mijloc indirect de protecție pentru mărfurile naționale sau o impozitare cu caracter fiscal a importurilor sau exporturilor.

ARTICOLUL 88

Taxe și impozite la exporturi

Cu excepția cazului în care prezentul acord prevede altfel, nicio parte nu menține și nu adoptă taxe sau impozite impuse celeilalte părți la exportul de mărfuri sau în legătură cu acestea.

SECȚIUNEA D

AGRICULTURĂ

ARTICOLUL 89

Subvențiile la exportul de produse agricole

(1) În sensul prezentului articol, „subvenții la export” are înțelesul stabilit la articolul 1 litera (e) din Acordul OMC privind agricultura („Acordul privind agricultura”), inclusiv orice modificare a articolului respectiv.

(2) Părțile împărtășesc obiectivul de a face eforturi comune în cadrul OMC pentru a asigura eliminarea paralelă a tuturor formelor de subvenții la export și stabilirea de sancțiuni pentru orice măsuri cu efect echivalent aplicate exporturilor. În acest scop, măsurile cu efect echivalent aplicate exporturilor cuprind creditele, garanțiile pentru credite la export sau programele de asigurări, întreprinderile comerciale de stat care efectuează exporturi și ajutoarele alimentare.

- (3) Nicio parte nu menține, nu introduce și nu reintroduce subvenții la export pentru produse agricole destinate teritoriului celeilalte părți care se regăsesc în oricare din următoarele cazuri:
- (a) sunt liberalizate imediat și în totalitate în conformitate cu anexa I (Eliminarea taxelor vamale);
 - (b) sunt liberalizate în totalitate, însă nu imediat, și beneficiază de un contingent scutit de taxe la intrarea în vigoare a prezentului acord în conformitate cu anexa I (Eliminarea taxelor vamale);
 - (c) făc obiectul unui tratament preferențial în conformitate cu prezentul acord pentru produse încadrate la pozițiile 0402 și 0406 și beneficiază de un contingent scutit de taxe.
- (4) În cazurile descrise la alineatul 3 literele (a) – (c), dacă o parte menține, introduce sau reintroduce subvenții la export, partea afectată/importatoare poate aplica un tarif suplimentar care va duce la majorarea taxelor vamale pentru importurile din acest produs fie până la nivelul taxei aplicate națiunii celei mai favorizate (CNF), fie până la nivelul de bază stabilit în anexa I (Eliminarea taxelor vamale), aplicând cel mai mic dintre aceste niveluri, pentru perioada stabilită pentru menținerea subvenției la export.
- (5) Pentru produsele liberalizate în totalitate în cursul unei perioade de tranziție în conformitate cu anexa I (Eliminarea taxelor vamale) și care nu beneficiază de un contingent scutit de taxe la intrarea în vigoare, nicio parte nu menține, nu introduce și nu reintroduce subvenții la export la sfârșitul perioadei de tranziție menționate.

SECȚIUNEA E

PESCUIT, ACVACULTURĂ, MĂRFURI ARTIZANALE ȘI PRODUSE ECOLOGICE

ARTICOLUL 90

Cooperarea tehnică

Măsurile de cooperare și asistență tehnică pentru stimularea comerțului dintre părți în domeniile pescuitului, acvaculturii, mărfurilor artizanale și produselor ecologice sunt stabilite la articolele 59, 60 și 61 din partea III titlul IV (Dezvoltare economică și comercială) din prezentul acord.

SECȚIUNEA F

DISPOZIȚII INSTITUȚIONALE

ARTICOLUL 91

Subcomitetul privind accesul pe piață al mărfurilor

- (1) Prin prezentul acord, părțile instituie un Subcomitet privind accesul pe piață al mărfurilor, în conformitate cu articolul 348 și cu dispozițiile din anexa XXI (Subcomitete).
- (2) Funcțiile subcomitetului includ:
 - (a) să monitorizeze punerea în aplicare corectă și administrarea prezentului capitol;
 - (b) să servească drept for pentru consultări cu privire la interpretarea și aplicarea prezentului capitol;
 - (c) să examineze propunerile prezentate de părți cu privire la accelerarea eliminării tarifelor și includerea mărfurilor în listele tarifare;
 - (d) să facă orice recomandări relevante către Comitetul de asociere cu privire la chestiunile care țin de competența acestuia; și
 - (e) orice alte chestiuni solicitate de Comitetul de asociere.

CAPITOLUL 2

MĂSURI COMERCIALE

SECȚIUNEA A

MĂSURI ANTIDUMPING ȘI MĂSURI COMPENSATORII

ARTICOLUL 92

Dispoziții generale

(1) Părțile își mențin drepturile și obligațiile care decurg din Acordul OMC privind punerea în aplicare a articolului VI din Acordul General pentru Tarife și Comerț din 1994 („Acordul antidumping”), din Acordul OMC privind subvențiile și măsurile compensatorii („Acordul SMC”) și din Acordul OMC privind regulile de origine („Acordul privind regulile de origine”).

(2) În cazul în care se pot institui măsuri antidumping sau măsuri compensatorii la nivel regional și la nivel național, părțile se asigură că măsurile antidumping sau măsurile compensatorii respective nu sunt aplicate simultan pentru același produs de către autoritățile regionale și de către autoritățile naționale.

ARTICOLUL 93

Transparență și securitate juridică

- (1) Părțile convin că măsurile comerciale se utilizează cu respectarea deplină a cerințelor OMC și trebuie să se bazeze pe un sistem echitabil și transparent.
- (2) Recunoscând beneficiile securității juridice și previzibilității pentru agenții economici, fiecare parte se asigură că, după caz, legislația sa națională privind măsurile antidumping și măsurile compensatorii este și rămâne armonizată și pe deplin conformă cu legislația OMC.
- (3) Fără a aduce atingere articolului 6.9 din Acordul antidumping și articolului 12.8 din Acordul SCM, este de dorit ca părțile să asigure, imediat după instituirea oricărei măsuri provizorii, comunicarea completă și coerentă a faptelor și considerațiilor esențiale care stau la baza deciziei de aplicare a măsurilor, fără a aduce atingere articolului 6.5 din Acordul antidumping și articolului 12.4 din Acordul SMC. Comunicările sunt efectuate în scris și în timp util, pentru ca părțile interesate să își poată apăra interesele.
- (4) La cererea părților interesate, părțile oferă acestora posibilitatea de a fi audiate pentru ca acestea să își exprime opiniile în cursul anchetelor pentru măsurile antidumping sau măsurile compensatorii. Aceasta nu tergiversează în mod inutil desfășurarea anchetelor.

ARTICOLUL 94

Luarea în considerare a interesului public

O parte poate alege să nu aplice o măsură antidumping sau o măsură compensatorie atunci când, pe baza informațiilor disponibile în cursul anchetei, se poate concluziona în mod clar că aplicarea unor astfel de măsuri nu este de interes public.

ARTICOLUL 95

Regula taxei celei mai mici

În cazul în care o parte decide să instituie o măsură antidumping sau o măsură compensatorie, valoarea taxei respective nu poate să depășească marja de dumping sau a subvențiilor care fac obiectul unor măsuri compensatorii, dar este de dorit să fie inferioară marginii, în cazul în care o astfel de taxă mai mică ar fi suficientă pentru a elimina prejudiciul adus industriei naționale.

ARTICOLUL 96

Legătura de cauzalitate

Pentru instituirea măsurilor antidumping sau a măsurilor compensatorii, în conformitate cu dispozițiile stabilite la articolul 3.5 din Acordul antidumping și articolul 15.5 din acordul SMC, autoritățile de anchetă, ca parte a demonstrării unei legături de cauzalitate între importurile care fac obiectul unui dumping și prejudiciul adus industriei naționale, separă și fac distincție între efectele prejudiciabile ale tuturor factorilor cunoscuți și efectele prejudiciabile ale importurilor care fac obiectul dumpingului sau subvențiilor.

ARTICOLUL 97

Evaluare cumulativă

Atunci când importurile din mai multe țări fac simultan obiectul unei anchete pentru instituirea de taxe antidumping sau compensatorii, autoritatea de anchetă a părții UE examinează cu o atenție specială dacă evaluarea cumulativă a efectelor importurilor originare din orice republică a părții AC este adecvată, având în vedere condițiile de concurență între produsele importate și condițiile de concurență între produsele importate și produsele similare interne.

ARTICOLUL 98

Derogare de la procedurile de soluționare a litigiilor

Părțile nu pot recurge la procedurile de soluționare a litigiilor din partea IV titlul X (Soluționarea litigiilor) din prezentul acord pentru chestiuni care fac obiectul prezentei secțiuni.

SECȚIUNEA B

MĂSURI DE SALVGARDARE

SUBSECȚIUNEA B.1

DISPOZIȚII GENERALE

ARTICOLUL 99

Administrarea măsurilor de salvagardare

(1) Fiecare parte asigură administrarea consecventă, imparțială și rezonabilă a actelor sale cu putere de lege și a normelor administrative, a deciziilor și hotărârilor care reglementează procedurile de aplicare a măsurilor de salvagardare.

(2) Fiecare parte împuternicește o autoritate competentă să constate existența unui prejudiciu grav, sau a amenințării unui prejudiciu grav, în cadrul procedurilor de salvagardare din prezenta secțiune. Aceste constatări fac obiectul revizuirii de către instanțele judiciare sau administrative, în măsura prevăzută de legislația națională.

(3) Fiecare parte adoptă sau menține proceduri echitabile, la termen, transparente și eficiente pentru procedurile de salvagardare din prezenta secțiune.

ARTICOLUL 100

Necumulare

Părțile nu pot aplica simultan, cu privire la același produs:

- (a) o măsură de salvagardare bilaterală în conformitate cu subsecțiunea B.3 (Măsuri de salvagardare bilaterale) din prezentul capitol; și
- (b) o măsură în conformitate cu articolul XIX din GATT 1994, Acordul OMC privind măsurile de salvagardare („Acordul privind măsurile de salvagardare”) sau cu articolul 5 din Acordul privind agricultura.

SUBSECȚIUNEA B.2

MĂSURI DE SALVGARDARE MULTILATERALE

ARTICOLUL 101

Dispoziții Generale

Părțile își mențin drepturile și obligațiile care le revin în conformitate cu articolul XIX din GATT 1994, Acordul privind măsurile de salvagardare, cu articolul 5 din Acordul privind agricultura și cu Acordul privind regulile de origine.

ARTICOLUL 102

Transparență

Fără a aduce atingere articolului 101, la solicitarea celeilalte părți, partea care deschide o anchetă sau intenționează să adopte măsuri de salvagardare transmite imediat o notificare scrisă *ad hoc* a tuturor informațiilor relevante, inclusiv, după caz, în ceea ce privește deschiderea unei anchete de salvagardare, constatările preliminare și definitive ale anchetei.

ARTICOLUL 103

Derogare de la procedurile de soluționare a litigiilor

Părțile nu pot recurge la procedurile de soluționare a litigiilor din partea IV titlul X (Soluționarea litigiilor) din prezentul acord pentru dispoziții care se referă la drepturile și obligațiile din cadrul OMC care decurg din prezenta subsecțiune.

SUBSECȚIUNEA B.3

MĂSURI DE SALVGARDARE BILATERALE

ARTICOLUL 104

Aplicarea unei măsuri de salvagardare bilaterale

(1) Fără a aduce atingere subsecțiunii B.2 (Măsuri de salvagardare multilaterale), în cazul în care, ca urmare a reducerii sau eliminării unei taxe vamale în conformitate cu prezentul acord, un produs originar într-o anumită parte este importat pe teritoriul unei alte părți în cantități atât de mari, în termeni absoluți sau relativ la producția internă, și în astfel de condiții încât reprezintă o cauză substanțială sau amenință să provoace un prejudiciu grav producătorilor interni de produse similare sau aflate în concurență directă, partea importatoare poate adopta măsuri adecvate în condițiile prezentei subsecțiuni și în conformitate cu procedurile stabilite în aceasta.

(2) Dacă condițiile de la alineatul (1) sunt îndeplinite, măsurile de salvagardare ale părții importatoare pot consta numai dintr-una din următoarele:

(a) suspendarea reducerii suplimentare a nivelului taxei vamale pentru produsul în cauză, prevăzută de prezentul acord; sau

(b) majorarea taxei vamale aplicată produsului în cauză la un nivel care să nu depășească valoarea cea mai mică dintre:

(i) taxa vamală aplicată națiunii celei mai favorizate pentru produsul în cauză în vigoare la data adoptării măsurii; sau

(ii) taxa vamală aplicată națiunii celei mai favorizate pentru produsul în cauză în vigoare în ziua imediat anterioară datei intrării în vigoare a prezentului acord.

(3) Dacă produsele care au fost deja liberalizate în totalitate înainte de data intrării în vigoare a prezentului acord ca urmare a preferințelor tarifare acordate înainte de data intrării în vigoare a prezentului acord, partea UE examinează cu o atenție specială dacă majorarea nivelului importului rezultă din reducerea sau eliminarea taxelor vamale conform prezentului acord.

(4) Niciuna dintre măsurile de mai sus nu se aplică în cadrul limitelor contingentelor tarifare preferențiale scutite de taxe acordate de prezentul acord.

ARTICOLUL 105

Condiții și restricții

- (1) O măsură de salvagardare bilaterală nu poate fi aplicată:
 - (a) decât în măsura și pentru perioada necesară prevenirii sau remedierii situației descrise la articolele 104 sau 109;
 - (b) pentru o perioadă mai mare de doi ani. Perioada poate fi prelungită cu încă doi ani dacă autoritățile competente ale părții importatoare determină, în conformitate cu procedurile specificate în prezenta subsecțiune, faptul că măsura continuă să fie necesară pentru a preveni sau remedia situațiile descrise la articolul 104 sau 109, cu condiția ca perioada totală de aplicare a unei măsuri de salvagardare, inclusiv perioada de aplicare inițială și orice prelungire a acesteia, să nu depășească patru ani; sau
 - (c) după expirarea perioadei de tranziție, cu excepția acordului celeilalte părți. „Perioadă de tranziție” înseamnă zece ani de la data intrării în vigoare a prezentului acord. Pentru orice marfă pentru care lista tarifară din anexa I (Eliminarea taxelor vamale) a părții care aplică măsura prevede o perioadă de eliminare a tarifelor de zece ani sau mai mult, „perioadă de tranziție” înseamnă perioada de eliminare a tarifelor prevăzută în respectiva listă tarifară pentru marfa respectivă, plus trei ani.

(2) Dacă o parte încetează aplicarea unei măsuri de salvagardare bilaterale, nivelul taxei vamale este nivelul care ar fi fost în vigoare pentru marfa respectivă, conform listei tarifare a părții respective.

ARTICOLUL 106

Măsuri provizorii

În circumstanțe critice în care o întârziere ar antrena un prejudiciu dificil de remediat, o parte poate aplica o măsură de salvagardare bilaterală cu titlu provizoriu, fără îndeplinirea cerințelor de la articolul 116 alineatul (1) din prezentul capitol, în urma constatării preliminare a existenței unor elemente de probă evidente conform cărora importurile unui produs originar din cealaltă parte au crescut ca urmare a reducerii sau eliminării unei taxe vamale în temeiul prezentului acord și că aceste importuri conduc sau amenință să conducă la o situație descrisă la articolul 104 sau 109. Durata oricărei măsuri provizorii nu poate depăși două sute de zile, timp în care partea trebuie să îndeplinească normele procedurale relevante prevăzute în subsecțiunea B.4 (Norme procedurale aplicabile măsurilor de salvagardare bilaterale). Partea rambursează prompt orice majorări tarifare, dacă ancheta menționată în subsecțiunea B.4 nu concluzionează că sunt îndeplinite cerințele de la articolul 104. Durata aplicării oricăror măsuri provizorii este inclusă în perioada prevăzută la articolul 105 alineatul (1) litera (b). Partea importatoare în cauză informează cealaltă parte în cauză cu privire la adoptarea unor astfel de măsuri provizorii și înaintează de îndată problema spre examinare Comitetului de asociere, dacă cealaltă parte solicită acest lucru.

ARTICOLUL 107

Compensare și suspendarea concesiilor

(1) O parte care aplică o măsură de salvagardare bilaterală se consultă cu partea ale căror produse fac obiectul măsurii în scopul de a stabili de comun acord o compensare adecvată de liberalizare a comerțului sub formă de concesi având în mod semnificativ efecte comerciale echivalente. Partea în cauză oferă posibilitatea unor astfel de consultări în termen de cel mult treizeci de zile după aplicarea măsurii de salvagardare bilaterale.

(2) În cazul în care consultările în sensul alineatului (1) nu permit părților să ajungă la un acord privind o compensație de liberalizare a comerțului în termen de treizeci de zile, partea ale cărei mărfuri fac obiectul măsurii de salvagardare poate să suspende aplicarea concesiilor substanțial echivalente cu privire la comerțul părții care aplică măsura de salvagardare.

ARTICOLUL 108

Intervalul dintre două măsuri

Nu se aplică nicio măsură de salvagardare menționată în prezenta subsecțiune importului unui produs care a făcut deja obiectul unei astfel de măsuri, cu excepția cazului în care s-a scurs o perioadă de timp egală cu jumătate din perioada în care această măsură a fost aplicată în perioada imediat anterioară.

ARTICOLUL 109

Regiuni ultraperiferice

- (1) Atunci când orice produs originar din una sau mai multe republici din cadrul părții AC este importat pe teritoriul uneia sau mai multor regiuni ultraperiferice ale părții UE în cantități atât de mari și în astfel de condiții încât să producă sau să amenințe să producă o deteriorare gravă a situației economice a regiunii (regiunilor) ultraperiferice în cauză a(le) părții UE, partea UE, după examinarea soluțiilor alternative, poate în mod excepțional să adopte măsuri de salvagardare limitate la teritoriul regiunii (regiunilor) în cauză.
- (2) Fără a aduce atingere dispozițiilor de la alineatul (1), alte norme prevăzute în prezenta subsecțiune aplicabile salvagărilor bilaterale se aplică și oricăror măsuri de salvagardare adoptate în temeiul prezentului articol.
- (3) Consiliul de asociere poate discuta dacă în cazul deteriorării grave, sau a amenințării deteriorării grave a situației economice a regiunilor extrem de subdezvoltate ale republicilor din cadrul părții AC, prezentul articol se aplică și acestor regiuni.

SUBSECȚIUNEA B.4

NORME PROCEDURALE APLICABILE MĂSURILOR DE SALVGARDARE BILATERALE

ARTICOLUL 110

Legislația aplicabilă

La aplicarea măsurilor de salvagardare bilaterală, autoritatea competentă de anchetă respectă dispozițiile prezentei subsecțiuni, iar în cazurile care nu intră sub incidența prezentei subsecțiuni autoritatea competentă de anchetă aplică normele de drept intern.

ARTICOLUL 111

Inițierea unei proceduri

(1) În conformitate cu legislația națională a fiecărei părți, autoritatea competentă de anchetă poate iniția, din proprie inițiativă, orice măsură de salvagardare după ce a primit informații din partea unui sau mai multor state membre ale Uniunii Europene, sau după primirea în scris a unei cereri din partea entităților specificate în legislația națională. În cazul în care procedurile sunt inițiate pe baza unei cereri scrise, entitatea care a depus cererea trebuie să demonstreze că aceasta este reprezentativă pentru industria națională care produce o marfă similară sau care se află în concurență directă cu marfa importată.

(2) După depunerea cererilor scrise, acestea trebuie să fie puse prompt la dispoziția publicului, cu excepția informațiilor confidențiale conținute.

(3) După inițierea unei proceduri de salvagardare, autoritatea competentă de anchetă publică un aviz de deschidere a procedurii în jurnalul oficial al părții. Avizul identifică entitatea care a depus cererea scrisă, după caz, marfa importată care face obiectul procedurii, subpoziția acesteia și poziția tarifară la care este clasificată, natura și perioada determinării care urmează să fie efectuată, ora și locul audierii publice sau perioada în care părțile interesate pot depune cereri de a fi audiate oral de autoritatea de anchetă, perioada în care părțile interesate pot să-și facă cunoscute opiniile în scris și să transmită informații, locul în care pot fi examinate cererile scrise și orice alte documente neconfidențiale depuse în cursul procedurii, precum și numele, adresa și numărul de telefon al biroului care poate fi contactat pentru informații suplimentare.

(4) În ceea ce privește o procedură inițiată pe baza unei cereri scrise depusă de o entitate care demonstrează că este reprezentativă pentru industria națională, autoritatea competentă de anchetă nu publică anunțul necesar în conformitate cu alineatul (3) înainte de o evaluare minuțioasă care să arate că cererea îndeplinește cerințele legislației sale naționale.

ARTICOLUL 112

Ancheta

- (1) O parte poate aplica o măsură de salvagardare numai în urma unei anchete a autorității competente de anchetă a părții respective în conformitate cu procedurile prevăzute în prezenta subsecțiune. Această anchetă include un aviz public rezonabil către toate părțile interesate și audieri publice sau alte mijloace adecvate prin care importatorii, exportatorii și alte părți interesate pot să prezinte dovezi și puncte de vedere, inclusiv posibilitatea de a răspunde la prezentările altor părți.
- (2) Fiecare parte se asigură că autoritățile sale competente de anchetă finalizează orice anchetă de acest tip în termen de doisprezece luni de la data deschiderii sale.

ARTICOLUL 113

Elemente de probă privind prejudiciul și legătura de cauzalitate

- (1) În cadrul procedurilor, autoritatea competentă de anchetă evaluează toți factorii relevanți de natură obiectivă și măsurabilă care influențează situația industriei naționale, în special rata și nivelul creșterii importurilor mărfii în cauză, în termeni absoluți sau relativ la producția internă, cota de piață internă absorbită de majorarea importurilor, precum și variațiile nivelului vânzărilor, producției, productivității, utilizării capacităților, profiturilor și pierderilor și ocupării forței de muncă.

(2) Constatarea conform căreia majorarea importurilor au cauzat sau amenință să cauzeze situațiile descrise la articolul 104 sau 109 se stabilește numai dacă ancheta demonstrează, pe baza unor elemente de probă obiective, existența unei legături de cauzalitate clare între majorarea importurilor mărfii în cauză și situațiile descrise la articolul 104 sau 109. Dacă alți factori decât majorarea importurilor cauzează, în același timp, situațiile descrise la articolul 104 sau 109, un astfel de prejudiciu sau deteriorare gravă a situației economice nu se atribuie creșterii importurilor.

ARTICOLUL 114

Audieri

În cursul fiecărei proceduri, autoritatea competentă de anchetă:

- (a) organizează o audiere publică, după ce a oferit un aviz rezonabil, pentru a permite tuturor părților interesate și oricărei asociații de consumatori reprezentative să se prezinte în persoană sau să fie reprezentate, să prezinte elemente de probă și să fie audiate cu privire la prejudiciul sau amenințarea unui prejudiciu grav, precum și cu privire la măsurile corective adecvate; sau
- (b) asigură posibilitatea tuturor părților interesate de a fi audiate atunci când acestea au depus o cerere în scris, în termenul stabilit în avizul de deschidere, care demonstrează că acestea pot fi afectate de rezultatul anchetei și că există motive speciale pentru a fi audiate.

ARTICOLUL 115

Informații confidențiale

Orice informație cu caracter confidențial sau care este furnizată cu titlu confidențial este tratată ca atare, pe baza motivării în acest sens, de către autoritățile competente de anchetă. Astfel de informații nu sunt divulgate fără permisiunea părții care le-a furnizat. Se poate solicita părților care furnizează informații confidențiale prezentarea un rezumat neconfidențial sau, dacă părțile arată că aceste informații nu pot fi rezumate, să ofere motivele pentru care nu poate fi prezentat un rezumat. Cu toate acestea, dacă autoritatea competentă de anchetă constată că o cerere de confidențialitate nu este justificată și dacă partea în cauză nu dorește să facă publice informațiile sau să autorizeze divulgarea acestora în termeni generali sau sub formă de rezumat, autoritatea poate să nu ia în considerare informațiile respective, în afara cazului în care se poate demonstra, într-o manieră convingătoare și din surse corespunzătoare, că informațiile sunt exacte.

ARTICOLUL 116

Notificări și publicații

(1) Dacă o parte consideră că este întrunită una dintre situațiile prevăzute la articolul 104 sau 109, aceasta prezintă de îndată chestiunea spre a fi examinată de Comitetul de asociere. Comitetul de asociere poate formula orice recomandare considerată necesară pentru remedierea circumstanțelor apărute. În cazul în care Comitetul de asociere nu formulează nicio recomandare pentru remedierea circumstanțelor sau în cazul în care nu s-a găsit nicio altă soluție satisfăcătoare în termen de treizeci de zile de la înaintarea problemei Comitetului de asociere, partea importatoare poate adopta măsurile adecvate pentru remedierea circumstanțelor în conformitate cu prezenta subsecțiune.

(2) Autoritatea competentă de anchetă oferă părții exportatoare toate informațiile relevante, care includ elemente de probă care susțin prejudiciul sau deteriorarea gravă a situației economice cauzate de majorarea importurilor, o descriere exactă a produsului în cauză și a măsurilor propuse, data propusă pentru instituirea măsurilor și durata prevăzută.

(3) De asemenea, autoritatea competentă de anchetă publică în jurnalul oficial al părții constatările și concluziile motivate la care s-a ajuns cu privire la toate chestiunile relevante de fapt și de drept, inclusiv descrierea mărfii importate și situația care a cauzat impunerea măsurilor în conformitate cu articolul 104 sau 109, legătura de cauzalitate între o astfel de situație și majorarea importurilor, precum și forma, nivelul și durata măsurilor.

(4) Autoritatea competentă de anchetă nu divulgă nicio informație furnizată în conformitate cu orice activitate privind informațiile confidențiale desfășurată în cursul procedurilor.

CAPITOLUL 3

REGIMUL VAMAL ȘI FACILITAREA COMERȚULUI

ARTICOLUL 117

Obiective

- (1) Părțile recunosc importanța regimului vamal și a facilitării comerțului în cadrul mediului comercial internațional în evoluție. Părțile convin să consolideze cooperarea în acest domeniu pentru a garanta că legislația și procedurile relevante, precum și capacitatea administrativă a administrațiilor relevante, îndeplinesc obiectivele de control eficient și de promovare a facilitării comerțului și contribuie la promovarea dezvoltării și integrării regionale a republicilor din cadrul părții AC.
- (2) Părțile convin că nu vor fi compromise în niciun fel obiectivele legitime de politică publică, inclusiv cele legate de securitate și prevenirea fraudei.

ARTICOLUL 118

Proceduri vamale și comerciale

- (1) Părțile convin asupra faptului că legislația, dispozițiile și procedurile lor respective în domeniul vamal se întemeiază pe:
 - (a) instrumentele și standardele internaționale aplicabile în domeniul vamal, inclusiv Standardele-cadru privind securitatea și facilitarea comerțului mondial ale WCO, precum și Convenția internațională privind sistemul armonizat de denumire și codificare a mărfurilor;
 - (b) protecția și facilitarea comerțului legitim prin executarea și respectarea efectivă a cerințelor prevăzute de legislația din domeniul vamal;
 - (c) legislația prin care să se obțină evitarea sarcinilor inutile sau discriminatorii, combaterea fraudei vamale și acordarea de facilități suplimentare pentru niveluri superioare de conformitate;
 - (d) aplicarea de tehnici vamale moderne, care includ evaluarea riscurilor, proceduri simplificate pentru introducerea mărfurilor și acordarea liberului de vamă pentru mărfuri, controale ulterioare acordării liberului de vamă și metode de audit pentru societățile comerciale;
 - (e) un sistem de hotărâri obligatorii în ceea ce privește aspectele vamale, în special privind clasificarea tarifară și regulile de origine, în conformitate cu normele prevăzute în legislația părților;

- (f) dezvoltarea progresivă a sistemelor, inclusiv a celor bazate pe tehnologia informațiilor, pentru a facilita schimbul electronic de date în cadrul administrațiilor vamale și cu alte instituții publice asociate;
 - (g) norme prin care se asigură că sancțiunile pentru încălcări minore ale regulamentelor vamale sau ale cerințelor procedurale sunt proporționale și nediscriminatorii, iar aplicarea acestora nu produce întârzieri neîntemeiate;
 - (h) taxe și impuneri rezonabile și limitate cantitativ la costul serviciilor prestate în legătură cu o tranzacție specifică și nu sunt calculate pe o bază *ad valorem*. Nu se aplică taxe și impuneri pentru servicii consulare; și
 - (i) eliminarea oricăror cerințe de utilizare obligatorie a controalelor înainte de expediere astfel cum sunt definite în Acordul OMC privind controalele înainte de expediere, sau orice altă activitate de control efectuată la destinație, înainte de vămuire, de către societăți private.
- (2) Părțile convin că legislația, dispozițiile și procedurile lor în domeniul vamal, în măsura posibilului, se bazează pe elementele de fond ale Convenției internaționale privind simplificarea și armonizarea procedurilor vamale, astfel cum a fost modificată (Convenția de la Kyoto revizuită) și anexele la aceasta.

- (3) Pentru a îmbunătăți metodele de lucru, garantând în același timp respectarea nediscriminării, transparenței, eficienței, integrității și responsabilității operațiunilor, părțile se angajează:
- (a) să ia noi măsuri, pe cât posibil, în sensul reducerii, simplificării și standardizării datelor și a documentației cerute de autoritățile vamale și de alte instituții publice asociate;
 - (b) să simplifice, acolo unde este posibil, cerințele și formalitățile pentru acordarea rapidă a liberului de vamă și vămuirea rapidă a mărfurilor;
 - (c) să instituie proceduri eficiente, prompte, nediscriminatorii și ușor accesibile, care să permită dreptul la recurs, în conformitate cu legislație fiecărei părți, împotriva acțiunilor, hotărârilor și deciziilor administrative ale autorităților vamale, care afectează importul, exportul sau mărfurile aflate în tranzit. Eventualele taxe sunt proporționale cu costul procedurilor de recurs; și
 - (d) să ia măsuri pentru a asigura menținerea celor mai înalte standarde de integritate.
- (4) Părțile se asigură că legislația privind brokerii vamali se bazează pe norme transparente și proporționale. Dacă o parte solicită utilizarea obligatorie a brokerilor vamali, persoanele juridice pot să își desfășoare activitatea utilizându-și proprii brokeri vamali autorizați de autoritatea competentă în acest scop. Prezenta dispoziție nu aduce atingere poziției părților din negocierile multilaterale.

ARTICOLUL 119

Operațiuni de tranzit

- (1) Părțile asigură liberul tranzit pe teritoriul lor în conformitate cu principiile articolului V din GATT 1994.
- (2) Orice restricții, controale sau cerințe trebuie să se întemeieze pe un obiectiv legitim de politică publică, să fie nediscriminatorii, proporționale și aplicate în mod uniform.
- (3) Fără a aduce atingere derulării controalelor și supravegherii vamale legitime a mărfurilor în tranzit, fiecare parte acordă traficului în tranzit, cu destinația sau provenind de pe teritoriul oricărei părți, un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat traficului în tranzit pe propriul teritoriu.
- (4) În conformitate cu principiile de la articolul V din GATT 1994, părțile instituie regimuri care permit tranzitul mărfurilor fără perceperea de taxe vamale, taxe de tranzit sau alte taxe impuse în legătură cu tranzitul, cu excepția taxelor de transport sau a taxelor proporționale cu costurile administrative implicate de tranzit sau cu costurile serviciilor prestate, sub rezerva depunerii unei garanții adecvate.
- (5) Părțile promovează și pun în aplicare regimuri regionale de tranzit cu scopul de a reduce barierele din calea comerțului.

(6) Părțile asigură cooperarea și coordonarea tuturor autorităților și agențiilor implicate de pe teritoriile lor pentru a facilita traficul în tranzit și pentru a promova cooperarea transfrontalieră.

ARTICOLUL 120

Relațiile cu mediul de afaceri

Părțile convin:

(a) să se asigure că toate informațiile privind legislația, procedurile, taxele și impunerile sunt accesibile publicului, pe cât posibil prin mijloace electronice, împreună cu documentele justificative ale acestora.

Părțile pun la dispoziția publicului informațiile disponibile relevante de natură administrativă, inclusiv cerințele și procedurile de intrare pentru mărfuri, orarele și modul de funcționare ale birourilor vamale și punctele de contact pentru solicitarea de informații;

(b) asupra necesității consultărilor periodice și în timp util cu reprezentanții părților interesate cu privire la propunerile și procedurile legislative din domeniul vamal. În acest sens, fiecare parte stabilește mecanisme de consultare adecvate și periodice;

- (c) asupra necesității unei perioade rezonabile între publicarea și intrarea în vigoare a oricărei legislații, proceduri, taxe sau impuneri noi sau modificate⁶;
- (d) să favorizeze cooperarea cu mediul de afaceri prin utilizarea de proceduri nearbitrare și accesibile publicului, cum ar fi memorandumurile de înțelegere, bazate pe cele promulgate de WCO; și
- (e) să se asigure că administrațiile lor vamale și cerințele și procedurile vamale conexe continuă să răspundă necesităților mediului de afaceri, sunt conforme cu cele mai bune practici și că rămân cât mai puțin restrictive asupra comerțului.

ARTICOLUL 121

Determinarea valorii în vamă

Acordul OMC privind punerea în aplicare a articolului VII din Acordul General pentru Tarife și Comerț din 1994 („Acordul privind determinarea valorii în vamă”) reglementează normele de determinare a valorii în vamă aplicate comerțului reciproc între părți.

⁶ În părțile a căror legislație prevede intrarea în vigoare în același timp cu publicarea, guvernul asigură informarea cu suficient timp înainte a operatorilor cu privire la orice măsură nouă de tipul celor menționate în prezentul alineat.

ARTICOLUL 122

Gestionarea riscurilor

Fiecare parte utilizează sisteme de gestionare a riscurilor care permit autorităților sale vamale să-și axeze activitățile de control pe mărfurile cu risc ridicat și să faciliteze vămuirea și circulația mărfurilor cu risc scăzut.

ARTICOLUL 123

Subcomitetul privind vămiele, facilitarea comerțului și regulile de origine

- (1) Prin prezentul acord, părțile instituie un Subcomitet privind vămiele, facilitarea comerțului și regulile de origine, în conformitate cu articolul 348 și cu dispozițiile din anexa XXI (Subcomitete).
- (2) Funcțiile subcomitetului includ:
 - (a) monitorizarea punerii în aplicare și administrarea prezentului capitol și a anexei II (Cu privire la definiția noțiunii de „produse originare” și metodele de cooperare administrativă) din prezentul acord;

- (b) crearea unui forum de consultări și discuții cu privire la toate aspectele referitoare la domeniul vamal, în special procedurile vamale, determinarea valorii în vamă, regimurile tarifare, nomenclatura vamală, cooperarea vamală și asistența administrativă reciprocă în domeniul vamal;
 - (c) crearea unui forum de consultări și discuții cu privire la aspecte referitoare la regulile de origine și cooperarea administrativă;
 - (d) consolidarea cooperării privind elaborarea, aplicarea și executarea procedurilor vamale, asistența administrativă reciprocă în domeniul vamal, reguli de origine și cooperare administrativă;
 - (e) examinarea cererilor de modificare a regulilor de origine și transmiterea către Comitetul de asociere a rezultatelor analizelor și recomandărilor;
 - (f) executarea sarcinilor și funcțiilor stabilite în anexa II (Cu privire la definiția noțiunii de „produse originare” și metodele de cooperare administrativă) din prezentul acord;
 - (g) intensificarea cooperării privind dezvoltarea capacităților și asistența tehnică; și
 - (h) orice alte chestiuni solicitate de Comitetul de asociere.
- (3) Părțile pot conveni să organizeze reuniuni *ad hoc* privind cooperarea vamală, regulile de origine sau asistența administrativă reciprocă.

ARTICOLUL 124

Cooperare și asistență tehnică privind regimul vamal și facilitarea comerțului

Măsurile de asistență tehnică necesare pentru punerea în aplicare a prezentului capitol sunt prevăzute la articolele 53 și 54 din partea III titlul VI (Dezvoltare economică și comercială) din prezentul acord.

CAPITOLUL 4

BARIERE TEHNICE ÎN CALEA COMERȚULUI

ARTICOLUL 125

Obiective

(1) Obiectivul prezentului capitol este de a facilita și de a stimula comerțul cu mărfuri prin identificarea, prevenirea și eliminarea barierelor inutile în calea comerțului dintre părți, care pot apărea ca urmare a elaborării, adoptării și aplicării reglementărilor tehnice, a standardelor și a procedurilor de evaluare a conformității în sensul Acordului OMC privind barierele tehnice în calea comerțului („Acordul BTC”).

(2) Părțile se angajează să coopereze la consolidarea integrării regionale în cadrul părților cu privire la aspecte legate de barierele tehnice în calea comerțului.

(3) Părțile se angajează să stabilească și să consolideze capacitatea tehnică cu privire la chestiunile legate de barierele tehnice în calea comerțului cu scopul de a îmbunătăți accesul pe piețele lor.

ARTICOLUL 126

Dispoziții generale

Părțile își reafirmă drepturile și obligațiile reciproce existente în conformitate cu Acordul BTC, care se încorporează în prezentul acord și face parte integrantă din acesta. Părțile țin cont în mod special de articolul 12 din Acordul BTC cu privire la tratamentul special și diferențiat.

ARTICOLUL 127

Domeniu de aplicare și reglementare

(1) Prezentul capitol se aplică elaborării, adoptării și aplicării reglementărilor tehnice, standardelor și procedurilor de evaluare a conformității astfel cum au fost definite în Acordul BTC, care pot avea un impact asupra comerțului cu mărfuri între părți.

(2) Fără a aduce atingere alineatului (1), prezentul capitol nu se aplică măsurilor sanitare și fitosanitare, astfel cum au fost definite în anexa A la Acordul OMC privind aplicarea măsurilor sanitare și fitosanitare („Acordul SPS”), nici specificațiilor pentru achiziții elaborate de organismele guvernamentale pentru cerințele privind producția sau consumul organismelor guvernamentale care vor fi reglementate de partea IV titlul V (Achiziții publice) din prezentul acord.

ARTICOLUL 128

Definiții

În sensul prezentului capitol, se aplică definițiile din anexa I la Acordul BTC.

ARTICOLUL 129

Reglementări tehnice

Părțile convin să utilizeze în mod optim bunele practici de reglementare, astfel cum sunt prevăzute în Acordul BTC. În special, părțile convin:

- (a) să utilizeze standardele internaționale ca bază pentru reglementări tehnice, inclusiv proceduri de evaluare a conformității, cu excepția cazului în care aceste standarde internaționale constau în mijloace inefficiente sau inadecvate de realizare a obiectivelor legitime urmărite; în cazurile în care standardele internaționale nu au fost utilizate ca bază, să explice la cererea celeilalte părți motivele pentru care aceste standarde au fost considerate inadecvate sau inefficiente pentru atingerea obiectivului urmărit;
- (b) să promoveze dezvoltarea reglementărilor tehnice regionale și înlocuirea de către acestea a celor naționale existente, pentru a facilita comerțul cu și între părți;
- (c) să elaboreze mecanisme pentru transmiterea către industriile celeilalte părți a informațiilor îmbunătățite privind reglementările tehnice (de exemplu prin intermediul unui site internet public); și
- (d) să transmită celeilalte părți sau operatorilor săi economici, la cerere și fără întârziere, informații și, după caz, orientări scrise privind respectarea reglementărilor lor tehnice.

ARTICOLUL 130

Standarde

- (1) Părțile își reafirmă obligațiile care le revin în temeiul articolului 4.1 din Acordul BTC de a se asigura că organismele lor de standardizare acceptă și respectă „Codul bunelor practici pentru elaborarea, adoptarea și aplicarea standardelor” prevăzut în anexa 3 la Acordul BTC.
- (2) Părțile convin:
 - (a) să asigure o interacțiune adecvată a autorităților de reglementare și a organismelor de standardizare naționale, regionale și internaționale;
 - (b) să asigure punerea în aplicare a principiilor prevăzute în „Decizia Comitetului privind principiile pentru elaborarea standardelor, orientărilor și recomandărilor internaționale în raport cu articolele 2 și 5 și cu anexa 3 la acord” adoptate de Comitetul BTC al OMC la 13 noiembrie 2000;
 - (c) să asigure faptul că organismele lor de standardizare cooperează pentru ca activitatea internațională de standardizare să fie, dacă este posibil, utilizată ca bază pentru dezvoltarea standardelor la nivel regional;
 - (d) să promoveze dezvoltarea standardelor regionale. Dacă se adoptă un standard regional, acesta înlocuiește în totalitate toate standardele naționale;

- (e) să facă schimb de informații privind utilizarea de către părți a standardelor în legătură cu reglementările tehnice și să se asigure, în măsura posibilităților, că standardele nu vor deveni obligatorii; și
- (f) să facă schimb de informații și expertiză privind activitatea desfășurată de organismele de standardizare internaționale, regionale și naționale, precum și cu privire la gradul de utilizare al standardelor internaționale ca bază pentru standardele naționale și regionale; precum și cu privire la informațiile generale referitoare la acordurile de cooperare utilizate de oricare dintre părți în standardizare.

ARTICOLUL 131

Evaluarea conformității și acreditarea

- (1) Părțile recunosc existența unei game largi de mecanisme de evaluare a conformității în vederea facilitării acceptării produselor pe teritoriul părților, inclusiv:
 - (a) acceptarea unei declarații de conformitate din partea furnizorului;
 - (b) desemnarea de organisme de evaluare a conformității situate pe teritoriul celeilalte părți;
 - (c) acceptarea rezultatelor procedurilor de evaluare a conformității efectuate de organisme situate pe teritoriul celeilalte părți; și
 - (d) acorduri voluntare între organisme de evaluare a conformității de pe teritoriul fiecărei părți;

- (2) În acest sens, părțile se angajează:
- (a) în conformitate cu articolul 5.1.2 din Acordul BTC, să impună proceduri de evaluare a conformității care nu sunt mai stricte decât este necesar;
 - (b) să garanteze că, dacă mai multe organisme de evaluare a conformității au fost autorizate de o parte în conformitate cu legislația sa națională aplicabilă, măsurile legislative adoptate de partea respectivă nu va restricționa libertatea operatorilor de a-și alege locul de efectuare a procedurilor relevante de evaluare a conformității; și
 - (c) să schimbe informații privind politica în materie de acreditare și să examineze modul în care să utilizeze în mod optim standardele internaționale pentru acreditare, precum și acordurile internaționale care implică organismele de acreditare ale părților, de exemplu, prin intermediul mecanismelor Cooperării internaționale privind acreditarea laboratoarelor (ILAC) și Forumul internațional de acreditare (IAF).

ARTICOLUL 132

Tratament special și diferențiat

În conformitate cu dispozițiile articolului 126 din prezentul capitol, părțile convin:

- (a) să garanteze că măsurile legislative nu restricționează încheierea de acorduri voluntare între organismele de evaluare a conformității situate în republicile din cadrul părții AC și cele situate în partea UE și să promoveze participarea acestor organisme la acordurile menționate;

- (b) ca, atunci când una dintre părți identifică o anumită problemă referitoare la o reglementare tehnică, standard sau procedură de evaluare a conformității propusă sau existentă care poate afecta comerțul dintre părți, partea exportatoare poate solicita clarificări și orientări cu privire la modul în care poate fi respectată măsura părții importatoare. Aceasta din urmă acordă prompt atenția cuvenită solicitării menționate și ia în considerare preocupările exprimate de partea exportatoare;
- (c) ca, la cererea părții exportatoare, partea importatoare se angajează să transmită prompt prin intermediul autorităților sale competente informațiile cu privire la reglementările tehnice, standardele și procedurile de evaluare a conformității aplicabile unui grup de mărfuri sau unei anumite mărfi pentru comercializarea acestora pe teritoriul părții importatoare; și
- (d) ca, în conformitate cu articolul 12.3 din Acordul BTC, la elaborarea sau aplicarea reglementărilor tehnice, a standardelor sau a procedurilor de evaluare a conformității, partea UE ține cont de necesitățile speciale de dezvoltare, financiare și comerciale ale republicilor din cadrul părții AC, pentru a se asigura că astfel de reglementări tehnice, standarde și proceduri de evaluare a conformității nu creează obstacole inutile pentru exporturile lor.

ARTICOLUL 133

Cooperare și asistență tehnică

Părțile convin că este în interesul lor comun să promoveze inițiativele privind cooperarea și asistența tehnică reciprocă în aspectele referitoare la barierele tehnice în calea comerțului. În acest sens, părțile au identificat o serie de activități de cooperare prevăzute la articolul 57 din partea III titlul VI (Dezvoltare economică și comercială) din prezentul acord.

ARTICOLUL 134

Colaborare și integrare regională

Părțile convin cu privire la importanța colaborării dintre autoritățile naționale și regionale responsabile cu aspecte legate de barierele tehnice în calea comerțului, atât în cadrul sectorului public, cât și în cadrul sectorului privat, în vederea facilitării comerțului intraregional și dintre părți. În acest scop, părțile se angajează să desfășoare acțiuni comune care pot include:

- (a) consolidarea cooperării în domeniul standardelor, reglementărilor tehnice, metrologiei, acreditării și evaluării conformității în vederea îmbunătățirii înțelegerii reciproce a sistemelor lor și, în domenii de interes comun, explorarea inițiativelor de facilitare a comerțului care conduc la convergența cerințelor lor de reglementare. În acest scop, părțile pot iniția dialoguri în materie de reglementare, atât la nivel orizontal, cât și la nivel sectorial;

- (b) urmărirea identificării, elaborării și promovării inițiativelor de facilitare a comerțului, care pot include următoarele, fără a se limita la acestea:
- (i) consolidarea cooperării în materie de reglementare, de exemplu prin schimbul de informații, expertiză și date, prin cooperare științifică și tehnică în vederea îmbunătățirii modului de elaborare a normelor tehnice în ceea ce privește transparența și consultarea, precum și prin utilizarea eficientă a resurselor de reglementare;
 - (ii) simplificarea procedurilor și cerințelor; și
 - (iii) promovarea și încurajarea cooperării bilaterale între organizațiile lor respective, publice sau private, responsabile de metrologie, standardizare, încercare, certificare și acreditare;
- (c) la cerere, fiecare parte acordă considerația cuvenită propunerilor de cooperare prezentate de cealaltă parte, în conformitate cu dispozițiile prezentului capitol.

ARTICOLUL 135

Transparență și proceduri de notificare

Părțile convin:

- (a) să îndeplinească obligațiile părților privind transparența astfel cum sunt prevăzute în Acordul BTC și să asigure o notificare timpurie cu privire la introducerea de reglementări tehnice și proceduri de evaluare a conformității care ar putea avea un efect semnificativ asupra comerțului dintre părți, iar când astfel de reglementări tehnice și proceduri de evaluare a conformității sunt introduse, să permită un timp suficient între publicarea acestora și intrarea lor în vigoare pentru ca operatorii economici să se poată adapta;
- (b) atunci când efectuează notificări în conformitate cu Acordul BTC, să permită un termen de cel puțin șaiszeci de zile după notificare pentru ca cealaltă parte să formuleze în scris observații privind propunerea, cu excepția cazului în care apar sau există riscul să apară probleme urgente legate de siguranță, sănătate, protecția mediului sau securitatea națională și, dacă este posibil, să acorde o atenție corespunzătoare cererilor rezonabile de prelungire a termenului pentru formularea observațiilor. Termenul respectiv se va prelungi dacă Comitetul BTC al OMC recomandă aceasta; și
- (c) să acorde o atenție adecvată opiniilor celeilalte părți atunci când, înainte de procesul de notificare OMC, o parte din procesul de elaborare a unei reglementări tehnice sau a unei proceduri de evaluare a conformității este deschis consultării publice în conformitate cu procedurile fiecărei regiuni; și să ofere, la cerere, răspunsuri scrise la observațiile formulate de cealaltă parte.

ARTICOLUL 136

Supravegherea pieței

Părțile convin:

- (a) să facă schimb de opinii privind supravegherea pieței și activitățile aplicare a legii; și
- (b) să asigure faptul că autoritățile competente efectuează supravegherea pieței într-un mod independent, având în vedere evitarea conflictelor de interese.

ARTICOLUL 137

Taxe

Părțile convin să garanteze că:

- (a) toate taxele impuse pentru evaluarea conformității produselor originare din teritoriul unei părți sunt echitabile în comparație cu taxele pentru evaluarea conformității produselor similare naționale sau originare din teritoriul celeilalte părți, ținând cont de cheltuielile de comunicații, transport și alte costuri care rezultă din localizarea diferită a solicitantului și a organismului de evaluare a conformității;

- (b) o parte oferă celeilalte părți posibilitatea de contesta suma percepută pentru evaluarea conformității produselor dacă taxa este excesivă în comparație cu costurile serviciilor de certificare și dacă acest lucru subminează competitivitatea produselor sale; și
- (c) perioada anticipată pentru procedurile obligatorii de evaluare a conformității este rezonabilă și echitabilă pentru mărfurile importate și cele domestice.

ARTICOLUL 138

Marcarea și etichetarea

- (1) Părțile reamintesc faptul că, în conformitate cu articolul 1 din anexa 1 la Acordul BTC, un regulament tehnic poate include sau se poate referi exclusiv la cerințe privind marcarea sau etichetarea și convin că în cazul în care reglementările lor tehnice impun cerințe privind marcarea sau etichetarea, părțile vor respecta principiile articolului 2.2 din Acordul BTC.
- (2) În special, părțile convin:
 - (a) să impună numai marcări sau etichetări relevante pentru consumatorii sau utilizatorii produsului sau pentru indicarea conformității produsului cu cerințele tehnice obligatorii⁷;

⁷ Dacă este necesară etichetarea în scopuri fiscale, această cerință este formulată într-o manieră care să nu fie mai restrictivă pentru comerț decât este necesar pentru realizarea unui obiectiv legitim;

- (b) dacă este necesar, având în vedere riscurile pe care produsele le-ar putea prezenta asupra sănătății sau vieții umane, animale sau a plantelor, asupra mediului sau a siguranței naționale, părțile pot:
- (i) solicita aprobarea, înregistrarea sau certificarea etichetelor sau a marcajelor ca precondiție pentru vânzarea pe piețele respective; sau
 - (ii) stabili cerințe privind caracteristicile fizice sau desenul unei etichete, în special ca informația să fie plasată pe o anumită parte a produsului sau într-un anumit format sau dimensiune.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere măsurilor adoptate de părți în conformitate cu normele lor interne de verificare a conformității etichetelor cu cerințele obligatorii și măsurile adoptate pentru controlul practicilor care ar putea induce în eroare consumatorii;

- (c) atunci când o parte impune operatorilor economici utilizarea unui număr unic de identificare, aceasta eliberează un astfel de număr operatorilor economici ai celeilalte părți fără întârziere și în mod nediscriminatoriu;

- (d) cu condiția să nu inducă în eroare, să nu contravină sau să nu genereze confuzii în legătură cu informația solicitată în țara de destinație a mărfurilor, părțile permit:
- (i) informații în alte limbi, în plus față de limba obligatorie în țara de destinație a mărfurilor;
 - (ii) nomenclaturi internaționale, pictograme, simboluri sau grafice; și
 - (iii) informații suplimentare celor obligatorii în țara de destinație a mărfurilor;
- (e) dacă obiectivele legitime în temeiul Acordului BTC nu sunt compromise și dacă informația este accesibilă consumatorului în mod adecvat, partea depune eforturi să accepte etichete nepermanente sau detașabile sau marcarea sau etichetarea din documentația de însoțire, în locul atașării în mod fizic pe produs; și
- (f) părțile permit ca etichetarea și corecturile aduse acesteia să aibă loc în țara de destinație înainte de comercializarea mărfurilor.

(3) Luând în considerare alineatul (2), părțile convin ca, atunci când o parte impune marcarea sau etichetarea produselor textile, de îmbrăcăminte sau încălțăminte, partea respectivă poate impune marcarea permanentă numai a următoarelor informații:

(a) în cazul produselor textile și de îmbrăcăminte: conținutul de fibre, țara de origine, instrucțiuni de siguranță pentru utilizări specifice și instrucțiuni de întreținere; și

(b) în cazul încălțăminte: materialele predominante în părțile principale, instrucțiuni de siguranță pentru utilizări specifice și țara de origine.

(4) Părțile aplică dispozițiile prezentului articol în termen de un an de la intrarea în vigoare a prezentului acord.

ARTICOLUL 139

Subcomitetul privind barierele tehnice în calea comerțului

(1) Prin prezentul acord părțile instituie un Subcomitet privind barierele tehnice în calea comerțului, în conformitate cu articolul 348 și conform dispozițiilor din anexa XXI (Subcomitete).

- (2) Subcomitetul are următoarele funcții:
- (a) să discute orice chestiune privind aplicarea prezentului capitol care ar putea afecta comerțul dintre părți;
 - (b) să monitorizeze punerea în aplicare și administrarea prezentului capitol; să examineze prompt orice chestiune ridicată de către una dintre părți referitoare la elaborarea, adoptarea, punerea în aplicare și aplicarea standardelor, reglementărilor tehnice și procedurilor de evaluare a conformității și, la cererea oricărei părți, inițiază consultări cu privire la orice problemă care decurge din prezentul capitol;
 - (c) facilitează schimbul de informații privind reglementările tehnice, standardele și procedurile de evaluare a conformității;
 - (d) înființează un forum de discuții pentru rezolvarea problemelor sau chestiunilor care împiedică sau limitează comerțul, în limitele obiectivelor și domeniului de aplicare a prezentului capitol;
 - (e) consolidează cooperarea cu privire la elaborarea și ameliorarea standardelor, reglementărilor tehnice și procedurilor de evaluare a conformității; inclusiv schimbul de informații dintre organisme relevante publice sau private care își desfășoară activitatea în aceste domenii și încurajează interacțiunea directă între actorii neguvernamentali, cum ar fi organismele de standardizare, de acreditare sau de certificare;

- (f) facilitează schimbul de informații privind activitatea din cadrul forurilor neguvernamentale, regionale și multilaterale implicate în activități legate de reglementări tehnice, standardizare și proceduri de evaluare a conformității;
- (g) explorează modalități de facilitare a comerțului dintre părți;
- (h) raportează cu privire la programele de cooperare stabilite în temeiul articolului 57 din partea III titlul VI (Dezvoltare economică și comercială) din prezentul acord, realizările acestora și impactul acestor proiecte asupra facilitării comerțului și punerii în aplicare a prezentului capitol;
- (i) revizuește prezentul capitol în lumina oricăror noi evoluții în cadrul Acordului BTC;
- (j) raportează Comitetului de asociere cu privire la punerea în aplicare a dispozițiilor prezentului capitol, în special progresele realizate în îndeplinirea obiectivelor stabilite și dispozițiile privind tratamentul special și diferențiat;
- (k) întreprind orice acțiune care poate ajuta părțile la punerea în aplicare a prezentului capitol;
- (l) stabilesc dialoguri între autoritățile de reglementare în conformitate cu articolul 134 litera (a) din prezentul capitol și, după caz, grupurile de lucru pentru a discuta diferite subiecte de interes pentru părți. Grupurile de lucru pot include sau pot consulta experți și actori neguvernamentali; și
- (m) orice alte chestiuni solicitate de Comitetul de asociere.

CAPITOLUL 5

MĂSURI SANITARE ȘI FITOSANITARE

ARTICOLUL 140

Obiective

Dispozițiile prezentului capitol urmăresc:

- (a) să protejeze viața și sănătatea oamenilor, animalelor sau plantelor pe teritoriul părților, facilitând în același timp comerțul între părți în domeniul punerii în aplicare a prezentului capitol;
- (b) să colaboreze în vederea punerii în aplicare în continuare a Acordului SPS;
- (c) să se asigure că măsurile sanitare și fitosanitare nu creează bariere nejustificate în calea comerțului între părți;
- (d) să ia în considerare asimetriile existente între regiuni;

- (e) să consolideze cooperarea în domeniul sanitar și fitosanitar în conformitate cu partea III din prezentul acord, având ca obiectiv consolidarea capacităților părților cu privire la chestiunile sanitare și fitosanitare, pentru a îmbunătăți accesul pe piața celeilalte părți, asigurând în același timp un nivel adecvat de protecție a oamenilor, animalelor și plantelor; și
- (f) să pună în aplicare în mod progresiv abordarea de la regiune la regiune a comerțului cu mărfuri care fac obiectul măsurilor sanitare și fitosanitare.

ARTICOLUL 141

Drepturi și obligații multilaterale

Părțile își reafirmă drepturile și obligațiile în conformitate cu Acordul SPS.

ARTICOLUL 142

Domeniu de aplicare

- (1) Prezentul capitol se aplică tuturor măsurilor sanitare și fitosanitare ale unei părți care, direct sau indirect, pot avea un impact asupra comerțului dintre părți.

(2) Presentul capitol nu se aplică standardelor, reglementărilor tehnice și procedurilor de evaluare a conformității definite în Acordul BTC.

(3) În plus, prezentul capitol se aplică colaborării dintre părți cu privire la aspecte legate de bunăstarea animalelor.

ARTICOLUL 143

Definiții

În sensul prezentului capitol, se aplică definițiile din anexa A la Acordul SPS.

ARTICOLUL 144

Autorități competente

Autoritățile competente ale părților sunt autoritățile competente pentru punerea în aplicare a prezentului capitol, în conformitate cu anexa VI (autorități competente). În conformitate cu articolul 151 din prezentul capitol, părțile se informează reciproc cu privire la orice modificare referitoare la autoritățile competente respective.

ARTICOLUL 145

Principii generale

- (1) Măsurile sanitare și fitosanitare aplicate de părți respectă principiile stabilite la articolul 3 din acordul SPS.
- (2) Măsurile sanitare și fitosanitare nu pot fi utilizate în scopul creării de bariere nejustificate în calea comerțului.
- (3) Procedurile stabilite în domeniul de aplicare al prezentului capitol se aplică într-un mod transparent, fără întârzieri nejustificate și în condiții și cerințe, inclusiv costuri, care nu trebuie fie mai mari decât costurile efective ale serviciului și să fie echitabile în legătură cu orice taxe aplicate la produse naționale similare ale părților.
- (4) Părțile nu utilizează nici procedurile menționate la alineatul (3), nici cererile de informații suplimentare, pentru întârzierea accesului pe piață, fără justificări științifice și tehnice.

ARTICOLUL 146

Cerințe de import

- (1) Fiecare parte garantează că produsele exportate către partea importatoare îndeplinesc cerințele sanitare și fitosanitare ale părții importatoare.
- (2) Partea importatoare garantează aplicarea proporțională și nediscriminatorie a condițiilor sale de import.

ARTICOLUL 147

Facilitarea comerțului

- (1) Lista unităților:
 - (a) Pentru importul produselor de origine animală, partea exportatoare informează partea importatoare cu privire la lista sa cu unitățile care îndeplinesc cerințele părții importatoare.

- (b) La cererea părții exportatoare, însoțită de garanții sanitare adecvate, partea importatoare autorizează unitățile menționate în anexa VII (Cerințe și dispoziții pentru autorizarea unităților pentru produse de origine animală) situate pe teritoriul părții exportatoare, fără inspecția prealabilă a unităților individuale. Această autorizare este conformă cu condițiile și dispozițiile stabilite în anexa VII și se limitează la acele categorii de produse pentru care importurile sunt autorizate.
 - (c) Garanțiile sanitare menționate în prezentul articol pot include informații relevante și justificate în vederea asigurării statutului sanitar al animalelor vii și al produselor de origine animală care urmează să fie importate.
 - (d) Cu excepția cazului în care sunt solicitate informații suplimentare, partea importatoare ia măsurile legislative sau administrative necesare, în conformitate cu procedurile sale judiciare aplicabile, pentru a permite importul conform procedurilor menționate în termen de patruzeci de zile lucrătoare după primirea cererii din partea părții exportatoare, însoțită de garanțiile sanitare adecvate.
 - (e) Partea importatoare prezintă periodic un registru cu cererile de autorizare respinse, inclusiv informații privind neconformitățile pe care s-a bazat respingerea autorizării unei unități.
- (2) Controalele la import și taxele de inspecție: taxele impuse pentru procedurile legate de importul mărfurilor pot acoperi numai costurile suportate de autoritatea competentă pentru efectuarea controalelor la import; acestea trebuie să nu fie mai mari decât costurile efective ale serviciului și să fie echitabile în legătură cu orice taxe aplicate la produse naționale similare.

ARTICOLUL 148

Verificări

(1) Pentru a păstra încrederea în punerea în aplicare efectivă a dispozițiilor prezentului capitol în cadrul domeniului de aplicare a acestuia, fiecare parte are dreptul:

(a) să efectueze verificări totale sau parțiale a sistemelor de control ale autorităților celeilalte părți, în conformitate cu orientările descrise în anexa VIII (Orientări pentru efectuarea verificărilor). Costurile acestor verificări se suportă de către partea care efectuează verificarea; și

(b) să primească informații din partea celeilalte părți cu privire la sistemul său de control și cu privire la rezultatele controalelor efectuate în cadrul sistemului respectiv.

(2) Părțile împărtășesc rezultatele și concluziile verificărilor efectuate pe teritoriul celeilalte părți și le pun la dispoziția publicului.

(3) Atunci când partea importatoare decide să efectueze o vizită de verificare la partea exportatoare, această vizită se notifică celeilalte părți cu cel puțin șaiszeci de zile lucrătoare înainte de efectuarea acestei verificări, cu excepția cazurilor de urgență sau dacă părțile implicate convin altfel. Orice modificare legată de o astfel de vizită se convine de către părțile implicate.

ARTICOLUL 149

Măsuri legate de sănătatea animalelor și a plantelor

- (1) Părțile recunosc conceptele de zone indemne de dăunători sau boli și zone cu o prevalență redusă a dăunătorilor sau bolilor, în conformitate cu Acordul SPS și cu standardele, orientările sau recomandările Organizației Mondiale pentru Sănătatea Animalelor („OIE”) și ale Convenției internaționale pentru protecția plantelor („CIPP”). Subcomitetul menționat la articolul 156 din prezentul capitol poate defini detalii suplimentare pentru procedura de recunoaștere a unor astfel de zone, luând în considerare Acordul SPS, standardele, orientările sau recomandările relevante ale OIE și CIPP. Această procedură va include situații legate de focare și reinfestări.

- (2) Atunci când determină zonele indemne de dăunători sau boli și zonele cu o prevalență redusă a dăunătorilor sau bolilor, părțile iau în considerare factori cum ar fi situarea geografică, ecosistemele, supravegherea epidemiologică și eficiența controalelor sanitare și fitosanitare în aceste zone.

- (3) Părțile stabilesc o cooperare strânsă privind determinarea zonelor indemne de dăunători sau boli și a zonelor cu o prevalență redusă a dăunătorilor sau bolilor, în scopul de a obține încredere în procedurile urmate de fiecare parte pentru determinarea acestor zone.

(4) Atunci când determină astfel de zone, fie pentru prima dată, fie după apariția unui focar de boală animală sau după reintroducerea unei boli a plantelor, partea importatoare își fondează în principiu determinarea stării de sănătate a plantelor sau animalelor părții exportatoare sau părților din aceasta pe informațiile furnizate de partea exportatoare, în conformitate cu Acordul SPS și standardele, orientările sau recomandările OIE și CIPP, și ține seama de determinarea efectuată de partea exportatoare.

(5) Dacă partea importatoare nu acceptă determinarea menționată efectuată de partea exportatoare, aceasta explică motivele și este dispusă să participe la consultări.

(6) Partea exportatoare furnizează dovezile necesare pentru a demonstra în mod obiectiv părții importatoare că asemenea zone sunt, și probabil vor rămâne, zone indemne de dăunători sau boli sau, respectiv, zone cu o prevalență redusă a dăunătorilor sau bolilor. În acest scop, la cerere, se acordă părții importatoare un acces rezonabil în vederea efectuării inspecției, testării și a altor proceduri relevante.

(7) Părțile recunosc principiul compartimentării OIE și principiul locurilor de producție indemne de dăunători al CIPP. Acestea iau în considerare recomandările viitoare ale acestora cu privire la aceste chestiuni, iar Subcomitetul instituit la articolul 156 din prezentul capitol formulează recomandări în consecință.

ARTICOLUL 150

Echivalență

Prin intermediul Subcomitetului pentru chestiuni sanitare și fitosanitare instituit prin dispozițiile de la articolul 156, părțile pot elabora dispoziții cu privire la echivalență și formulează recomandări în conformitate cu procedurile stabilite în dispozițiile instituționale din prezentul acord.

ARTICOLUL 151

Transparența și schimbul de informații

Părțile:

- (a) urmăresc să asigure transparența cu privire măsurile sanitare și fitosanitare aplicabile comerțului;
- (b) consolidează înțelegerea reciprocă a măsurilor sanitare și fitosanitare ale fiecărei părți, precum și a aplicării acestora;
- (c) schimbă informații privind aspecte legate de elaborarea și aplicarea măsurilor sanitare și fitosanitare care afectează, sau pot afecta, comerțul între părți în vederea diminuării efectelor comerciale negative; și

(d) comunică, la cererea unei părți, cerințele aplicabile importului de produse specifice.

ARTICOLUL 152

Notificare și consultare

- (1) Fiecare parte notifică în scris cealaltă parte în termen de trei zile lucrătoare cu privire la apariția oricărui risc grav sau semnificativ la adresa vieții sau sănătății umane, a animalelor sau a plantelor, inclusiv a oricăror urgențe privind siguranța alimentară.
- (2) Notificările se adresează punctelor de contact prevăzute în anexa IX (Puncte de contact și site-uri internet). Notificare scrisă înseamnă notificare prin poștă, fax sau e-mail.
- (3) Dacă o parte exprimă preocupări cu privire la un risc asupra vieții sau sănătății umane, animale sau a plantelor care implică produse comercializate, se organizează, la cerere și cât mai curând posibil, consultări referitoare la situație. Fiecare parte încearcă, în aceste condiții, să furnizeze toate informațiile necesare pentru a se evita perturbarea comerțului.
- (4) Consultările menționate la alineatul (3) se pot desfășura prin e-mail, conferință video sau audio sau prin orice alte mijloace convenite de către părți. Partea care solicitantă asigură pregătirea procesului verbal al acestor consultări, care este aprobat formal de către părți.

ARTICOLUL 153

Măsuri de urgență

- (1) În caz de riscuri grave pentru viața sau sănătatea umană, animală sau a plantelor, partea importatoare poate adopta, fără notificare prealabilă, măsurile necesare pentru protecția vieții sau sănătății umane, animale sau a plantelor. Pentru transporturile în tranzit între părți, partea importatoare ia în considerare soluția cea mai adecvată și proporțională pentru evitarea perturbărilor inutile ale comerțului.
- (2) Partea care adoptă măsurile informează cealaltă parte cât mai curând posibil și în orice caz nu mai târziu de o zi lucrătoare de la data adoptării măsurii. Părțile pot solicita orice informație cu privire la situația sanitară sau fitosanitară și la măsurile adoptate, iar părțile răspund de îndată ce informațiile solicitate devin disponibile.
- (3) La cererea oricărei părți și în conformitate cu dispozițiile articolului 152 din prezentul capitol, părțile desfășoară consultări privind situația în termen de cincisprezece zile lucrătoare de la data notificării. Aceste consultări se desfășoară pentru evitarea perturbărilor inutile ale comerțului. Părțile pot lua în considerare opțiuni pentru facilitarea punerii în aplicare sau înlocuirea măsurilor.

ARTICOLUL 154

Cooperare și asistență tehnică

(1) Măsurile de cooperare și asistență tehnică necesare pentru punerea în aplicare a prezentului capitol sunt prevăzute la articolul 62 din partea III titlul VI (Dezvoltare economică și comercială) din prezentul acord.

(2) Prin intermediul Subcomitetului pentru chestiuni sanitare și fitosanitare instituit prin articolul 156 din prezentul capitol, părțile stabilesc un program de lucru, care include identificarea cooperării și asistenței tehnice necesare pentru dezvoltarea și/sau consolidarea capacității părților cu privire la chestiuni legate de sănătatea umană, animală sau a plantelor sau chestiuni de interes comun legate de siguranța alimentară.

ARTICOLUL 155

Tratament special și diferențiat

Orice republică din cadrul părții AC poate să se consulte direct cu partea UE atunci când identifică o anumită problemă legată de o măsură propusă a părții UE care poate afecta comerțul acestora. Pentru astfel de consultări, deciziile Comitetului OMC/SPS precum documentul G/SPS/33 și modificările acestuia pot fi utilizate drept orientări.

ARTICOLUL 156

Subcomitetul pentru chestiuni sanitare și fitosanitare

- (1) Prin prezentul acord, părțile instituie un Subcomitet pentru chestiuni sanitare și fitosanitare, în conformitate cu articolul 348 și cu dispozițiile din anexa XXI (Subcomitete).
- (2) Subcomitetul poate aborda orice problemă privind drepturile și obligațiile care decurg din prezentul capitol. În special, acestuia îi revin următoarele responsabilități și funcții:
 - (a) să recomande elaborarea procedurilor și aranjamentelor necesare pentru punerea în aplicare a prezentului capitol;
 - (b) să monitorizeze progresele realizate în punerea în aplicare a prezentului capitol;
 - (c) să ofere un forum de discuție a problemelor care decurg din aplicarea anumitor măsuri sanitare sau fitosanitare în vederea găsirii de soluții reciproc acceptabile. În acest sens, subcomitetul este convocat de urgență, la cererea unei părți, pentru a iniția consultări;
 - (d) să organizeze, după caz, consultările stabilite la articolul 155 din prezentul capitol referitoare la tratamentul special și diferențiat;

- (e) să desfășoare, după caz, consultările stabilite la articolul 157 din prezentul capitol referitoare la soluționarea litigiilor care fac obiectul prezentului capitol;
 - (f) să promoveze cooperarea dintre părți privind bunăstarea animalelor; și
 - (g) orice alte chestiuni solicitate de Comitetul de asociere.
- (3) Subcomitetul convine, la prima sa reuniune, cu privire la regulamentul său de procedură, supus aprobării Comitetului de asociere.

ARTICOLUL 157

Soluționarea litigiilor

- (1) În cazul în care o parte consideră că o măsură adoptată de o altă parte contravine sau poate să contravină obligațiilor care decurg din prezentul capitol, aceasta poate solicita consultări tehnice în cadrul Subcomitetului instituit la articolul 156. Autoritățile competente identificate în anexa VI (Autorități competente) vor facilita respectivele consultări.

(2) Cu excepția cazului în care părțile convin altfel cu privire la litigiu, dacă un litigiu face obiectul consultărilor subcomitetului în conformitate cu alineatul (1), consultările respective înlocuiesc consultările prevăzute la articolul 310 din partea IV titlul X (Soluționarea litigiilor) din prezentul acord. Consultările în cadrul Subcomitetului se consideră încheiate în termen de treizeci de zile de la data depunerii solicitării, cu excepția cazului în care părțile care participă la consultări convin să continue consultările. Aceste consultări pot avea loc prin conferință telefonică, videoconferință sau orice alte mijloace convenite reciproc de către părți.

CAPITOLUL 6

DEROGĂRI CU PRIVIRE LA MĂRFURI

ARTICOLUL 158

Derogări cu caracter general

(1) Articolul XX din GATT 1994, inclusiv notele sale interpretative, este încorporat în prezentul acord și face parte integrantă din acesta.

(2) Părțile recunosc că articolul XX litera (b) din GATT 1994 poate fi aplicat și măsurilor de mediu necesare pentru protecția vieții umane, animale sau a plantelor și că articolul XX litera (g) din GATT 1994 se aplică măsurilor referitoare la conservarea resurselor naturale biologice și nebiologice epuizabile.

(3) Părțile recunosc faptul că, la cererea unei părți și înainte de a lua orice măsură prevăzută la articolul XX literele (i) și (j) din GATT 1994, partea exportatoare care dorește să ia măsura furnizează celeilalte părți toate informațiile relevante. Părțile pot conveni cu privire la orice mijloace necesare pentru a pune capăt condițiilor care au necesitat măsurile respective. Dacă nu se ajunge la niciun acord în termen de treizeci de zile, partea exportatoare poate aplica exporturilor de produs în cauză măsurile care fac obiectul prezentului articol. Atunci când împrejurări excepționale și critice care necesită o acțiune imediată fac imposibilă informarea sau examinarea prealabilă, partea care intenționează să ia măsuri poate să aplice imediat măsurile de prevenire necesare pentru a gestiona situația și informează prompt cealaltă parte cu privire la acestea.

TITLUL III

STABILIREA, COMERȚUL CU SERVICII ȘI COMERȚUL ELECTRONIC

CAPITOLUL 1

DISPOZIȚII GENERALE

ARTICOLUL 159

Obiectiv, domeniu de aplicare și reglementare

- (1) Reafirmându-și angajamentele în conformitate cu Acordul OMC, părțile stabilesc prin prezentul acord dispozițiile necesare pentru liberalizarea progresivă a stabilirii și a comerțului cu servicii, precum și pentru cooperarea în materie de comerț electronic („e-comerț”).
- (2) Nicio dispoziție a prezentului titlu nu poate fi interpretată ca impunând privatizarea întreprinderilor publice sau a serviciilor de furnizare a utilităților publice desfășurate în exercitarea autorității guvernamentale sau instituind vreo obligație în materie de achiziții publice.
- (3) Dispozițiile prezentului titlu nu se aplică subvențiilor acordate de către părți.

(4) În conformitate cu dispozițiile prezentului titlu, fiecare parte își rezervă dreptul de a reglementa și de a introduce noi reglementări în vederea îndeplinirii obiectivelor legitime de politică națională.

(5) Prezentul titlu nu se aplică măsurilor care afectează persoanele fizice care încearcă să intre pe piața forței de muncă a uneia dintre părți, nici măsurilor privind cetățenia, rezidența și angajarea cu titlu permanent.

(6) Nicio dispoziție din prezentul titlu nu împiedică o parte să aplice măsuri pentru reglementarea admiterii sau șederii temporare a persoanelor fizice pe teritoriul său, inclusiv măsuri necesare pentru protejarea integrității frontierelor sale și pentru a asigura trecerea în bune condiții a frontierelor sale de către persoanele fizice, cu condiția ca aceste măsuri să nu fie aplicate într-o manieră care să anuleze sau să compromită avantajele decurgând pentru orice parte din dispozițiile unui angajament specific⁸.

ARTICOLUL 160

Definiții

În sensul prezentului titlu:

(a) „măsură” înseamnă orice măsură a unei părți, sub formă de act cu putere de lege, act administrativ, normă, procedură, decizie, acțiune administrativă sau oricare altă formă;

⁸ Simpla solicitare a unei vize pentru resortisanții persoane fizice ai unei țări, fără a solicita același lucru și pentru resortisanții altor țări, nu se consideră ca fiind o anulare sau o compromitere a avantajelor ce decurg dintr-un angajament specific.

- (b) „măsură adoptată sau menținută de o parte” înseamnă măsuri luate de:
- (i) guverne și autorități centrale, regionale sau locale; și
 - (ii) organisme neguvernamentale în exercitarea competențelor delegate de guvernele sau autoritățile centrale, regionale sau locale;
- (c) „persoană fizică a unei părți” înseamnă un resortisant al unuia dintre statele membre ale Uniunii Europene sau a unei republici din cadrul părții AC, în conformitate cu legislațiile lor respective;
- (d) „persoană juridică” înseamnă orice entitate juridică constituită în mod corespunzător sau altfel organizată în temeiul legislației în vigoare, în scopuri lucrative sau nu, care aparține sectorului privat sau public, inclusiv orice corporație, trust, societate în nume colectiv, asociație în participațiune, persoană fizică care desfășoară activități economice în mod independent sau în asociere;

- (e) o „persoană juridică a părții UE” sau o „persoană juridică a unei republici din cadrul părții AC” înseamnă o persoană juridică stabilită în conformitate cu legislația unui stat membru al Uniunii Europene sau, respectiv, a unei republici din cadrul părții AC, care își are sediul social, administrația centrală sau locul principal de desfășurare a activității pe teritoriul părții UE sau, respectiv, pe teritoriul unei republici din cadrul părții AC.

Atunci când persoana juridică își are numai sediul social sau administrația centrală pe teritoriul părții UE sau, respectiv, pe teritoriul unei republici din cadrul părții AC, aceasta se consideră ca fiind o persoană juridică a părții UE sau, respectiv, o persoană juridică a unei republici din cadrul părții AC, numai dacă aceasta desfășoară activități economice substanțiale pe teritoriul unui stat membru al Uniunii Europene sau, respectiv, pe teritoriul unei republici din cadrul părții AC⁹; și

⁹ În conformitate cu notificarea Tratatului CE la OMC (WT/REG39/1), UE consideră conceptul de „legătură efectivă și permanentă” cu economia unui stat membru al Uniunii Europene, consacrat în articolul 54 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE), ca fiind echivalent cu conceptul de „activitate economică substanțială” prevăzut la articolul V alineatul (6) din GATS.

- (f) Fără a aduce atingere dispozițiilor de la litera precedentă, dispozițiile prezentului acord se aplică, de asemenea, companiilor maritime stabilite în afara părții UE sau în afara republicilor din cadrul părții AC și controlate de resortisanți ai unui stat membru al Uniunii Europene sau, respectiv, ai unei republici din cadrul părții AC, în cazul în care navele lor sunt înregistrate în conformitate cu legislația lor, în respectivul stat membru al Uniunii Europene sau într-o republică din cadrul părții AC și arborează pavilionul unui stat membru al Uniunii Europene sau al unei republici din cadrul părții AC.

ARTICOLUL 161

Cooperare privind stabilirea, comerțul cu servicii și comerțul electronic

Părțile convin că este în interesul lor comun să promoveze inițiativele privind cooperarea și asistența tehnică reciprocă în probleme legate de stabilire, comerț cu servicii și comerț electronic. În acest sens, părțile au identificat o serie de activități de cooperare prevăzute la articolul 56 din partea III titlul VI (Dezvoltare economică și comercială) din prezentul acord.

CAPITOLUL 2

STABILIREA

ARTICOLUL 162

Definiții

În sensul prezentului capitol:

- (a) „sucursală a unei persoane juridice a unei părți” înseamnă un loc de desfășurare a activității fără personalitate juridică ce are aparența unei permanențe, precum extensia unei societăți-mamă, dispune de gestionare proprie și este dotat material pentru a putea negocia afaceri cu terți, astfel încât aceștia din urmă, deși știu că va exista, în cazul în care este necesar, o legătură juridică cu societatea-mamă, al cărei sediu este în străinătate, nu trebuie să negocieze direct cu această societate-mamă, putând efectua tranzacții comerciale la locul de activitate al extensiei;
- (b) „activitate economică” înseamnă activitățile pentru care s-au asumat angajamente în anexa X (Listele de angajamente privind stabilirea). „Activitate economică” nu include activitățile desfășurate în exercitarea autorității guvernamentale, de exemplu activitățile care nu sunt desfășurate pe baze comerciale și nici în concurență cu unul sau mai mulți operatori economici;

- (c) „stabilire” înseamnă:
- (i) constituirea, achiziția sau menținerea unei persoane juridice¹⁰; sau
 - (ii) înființarea sau menținerea unei sucursale sau a unei reprezentanțe, pe teritoriul unei părți în vederea exercitării unei activități economice;
- (d) „investitor al unei părți” înseamnă orice persoană fizică sau juridică a unei părți care dorește să desfășoare sau desfășoară o activitate economică prin stabilire; și
- (e) „filială a unei persoane juridice a unei părți” înseamnă o persoană juridică care este controlată efectiv de o altă persoană juridică din partea respectivă¹¹.

¹⁰ Prin „constituire” și „achiziție” a unei persoane juridice, se înțelege inclusiv participarea la capitalul unei persoane juridice în vederea stabilirii sau menținerii unor legături economice durabile.

¹¹ O persoană juridică este controlată de o altă persoană juridică dacă aceasta din urmă are competența să desemneze majoritatea directorilor săi sau să dirijeze în alt mod legal activitățile acesteia.

ARTICOLUL 163

Domeniul de reglementare

Prezentul capitol se aplică măsurilor luate de părți care afectează stabilirea¹² în toate activitățile economice definite la articolul 162, cu excepția următoarelor:

- (a) extracția, fabricarea și prelucrarea materialelor nucleare;
- (b) producția sau comercializarea armelor, a munițiilor și a materialului de război;
- (c) serviciile din domeniul audiovizual;
- (d) cabotajul¹³ național și pe căi navigabile interioare; și
- (e) serviciile de transport aerian național și internațional, regulate sau neregulate, și serviciile direct legate de exercitarea drepturilor de trafic, altele decât:
 - (i) serviciile de reparație și întreținere a aeronavelor pe durata cărora o aeronavă este retrasă din exploatare;

¹² Prezentul capitol nu se aplică protecției investițiilor, cu excepția tratamentului în temeiul articolului 165, inclusiv procedurile de soluționare a litigiilor între investitor și stat.

¹³ Fără a aduce atingere domeniului activităților care pot fi considerate cabotaj în conformitate cu legislația națională relevantă, cabotajul național, în conformitate cu prezentul capitol, reglementează transportul de pasageri sau mărfuri între un port sau un punct situat într-o republică a părții AC sau un stat membru al Uniunii Europene și un alt port sau punct situat în aceeași republică a părții AC sau același stat membru Uniunii Europene, inclusiv pe platforma sa continentală, precum și traficul care își are originea și care se finalizează în același port sau punct situat într-o republică a părții AC sau într-un stat membru Uniunii Europene.

- (ii) vânzarea și comercializarea serviciilor de transport aerian;
- (iii) serviciile privind sistemele informatizate de rezervare (SIR); și
- (iv) orice servicii auxiliare care facilitează activitatea transportatorilor aerieni, prevăzute în anexa X (Listele de angajamente privind stabilirea).

ARTICOLUL 164

Accesul pe piață

- (1) În ceea ce privește accesul pe piață prin stabilire, fiecare parte acordă entităților stabilite și investitorilor celeilalte părți un tratament care nu este mai puțin favorabil decât cel prevăzut în restricțiile și condițiile convenite și specificate în angajamentele specifice cuprinse în anexa X (Listele de angajamente privind stabilirea).
- (2) În sectoarele în care sunt asumate angajamente de acces pe piață, măsurile pe care o parte nu le menține sau nu le adoptă la nivelul unei subdiviziuni regionale sau la nivelul întregului său teritoriu, cu excepția cazului în care se specifică altfel în anexa X, sunt definite ca:
 - (a) restricții privind numărul de entități stabilite, fie sub formă de contingente numerice, monopoluri, drepturi exclusive sau impunerea unui test de necesități economice;

- (b) restricții privind valoarea totală a tranzacțiilor sau a activelor sub formă de contingente numerice sau impunerea unui test de necesități economice;
- (c) restricții privind numărul total de operațiuni sau privind cantitatea totală a producției exprimată în unități numerice determinate sub formă de contingente sau impunerea unui test de necesități economice¹⁴;
- (d) restricții privind participarea capitalului străin, exprimat sub forma unei limite procentuale maxime de participare străină sau valoarea totală a investițiilor străine individuale sau cumulate; și
- (e) măsuri care restricționează sau impun tipuri specifice de stabilire (filială, sucursală, reprezentanță)¹⁵ sau asociații în participațiune prin care un investitor al celeilalte părți poate desfășura o activitate economică.

¹⁴ Alineatul (2) literele (a), (b) și (c) nu se referă la măsurile adoptate pentru a limita producția unui produs agricol.

¹⁵ Fiecare parte poate solicita ca, în cazul constituirii unei societăți conform propriei sale legislații, investitorii trebuie să adopte o formă juridică specifică. În măsura în care această cerință se aplică într-un mod nediscriminatoriu, aceasta nu trebuie să fie precizată în anexa X (Listele de angajamente privind stabilirea) pentru a fi menținută sau adoptată de către părți.

ARTICOLUL 165

Tratament național

- (1) În sectoarele înscrise în anexa X (Listele de angajamente privind stabilirea) și conform condițiilor și restricțiilor stabilite în aceasta, fiecare parte acordă entităților stabilite și investitorilor celeilalte părți un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat propriilor entități și investitori similari.
- (2) O parte poate să îndeplinească cerința de la alineatul (1) acordând entităților stabilite și investitorilor celeilalte părți fie un tratament în mod formal identic, fie un tratament în mod formal diferit de cel acordat propriilor entități și investitori similari.
- (3) Un tratament în mod formal identic sau diferit este considerat ca fiind mai puțin favorabil dacă acesta modifică condițiile de concurență în favoarea entităților sau investitorilor părții în comparație cu entitățile stabilite similare și investitorii similari ai celeilalte părți.
- (4) Angajamentele specifice asumate în temeiul prezentului articol nu se interpretează ca obligând o parte să compenseze orice dezavantaje concurențiale inerente care decurg din caracterul străin al investitorilor relevanți.

ARTICOLUL 166

Liste de angajamente

Sectoarele angajate de fiecare parte în conformitate cu prezentul capitol și, prin intermediul rezervelor, precum și a condițiilor și restricțiilor privind accesul pe piață și tratamentul național aplicabile entităților stabilite și investitorilor celeilalte părți în aceste sectoare sunt menționate în listele de angajamente cuprinse în anexa X (Listele de angajamente privind stabilirea).

ARTICOLUL 167

Alte acorduri

Nicio dispoziție a prezentului titlu nu poate fi interpretată ca limitând drepturile investitorilor părților de a beneficia de orice tratament mai favorabil prevăzut într-un acord internațional existent sau viitor referitor la investiții la care un stat membru al Uniunii Europene sau o republică din cadrul părții AC este parte. Nicio dispoziție din prezentul acord nu face obiectul, direct sau indirect, procedurilor de soluționare a litigiilor între investitor și stat stabilite în acordurile respective.

ARTICOLUL 168

Reexaminare

Părțile se angajează să revizuiască, în termen de cel mult trei ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord și, ulterior, periodic, cadrul juridic privind investițiile, mediul investițiilor și fluxul investițiilor între părți, în conformitate cu angajamentele asumate în cadrul acordurilor internaționale.

CAPITOLUL 3

PRESTAREA TRANSFRONTALIERĂ DE SERVICII

ARTICOLUL 169

Domeniu de reglementare și definiții

(1) Prezentul capitol se aplică măsurilor luate de părți care afectează prestarea transfrontalieră pentru toate sectoarele de servicii, cu excepția următoarelor:

(a) serviciile din domeniul audiovizual;

- (b) cabotajul¹⁶ național și pe căi navigabile interioare; și
- (c) serviciile de transport aerian național și internațional, regulate sau neregulate, și serviciile direct legate de exercitarea drepturilor de trafic, altele decât:
 - (i) serviciile de reparație și întreținere a aeronavelor pe durata cărora o aeronavă este retrasă din exploatare;
 - (ii) vânzarea și comercializarea serviciilor de transport aerian;
 - (iii) serviciile privind sistemele informatizate de rezervare (SIR);
 - (iv) alte servicii auxiliare care facilitează activitatea transportatorilor aerieni, prevăzute în anexa XI (Listele de angajamente privind prestarea transfrontalieră de servicii).

¹⁶ Fără a aduce atingere domeniului activităților care pot fi considerate cabotaj în conformitate cu legislația națională relevantă, cabotajul național, în conformitate cu prezentul capitol, reglementează transportul de pasageri sau mărfuri între un port sau un punct situat într-o republică a părții AC sau un stat membru al Uniunii Europene și un alt port sau punct situat în aceeași republică a părții AC sau același stat membru Uniunii Europene, inclusiv pe platforma sa continentală, precum și traficul care își are originea și care se finalizează în același port sau punct situat într-o republică a părții AC sau într-un stat membru Uniunii Europene.

(2) În sensul prezentului capitol:

(a) „prestare transfrontalieră de servicii” înseamnă prestarea unui serviciu:

(i) de pe teritoriul unei părți pe teritoriul celeilalte părți (modul 1);

(ii) pe teritoriul unei părți în favoarea unui consumator de servicii al celeilalte părți (modul 2);

(b) „serviciile” includ orice serviciu prestat în orice sector, cu excepția serviciilor prestate în exercitarea autorității guvernamentale;

un „serviciu prestat în exercitarea autorității guvernamentale” înseamnă orice serviciu care nu este prestat nici pe bază comercială, nici în concurență cu unul sau mai mulți prestatori de servicii;

(c) „prestator de servicii al unei părți” înseamnă orice persoană fizică sau juridică a unei părți care dorește să presteze sau prestează un serviciu; și

(d) „prestarea unui serviciu” include producerea, distribuția, comercializarea, vânzarea și furnizarea unui serviciu.

ARTICOLUL 170

Accesul pe piață

- (1) În ceea ce privește accesul pe piață prin modurile de prestare identificate la articolul 169 alineatul (2) litera (a), fiecare parte acordă serviciilor și prestatorilor de servicii ai celeilalte părți un tratament care nu este mai puțin favorabil decât cel prevăzut în restricțiile și condițiile convenite și specificate în angajamentele specifice cuprinse în anexa XI (Listele de angajamente privind prestarea transfrontalieră de servicii).
- (2) În sectoarele în care sunt asumate angajamente de acces pe piață, măsurile pe care o parte nu le menține sau nu le adoptă la nivelul unei subdiviziuni regionale sau la nivelul întregului său teritoriu, cu excepția cazului în care se specifică altfel în anexa XI, sunt definite ca:
- (a) restricții privind numărul de prestatori de servicii, fie sub formă de contingente numerice, monopoluri, prestatori exclusivi de servicii sau impunerea unui test de necesități economice;
 - (b) restricții privind valoarea totală a tranzacțiilor de servicii sau a activelor sub formă de contingente numerice sau impunerea unui test de necesități economice; și
 - (c) restricții privind numărul total de operațiuni de servicii sau privind cantitatea totală de servicii exprimată în unități numerice determinate sub formă de contingente sau impunerea unui test de necesități economice¹⁷.

¹⁷ Alineatul (2) litera (c) nu reglementează măsurile unei părți care limitează intrările care servesc la prestarea de servicii.

ARTICOLUL 171

Tratament național

- (1) În sectoarele înscrise în anexa XI (Listele de angajamente privind prestarea transfrontalieră de servicii) și conform condițiilor și restricțiilor stabilite în aceasta, fiecare parte acordă serviciilor și prestatorilor de servicii ai celeilalte părți, în ceea ce privește toate măsurile care afectează prestarea transfrontalieră de servicii, un tratament nu mai puțin favorabil decât cel pe care aceasta îl acordă propriilor servicii similare și propriilor prestatori de servicii similari.
- (2) O parte poate să îndeplinească cerința de la alineatul (1) acordând serviciilor și prestatorilor de servicii ai celeilalte părți fie un tratament în mod formal identic, fie un tratament în mod formal diferit de cel acordat propriilor servicii similare și propriilor prestatori de servicii similari.
- (3) Un tratament în mod formal identic sau în mod formal diferit este considerat a fi mai puțin favorabil atunci când acesta modifică condițiile concurenței în favoarea serviciilor sau a prestatorilor de servicii ai părții în raport cu serviciile similare sau prestatorii de servicii similari ai celeilalte părți.
- (4) Angajamentele specifice asumate în temeiul prezentului articol nu se interpretează ca obligând părțile să compenseze orice dezavantaje concurențiale inerente care decurg din caracterul străin al serviciilor sau prestatorilor de servicii relevanți.

ARTICOLUL 172

Liste de angajamente

Sectoarele angajate de fiecare parte în conformitate cu prezentul capitol și, prin intermediul rezervelor, precum și a condițiilor și restricțiilor privind accesul pe piață și tratamentul național aplicabile serviciilor și prestatorilor de servicii ai celeilalte părți în aceste sectoare sunt menționate în listele de angajamente cuprinse în anexa XI (Listele de angajamente privind prestarea transfrontalieră de servicii).

CAPITOLUL 4

PREZENȚA TEMPORARĂ A PERSOANELOR FIZICE AFLATE ÎN VIZITĂ DE AFACERI

ARTICOLUL 173

Domeniu de reglementare și definiții

(1) Prezentul capitol se aplică măsurilor luate de părți cu privire la intrarea și șederea temporară pe teritoriile acestora a personalului-cheie, a stagiatorilor absolvenți de studii superioare, a vânzătorilor de servicii pentru întreprinderi, a prestatorilor de servicii contractuale și a profesioniștilor independenți în conformitate cu articolul 159 alineatul (5) din prezentul titlu.

(2) În sensul prezentului capitol:

(a) „personal-cheie” înseamnă persoanele fizice angajate de o persoană juridică a unei părți, alta decât o organizație nonprofit, și care sunt responsabile pentru înființarea sau controlul, administrarea și funcționarea adecvată a unei entități stabilite.

„Personalul-cheie” include „persoanele aflate în vizită de afaceri” responsabile pentru înființarea unei entități stabilite și „persoanele transferate în cadrul aceleiași întreprinderi”:

(i) „persoane aflate în vizită de afaceri” înseamnă persoanele fizice care dețin o poziție de conducere și sunt responsabile pentru înființarea unei entități stabilite. Acestea nu se angajează în tranzacții directe cu publicul larg și nu primesc remunerație dintr-o sursă situată în partea gazdă;

- (ii) „persoane transferate în cadrul aceleiași întreprinderi” înseamnă persoane fizice care au fost angajate de o persoană juridică sau au fost parteneri în aceasta pe o perioadă de cel puțin un an și care sunt transferate temporar într-o entitate stabilită pe teritoriul celeilalte părți. Persoana fizică în cauză trebuie să aparțină uneia din următoarele categorii:

„Directori”:

Persoane angajate într-o poziție de conducere pentru o persoană juridică, care dirijează în principal gestionarea instituției, primind funcția de supraveghere generală sau de conducere în primul rând de la consiliul de administrație sau de la acționarii întreprinderii sau echivalentul acestora, inclusiv:

- conducerea entității, a unui departament sau a unei subdiviziuni a acesteia;
- supravegherea și controlul activității desfășurate de către ceilalți membri ai personalului care exercită funcții de supraveghere, tehnice sau administrative;
- autoritatea de a recruta sau de a concedia personal sau de a recomanda recrutarea sau concedierea ori de a lua alte măsuri privind personalul.

„Specialiști”:

Persoanele care lucrează pentru o persoană juridică și care dețin cunoștințe deosebite, esențiale pentru producția instituției, echipamentele de cercetare, tehnicile sau administrarea acesteia. La evaluarea acestor cunoștințe se iau în considerare nu numai cunoștințele specifice unității, ci și deținerea unui nivel înalt de calificare într-un tip de muncă sau activitate comercială care necesită cunoștințe tehnice specifice, inclusiv apartenența la o profesie acreditată;

- (b) „stagiați absolvenți de studii superioare” înseamnă persoane fizice care au fost angajate de o persoană juridică a unei părți pentru cel puțin un an, care dețin o diplomă universitară și sunt transferate temporar într-o entitate a persoanei juridice stabilite pe teritoriul celeilalte părți, în scopul dezvoltării profesionale sau pentru a dobândi o formare în tehnici sau metode de afaceri¹⁸;
- (c) „vânzător de servicii pentru întreprinderi” înseamnă o persoană fizică reprezentantă a unui prestator de servicii al unei părți care dorește să intre temporar pe teritoriul celeilalte părți în scopul de a negocia vânzarea de servicii sau încheierea de contracte de vânzare de servicii pentru prestatorul de servicii respectiv. Acestea nu se angajează în vânzări directe către publicul larg și nu primesc remunerație dintr-o sursă situată în partea gazdă;

¹⁸ Entitatea gazdă poate fi solicitată să prezinte spre aprobare prealabilă un program de formare care să acopere durata șederii, demonstrând că scopul șederii îl reprezintă formarea.

- (d) „prestatori de servicii contractuale” înseamnă persoane fizice angajate de o persoană juridică a unei părți, care nu deține nicio entitate stabilită pe teritoriul celeilalte părți și care a încheiat un contract de bună-credință (altul decât printr-o agenție definită în CPC 872)¹⁹ în vederea prestării de servicii către un consumator final din cealaltă parte, contract care necesită prezența temporară a angajaților săi pe teritoriul părții respective pentru a executa contractul de prestare de servicii;
- (e) „profesioniști independenți” înseamnă persoane fizice care asigură prestarea unui serviciu și care sunt stabilite ca persoane care desfășoară activități independente pe teritoriul unei părți, care nu dețin nicio entitate stabilită pe teritoriul celeilalte părți și care au încheiat un contract de bună-credință (altul decât printr-o agenție definită în CPC 872) în vederea prestării de servicii către un consumator final din cealaltă parte, contract care necesită prezența lor temporară pe teritoriul părții respective pentru a executa contractul de prestare de servicii²⁰;
- (f) „calificări” înseamnă diplome, certificate și alte dovezi (de calificare oficială) eliberate de o autoritate desemnată în temeiul dispozițiilor legislative, de reglementare sau administrative și care certifică absolvirea cu succes a unei formări profesionale.

¹⁹ CPC înseamnă Clasificarea Centrală a Produselor, astfel cum este stabilită de Oficiul Statistic al Organizației Națiunilor Unite, Statistical Papers, seria M, nr. 77, CPC prov, 1991.

²⁰ Contractul de prestări de servicii menționat la literele (d) și (e) este în conformitate cu actele cu putere de lege, normele administrative și cerințele părții în care se execută contractul de servicii.

ARTICOLUL 174

Personalul-cheie și stagiarii absolvenți de studii superioare

(1) Pentru fiecare sector liberalizat în conformitate cu capitolul 2 din prezentul titlu și în conformitate cu rezervele enumerate în anexa X (Listele de angajamente privind stabilirea) sau în anexa XII (Rezervele privind personalul-cheie și stagiarii absolvenți de studii superioare ale părții UE), partea UE permite investitorilor din republicile din cadrul părții AC să angajeze în unitatea lor persoane fizice din republicile din cadrul părții AC, cu condiția ca acești angajați să fie personal-cheie sau stagiari absolvenți de studii superioare conform definiției de la articolul 173. Intrarea și șederea temporară a personalului-cheie și a stagiarii absolvenți de studii superioare sunt limitate la o perioadă de până la trei ani pentru persoanele transferate temporar în cadrul aceleiași întreprinderi, de nouăzeci de zile pe parcursul unei perioade de douăsprezece luni pentru persoanele aflate în vizită de afaceri și de un an pentru stagiarii absolvenți de studii superioare.

Pentru fiecare sector liberalizat în conformitate cu capitolul 2 din prezentul titlu, măsurile pe care partea UE nu le menține sau nu le adoptă, fie la nivelul unei subdiviziuni regionale fie la nivelul întregului său teritoriu, cu excepția cazului în care se prevede altfel în anexa XII, sunt definite ca restricții privind numărul total de persoane fizice pe care un investitor le poate angaja ca personal-cheie sau ca stagiari absolvenți de studii superioare într-un sector specific sub formă de contingente numerice, prin impunerea unui test de necesități economice și prin restricții discriminatorii.

(2) Pentru fiecare sector enumerat în anexa XIII (Listele de angajamente ale republicilor din cadrul părții AC privind personalul-cheie și stagiarii absolvenți de studii superioare) și în conformitate cu rezervele și condițiile prevăzute în aceasta, republicile din cadrul părții AC permit investitorilor părții UE să angajeze în unitatea lor persoane fizice din partea UE, cu condiția ca acești angajați să fie personal-cheie sau stagiari absolvenți de studii superioare conform definiției de la articolul 173. Intrarea și șederea temporară a personalului-cheie și a stagiarilor absolvenți de studii superioare se limitează la o perioadă de maximum un an, aceasta putând fi reînnoită până la durata maximă posibilă în conformitate cu dispozițiile relevante din legislația respectivă a părților. Intrarea și șederea temporară a persoanelor aflate în vizită de afaceri se limitează la o perioadă de maximum nouăzeci de zile pe parcursul oricărei perioade de douăsprezece luni.

Pentru fiecare sector enumerat în anexa XIII și în conformitate cu rezervele și condițiile prevăzute în aceasta, măsurile pe care o republică din cadrul părții AC nu le menține sau nu le adoptă, fie la nivelul unei subdiviziuni regionale fie la nivelul întregului său teritoriu, sunt definite ca restricții privind numărul total de persoane fizice pe care un investitor le poate angaja ca personal-cheie sau ca stagiari absolvenți de studii superioare într-un sector specific sub formă de contingente numerice sau prin impunerea unui test de necesități economice și prin restricții discriminatorii.

ARTICOLUL 175

Vânzătorii de servicii pentru întreprinderi

- (1) Pentru fiecare sector liberalizat în conformitate cu capitolele 2 și 3 din prezentul titlu și în conformitate cu rezervele enumerate în anexa X (Listele de angajamente privind stabilirea) și anexa XI (Listele de angajamente privind furnizarea transfrontalieră de servicii), partea UE permite intrarea și șederea temporară a vânzătorilor de servicii pentru întreprinderi din republicile din cadrul părții AC pentru o perioadă maximă de nouăzeci de zile pe parcursul oricărei perioade de douăsprezece luni.

- (2) Pentru fiecare sector din anexa XIV (Listele de angajamente ale părții AC privind vânzătorii de servicii pentru întreprinderi) și în conformitate cu rezervele și condițiile prevăzute în aceasta, republicile din cadrul părții AC permit intrarea și șederea temporară a vânzătorilor de servicii pentru întreprinderi din partea UE pentru o perioadă de maximum nouăzeci de zile pe parcursul oricărei perioade de douăsprezece luni.

ARTICOLUL 176

Prestatori de servicii contractuale și profesioniști independenți

Părțile își reafirmă angajamentele lor în temeiul GATS în ceea ce privește intrarea și șederea temporară a prestatorilor de servicii contractuale și a profesioniștilor independenți.

CAPITOLUL 5

CADRUL DE REGLEMENTARE

SECȚIUNEA A

DISPOZIȚII DE APLICARE GENERALĂ

ARTICOLUL 177

Recunoaștere reciprocă

(1) Nicio dispoziție din prezentul titlu nu împiedică o parte să solicite ca persoanele fizice să dețină calificările și/sau experiența profesională specificate pe teritoriul pe care este prestat serviciul, pentru sectorul de activitate în cauză.

- (2) Părțile încurajează organismele profesionale relevante sau autoritățile competente, după caz, de pe teritoriile lor respective să elaboreze în comun și să furnizeze Comitetului de asociere recomandări privind recunoașterea reciprocă în vederea îndeplinirii, în totalitate sau în parte, de către investitori și prestatori de servicii a criteriilor aplicate de fiecare parte pentru autorizarea, acordarea de licențe, funcționarea și certificarea investitorilor și prestatorilor de servicii, și, în special a serviciilor profesionale.
- (3) După primirea unei recomandări menționate la alineatul precedent, Comitetul de asociere examinează recomandarea, într-un termen rezonabil, pentru a stabili dacă aceasta este conformă cu prezentul titlu.
- (4) Dacă, în temeiul procedurii prevăzute la alineatul (3), se constată că o recomandare menționată la alineatul (2) este în conformitate cu prezentul titlu și că există un nivel satisfăcător de corespondență între reglementările relevante ale părților, părțile încurajează autoritățile lor competente să negocieze un acord privind recunoașterea reciprocă a cerințelor, calificărilor, licențelor și a altor reglementări, în vederea punerii în aplicare a recomandării respective.
- (5) Orice acord de acest fel trebuie să fie în conformitate cu dispozițiile relevante ale Acordului OMC și, în special, cu articolul VII din GATS.

ARTICOLUL 178

Transparență și divulgarea informațiilor confidențiale

(1) Fiecare parte răspunde prompt tuturor cererilor de informații specifice prezentate de cealaltă parte cu privire la orice măsuri de aplicare generală sau acorduri internaționale care intră în domeniul de aplicare al prezentului titlu sau au un impact asupra acestuia. Fiecare parte desemnează, de asemenea, unul sau mai multe puncte de informare care oferă, la cerere, investitorilor și prestatorilor de servicii din cealaltă parte informații specifice cu privire la toate chestiunile de acest tip, cel târziu la data intrării în vigoare a prezentului acord. Punctele de informare nu trebuie să fie depozitare de acte cu putere de lege și norme administrative.

(2) Nicio dispoziție din partea IV din prezentul acord nu se interpretează ca instituind o obligație în sarcina vreunei părți de a furniza informații confidențiale a căror divulgare ar împiedica aplicarea legilor sau ar fi contrară interesului public sau ar aduce atingere intereselor comerciale legitime ale unor întreprinderi publice sau private.

ARTICOLUL 179

Proceduri

(1) În cazul în care este nevoie de autorizare pentru prestarea unui serviciu sau pentru o stabilire care fac obiectul unui angajament specific, autoritățile competente ale unei părți informează solicitantul, într-un termen rezonabil de la depunerea unei cereri considerate a fi completă în temeiul actelor cu putere de lege și al actelor administrative naționale, cu privire la decizia referitoare la cererea respectivă. La cererea solicitantului, autoritățile competente ale părții furnizează, fără întârzieri nejustificate, informații referitoare la stadiul cererii.

(2) Fiecare parte menține sau instituie instanțe sau proceduri judiciare, arbitrale sau administrative care prevăd, la cererea unui investitor sau prestator de servicii afectat, o revizuire promptă și, în cazul în care este justificat, măsuri corective adecvate, a deciziilor administrative care afectează stabilirea, prestarea transfrontalieră de servicii sau prezența temporară a persoanelor fizice aflate în vizită de afaceri. În cazurile în care aceste proceduri nu sunt independente față de organismul însărcinat să adopte actul administrativ respectiv, părțile iau măsuri pentru a asigura în mod efectiv o revizuire obiectivă și imparțială.

SECȚIUNEA B

SERVICIILE INFORMATICE

ARTICOLUL 180

Definirea serviciilor informatice

(1) În măsura în care comerțul cu servicii informatice face obiectul listelor de angajamente în conformitate cu capitolele 2, 3 și 4 din prezentul titlu, părțile convin asupra definițiilor prezentate în continuare.

(2) CPC 84²¹, codul Organizației Națiunilor Unite utilizat pentru descrierea serviciilor informatice și a serviciilor conexe, cuprinde funcțiile de bază utilizate pentru prestarea tuturor serviciilor informatice și a serviciilor conexe: programe informatice, definite ca fiind seturi de instrucțiuni necesare pentru a permite computerelor să funcționeze și să comunice (inclusiv dezvoltarea și implementarea lor), prelucrarea și stocarea datelor, precum și serviciile conexe, precum serviciile de consultanță și formare destinate personalului clienților. Datorită progresului tehnologic, aceste servicii sunt oferite din ce în ce mai mult sub formă de pachete de servicii conexe care pot include toate sau o parte dintre aceste funcții de bază. De exemplu, serviciile precum găzduirea Web sau găzduirea domeniilor, servicii de explorare a datelor și grid-computing constau fiecare dintr-o combinație de funcții de bază ale serviciilor informatice.

²¹ CPC înseamnă Clasificarea Centrală a Produselor, astfel cum este stabilită de Oficiul statistic al Organizației Națiunilor Unite, Statistical Papers, seria M, nr. 77, CPC prov, 1991.

- (3) Serviciile informatice și serviciile conexe, indiferent dacă sunt sau nu prestate prin intermediul unei rețele, inclusiv prin internet, includ toate serviciile care oferă:
- (a) consultanță, strategie, analiză, planificare, specificare, proiectare, dezvoltare, instalare, implementare, integrare, testare, depanare, actualizare, asistență, asistență tehnică, administrare a sau pentru computere sau sisteme de computere; sau
 - (b) programe informatice, definite ca fiind seturi de instrucțiuni necesare pentru a permite computerelor să funcționeze și să comunice (între ele și cu exteriorul), plus consultanță, strategie, analiză, planificare, specificare, proiectare, dezvoltare, instalare, implementare, integrare, testare, depanare, actualizare, adaptare, întreținere, asistență, asistență tehnică, administrare sau utilizare a sau pentru programe informatice; sau
 - (c) prelucrarea datelor, stocarea datelor, găzduirea datelor sau servicii de gestionare a bazelor de date; sau
 - (d) servicii de întreținere și reparații pentru mașini și echipamente de birou, inclusiv computere; și
 - (e) servicii de formare destinate personalului clienților, legate de programele informatice, computere sau sisteme de computere și necuprinse în altă parte.

(4) Serviciile informatice și serviciile conexe permit prestarea altor servicii (de exemplu, servicii financiare) prin mijloace atât electronice, cât și de alt tip. Cu toate acestea, există o diferență importantă între serviciul generic (de exemplu, găzduire Web, prelucrarea datelor sau găzduirea aplicațiilor) și conținutul sau serviciul de bază prestat pe cale electronică (de exemplu, servicii financiare). În astfel de cazuri, conținutul sau serviciul de bază nu intră sub incidența CPC 84.

SECȚIUNEA C

SERVICII DE CURIERAT

ARTICOLUL 181

Domeniu de aplicare și definiții

- (1) Prezenta secțiune stabilește principiile privind cadrul de reglementare pentru serviciile de curierat asumate în listele de angajamente în conformitate cu capitolele 2, 3 și 4 din prezentul titlu.
- (2) În sensul prezentei secțiuni și al capitolelor 2, 3 și 4 din prezentul titlu, o „licență” înseamnă o autorizație, acordată de o autoritate competentă unui prestator individual, care poate fi obligatorie înainte de furnizarea unui anumit serviciu.

ARTICOLUL 182

Prevenirea practicilor anticoncurențiale în sectorul serviciilor de curierat

- (1) Părțile introduc sau mențin măsuri adecvate pentru a împiedica prestatorii care, separat sau împreună, au capacitatea să influențeze în mod considerabil condițiile de participare (legate de preț și ofertă) pe piața relevantă a serviciilor de curierat, ca urmare a utilizării poziției lor pe piață, să adopte sau să continue utilizarea de practici anticoncurențiale.

- (2) Fiecare parte se asigură că, dacă un prestator de servicii poștale al unei părți care deține un monopol concurează, fie direct, fie printr-o societate afiliată, la prestarea de servicii de mesagerie rapidă în afara domeniului drepturilor sale de monopol, acesta nu încalcă obligațiile din prezentul titlu.

ARTICOLUL 183

Licențe

- (1) Acolo unde este necesară o licență, se vor face publice următoarele:
 - (a) toate criteriile de obținere a licenței și perioada de timp necesară în mod normal pentru luarea unei decizii cu privire la o cerere de licență; și

(b) clauzele și condițiile privind licențele.

(2) Motivele pentru refuzul unei licențe vor fi comunicate solicitantului, la cerere. Un prestator afectat de decizie are dreptul să facă recurs în fața unui organism independent și competent în conformitate cu legislația respectivă. O astfel de procedură va fi transparentă, nediscriminatorie și bazată pe criterii obiective.

ARTICOLUL 184

Independența organismelor de reglementare

Dacă părțile dispun de organisme de reglementare, acestea sunt distincte din punct de vedere juridic de orice prestator de servicii de curierat și nu răspund în fața unui astfel de prestator. Deciziile organismelor de reglementare și procedurile utilizate de acestea sunt imparțiale față de toți participanții pe piață.

SECȚIUNEA D

SERVICII DE TELECOMUNICAȚI

ARTICOLUL 185

Definiții și domeniu de aplicare

(1) Prezenta secțiune stabilește principiile cadrului de reglementare pentru serviciile publice de telecomunicații, altele decât radioul și televiziunea, asumate în conformitate cu capitolele 2, 3 și 4 din prezentul titlu, care include serviciile de telefonie vocală, servicii de transmitere a datelor prin pachete comutate, servicii de transmitere a datelor cu comutarea circuitelor, servicii de telex, servicii de telegraf, servicii de fax, servicii de circuite private închiriate, precum și servicii și sisteme de comunicații mobile și personale²².

(2) În sensul prezentului titlu:

(a) „servicii de telecomunicații” înseamnă toate serviciile care constau în transmiterea și recepționarea de semnale electromagnetice prin rețele de telecomunicații, dar nu includ activitatea economică care presupune furnizarea unui conținut care, pentru transportul său, necesită rețele sau servicii de telecomunicații;

²² Părțile sunt de acord că respectivele servicii sunt reglementate de prezenta secțiune în măsura în care acestea sunt considerate servicii publice de telecomunicații în conformitate cu legislația națională aplicabilă.

- (b) „servicii publice de telecomunicații” sau „servicii de telecomunicații aflate la dispoziția publicului” înseamnă orice serviciu de telecomunicații solicitat de către o parte spre a fi oferit publicului larg în conformitate cu legislația sa respectivă;
- (c) „autoritate de reglementare din sectorul telecomunicațiilor” înseamnă organismul sau organismele însărcinate cu oricare din sarcinile de reglementare atribuite în conformitate cu legislația națională a fiecărei părți;
- (d) „instalații esențiale de telecomunicații” înseamnă instalațiile unei rețele sau a unui serviciu de telecomunicații care:
 - (i) sunt furnizate exclusiv sau predominant de un singur prestator sau de un număr limitat de prestatori; și
 - (ii) nu pot fi înlocuite din punct de vedere economic sau tehnic pentru a presta un serviciu;
- (e) „prestator principal” în sectorul telecomunicațiilor este un prestator de servicii publice de telecomunicații care are capacitatea de a influența în mod considerabil condițiile de participare (în termeni de preț și ofertă) pe piața relevantă a serviciilor publice de telecomunicații, ca urmare a controlului pe care îl are asupra instalațiilor esențiale sau a utilizării poziției sale pe piață; și

- (f) „interconectare” înseamnă legătura dintre furnizorii de rețele sau servicii publice de telecomunicații pentru a permite utilizatorilor unui prestator să comunice cu utilizatorii unui alt prestator și să aibă acces la serviciile oferite de un alt prestator.

ARTICOLUL 186

Autoritate de reglementare

- (1) O autoritate de reglementare în sectorul telecomunicațiilor este distinctă din punct de vedere juridic și independentă din punct de vedere operațional de orice prestator de servicii de telecomunicații.
- (2) Fiecare parte depune eforturi pentru a se asigura că autoritatea sa de reglementare dispune de resurse adecvate pentru îndeplinirea funcțiilor sale. Sarcinile autorității de reglementare sunt făcute publice într-o formă accesibilă și clară, în special în cazul în care sarcinile respective sunt încredințate mai multor organisme.
- (3) Deciziile autorităților de reglementare și procedurile utilizate de acestea sunt imparțiale față de toți participanții pe piață.

(4) Un prestator afectat de decizia unei autorități de reglementare are dreptul, în conformitate cu legislația respectivă, să facă recurs împotriva deciziei respective în fața unui organism competent independent de furnizorii implicați. În cazul în care organismul competent nu este o instanță de tip judiciar, acesta furnizează întotdeauna, în scris, motivele care stau la baza deciziilor luate, care se supun, de asemenea, unei reexaminări din partea unei autorități judiciare imparțiale și independente.

Deciziile luate de aceste organisme competente se execută efectiv în conformitate cu procedurile juridice aplicabile. Până la încheierea procedurilor juridice menționate, decizia autorității de reglementare rămâne valabilă, cu excepția cazului în care organismul competent sau legislația aplicabilă prevede altfel.

ARTICOLUL 187

Autorizația de prestare a serviciilor de telecomunicații²³

(1) Prestarea serviciilor este autorizată, în măsura în care este posibil, prin proceduri simple și, după caz, în urma unei simple notificări.

(2) Obținerea unei licențe sau a unei autorizații specifice poate fi necesară pentru a aborda aspecte legate de atribuirea de numere și frecvențe. Clauzele și condițiile unei astfel de licențe sau autorizații specifice sunt făcute publice.

²³ În sensul prezentei secțiuni, noțiunea de „autorizație” se înțelege ca incluzând licențe, concesiuni, permise, registre sau orice altă autorizație pe care o parte poate solicita pentru prestarea de servicii de telecomunicații.

- (3) În cazul în care este necesară o licență sau o autorizație:
- (a) toate criteriile pentru obținerea licenței sau a autorizației și perioada de timp rezonabilă, necesară în mod normal pentru luarea unei decizii cu privire la o cerere de licență sau de autorizație, sunt făcute publice;
 - (b) motivele care stau la baza refuzului unei solicitări de acordare a unei licențe sau a unei autorizații se comunică solicitantului, la cerere, în scris; și
 - (c) solicitantul unei licențe sau al unei autorizații poate face recurs în fața unui organism competent în conformitate cu legislația respectivă, în cazul în care o cerere de acordare a unei licențe sau autorizații este respinsă în mod nejustificat.

ARTICOLUL 188

Garanții concurențiale aplicate prestatorilor principali

Părțile introduc sau mențin măsuri adecvate în scopul împiedicării furnizorilor care, individual sau împreună, constituie un prestator principal, de la adoptarea sau menținerea unor practici anticoncurențiale. Practicile anticoncurențiale respective constau, în special, în:

- (a) practicarea unei subvenționări încrucișate anticoncurențiale²⁴;

²⁴ Numai pentru partea UE, „sau practicile de margin squeeze”.

- (b) utilizarea informațiilor obținute de la concurenți cu rezultate anticoncurențiale; și
- (c) a nu pune la timp la dispoziția altor prestatori de servicii a unor informații tehnice privind echipamente esențiale și informații relevante din punct de vedere comercial, care le sunt necesare acestora pentru prestarea de servicii.

ARTICOLUL 189

Interconectare²⁵

- (1) Orice prestator autorizat să presteze servicii publice de telecomunicații are dreptul de a negocia interconectarea cu alți furnizori de rețele și servicii publice de telecomunicații. Interconectarea este convenită în principiu pe baza unor negocieri comerciale între furnizorii implicați, fără a aduce atingere puterii autorității de reglementare de a interveni în conformitate cu legislația respectivă.
- (2) Prestatorii care obțin informații de la un alt prestator în timpul procesului de negociere a acordurilor de interconectare are obligația de a utiliza respectivele informații doar în scopul pentru care acestea au fost oferite și respectă întotdeauna confidențialitatea informațiilor transmise sau păstrate.

²⁵ Alineatele (3), (4) și (5) nu se aplică prestatorilor de servicii mobile comerciale, nici prestatorilor de servicii de telecomunicații rurale. Pentru o mai mare certitudine, nicio dispoziție din prezentul articol nu se interpretează ca împiedicând o parte să impună cerințele prevăzute în prezentul articol prestatorilor de servicii mobile comerciale.

(3) Interconectarea cu un prestator principal se asigură în orice punct al rețelei unde acest lucru este posibil din punct de vedere tehnic. O astfel de interconectare este asigurată în conformitate cu legislația națională respectivă:

- (a) potrivit unor clauze și condiții nediscriminatorii (inclusiv standarde și specificații tehnice) și la tarife nediscriminatorii, precum și la o calitate care să nu fie mai puțin favorabilă decât cea oferită pentru propriile servicii similare sau pentru serviciile similare ale unor prestatori de servicii neafiliați sau ale filialelor furnizorului respectiv sau ale altor societăți afiliate;
 - (b) cu promptitudine, conform unor clauze, condiții (inclusiv standarde și specificații tehnice) și la tarife orientate spre costuri care să fie transparente și rezonabile, să țină cont de fezabilitatea economică și să fie suficient de defalcate pentru ca utilizatorul să nu plătească pentru componente de rețea sau instalații care nu sunt necesare pentru furnizarea serviciului; și
 - (c) la cerere, în alte puncte decât punctele terminus ale rețelei oferite majorității utilizatorilor, cu perceperea unor tarife care reflectă costul construirii instalațiilor suplimentare necesare.
- (4) Procedurile aplicabile interconectării cu un prestator principal sunt făcute publice.
- (5) Prestatorii principali fac publice fie acordurile lor de interconectare în vigoare, fie ofertele lor de interconectare de referință, fie ambele, în conformitate cu legislația respectivă.

(6) Un prestator de servicii care solicită interconectarea cu un prestator principal poate recurge, după un interval de timp rezonabil care a fost făcut public, la un organism național independent, care poate fi o autoritate de reglementare menționată la articolul 186, pentru a soluționa litigiile referitoare la clauzele, condițiile și tarifele adecvate pentru interconectare.

ARTICOLUL 190

Resurse limitate

Toate procedurile pentru atribuirea și utilizarea resurselor limitate, inclusiv frecvențele, numerele și drepturile de trecere, se desfășoară într-un mod obiectiv, prompt, transparent și nediscriminatoriu. Informațiile privind situația actuală a benzilor de frecvență atribuite se pun la dispoziția publicului, fără a fi însă necesară identificarea detaliată a frecvențelor atribuite pentru utilizări specifice cu caracter guvernamental.

ARTICOLUL 191

Serviciu universal

(1) Fiecare parte are dreptul să dețină tipul de obligații de serviciu universal pe care dorește să îl adopte sau să îl mențină.

(2) Aceste obligații nu se consideră ca fiind anticoncurențiale în sine, cu condiția să fie gestionate într-un mod transparent, obiectiv și nediscriminatoriu. Gestionarea acestor obligații trebuie să fie, de asemenea, neutră din punct de vedere al concurenței și să nu fie mai constrângătoare decât este necesar pentru tipul de serviciu universal definit de fiecare parte.

(3) Toți prestatorii ar trebui să fie eligibili pentru a asigura serviciul universal. Desemnarea se face printr-un mecanism eficient, transparent și nediscriminatoriu, în conformitate cu legislația respectivă.

(4) Părțile asigură că:

(a) sunt puse la dispoziția utilizatorilor anuale cu toți abonații la telefonia fixă, în conformitate cu legislația respectivă; și

(b) organismele care oferă serviciile menționate la litera (a) aplică principiul nediscriminării la prelucrarea informațiilor care le-au fost furnizate de alte organizații.

ARTICOLUL 192

Confidențialitatea informațiilor

Fiecare parte, în conformitate cu legislația sa, asigură confidențialitatea telecomunicațiilor și a datelor transmise prin intermediul rețelelor publice de telecomunicații și prin serviciile publice de telecomunicații, cu condiția ca astfel de măsuri să nu fie aplicate într-un mod care să constituie un mijloc de discriminare arbitrară sau nejustificată, sau o restricție disimulată a comerțului cu servicii.

ARTICOLUL 193

Litigii între prestatori

În cazul unui litigiu între furnizorii de rețele sau servicii de telecomunicații în legătură cu drepturile și obligațiile care decurg din articolele 188 și 189, autoritatea națională de reglementare în cauză sau altă autoritate relevantă pronunță, la cererea unuia dintre prestatori și în conformitate cu procedurile stabilite în legislația lor respectivă, o hotărâre cu caracter obligatoriu pentru a soluționa litigiul în cel mai scurt timp posibil.

SECȚIUNEA E

SERVICII FINANCIARE

ARTICOLUL 194

Domeniu de aplicare și definiții

(1) Prezenta secțiune stabilește principiile privind cadrul de reglementare pentru toate serviciile financiare asumate în listele de angajamente în conformitate cu capitolele 2, 3 și 4 din prezentul titlu.

(2) În sensul prezentului capitol și al capitolelor 2, 3 și 4 din prezentul titlu:

(a) „serviciu financiar” înseamnă orice serviciu de natură financiară oferit de un prestator de servicii financiare al unei părți. Serviciile financiare includ următoarele activități:

A. Servicii de asigurări și servicii conexe asigurărilor:

1. asigurări directe (inclusiv coasigurare):

(a) de viață;

(b) altele decât asigurările de viață;

2. reasigurare și retrocesiune;
3. activitățile de intermediere a asigurărilor, precum activități de brokeraj și de agenție; și
4. servicii auxiliare de asigurări, cum ar fi serviciile de consultanță, de actuariat, de evaluare a riscurilor și de soluționare a revendicărilor.

B. Servicii bancare și alte servicii financiare (cu excepția asigurărilor):

1. acceptarea depozitelor și a altor fonduri rambursabile de la populație;
2. împrumuturi de orice tip, inclusiv credite de consum, credite ipotecare, factoring și finanțarea tranzacțiilor comerciale;
3. leasing financiar;
4. toate serviciile de plăți și transferuri monetare, inclusiv cărțile de credit sau de debit, cecurile de călătorie și cecurile bancare;
5. garanții și angajamente;

6. operațiuni în nume propriu sau în numele clienților, pe piața bursieră, pe piața extrabursieră sau pe alte piețe, și anume:
 - (a) instrumente ale pieței monetare (inclusiv cecuri, efecte de comerț, certificate de depozit);
 - (b) schimb valutar;
 - (c) produse derivate, inclusiv dar nelimitându-se la contract futures și opțiuni;
 - (d) instrumente ale cursului de schimb și ale ratei dobânzilor, inclusiv produse cum ar fi swap-urile și contractele forward pe rata dobânzii;
 - (e) valori mobiliare transferabile;
 - (f) alte instrumente și active financiare negociabile, inclusiv lingouri;
7. participarea la emisiunile de valori mobiliare de orice natură, inclusiv subscriere, plasamentele (private sau publice) în calitate de agent și furnizarea de servicii conexe;
8. brokeraj monetar;

9. gestionarea activelor, de exemplu gestionarea numerarului sau a portofoliului, toate formele de gestionare a plasamentelor colective, gestionarea fondurilor de pensii, servicii de custodie, de depozitare și fiduciare;
 10. serviciile de decontare și compensare a activelor financiare, inclusiv valorile mobiliare, produsele financiare conexe valorilor mobiliare și alte instrumente negociabile;
 11. furnizarea și transferul de informații financiare, precum și prelucrarea datelor financiare și furnizarea de software aferent de către prestatorii de alte servicii financiare; și
 12. servicii de consultanță, de intermediere și alte servicii financiare auxiliare privind toate activitățile enumerate la punctele 1-11, inclusiv furnizarea de informații privind creditele și evaluarea dosarelor de credit, cercetări și consultanță privind investițiile și portofoliile de investiții, consultanță privind achizițiile, restructurările și strategiile societăților comerciale.
- (b) „prestator de servicii financiare” înseamnă orice persoană fizică sau juridică a unei părți care intenționează să presteze sau prestează servicii financiare. Termenul „prestator de servicii financiare” nu cuprinde o entitate publică.

- (c) „entitate publică” înseamnă:
- (i) un guvern, o bancă centrală sau o autoritate monetară a unei părți sau o entitate deținută sau controlată de către o parte, care este în principal însărcinată cu exercitarea unor funcții publice sau activități de serviciu public, cu excepția unei entități însărcinate în principal cu prestarea unor servicii financiare în condiții comerciale; sau
 - (ii) o entitate privată, care îndeplinește funcții ce revin în mod normal unei bănci centrale sau unei autorități monetare, atunci când exercită aceste funcții.
- (d) „serviciu financiar nou” înseamnă un serviciu financiar care nu este asigurat pe teritoriul unei părți, dar care este asigurat pe teritoriul celeilalte părți, și care include orice formă nouă de prestare a unui serviciu financiar sau vânzarea unui produs financiar care nu este vândut pe teritoriul părții.

ARTICOLUL 195

Excepția prudențială

- (1) Fiecare parte poate adopta sau menține măsuri din motive prudențiale, cum ar fi:
- (a) protecția investitorilor, deponenților, utilizatorilor pieții financiare, titularilor de polițe sau a persoanelor față de care un prestator de servicii financiare are o obligație fiduciară;

(b) menținerea siguranței, solvabilității, integrității sau a responsabilității financiare a prestatorilor de servicii financiare; și

(c) asigurarea integrității și stabilității sistemului financiar al unei părți.

(2) În cazul în care aceste măsuri nu sunt în conformitate cu dispozițiile prezentului capitol, acestea nu sunt utilizate de o parte ca mijloc de a se sustrage de la angajamentele sau obligațiile sale în temeiul prezentului capitol.

(3) Nicio dispoziție a prezentului acord nu se interpretează ca impunând oricăreia dintre părți divulgarea de informații referitoare la afacerile și la conturile unor clienți individuali sau orice informații confidențiale sau protejate deținute de organismele publice.

ARTICOLUL 196

Reglementare eficientă și transparentă

(1) Fiecare parte depune toate eforturile pentru a comunica în avans tuturor persoanelor interesate orice măsură de aplicare generală pe care acea parte intenționează să o adopte pentru a oferi acestor persoane ocazia de a prezenta observații referitoare la respectiva măsură. Această măsură se asigură:

(a) prin intermediul unei publicații oficiale; sau

(b) în altă formă scrisă sau electronică.

(2) Fiecare parte pune la dispoziția persoanelor interesate cerințele sale pentru completarea cererilor privind prestarea de servicii financiare.

La cererea unui solicitant, partea în cauză informează solicitantul cu privire la stadiul în care se află cererea acestuia. Dacă partea în cauză dorește informații suplimentare din partea solicitantului, aceasta notifică de îndată solicitantul.

(3) Fiecare parte depune toate eforturile pentru punerea în aplicare și aplicarea pe teritoriul său a standardelor internaționale convenite pentru reglementarea și supravegherea sectorului serviciilor financiare și pentru combaterea spălării banilor sau a altor valori și a finanțării terorismului, precum și pentru combaterea evaziunii și eludării fiscale.

ARTICOLUL 197

Servicii financiare noi

(1) O parte permite furnizorilor de servicii financiare ai celeilalte părți stabiliți pe teritoriul său să furnizeze pe teritoriul său orice servicii financiare noi care intră în domeniul de aplicare al subsectoarelor și serviciilor financiare asumate în lista sa de angajamente, și care fac obiectul modalităților, limitărilor, condițiilor și restricțiilor stabilite în astfel de liste de angajamente și sub rezerva ca introducerea acestui nou serviciu financiar să nu necesite o legislație nouă sau modificarea unei legislații existente.

(2) În conformitate cu alineatul (1), o parte poate stabili forma juridică prin care serviciul poate fi furnizat și poate impune o autorizație pentru prestarea serviciului financiar. Atunci când autorizația este necesară, se ia o decizie într-un termen rezonabil, iar autorizația poate fi respinsă numai din motive prudențiale.

ARTICOLUL 198

Prelucrarea datelor

(1) Fiecare parte permite unui prestator de servicii financiare al celeilalte părți să transfere informații în format electronic sau în altă formă, către și dinspre teritoriul său, pentru prelucrarea datelor, atunci când această prelucrare este necesară pentru activitățile obișnuite ale furnizorului de servicii financiare²⁶.

(2) Fiecare parte adoptă sau menține măsurile de salvagardare adecvate pentru protecția vieții private, a drepturilor fundamentale și a libertății persoanelor, în special în ceea ce privește transferul datelor cu caracter personal.

²⁶ Pentru o mai mare certitudine, obligația prevăzută de prezentul articol nu se consideră angajament specific în conformitate cu articolul 194 alineatul (2) litera (a).

ARTICOLUL 199

Derogări specifice

- (1) Nicio dispoziție din prezentul titlu nu împiedică o parte, inclusiv entitățile sale publice, să desfășoare sau să presteze în exclusivitate, pe teritoriul său, activități sau servicii care fac parte dintr-un sistem public de pensii sau sistem oficial de asigurări sociale, cu excepția cazurilor în care activitățile respective pot fi desfășurate, în temeiul reglementărilor naționale ale părții, de către prestatori de servicii financiare aflați în concurență cu entități publice sau cu instituții private.
- (2) Nicio dispoziție din prezentul acord nu se aplică activităților desfășurate de o bancă centrală, o autoritate monetară sau de o altă entitate publică în cadrul politicii monetare sau al politicii cursului de schimb.
- (3) Nicio dispoziție din prezentul titlu nu împiedică o parte, inclusiv entitățile publice ale acesteia, să desfășoare activități sau să presteze servicii în mod exclusiv pe teritoriul său în numele, cu garanția sau cu utilizarea resurselor financiare ale părții sau ale entităților publice ale acesteia.

SECȚIUNEA F

SERVICII ÎN DOMENIUL TRANSPORTULUI MARITIM INTERNAȚIONAL

ARTICOLUL 200

Domeniu de aplicare, definiții și principii

- (1) Prezenta secțiune stabilește principiile privind serviciile de transport maritim internațional asumate în listele de angajamente în conformitate cu capitolele 2, 3 și 4 din prezentul titlu.
- (2) În sensul prezentei secțiuni și al capitolelor 2, 3 și 4 din prezentul titlu:
 - (a) „transportul maritim internațional” cuprinde operațiuni de transport ușă la ușă și multimodal, care presupune transportul mărfurilor prin intermediul mai multor mijloace de transport, inclusiv maritim, însoțit de un singur document de transport și, în acest scop, include dreptul furnizorilor de transporturi maritime internaționale de a semna contracte direct cu furnizorii care oferă celelalte mijloace de transport²⁷;

²⁷ Pentru o mai mare certitudine, domeniul de aplicare a prezentei definiții nu implică furnizarea unui serviciu de transport. În sensul prezentei definiții, documentul de transport unic se referă la un document care permite clienților să încheie un contract unic cu o companie maritimă în vederea unei operațiuni de transport ușă la ușă.

- (b) „servicii de manipulare a încărcăturilor maritime” înseamnă activități desfășurate de operatori portuari, inclusiv operatorii de terminale, cu excepția activităților directe ale docherilor, atunci când această forță de muncă este organizată independent de societățile de exploatare portuară sau de exploatare a terminalelor. Activitățile vizate includ organizarea și supravegherea următoarelor operațiuni:
- (i) încărcarea/descărcarea mărfurilor de pe navă;
 - (ii) amararea/dezamararea mărfurilor;
 - (iii) recepționarea/livrarea și depozitarea în siguranță a mărfurilor înainte de expediere sau după descărcare;
- (c) „servicii de vămuire” (sau „servicii de brokeraj vamal”) înseamnă activități care constau în îndeplinirea, în numele unei alte părți, a formalităților vamale privind importul, exportul sau transportul direct al mărfurilor, indiferent dacă acest serviciu reprezintă principala activitate a prestatorului de servicii sau o completare obișnuită a activității sale principale;
- (d) „servicii de staționare și depozitare a containerelor” înseamnă activitățile care constau în depozitarea containerelor, în porturi sau în interiorul țării, în vederea umplerii/golirii, reparării și punerii lor la dispoziție pentru transporturi;

- (e) „servicii de agenții maritime” înseamnă activități ce constau în reprezentarea, într-o zonă geografică dată, în calitate de agent, a intereselor comerciale ale uneia sau mai multor linii de navigație sau companii maritime, în următoarele scopuri:
- (i) comercializarea și vânzarea serviciilor de transport maritim și a serviciilor conexe, de la cotare până la facturare, precum și emisiunea de conosamente în numele societăților, achiziționarea și revânzarea serviciilor conexe necesare, întocmirea documentelor și furnizarea de informații comerciale;
 - (ii) reprezentarea societăților care organizează esca la navei sau preluarea încărcăturilor atunci când este necesar;
- (f) „servicii de transport al mărfurilor” înseamnă activitatea ce constă în organizarea și monitorizarea operațiunilor de transport în numele transportatorilor, prin achiziționarea serviciilor de transport și a serviciilor conexe, pregătirea documentelor și furnizarea de informații comerciale.
- (3) Ținând seama de situația existentă între părți în ceea ce privește transportul maritim internațional, fiecare parte:
- (a) aplică efectiv principiul accesului nerestricționat pe piețele și căile comerciale maritime internaționale pe baze comerciale și în mod nediscriminatoriu; și

- (b) acordă navelor care arborează pavilionul celeilalte părți sau care sunt exploatate de prestatori de servicii ai celeilalte părți un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat propriilor nave în ceea ce privește accesul la porturi, utilizarea infrastructurii și a serviciilor maritime auxiliare ale porturilor, inclusiv taxele și redevențele aferente, instalațiile vamale și alocarea danelor și a instalațiilor de încărcare și descărcare²⁸.
- (4) În aplicarea acestor principii, fiecare parte:
- (a) se abține să introducă dispoziții privind împărțirea încărcăturii în viitoarele acorduri bilaterale cu țări terțe privind serviciile de transport maritim, inclusiv vracul solid și lichid și traficul de linie, și reziliază, în într-un interval rezonabil de timp, astfel de clauze de împărțire a încărcăturii, în cazul în care acestea există în acorduri bilaterale precedente; și
- (b) sub rezerva listelor de angajamente în conformitate cu capitolele 2, 3 și 4 din prezentul titlu, se asigură că orice măsură existentă sau viitoare adoptată cu privire la serviciile de transport maritim internațional sunt nediscriminatorii și nu constituie o restricție disimulată în calea serviciilor de transport maritim internațional.
- (5) Fiecare parte permite furnizorilor de servicii maritime internaționale ai celeilalte părți să se stabilească pe teritoriul său în conformitate cu articolul 165.

²⁸ Prevederile prezentei litere se referă numai la accesul la servicii și nu permite furnizarea de servicii.

(6) Părțile se asigură că serviciile furnizate în porturi sunt oferite conform unor clauze și condiții nediscriminatorii. Serviciile disponibile pot include servicii de pilotaj, asistență la remorcare și tracțiune, aprovizionare, alimentare cu combustibil și cu apă, colectarea gunoiului și eliminarea deșeurilor de balast, serviciile căpitanului de port, asistență la navigație, servicii operaționale pe uscat esențiale exploatărilor de nave, inclusiv comunicații, furnizare de apă și de electricitate, instalații pentru reparații de urgență, servicii de ancorare, posturi de acostare și servicii de acostare.

CAPITOLUL 6

COMERȚ ELECTRONIC

ARTICOLUL 201

Obiective și principii

(1) Recunoscând faptul că comerțul electronic sporește oportunitățile comerciale în numeroase sectoare, părțile convin să promoveze dezvoltarea comerțului electronic între ele, în special cooperând în probleme legate de aplicarea dispozițiilor privind comerțul electronic prevăzute în prezentul titlu.

(2) Părțile recunosc că dezvoltarea comerțului electronic trebuie să fie compatibilă cu standardele internaționale în materie de protecție a datelor, pentru a se asigura încrederea utilizatorilor de comerț electronic.

- (3) Părțile convin să nu instituie taxe vamale la livrările pe cale electronică.

ARTICOLUL 202

Aspecte de reglementare în materie de comerț electronic

Părțile mențin un dialog privind problemele de reglementare în materie de comerț electronic, care va aborda, printre altele, următoarele aspecte:

- (a) recunoașterea certificatelor de semnătură electronică eliberate publicului și facilitarea serviciilor transfrontaliere de certificare;
- (b) tratamentul comunicațiilor electronice comerciale nesolicitate;
- (c) protecția consumatorilor în domeniul comerțului electronic; și
- (d) orice alt aspect relevant pentru dezvoltarea comerțului electronic.

CAPITOLUL 7

DEROGĂRI

ARTICOLUL 203

Derogări cu caracter general

- (1) Cu condiția ca aceste măsuri să nu fie aplicate astfel încât să constituie un mijloc de discriminare arbitrară sau nejustificată între părțile în care există astfel de condiții, sau o restricție disimulată în calea stabilirii sau a prestării transfrontaliere de servicii, nicio dispoziție din prezentul titlu nu se interpretează ca împiedicând adoptarea sau aplicarea de către oricare dintre părți a măsurilor:
- (a) necesare pentru protejarea securității publice sau a moralității publice sau pentru menținerea ordinii publice;
 - (b) necesare pentru protecția vieții sau a sănătății oamenilor, animalelor sau a plantelor;
 - (c) referitoare la conservarea resurselor naturale epuizabile atunci când aceste măsuri sunt aplicate împreună cu restricții privind investitorii interni sau oferta sau consumul intern de servicii;

- (d) necesare pentru protecția patrimoniului național de valoare artistică, istorică sau arheologică;
- (e) necesare pentru a asigura conformitatea cu actele cu putere de lege sau actele administrative care nu sunt incompatibile cu dispozițiile prezentului titlu, inclusiv cele referitoare la:
 - (i) prevenirea practicilor neloiale și frauduloase sau remedierea efectelor nerespectării contractelor;
 - (ii) protejarea vieții private a persoanelor în legătură cu prelucrarea și difuzarea datelor cu caracter personal și protejarea confidențialității înregistrărilor individuale și a conturilor personale;
 - (iii) siguranță.

- (f) incompatibile cu articolele 165 și 171 din prezentul titlu, cu condiția ca diferența în ceea ce privește tratamentul să aibă ca scop asigurarea impunerii sau colectării echitabile sau efective a taxelor directe asupra activităților economice, investitorilor sau prestatorilor de servicii ai celeilalte părți²⁹.
- (2) Dispozițiile prezentului titlu și anexele corespunzătoare privind lista de angajamente nu se aplică sistemelor de securitate socială ale părților sau activităților de pe teritoriul fiecărei părți care sunt legate, chiar ocazional, de exercitarea autorității publice.

²⁹ Măsurile care vizează asigurarea impunerii sau colectării echitabile sau efective a taxelor directe cuprind măsurile luate de o parte în temeiul regimului său fiscal care:

- (a) se aplică investitorilor și prestatorilor de servicii nerezidenți pentru recunoașterea faptului că obligația fiscală a nerezidenților este determinată în privința elementelor impozabile care au sursa sau sunt situate pe teritoriul părții; sau
- (b) se aplică nerezidenților pentru asigurarea impunerii sau colectării taxelor pe teritoriul părții; sau
- (c) se aplică nerezidenților sau rezidenților pentru a împiedica evaziunea sau fraudă fiscală, inclusiv măsurile de punere în executare; sau
- (d) se aplică consumatorilor de servicii prestate pe teritoriul sau având proveniența de pe teritoriul celeilalte părți pentru a asigura impunerea sau colectarea taxelor datorate de acești consumatori, provenind din surse de pe teritoriul părții; sau
- (e) fac distincția între investitorii și prestatorii de servicii care fac obiectul impozitării articolelor impozabile la nivel mondial și alți investitori și prestatori de servicii, în virtutea diferenței referitoare la tipul de bază impozabilă care există între aceștia; sau
- (f) determină, atribuie și repartizează veniturile, profitul, câștigurile, pierderile, deducerile sau creditele persoanelor fizice sau sucursalelor rezidente, sau între persoanele asociate sau sucursale ale aceleași persoane, în scopul menținerii bazei impozabile a părții

Noțiunile de la litera (f) din prezenta dispoziție și din prezenta notă de subsol sunt determinate în conformitate cu definițiile și conceptele referitoare la fiscalitate sau cu definițiile și conceptele echivalente sau similare din legislația națională a părții care ia respectiva măsură.

TITLUL IV

PLĂȚI CURENTE ȘI CIRCULAȚIA CAPITALURILOR

ARTICOLUL 204

Obiectiv și domeniu de aplicare

- (1) Părțile urmăresc liberalizarea plăților curente și a circulației capitalurilor între ele, în conformitate cu angajamentele asumate în cadrul instituțiilor financiare internaționale și ținând seama de stabilitatea monetară a fiecărei părți.
- (2) Prezentul titlu se aplică tuturor plăților curente și circulației capitalurilor dintre părți.

ARTICOLUL 205

Cont curent

Părțile permit sau autorizează, după caz, într-o monedă liber convertibilă și în conformitate cu Statutul Fondului Monetar Internațional, inclusiv în special dispozițiile articolului VIII, orice plăți și transferuri din/în contul curent între părți.

ARTICOLUL 206

Cont de capital

În ceea ce privește tranzacțiile aferente contului de capital și contului financiar din bilanța de plăți, părțile asigură sau permit, de la intrarea în vigoare a prezentului acord, după caz, libera circulație a capitalurilor în ceea ce privește investițiile directe efectuate în persoane juridice constituite în conformitate cu legislația țării gazdă și investițiilor și altor tranzacții efectuate în conformitate cu dispozițiile din partea IV titlul III (Stabilirea, comerțul cu servicii și comerțul electronic)³⁰ din prezentul acord, precum și lichidarea și repatrierea acestor investiții și a oricărui profit care rezultă din acestea.

ARTICOLUL 207

Măsuri de salvagardare

Atunci când, în circumstanțe excepționale, circulația capitalurilor între părți produce sau amenință să producă dificultăți grave pentru funcționarea politicii cursului de schimb sau a politicii monetare într-una dintre părți, partea în cauză poate lua măsuri de salvagardare în ceea ce privește circulația capitalurilor pentru o perioadă de timp care să nu depășească un an. Aplicarea măsurilor de salvagardare poate fi extinsă prin reintroducerea formală a acestora în caz de circumstanțe extrem de excepționale și după coordonarea în prealabil între părți cu privire la implementarea oricărei reintroduceri formale propuse³¹.

³⁰ Pentru o mai mare certitudine, excepțiile incluse în partea V din prezentul acord, precum și excepțiile incluse în partea IV titlul III (Stabilirea, comerțul cu servicii și comerțul electronic) din prezentul acord, se aplică și prezentului titlu.

³¹ Reintroducerea măsurilor de salvagardare nu face obiectul autorizării părților.

ARTICOLUL 208

Dispoziții finale

- (1) În ceea ce privește prezentul titlu, părțile confirmă drepturile și obligațiile stabilite de Fondul Monetar Internațional sau orice alt acord între statele membre ale Uniunii Europene și o republică din cadrul părții AC.
- (2) Părțile se consultă în vederea facilitării circulației capitalurilor între ele și a promovării obiectivelor prezentului acord.

TITLUL V

ACHIZIȚII PUBLICE

ARTICOLUL 209

Introducere

- (1) Părțile recunosc contribuția pe care organizarea unor proceduri de achiziții publice transparente, competitive și deschise o are la dezvoltarea economică și își stabilesc ca obiectiv o deschidere efectivă, reciprocă și treptată a piețelor lor de achiziții publice.

- (2) În sensul prezentului titlu:
- (a) „mărfuri și servicii comerciale” înseamnă mărfuri și servicii de tipul celor care sunt în general vândute sau oferite spre vânzare în comerț către cumpărători neguvernamentali, cumpărate de regulă de aceștia și utilizate în scopuri neguvernamentale;
 - (b) „procedură de evaluare a conformității” înseamnă orice procedură utilizată, direct sau indirect, pentru a stabili dacă cerințele relevante ale reglementărilor tehnice sau standardelor sunt respectate;
 - (c) „serviciu de construcție” înseamnă un serviciu al cărui obiectiv este realizarea prin orice mijloc de lucrări civile sau de construcție, pe baza diviziunii 51 din Clasificarea centrală provizorie a produselor a Organizației Națiunilor Unite;
 - (d) „licitație electronică” înseamnă un proces repetitiv care implică utilizarea de mijloace electronice pentru prezentarea de către furnizori a unor prețuri noi și/sau a unor valori noi pentru elementele netarifare cuantificabile ale licitației care au legătură cu criteriile de evaluare, ceea ce duce la o clasificare sau la o reclassificare a ofertelor;
 - (e) „în scris sau scris(ă)” înseamnă orice expresie scrisă cu litere sau cu cifre care poate fi citită, reprodusă și comunicată ulterior. Aceasta poate include informațiile transmise și stocate electronic;

- (f) „licitație restrânsă” înseamnă o metodă de achiziții publice prin care entitatea contractantă contactează furnizorul sau furnizorii aleși de aceasta;
- (g) „listă de furnizori” înseamnă o listă de furnizori cu privire la care o entitate contractantă a hotărât că îndeplinesc condițiile de înscriere pe lista în cauză și/sau cerințele formale de înscriere pe o astfel de listă, pe care entitatea contractantă intenționează să o folosească de mai multe ori;
- (h) „măsură” înseamnă orice act cu putere de lege, reglementare, procedură, orientare sau practică administrativă a unei entități contractante legată de achizițiile publice reglementate;
- (i) „anunț de intenție de achiziții publice” înseamnă un anunț publicat de o entitate contractantă prin care aceasta invită furnizorii interesați să depună o cerere de participare, o ofertă sau ambele, în conformitate cu legislația fiecărei părți;
- (j) „operațiuni de compensare” înseamnă orice condiție sau măsură care încurajează dezvoltarea locală sau îmbunătățește contul balanței de plăți al unei părți, precum utilizarea conținutului de origine națională, acordarea de licențe pentru tehnologie, investițiile, comerțul în contrapartidă și acțiuni sau cerințe similare;
- (k) „licitație deschisă” înseamnă o metodă de achiziții publice prin care toți furnizorii interesați pot depune o ofertă;

- (l) „entitate contractantă” înseamnă o entitate care face obiectul secțiunii A, B sau C din Apendicele 1 (Sfera de aplicare) al anexei XVI (Achiziții publice) a unei părți;
- (m) „furnizor calificat” înseamnă un furnizor care este recunoscut de o entitate contractantă ca îndeplinind condițiile de participare;
- (n) „licitație selectivă” înseamnă o metodă de achiziții publice prin care numai furnizorii calificați sau înregistrați sunt invitați de entitatea contractantă să depună o ofertă;
- (o) „serviciile” includ serviciile de construcții, în absența unor dispoziții contrare; și
- (p) „specificație tehnică” înseamnă o cerință din cadrul licitației care:
 - (i) prevede caracteristicile mărfurilor sau serviciilor care fac obiectul achiziției publice, inclusiv calitatea, performanța, siguranța și dimensiunile acestora, sau procesele și metodele de producție sau de furnizare a acestora; sau
 - (ii) se referă la cerințe privind terminologia, simbolurile, ambalarea, marcarea sau etichetarea aplicabile mărfurilor sau serviciilor.

ARTICOLUL 210

Domeniu de aplicare și reglementare

- (1) Prezentul titlu se aplică oricărei măsuri privind achizițiile publice reglementate. În sensul prezentului titlu, achiziții publice reglementate înseamnă o procedură de achiziții publice desfășurată în scopuri guvernamentale:
- (a) care are ca obiect mărfuri, servicii sau orice combinație a acestora:
 - (i) astfel cum sunt specificate de fiecare parte în secțiunile relevante din apendicele 1 (Domeniu de reglementare) din anexa XVI; și
 - (ii) care nu sunt achiziționate pentru a fi comercializate sau revândute sau pentru a fi utilizate în producția sau furnizarea de mărfuri sau servicii care se comercializează sau se revând;
 - (b) prin orice mijloace contractuale, inclusiv: contracte de cumpărare sau de leasing și contracte de închiriere sau contracte de închiriere cu sau fără opțiune de cumpărare;
 - (c) a cărei valoare este egală sau mai mare decât cea a pragului aferent specificat de fiecare parte în apendicele 1 (Domeniu de reglementare) din Anexa XVI, la data publicării unui anunț în conformitate cu articolul 213;
 - (d) de către o entitate contractantă; și

- (e) care nu este exclusă în alt mod din domeniul de reglementare.
- (2) Cu excepția cazurilor în care se prevede altfel, prezentul titlu nu se aplică:
 - (a) achiziției sau închirierii de terenuri, de construcții sau de alte bunuri imobiliare sau a drepturilor asupra acestora;
 - (b) acordurilor necontractuale sau oricărei forme de asistență pe care o parte o acordă, inclusiv acorduri de cooperare, granturi, împrumuturi, infuzii de capital, garanții și stimulente fiscale, furnizarea guvernamentală de mărfuri și servicii către entitățile guvernelor centrale, regionale sau locale;
 - (c) achizițiilor publice sau cumpărării de servicii de consiliere fiscală sau de depozit, de servicii de lichidare și gestionare pentru instituții financiare reglementate sau de servicii legate de vânzarea, de amortizarea și de distribuirea datoriei publice, inclusiv de împrumuturi și de obligațiuni de stat, de bonuri de trezorerie sau de alte titluri de valoare;
 - (d) contractelor publice de ocupare a forței de muncă și măsurilor similare de ocupare a forței de muncă;
 - (e) achizițiilor publice organizate:
 - (i) în scopul precis de acordare de asistență internațională, inclusiv de ajutor pentru dezvoltare;

- (ii) în cadrul procedurii sau condiției specifice stabilite de un acord internațional referitor la staționarea trupelor sau la implementarea în comun a unui proiect de către țările semnatare;
 - (iii) în cadrul procedurii sau condiției specifice a unei organizații internaționale sau finanțate prin granturi, împrumuturi sau alt tip de asistență internațională, în cazul în care procedura sau condiția aplicabilă nu ar fi conformă cu prezentul titlu;
- (f) achizițiilor efectuate în condiții excepționale de avantajoase care apar numai pe o perioadă foarte scurtă, cum ar fi lichidările atipice ale societăților care în mod normal nu sunt furnizori, sau lichidări de active ale societăților aflate în lichidare sau încetare de plăți.
- (3) Fiecare parte specifică următoarele informații în apendicele 1 (Domeniu de reglementare) din anexa XVI după cum urmează:
- (a) în secțiunea A, entitățile guvernamentale centrale ale căror proceduri de achiziții publice sunt reglementate de prezentul titlu;
 - (b) în secțiunea B, entitățile guvernamentale subcentrale ale căror proceduri de achiziții publice sunt reglementate de prezentul titlu;
 - (c) în secțiunea C, toate celelalte entități ale căror proceduri de achiziții publice sunt reglementate de prezentul titlu;
 - (d) în secțiunea D, serviciile, altele decât cele de construcții, care sunt reglementate de prezentul titlu;

- (e) în secțiunea E, serviciile de construcții reglementate de prezentul titlu; și
 - (f) în secțiunea F, eventualele note generale.
- (4) În cazul în care legislația națională a unei părți permite ca o achiziție publică să fie efectuată în numele unei entități contractante de către alte entități sau persoane, se aplică, de asemenea, dispozițiile prezentului titlu.
- (5) (a) Nicio entitate contractantă nu poate pregăti, concepe sau structura sau împărți altfel o achiziție în scopul de a se sustrage obligațiilor care îi revin în temeiul prezentului titlu.
- (b) În cazul în care o achiziție poate duce la atribuirea simultană a contractelor sub formă de loturi separate, se ține seama de valoarea globală estimată a totalității respectivei loturi. În cazul în care valoarea agregată a loturilor este egală cu sau superioară pragului unei părți, astfel cum este prevăzut în secțiunea aferentă, prezentul titlu se aplică atribuirii unor astfel de loturi, cu excepția loturilor a căror valoare este mai mică de 80 000 EUR.
- (6) Nicio dispoziție din prezentul titlu nu se interpretează ca împiedicând o parte să adopte și să mențină măsuri referitoare la mărfuri sau servicii furnizate de persoane cu handicap, instituții filantropice sau rezultate din munca în penitenciare, sau măsuri necesare pentru protecția moralității, ordinii sau siguranței publice, a vieții sau sănătății oamenilor, animalelor sau a plantelor, inclusiv măsuri referitoare la mediu sau proprietatea intelectuală.

Republicile din cadrul părții AC pot adopta, dezvolta, menține sau pune în aplicare măsuri de promovare a oportunităților sau programe pentru politici de achiziții destinate dezvoltării minorităților și a IMM-urilor acestora, inclusiv reglementări preferențiale, cum ar fi:

- (a) identificarea IMM-urilor, înregistrate ca furnizori către stat;
 - (b) stabilirea de criterii de egalitate care să permită entităților contractante să adjucece un contract unei IMM naționale care, participând individual sau în consorțiu, a depus o ofertă clasificată la egalitate cu ofertele altor furnizori.
- (7) Nicio dispoziție din prezentul titlu nu se interpretează ca împiedicând o parte să dezvolte noi politici, proceduri sau mijloace contractuale privind achizițiile, cu condiția ca acestea să nu fie incompatibile cu prezentul titlu.

ARTICOLUL 211

Principii generale

- (1) În ceea ce privește orice măsură și orice achiziție publică reglementată, fiecare parte, inclusiv entitățile contractante ale acesteia, acordă mărfurilor și serviciilor celeilalte părți și furnizorilor celeilalte părți care oferă mărfurile sau serviciile oricărei părți, un tratament nu mai puțin favorabil decât tratamentul pe care partea respectivă, inclusiv entitățile contractante ale acesteia, îl acordă mărfurilor, serviciilor și furnizorilor interni.

(2) În ceea ce privește orice măsură privind achizițiile publice reglementate, o parte, inclusiv entitățile contractante ale acesteia:

(a) nu acordă unui furnizor stabilit pe plan local un tratament mai puțin favorabil decât cel acordat unui alt furnizor stabilit pe plan local, pe baza gradului de control străin sau de participare străină la capital; și

(b) nu discriminează un furnizor stabilit pe plan local pe baza faptului că mărfurile sau serviciile oferite de furnizorul respectiv pentru o anumită achiziție publică sunt mărfuri sau servicii ale celeilalte părți;

(3) Orice furnizor sau prestator de servicii din cadrul părții UE, stabilit într-una dintre republicile din cadrul părții AC, beneficiază în toate celelalte republici din cadrul părții AC de un tratament nu mai puțin favorabil decât tratamentul pe care aceasta din urmă îl acordă propriilor furnizori sau prestatori de servicii cu privire la orice măsură referitoare la o achiziție publică reglementată.

Orice furnizor sau prestator de servicii dintr-o republică din cadrul părții AC, stabilit într-un stat membru al Uniunii Europene, beneficiază în toate celelalte state membre ale Uniunii Europene de un tratament nu mai puțin favorabil decât tratamentul pe care aceasta din urmă îl acordă propriilor furnizori sau prestatori de servicii cu privire la orice măsură referitoare la o achiziție publică reglementată.

Părțile nu introduc cerințe noi privind stabilirea locală sau înregistrarea furnizorilor și prestatorilor de servicii care doresc să depună o ofertă în cadrul unei achiziții publice reglementate care ar pune furnizorii și prestatorii de servicii ai celeilalte părți într-o poziție concurențială dezavantajoasă. Cerințele existente vor face obiectul unei revizuirii în termen de zece ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord³².

Utilizarea de mijloace electronice

- (4) Dacă o entitate contractantă organizează prin mijloace electronice o procedură de achiziții publice reglementată, aceasta:
- (a) se asigură că procedura de achiziții publice este desfășurată folosind sisteme și software de tehnologie a informației, inclusiv cele legate de autentificare și criptarea informațiilor, care sunt disponibile publicului larg și interoperabile cu alte sisteme și software de tehnologie a informației disponibile publicului larg; și
 - (b) menține mecanisme care asigură integritatea cererilor de participare și a ofertelor, fiind capabile inclusiv să înregistreze momentul primirii ofertei și să prevină accesul neautorizat la acestea.

³² Pentru o mai mare certitudine, nicio dispoziție din prezentul articol nu afectează comerțul cu servicii reglementat de titlul III (Stabilirea, comerțul cu servicii și comerțul electronic) și anexele acestuia referitoare la listele de angajamente privind stabilirea, listele de angajamente ale părții UE privind furnizarea transfrontalieră de servicii, rezervele privind personalul-cheie și stagiarii absolvenți de studii superioare, listele de angajamente ale părții AC privind vânzătorii de servicii pentru întreprinderi și lista de angajamente a părții AC privind personalul-cheie și stagiarii absolvenți de studii superioare.

Desfășurarea procedurii de achiziții publice

(5) O entitate contractantă organizează procedurile de achiziții publice reglementate într-un mod transparent și imparțial care evită conflictele de interese și previne practicile de corupție și care respectă dispozițiile prezentului titlu, utilizând metode cum ar fi licitația deschisă, licitația selectivă și licitația restrânsă. În plus, părțile stabilesc sau mențin sancțiuni de combatere a unor astfel de practici de corupție.

Reguli de origine

(6) La organizarea procedurilor de achiziții publice reglementate, nicio parte nu aplică mărfurilor sau serviciilor importate din cealaltă parte sau furnizate de aceasta reguli de origine diferite de regulile de origine pe care partea respectivă le aplică în același timp în cursul schimburilor comerciale obișnuite importurilor sau furnizării de mărfuri sau servicii din aceeași parte.

Operațiuni de compensare

(7) Sub rezerva excepțiilor prevăzute de prezentul titlu sau de anexele acestuia, nicio parte nu solicită, nu ia în considerare, nu impune și nu aplică operațiuni de compensare.

ARTICOLUL 212

Publicarea informațiilor privind achizițiile publice

- (1) Fiecare parte:
 - (a) publică prompt orice acte cu putere de lege, reglementări, hotărâri judecătorești, decizii administrative de aplicare generală și clauze contractuale standard care sunt obligatorii în temeiul unui act cu putere de lege sau reglementare și care sunt incluse ca referință în anunțuri, în documentația de licitație și în procedura de achiziții privind achizițiile publice reglementate și orice modificări ale acestora în mijloace media electronice sau pe suport de hârtie desemnate oficial, care sunt difuzate pe scară largă și rămân accesibile publicului;
 - (b) furnizează, la cererea oricărei părți, informații suplimentare privind aplicarea unor astfel de dispoziții;
 - (c) enumeră în apendicele 2 (Mijloace media pentru publicarea informațiilor privind achizițiile publice) din Anexa XVI, mijloacele media electronice sau pe suport de hârtie în care partea publică informațiile descrise la litera (a); și
 - (d) enumeră în apendicele 3 (Mijloace media pentru publicarea anunțurilor) din Anexa XVI, mijloacele media în care partea respectivă publică anunțurile prevăzute la articolul 213, articolul 215 alineatul (4) și la articolul 223 alineatul (2).

(2) Partea AC depune orice efort rezonabil pentru dezvoltarea unui punct unic de acces la nivel regional. Partea UE oferă asistență tehnică și financiară în vederea dezvoltării, stabilirii și menținerii unui astfel de punct unic de acces. Această cooperare este dezvoltată în partea III titlul VI (Dezvoltare economică și comercială) din prezentul acord. Punerea în aplicare a prezentei dispoziții este condiționată de materializarea inițiativei privind asistența tehnică și financiară pentru dezvoltarea, stabilirea și menținerea unui punct unic de acces la nivelul Americii Centrale.

(3) Fiecare parte notifică prompt cealaltă parte în legătură cu orice modificare a informațiilor enumerate în apendicele 2 (Mijloace media pentru publicarea informațiilor privind achizițiile publice) sau în apendicele 3 (Mijloace media pentru publicarea anunțurilor) din anexa XVI.

ARTICOLUL 213

Publicarea anunțurilor

Anunțul de intenție de achiziții publice

(1) Pentru fiecare achiziție publică reglementată, exceptând circumstanțele descrise la articolul 220, entitatea contractantă publică un anunț de intenție de achiziții publice în mijloacele media adecvate enumerate în apendicele 3 (Mijloace media pentru publicarea anunțurilor) din anexa XVI. Fiecare anunț include informațiile prevăzute în apendicele 4 (Anunț de intenție de achiziții publice) din anexa XVI. Aceste anunțuri sunt accesibile gratuit prin mijloace electronice prin intermediul unui punct unic de acces la nivel regional, în cazul în care acestea există.

Anunțul de achiziții publice planificate

(2) Entitățile contractante sunt încurajate să publice cât mai devreme posibil, în fiecare an, un anunț privind planurile lor referitoare la viitoarele proceduri de achiziții publice („anunț de achiziții publice planificate”). Anunțul include obiectul achizițiilor publice și data aproximativă planificată pentru publicarea anunțului de intenție de achiziții publice sau data la care ar putea avea loc achizițiile publice.

(3) Dacă legislația națională prevede astfel, o entitate contractantă poate să utilizeze un anunț de achiziții publice planificate drept anunț de intenție de achiziții publice, cu condiția ca acesta să includă cât mai multe din informațiile disponibile prevăzute în apendicele 4 (Anunț de intenție de achiziții publice), precum și o precizare care să menționeze faptul că furnizorii interesați trebuie să își exprime interesul în achizițiile publice pe lângă entitatea contractantă.

ARTICOLUL 214

Condiții de participare

(1) O entitate contractantă limitează orice condiții de participare la o procedură de achiziții publice la condițiile esențiale pentru a asigura faptul că un furnizor dispune de capacitățile juridice, financiare, comerciale și tehnice pentru a se achita de obligațiile care îi revin în cazul în care este declarat câștigător al procedurii de achiziții publice respective.

(2) Atunci când evaluează satisfacerea condițiilor de participare a unui furnizor, entitatea contractantă evaluează capacitățile financiare, comerciale și tehnice ale furnizorului pe baza activităților comerciale ale furnizorului atât în interiorul, cât și în afara teritoriului părții entității contractante, iar aceasta nu poate impune, pentru a permite unui furnizor să participe la o achiziție publică, condiții prin care furnizorul respectiv trebuie să fi câștigat deja unul sau mai multe contracte atribuite de către o entitate contractantă a unei părți date sau condiții prin care furnizorul să fie obligat să aibă experiență prealabilă pe teritoriul unei părți date.

(3) La efectuarea acestei evaluări, entitatea contractantă se bazează pe condițiile pe care le-a specificat în prealabil în anunțuri sau în documentația privind licitația.

(4) O entitate contractantă poate exclude un furnizor pe motive precum falimentul, falsul în declarații, deficiențe semnificative în îndeplinirea oricărei cerințe sau obligații importante în cadrul unuia sau mai multor contracte anterioare, precum și în cazul în care a făcut obiectul unei hotărâri judecătorești privind comiterea unor infracțiuni grave sau a unor infracțiuni publice grave, abateri profesionale, neplata impozitelor sau motive similare.

Fiecare parte poate adopta sau menține proceduri de declarare ca fiind neeligibili pentru participare la achizițiile publice a părții respective, fie permanent, fie pe o perioadă specificată, furnizorii care o parte a dovedit ca fiind implicați în acțiuni frauduloase sau ilegale în ceea ce privește achizițiile publice. La cererea celeilalte părți, o parte identifică, în măsura posibilului, furnizorii determinați ca fiind neeligibili pentru astfel de proceduri și, după caz, schimbă informații privind furnizorii respectivi sau acțiunile frauduloase sau ilegale.

(5) Entitatea contractantă poate solicita ofertantului să indice în ofertă orice parte din contract pe care ofertantul intenționează să o subcontracteze unor părți terțe, precum și subcontractorii propuși. Această indicație nu trebuie să aducă atingere aspectului responsabilității operatorului economic principal.

ARTICOLUL 215

Calificarea sau înregistrarea furnizorilor

Licitație selectivă

- (1) În cazul în care intenționează să utilizeze licitația selectivă, o entitate contractantă:
 - (a) include în anunțul de intenție de achiziții publice cel puțin informațiile specificate la punctul 1 din apendicele 4 (Anunț de intenție de achiziții publice) din anexa XVI și invită furnizorii să depună o cerere de participare; și
 - (b) oferă furnizorilor calificați sau înregistrați, înainte de începutul perioadei de licitație, cel puțin informațiile specificate la punctul 2 din apendicele 4 (Anunț de intenție de achiziții publice) din anexa XVI.

- (2) O entitate contractantă recunoaște ca furnizori calificați orice furnizori interni și orice furnizori ai celeilalte părți care îndeplinesc condițiile de participare la o anumită procedură de achiziții publice, cu excepția cazului în care entitatea contractantă stabilește în anunțul de intenție de achiziții publice orice limitare cu privire la numărul de furnizori cărora li se va permite să depună oferte și criteriile care se vor utiliza pentru a selecta numărul limitat de furnizori.

(3) În cazul în care documentația privind licitația nu este disponibilă în mod public de la data publicării anunțului menționat la alineatul (1), entitatea contractantă se asigură că documentele respective sunt puse la dispoziție în același moment tuturor furnizorilor calificați selectați în conformitate cu alineatul (2).

Lista furnizorilor

(4) O entitate contractantă poate menține o listă cu furnizori, cu condiția publicării anuale a unui anunț prin care furnizorii interesați sunt invitați să solicite includerea în listă, iar în cazul publicării prin mijloace electronice, acesta să fie disponibil în mod continuu în mijloacele media corespunzătoare enumerate în apendicele 3 (Mijloace media pentru publicarea anunțurilor) din anexa XVI. Un astfel de anunț trebuie să includă informațiile prevăzute în apendicele 5 (Anunț de invitare a furnizorilor interesați să solicite includerea în lista cu furnizori) din anexa XVI.

(5) Fără a aduce atingere alineatului (4), atunci când valabilitatea unei liste cu furnizori este de trei ani sau mai mică, o entitate contractantă poate publica anunțul menționat la alineatul respectiv numai o dată, la începutul perioadei de valabilitate a listei, cu condiția ca în anunț să se precizeze perioada de valabilitate și să nu mai fie publicate anunțuri ulterioare.

(6) O entitate contractantă permite furnizorilor să solicite în orice moment includerea în lista cu furnizori și include în listă într-un termen rezonabil de scurt toți furnizorii care au îndeplinit cerințele corespunzătoare.

(7) O entitate contractantă poate, dacă legislația părții permite acest lucru, să utilizeze un anunț de invitare a furnizorilor interesați să solicite includerea în lista cu furnizori drept anunț de intenție de achiziții publice, cu condiția ca:

- (a) anunțul să fie publicat în conformitate cu alineatul (4) și să includă informațiile prevăzute în apendicele 5 (Anunț de invitare a furnizorilor interesați să solicite includerea în lista cu furnizori) și cât mai multe din informațiile disponibile prevăzute în apendicele 4 (Anunț de intenție de achiziții publice) din anexa XVI, iar acesta conține o precizare că anunțul constituie un anunț de intenție de achiziții publice;
 - (b) entitatea contractantă să furnizeze prompt furnizorilor care și-au exprimat interesul față de entitate pentru o anumită procedură de achiziții publice suficiente informații pentru a le permite acestora să își evalueze interesul pentru procedura de achiziții publice respectivă, inclusiv toate celelalte informații prevăzute de apendicele 4 (Anunț de intenție de achiziții publice) din anexa XVI, în măsura în care aceste informații sunt disponibile; și
 - (c) un furnizor care a solicitat includerea într-o listă de furnizori în conformitate cu alineatul (6) să fie acceptat ca ofertant într-o anumită procedură de achiziții publice, în cazul în care entitatea contractantă are la dispoziție suficient timp pentru a examina dacă furnizorul îndeplinește condițiile de participare.
- (8) O entitate contractantă informează prompt orice furnizor care depune o cerere de participare sau o cerere de includere în lista cu furnizori cu privire la decizia entității contractante referitoare la cerere.

(9) Atunci când o entitate contractantă respinge cererea unui furnizor de a fi considerat calificat sau cererea de includere în lista cu furnizori, nu mai recunoaște un furnizor ca fiind calificat sau elimină un furnizor de pe lista cu furnizori, entitatea îl informează prompt pe furnizor și, la cererea acestuia, îi transmite prompt o explicație în scris a motivelor deciziei sale.

(10) Părțile indică în Secțiunea F (Note generale) din apendicele 1 (Domeniu de reglementare) din anexa XVI, entitățile care pot utiliza liste cu furnizori.

ARTICOLUL 216

Specificații tehnice

(1) O entitate contractantă nu pregătește, nu adoptă sau nu aplică nicio specificație tehnică sau nu stabilește nicio procedură de evaluare a conformității care are ca scop sau efect crearea unor obstacole inutile în calea comerțului internațional.

(2) Dacă este cazul, atunci când stabilește specificațiile tehnice pentru mărfurile sau serviciile care fac obiectul procedurii de achiziții publice, entitatea contractantă:

(a) stabilește specificații tehnice axate mai degrabă pe cerințe de performanță și de funcționare decât pe caracteristici de proiectare sau descriptive; și

- (b) fundamentează specificațiile tehnice pe standardele internaționale, atunci când acestea există; în caz contrar, pe reglementări tehnice naționale, pe standarde naționale recunoscute sau pe coduri pentru construcții.
- (3) Atunci când în specificațiile tehnice se utilizează caracteristici de proiectare sau descriptive, entitatea contractantă indică, atunci când este cazul, că va lua în considerare ofertele de mărfuri sau servicii echivalente care îndeplinesc, în mod demonstrabil, cerințele procedurii de achiziții publice, incluzând formulări precum „sau echivalent(ă)” în documentația de licitație.
- (4) Entitatea contractantă nu stabilește specificații tehnice care necesită sau care fac trimitere la o anumită marcă sau denumire comercială, brevet, drept de autor, model sau tip, origine specifică sau la un anumit producător sau furnizor, cu excepția cazului în care nu există o cale îndeajuns de precisă sau de inteligibilă de a descrie cerințele procedurii de achiziții publice respective și cu condiția includerii, de către entitatea contractantă, în astfel de situații, a unor formulări precum „sau echivalent(ă)” în documentația de licitație.
- (5) Entitatea contractantă nu solicită și nici nu acceptă, într-o manieră care ar putea avea ca efect înlăturarea concurenței, o consultantă care poate fi folosită în pregătirea sau adoptarea oricărei specificații tehnice pentru o anumită achiziție publică din partea unei persoane care poate avea un interes comercial în ceea ce privește achiziția respectivă.
- (6) Pentru o mai mare certitudine, prezentul articol nu are ca scop împiedicarea unei entități contractante să pregătească, să adopte sau să aplice specificații tehnice, să promoveze conservarea resurselor naturale sau să protejeze mediul.

ARTICOLUL 217

Documentația de licitație

- (1) O entitate contractantă pune la dispoziția furnizorilor documentația de licitație, care include toate informațiile necesare pentru a le permite furnizorilor să pregătească și să depună oferte valabile. Cu excepția cazului în care a fost deja prevăzută în anunțul de intenție de achiziție publică, documentația de licitație include o descriere completă a aspectelor prevăzute în apendicele 8 (Documentația de licitație) din anexa XVI.
- (2) La cerere, o entitate contractantă pune prompt la dispoziție documentația de licitație oricărui furnizor care participă la procedura de achiziții publice și răspunde oricărei cereri rezonabile de informații relevante formulate de un furnizor care participă la procedura de achiziții publice, cu condiția ca aceste informații să nu îi ofere furnizorului respectiv un avantaj față de concurenții săi în cadrul procedurii de achiziții publice, iar cererea să fi fost formulată în termenele corespunzătoare.
- (3) Dacă, în cursul unei proceduri de achiziții publice, o entitate contractantă modifică criteriile sau cerințele prevăzute în anunțul de intenție sau în documentația de licitație oferită furnizorilor participanți, aceasta transmite în scris toate aceste modificări:
 - (a) tuturor furnizorilor care participă la procedură în momentul în care informațiile sunt modificate, dacă aceștia sunt cunoscuți, și, în toate celelalte cazuri, în același mod ca și informațiile inițiale; și
 - (b) într-un termen adecvat, care să le permită acestor furnizori să își modifice ofertele și să își depună din nou ofertele modificate, după caz.

ARTICOLUL 218

Termene

O entitate contractantă acordă furnizorilor, în conformitate cu propriile necesități, suficient timp pentru a pregăti și depune cereri de participare și oferte valabile, ținând seama de factori precum natura și complexitatea procedurii de achiziții publice, măsura subcontractărilor anticipate și perioada necesară pentru a transmite oferte din puncte situate în străinătate sau în țara respectivă în cazul în care nu sunt utilizate mijloace electronice. Astfel de termene, inclusiv orice prelungire a acestora, sunt aceleași pentru toți furnizorii interesați sau participanți. Termenele aplicabile sunt stabilite în apendicele 6 (Termene) din anexa XVI.

ARTICOLUL 219

Negocieri

- (1) Fiecare parte poate prevedea ca entitățile sale contractante să efectueze achiziții publice prin proceduri de negocieri în următoarele cazuri:
 - (a) în contextul achizițiilor publice în cadrul cărora au indicat această intenție în anunțul de intenție; sau

- (b) atunci când din evaluare rezultă că nicio ofertă nu este în mod evident cea mai avantajoasă în ceea ce privește criteriile specifice de evaluare enunțate în anunțuri sau în documentația de licitație.
- (2) O entitate contractantă:
 - (a) asigură faptul că orice eliminare a furnizorilor care participă la negocieri are loc în conformitate cu criteriile de evaluare prevăzute în anunțuri sau în documentația de licitație; și
 - (b) atunci când negocierile sunt încheiate, stabilește, pentru restul furnizorilor, un termen comun de depunere a oricăror oferte noi sau revizuite.

ARTICOLUL 220

Utilizarea licitației restrânse sau a unor proceduri de achiziții publice echivalente

- (1) O entitate contractantă poate atribui contracte prin licitație restrânsă sau prin alte proceduri de achiziții publice echivalente, cu condiția ca procedura de achiziții publice să nu fie utilizată pentru evitarea concurenței sau pentru protecția furnizorilor interni, în următoarele circumstanțe:
 - (a) atunci când:
 - (i) nu a fost depusă nicio ofertă sau niciun furnizor nu a solicitat participarea;

(ii) nu a fost depusă nicio ofertă care să îndeplinească cerințele esențiale ale documentației de licitație;

(iii) niciun furnizor nu a îndeplinit condițiile de participare; sau

(iv) ofertele care au fost depuse au fost stabilite prin coluziune;

cu condiția ca cerințele din documentația de licitație să nu fie modificate semnificativ;

(b) atunci când, pentru lucrări de artă sau din motive legate de protecția drepturilor de proprietate intelectuală exclusive, cum ar fi brevetele sau drepturile de autor sau informațiile protejate, sau în absența concurenței din motive tehnice, mărfurile sau serviciile pot fi furnizate numai de către un anumit furnizor și nu există o alternativă sau un înlocuitor rezonabil;

(c) pentru livrări suplimentare efectuate de către furnizorul inițial de mărfuri și servicii, care nu au fost incluse în procedura de achiziții publice inițială, atunci când o schimbare a furnizorului de astfel de mărfuri sau servicii suplimentare:

(i) nu poate fi realizată din motive economice sau tehnice, precum cerințe privind interschimbabilitatea sau interoperabilitatea cu echipamente, software, servicii sau instalații existente achiziționate în cadrul procedurii de achiziții publice inițiale; și

(ii) ar cauza entității contractante inconveniente substanțiale sau ar duplica semnificativ costurile suportate de entitatea contractantă;

- (d) pentru mărfuri achiziționate pe o piață de mărfuri;
- (e) atunci când o entitate contractantă achiziționează un prototip sau un prim produs sau serviciu care a fost dezvoltat la cererea sa, în cursul sau pentru un anumit contract de cercetare, de experimentare, de studiu sau de dezvoltare inițială. Când astfel de contracte au fost executate, achizițiile publice ulterioare de mărfuri sau servicii trebuie să facă obiectul prezentului titlu;
- (f) atunci când, din cauza unor împrejurări neprevăzute, au devenit necesare servicii de construcții suplimentare care nu au fost incluse în contractul inițial, dar care sunt cuprinse în obiectivele documentației de licitație inițiale, pentru a presta serviciile de construcții descrise în acesta. Cu toate acestea, valoarea totală a contractelor atribuite pentru servicii de construcții suplimentare nu poate depăși 50 % din valoarea contractului inițial;
- (g) în măsura în care acest lucru este strict necesar atunci când, din motive de urgență provocate de evenimente care nu puteau fi prevăzute de către entitatea contractantă, mărfurile sau serviciile nu pot fi obținute la timp prin proceduri de licitație deschisă, iar utilizarea unei proceduri de licitație deschisă ar aduce un prejudiciu grav entității contractante, responsabilităților din programul entității sau părții;
- (h) atunci când contractul este atribuit câștigătorului unui concurs de proiectare, cu condiția ca modul în care a fost organizat concursul să respecte principiile prezentului titlu și ca participanții să fi fost evaluați de un juriu independent, în vederea atribuirii unui contract de proiectare unui câștigător; sau

- (i) în cazurile stabilite de fiecare parte în Secțiunea F (Note generale) din apendicele 1 (Domeniu de reglementare) din anexa XVI.
- (2) O entitate contractantă menține registre sau redactează rapoarte scrise, furnizând justificări specifice pentru fiecare contract atribuit în conformitate cu aliniatul (1).

ARTICOLUL 221

Licitații electronice

Atunci când o entitate contractantă intenționează să organizeze o procedură de achiziții publice reglementată prin intermediul unei licitații electronice, entitatea pune la dispoziție fiecărui participant, înainte să înceapă licitația electronică:

- (a) metoda de evaluare automată, inclusiv formula matematică, care se bazează pe criteriile de evaluare prevăzute în documentația de licitație și care va fi utilizată la clasificarea sau reclasificarea automată din timpul licitației;
- (b) rezultatele oricărei evaluări inițiale a elementelor ofertei sale atunci când contractul se atribuie pe baza criteriului ofertei celei mai avantajoase; și
- (c) orice alte informații relevante referitoare la modul de desfășurare a licitației.

ARTICOLUL 222

Tratarea ofertelor și atribuirea contractelor

- (1) O entitate contractantă primește, deschide și tratează toate ofertele în cadrul unor proceduri care garantează echitatea și imparțialitatea procesului de achiziții publice, precum și confidențialitatea ofertelor.
- (2) Pentru a fi luată în considerare la atribuirea contractului, o ofertă trebuie să fie depusă în scris și, în momentul deschiderii ofertelor, trebuie să îndeplinească cerințele esențiale prevăzute în documentația de licitație și, după caz, în anunțuri și să provină de la un furnizor care îndeplinește condițiile de participare.
- (3) Cu excepția cazului în care o entitate contractantă stabilește că nu este în interesul public să atribuie un contract, entitatea atribuie contractul furnizorului cu privire la care entitatea a stabilit că poate duce la îndeplinire clauzele contractului și că, pe baza doar a criteriilor de evaluare specificate în anunțuri și în documentația de licitație, acesta a depus cea mai avantajoasă ofertă sau, atunci când prețul este singurul criteriu, a depus oferta care prevede cel mai mic preț.
- (4) Atunci când entitatea contractantă primește o ofertă care prevede un preț neobișnuit de scăzut față de prețurile prevăzute în celelalte oferte depuse, poate verifica cu furnizorul dacă acesta îndeplinește condițiile de participare și poate duce la îndeplinire clauzele contractului.

ARTICOLUL 223

Transparența informațiilor privind achizițiile publice

(1) O entitate contractantă informează prompt furnizorii participanți la procedura de achiziții publice cu privire la deciziile sale referitoare la atribuirea contractului și, la cerere, transmite aceste informații în scris. Sub rezerva articolului 224 alineatele (2) și (3), o entitate contractantă îi transmite, la cerere, unui furnizor a cărui ofertă nu a fost considerată câștigătoare, o explicație cu privire la motivele pentru care entitatea nu a selectat oferta sa și avantajele relative ale ofertei declarate câștigătoare.

(2) După atribuirea fiecărui contract reglementat de prezentul titlu, o entitate contractantă publică, cât mai curând posibil, în conformitate cu termenele stabilite în legislația fiecărei părți, un anunț în mijloacele media pe suport de hârtie sau electronice adecvate enumerate în apendicele 3 (Mijloace media pentru publicarea anunțurilor) din anexa XVI. Atunci când se utilizează doar un mijloc media electronic, informațiile trebuie să rămână disponibile o perioadă de timp rezonabilă. Fiecare anunț include informațiile prevăzute în apendicele 7 (Anunțuri de atribuire) din anexa XVI.

ARTICOLUL 224

Divulgarea informațiilor

- (1) La cererea celeilalte părți, fiecare parte furnizează prompt toate informațiile relevante privind atribuirea unui contract de achiziții publice reglementate, pentru a se putea stabili dacă achiziția a fost efectuată în conformitate cu dispozițiile prezentului titlu. În cazurile în care divulgarea acestor informații ar prejudicia concurența în cadrul viitoarelor licitații, partea care primește informațiile nu le divulgă niciunui furnizor decât după consultarea părții care a furnizat informațiile și după primirea acordului acesteia.
- (2) Fără a aduce atingere altor dispoziții din prezentul titlu, o parte, inclusiv entitățile contractante ale acesteia, nu îi pune la dispoziție niciunui furnizor informații care ar putea aduce atingere concurenței echitabile între furnizori.
- (3) Nicio dispoziție din prezentul titlu nu se interpretează ca prevăzând obligația pentru o parte, inclusiv pentru entitățile sale contractante, autoritățile sale și organismele sale de control jurisdicțional, de a divulga informații confidențiale atunci când divulgarea acestora ar obstrucționa aplicarea legii; ar putea prejudicia concurența echitabilă între furnizori, ar prejudicia interesele comerciale legitime ale anumitor persoane, inclusiv protecția proprietății intelectuale; sau ar fi contrare interesului public.

ARTICOLUL 225

Proceduri naționale de control jurisdicțional

- (1) Fiecare parte menține sau instituie o procedură administrativă sau de control jurisdicțional promptă, eficientă, transparentă și nediscriminatorie prin care un furnizor poate prezenta o contestație în legătură cu obligațiile unei părți și a entităților acesteia care pot surveni în contextul unei achiziții publice reglementate, în care furnizorul respectiv are sau a avut un interes. Normele de procedură pentru toate contestațiile se prezintă în scris și sunt disponibile publicului larg.
- (2) Fiecare parte poate să prevadă în legislația sa națională faptul că, în cazul unei plângeri a unui furnizor depusă în contextul unei achiziții publice reglementate, aceasta încurajează entitatea sa contractantă și furnizorul să încerce soluționarea plângerii prin consultări. Entitatea contractantă analizează imparțial și în timp util orice astfel de plângere într-un mod care nu prejudiciază participarea furnizorului în cauză la proceduri de achiziții publice în curs sau viitoare sau dreptul său de a cere măsuri corective în temeiul procedurii administrative sau de control jurisdicțional.
- (3) Fiecărui furnizor i se acordă un termen suficient pentru a pregăti și depune o contestație, termen care în niciun caz nu este mai scurt de zece zile de la data la care furnizorul a luat cunoștință de motivul contestației sau ar fi trebuit în mod rezonabil să ia cunoștință de acesta.

(4) Fiecare parte stabilește sau desemnează cel puțin o autoritate administrativă sau judiciară imparțială, care este independentă de entitățile sale contractante, pentru a primi și analiza o contestație depusă de către un furnizor în contextul unei achiziții publice reglementate.

(5) Atunci când un organism, altul decât una dintre autoritățile menționate la alineatul (4), analizează inițial o contestație, partea respectivă se asigură că furnizorul poate ataca hotărârea inițială în fața unei autorități administrative sau judiciare imparțiale care este independentă de entitatea contractantă a cărei procedură de achiziții publice face obiectul contestației. Un organism de control jurisdicțional care nu este instanță fie face obiectul unui control jurisdicțional, fie are garanții procedurale care prevăd că:

- (a) entitatea contractantă răspunde în scris contestației și divulgă toate documentele relevante organismului de control jurisdicțional;
- (b) participanții la proceduri („participanții”) au dreptul de a fi audiați înainte ca organismul de control jurisdicțional să ia o hotărâre cu privire la contestație;
- (c) participanții au dreptul să fie reprezentați și însoțiți;
- (d) participanții au acces la toate procedurile; și
- (e) hotărârile sau recomandările legate de contestațiile depuse de către furnizori se prezintă în timp util și în scris, prevăzându-se o explicație a motivelor care stau la baza fiecărei hotărâri sau recomandări.

- (6) Fiecare parte adoptă sau menține proceduri care prevăd:
- (a) măsuri interimare prompte menite să îi permită în continuare furnizorului să participe la procedura de achiziții publice. Astfel de măsuri interimare pot duce la suspendarea procesului de achiziții publice. Procedurile pot prevedea faptul că se poate ține cont de consecințele negative majore asupra intereselor vizate, inclusiv asupra interesului public, atunci când se decide dacă ar trebui aplicate astfel de măsuri. Justețea deciziei de a nu acționa se motivează în scris; și
 - (b) măsurile corective sau despăgubirea pentru pierderile sau daunele suferite, în conformitate cu legislația fiecărei părți, în cazul în care un organism de control jurisdicțional stabilește că a existat o încălcare sau o neîndeplinire a dispozițiilor de la alineatul (1).

ARTICOLUL 226

Modificări și rectificări ale domeniului de reglementare

- (1) Partea UE examinează modificările și rectificările domeniului de reglementare prin negocieri bilaterale cu fiecare republică în cauză din cadrul părții AC. În mod reciproc, fiecare republică din cadrul părții AC examinează modificările și rectificările domeniului de reglementare prin negocieri bilaterale cu partea UE.

În cazul în care o parte intenționează să își modifice domeniul de reglementare al achizițiilor publice în conformitate cu prezentul titlu, partea respectivă:

- (a) notifică în scris cealaltă parte sau celelalte părți implicate; și
 - (b) include în notificare o propunere de ajustări compensatorii adecvate pentru cealaltă parte, în vederea menținerii unui nivel de reglementare comparabil celui existent anterior modificării.
- (2) Fără a aduce atingere alineatului (1) litera (b), nicio parte nu trebuie să furnizeze ajustări compensatorii atunci când:
- (a) modificarea în cauză este una minoră sau o rectificare de natură pur formală; sau
 - (b) modificarea propusă se referă la o entitate asupra căreia partea a renunțat efectiv la control sau influență.

Părțile pot face modificări minore sau rectificări de natură pur formală a domeniului lor de reglementare conform prezentului titlu, în conformitate cu dispozițiile din partea IV titlul XIII (Sarcini specifice în materie de comerț ale organismelor instituite prin prezentul acord) din prezentul acord.

- (3) Dacă partea UE sau republica în cauză din cadrul părții AC nu este de acord că:
- (a) ajustarea propusă în conformitate cu alineatul (1) litera (b) este adecvată pentru menținerea unui nivel comparabil de reglementare reciproc convenit;
 - (b) modificarea propusă este una minoră sau o rectificare în conformitate cu alineatul (2) litera (a); sau
 - (c) modificarea propusă se referă la o entitate asupra căreia partea a renunțat efectiv la control sau influență în conformitate cu alineatul (2) litera (b),

partea respectivă trebuie să prezinte obiecții în scris în termen de treizeci de zile de la primirea notificării menționate la alineatul (1) sau se consideră că este de acord cu ajustarea sau modificarea propusă, inclusiv în sensul părții IV titlul X (Soluționarea litigiilor) din prezentul acord.

(4) În cazul în care părțile în cauză convin asupra modificării, rectificării sau schimbării minore propuse, inclusiv în cazul în care nicio parte nu a prezentat obiecții în termen de treizeci de zile, în conformitate cu alineatul (3), modificările se efectuează în conformitate cu dispozițiile de la alineatul (6).

(5) Partea UE și fiecare republică din cadrul părții AC poate în orice moment să se angajeze în negocieri bilaterale privind lărgirea accesului pe piață acordat reciproc în temeiul prezentului titlu, în conformitate cu acordurile instituționale și procedurale relevante prevăzute în prezentul acord.

(6) Consiliul de asociere modifică părțile relevante din secțiunile A, B sau C din apendicele 1 (Domeniu de reglementare) din anexa XVI, pentru a include orice modificări convenite de către părți, rectificări tehnice sau modificări minore.

ARTICOLUL 227

Cooperare și asistență tehnică privind achizițiile publice

Părțile convin că este în interesul lor comun să promoveze inițiativele privind cooperarea și asistența tehnică reciprocă în probleme legate de achiziții publice. În acest sens, părțile au identificat o serie de activități de cooperare prevăzute la articolul 58 din partea III titlul VI (Dezvoltare economică și comercială) din prezentul acord.

TITLUL VI

PROPRIETATEA INTELECTUALĂ

CAPITOLUL 1

OBIECTIVE ȘI PRINCIPII

ARTICOLUL 228

Obiective

Obiectivele prezentului titlu sunt:

- (a) asigurarea unei protecții adecvate și eficiente a drepturilor de proprietate intelectuală pe teritoriul părților, luând în considerare situația economică și nevoile sociale și culturale ale fiecărei părți;
- (b) promovarea și încurajarea transferului de tehnologie între ambele regiuni pentru a permite crearea unei baze tehnologice solide și viabile în republicile din cadrul părții AC; și

- (c) promovarea cooperării tehnice și financiare în domeniul drepturilor de proprietate intelectuală între ambele regiuni.

ARTICOLUL 229

Natura și domeniul de aplicare a obligațiilor

- (1) Părțile asigură aplicarea adecvată și eficientă a tratatelor internaționale care reglementează proprietatea intelectuală și la care acestea sunt părți, inclusiv a Acordului privind aspectele comerciale ale drepturilor de proprietate intelectuală al OMC („Acordul TRIPS”). Dispozițiile prezentului titlu completează și precizează drepturile și obligațiile care revin părților în temeiul Acordului TRIPS și a altor tratate internaționale în domeniul proprietății intelectuale.
- (2) Proprietatea intelectuală și sănătatea publică:
 - (a) părțile recunosc importanța Declarației de la Doha privind Acordul TRIPS și sănătatea publică, adoptată la 14 noiembrie 2001 de Conferința ministerială a OMC. În interpretarea și punerea în aplicare a drepturilor și obligațiilor care decurg din prezentul titlu, părțile asigură coerența cu această declarație;

- (b) Părțile contribuie la punerea în aplicare și respectarea Deciziei Consiliului general al OMC din 30 august 2003 privind punerea în aplicare a alineatului (6) din Declarația de la Doha privind Acordul TRIPS și sănătatea publică, precum și a Protocolului de modificare a Acordului TRIPS, încheiat la Geneva la 6 decembrie 2005.
- (3)(a) În sensul prezentului acord, drepturile de proprietate intelectuală includ drepturile de autor, inclusiv drepturile de autor asupra programelor informatice și bazelor de date și drepturile conexe; drepturile legate de brevete; mărcile; denumirile comerciale; desenele și modelele industriale; configurațiile (topografiile) de circuite integrate; indicațiile geografice, inclusiv denumirile de origine; soiurile de plante și protecția informațiilor nedivulgate;
- (b) în sensul prezentului acord, în ceea ce privește concurența neloială, protecția va fi acordată în conformitate cu articolul 10 *bis* din Convenția de la Paris pentru protecția proprietății industriale (Actul de la Stockholm 1967) („Convenția de la Paris”).
- (4) Părțile recunosc dreptul suveran al statelor cu privire la resursele lor naturale și accesul la resursele lor genetice în conformitate cu Convenția privind diversitatea biologică (1992). Nicio dispoziție din prezentul titlu nu împiedică părțile să adopte sau să mențină măsuri de promovare a conservării diversității biologice, a utilizării durabile a componentelor acestora și a distribuirii corecte și echitabile a beneficiilor care decurg din utilizarea resurselor genetice, în conformitate cu dispozițiile convenției menționate.

(5) Părțile recunosc importanța respectării, conservării și menținerii cunoștințelor, inovărilor și practicilor comunităților indigene și locale care implică practici tradiționale referitoare la conservarea și utilizarea durabilă a diversității biologice.

ARTICOLUL 230

Clauza națiunii celei mai favorizate și tratamentul național

În conformitate cu articolele 3 și 4 din Acordul TRIPS și sub rezerva excepțiilor prevăzute la articolele respective, fiecare parte acordă resortisanților celeilalte părți:

- (a) un tratament nu mai puțin favorabil decât cel pe care îl acordă propriilor săi resortisanți în ceea ce privește protecția proprietății intelectuale; și
- (b) orice avantaj, favoare, privilegiu sau imunitate acordate resortisanților oricărei țări în ceea ce privește protecția proprietății intelectuale.

ARTICOLUL 231

Transferul de tehnologie

- (1) Părțile convin să facă schimb de opinii și informații cu privire la practicile și politicile lor care afectează transferul de tehnologii, atât în cadrul regiunilor lor, cât și cu țări terțe, în vederea creării de măsuri destinate să faciliteze fluxurile de informații, parteneriatele de afaceri, acordarea de licențe și subcontractarea. Se acordă o atenție deosebită condițiilor necesare pentru crearea unui mediu adecvat favorabil transferului de tehnologie între părți, inclusiv, printre altele, în ceea ce privește aspecte precum dezvoltarea capitalului uman și cadrul legal.
- (2) Părțile recunosc importanța educației și formării profesionale pentru transferul de tehnologie care poate fi realizat prin programe de schimb academice, profesionale și/sau de afaceri orientate către transmiterea cunoștințelor între părți³³.
- (3) Părțile iau măsuri, după caz, pentru a preveni sau controla practicile sau condițiile de acordare a licențelor în materie de drepturi de proprietate intelectuală, care ar putea să afecteze negativ transferul internațional de tehnologii și să constituie o exploatare abuzivă a drepturilor de proprietate intelectuală de către titularii drepturilor sau o exploatare abuzivă a asimetriilor evidente în materie de informare în negocierea licențelor.

³³ Partea UE susține faptul că schimburile academice sunt sub formă de granturi iar schimburile profesionale și de afaceri reprezintă stagii în organizații ale Uniunii Europene, consolidarea IMM-urilor, dezvoltarea industriilor inovatoare și crearea de cursuri profesionale în vederea aplicării cunoștințelor acumulate în regiunea Americii Centrale.

(4) Părțile recunosc importanța creării unui mecanism de consolidare și promovare a investițiilor în republicile din cadrul părții AC, în special în sectoarele inovatoare și de înaltă tehnologie. Partea UE depune toate eforturile posibile pentru a oferi instituțiilor și întreprinderilor de pe teritoriul său stimulente destinate promovării și favorizării transferului de tehnologie către instituțiile și întreprinderile din republicile din cadrul părții AC, astfel încât să permită acestor republici crearea unei platforme tehnologice viabile.

(5) Acțiunile descrise în vederea atingerii obiectivelor prevăzute în prezentul articol sunt prevăzute la articolul 55 din partea III titlul VI (Dezvoltare economică și comercială) din prezentul acord.

ARTICOLUL 232

Epuizarea drepturilor

Părțile sunt libere să își stabilească propriul regim de epuizare a drepturilor de proprietate intelectuală, sub rezerva dispozițiilor din acordul TRIPS.

CAPITOLUL 2

STANDARDE PRIVIND DREPTURILE DE PROPRIETATE INTELECTUALĂ

SECȚIUNEA A

DREPTURI DE AUTOR ȘI DREPTURI CONEXE

ARTICOLUL 233

Protecția acordată

Părțile respectă următoarele:

- (a) Convenția internațională pentru protecția artiștilor interpreți sau executanți, a producătorilor de fonograme și a organismelor de radiodifuziune (Roma, 1961) („Convenția de la Roma”);
- (b) Convenția de la Berna pentru protecția operelor literare și artistice (1886, modificată ultima dată în 1979) („Convenția de la Berna”);

- (c) Tratatul Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale privind drepturile de autor (Geneva, 1996) („WCT”); și
- (d) Tratatul Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale privind interpretările, execuțiile și fonogramele (Geneva, 1996) („WPPT”);

ARTICOLUL 234

Durata drepturilor de autor

Părțile convin că în ceea ce privește calcularea termenului de protecție a drepturilor de autor, normele stabilite la articolele 7 și 7 bis din Convenția de la Berna se aplică în cazul protecției lucrărilor literare și artistice, cu mențiunea că durata minimă a termenelor de protecție definite la articolul 7 alineatele (1), (2), (3) și (4) din Convenția de la Berna este de șaptezeci de ani.

ARTICOLUL 235

Durata drepturilor conexe

Părțile convin că în ceea ce privește calcularea termenului de protecție a drepturilor artiștilor interpreți sau executați, producătorilor de fonograme și organizațiilor de radiodifuziune, se aplică dispozițiile stabilite la articolul 14 din Convenția de la Roma, cu mențiunea că durata minimă a termenelor de protecție definite la articolul 14 din Convenția de la Roma este de cincizeci de ani.

ARTICOLUL 236

Gestionarea colectivă a drepturilor

Părțile recunosc importanța activității societăților de gestionare colectivă și încheierea de înțelegeri între acestea cu scopul de a asigura reciproc un acces mai ușor la conținut și o transmitere mai ușoară a acestuia între teritoriile părților și atingerea unui nivel înalt de dezvoltare cu privire la executarea sarcinilor.

ARTICOLUL 237

Radiodifuziunea și televiziunea și comunicarea către public³⁴

- (1) În sensul prezentei dispoziții, comunicare către public a unei interpretări sau execuții sau a unei fonograme, înseamnă transmiterea către public, prin orice mijloc, altul decât prin radiodifuziune sau televiziune, a sunetelor unei interpretări sau execuții sau a sunetelor sau reprezentărilor de sunete fixate într-o fonogramă. În sensul prezentului articol, „comunicare către public” include faptul de a face ca sunetele sau reprezentările de sunete fixate pe o fonogramă să fie audibile de către public.
- (2) În conformitate cu legislația națională, părțile prevăd pentru artiștii interpreți sau executanți dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice difuzarea și comunicarea către public a interpretărilor sau execuțiilor lor, cu excepția cazului în care interpretarea sau execuția este ea însăși o execuție sau interpretare difuzată sau efectuată pornind de la o fixare.
- (3) Artiștii interpreți sau executanți și producătorii de fonograme au dreptul la o remunerație echitabilă și unică, în cazul în care fonogramele publicate în scopuri comerciale sunt utilizate direct sau indirect pentru transmisii de radio sau televiziune sau pentru orice comunicare către public. În absența unui acord între artiștii interpreți sau executanți și producătorii de fonograme, părțile pot determina condițiile repartizării remunerației între ambele categorii de titulari ai drepturilor.

³⁴ O parte poate menține rezervele din Convenția de la Roma sau WPPT cu privire la drepturile conferite în prezentul articol, iar acest lucru nu se interpretează ca o încălcare a prezentei dispoziții.

(4) Părțile prevăd pentru organizațiile de radiodifuziune dreptul exclusiv de a autoriza sau de a interzice reluarea difuzării fără fir a emisiunilor lor, precum și comunicarea către public a emisiunilor lor de televiziune, dacă această comunicare este făcută în locuri accesibile publicului prin plata unei taxe de intrare.

(5) Părțile pot prevedea în legislația lor națională restricții sau excepții privind drepturile stabilite la alineatele (2), (3) și (4) numai în anumite cazuri specifice în care nu se aduce atingere exploatării normale a obiectului și nici nu se cauzează vreun prejudiciu nejustificat intereselor legitime ale titularilor drepturilor.

SECȚIUNEA B

MĂRCI

ARTICOLUL 238

Acorduri internaționale

Uniunea Europeană și republicile din cadrul părții AC depun toate eforturile rezonabile în vederea:

- (a) ratificării sau aderării la Protocolul referitor la Aranjamentul de la Madrid privind înregistrarea internațională a mărcilor (Madrid, 1989); și

(b) respectării Tratatului privind dreptul mărcilor (Geneva, 1994).

ARTICOLUL 239

Procedura de înregistrare

Partea UE și partea AC prevăd un sistem pentru înregistrarea mărcilor, în cadrul căruia fiecare decizie finală adoptată de autoritatea relevantă în materie de mărci este justificată și prezentată în scris. Prin urmare, motivele de respingere a înregistrării unei mărci se comunică în scris solicitantului, care va avea posibilitatea de a contesta această respingere și de a face recurs la decizia finală de respingere în fața unei instanțe de judecată. Partea UE și partea AC introduc posibilitatea de opoziție la înregistrarea unei mărci. Aceste proceduri de opoziție sunt contradictorii.

ARTICOLUL 240

Mărci notorii

Articolul 6 *bis* din Convenția de la Paris se aplică *mutatis mutandis* mărfurilor și serviciilor care nu sunt identice sau similare cu cele identificate printr-o marcă notorie dacă utilizarea mărcii respective referitor la mărfurile sau serviciile în cauză ar indica o legătură între mărfurile sau serviciile respective și titularul mărcii și dacă interesele titularului mărcii pot fi prejudiciate printr-o astfel de utilizare. Pentru o mai mare siguranță, părțile pot aplica această protecție și mărcilor notorii neînregistrate.

ARTICOLUL 241

Excepții de la drepturile conferite de o marcă

Părțile pot stabili excepții limitate de la drepturile conferite de o marcă, cum ar fi utilizarea echitabilă a termenilor descriptivi. Aceste excepții țin seama de interesele legitime ale titularului mărcii înregistrate și ale părților terțe.

SECȚIUNEA C

INDICAȚII GEOGRAFICE

ARTICOLUL 242

Dispoziții generale

- (1) Următoarele dispoziții se aplică în materia recunoașterii și protecției indicațiilor geografice originare din teritoriile părților.

- (2) În sensul prezentului acord, o indicație geografică este o indicație care identifică o marfă ca avându-și originea pe teritoriul unei părți, sau într-o regiune sau o localitate de pe teritoriul respectiv, în cazul în care o anumită calitate, reputație sau altă caracteristică a mărfii poate fi atribuită, în mod esențial, originii sale geografice.

ARTICOLUL 243

Domeniu de aplicare și reglementare

- (1) Părțile reafirmă drepturile și obligațiile stabilite în partea II secțiunea 3 din acordul TRIPS.
- (2) Indicațiile geografice ale unei părți care urmează să fie protejate de o altă parte, fac obiectul prezentului articol numai dacă sunt recunoscute și declarate ca atare în țara de origine.

ARTICOLUL 244

Sistemul de protecție

- (1) Părțile mențin sau stabilesc sisteme de protecție a indicațiilor geografice în legislația lor înainte de intrarea în vigoare a prezentului acord, în conformitate cu articolul 353 alineatul (5) din partea V.
- (2) Legislația părților conține elemente cum ar fi:
 - (a) un registru care enumeră indicațiile geografice protejate în teritoriile respective;

- (b) un procedeu administrativ care verifică că indicațiile geografice identifică o marfă ca avându-și originea într-un teritoriu, o regiune sau o localitate dintr-una din părți, în cazul în care o anumită calitate, reputație sau altă caracteristică a mărfii poate fi atribuită, în mod esențial, originii sale geografice;
- (c) o cerință potrivit căreia o denumire înregistrată trebuie să corespundă unui produs sau produse specifice pentru care este prevăzută o specificație, care nu poate fi modificată decât printr-un proces administrativ corespunzător;
- (d) dispoziții de control care se aplică producției sau mărfii;
- (e) dreptul oricărui operator stabilit în zonă care se supune sistemului de control să utilizeze denumirea protejată, dacă produsul său îndeplinește specificațiile corespunzătoare;
- (f) o procedură care implică publicarea cererii, care permite luarea în considerare a intereselor legitime ale utilizatorilor anteriori ai denumirilor, indiferent dacă aceste denumiri sunt protejate sub formă de proprietate intelectuală sau nu.

ARTICOLUL 245

Indicații geografice recunoscute

- (1) Până la intrarea în vigoare a prezentului acord, în conformitate cu articolul 353 alineatul (5) din partea V, părțile trebuie:³⁵
- (a) să fi finalizat procedurile de opoziție și examinare, cel puțin în ceea ce privește cererile privind indicațiile geografice enumerate în anexa XVII (Lista denumirilor pentru care urmează să se solicite protecție ca indicații geografice pe teritoriul părților) pentru care nu s-au depus opoziții sau pentru care toate opozițiile au fost respinse din motive formale în cursul procedurilor de înregistrare națională;
 - (b) să fi inițializat procedurile de protecție a indicațiilor geografice enumerate în anexa XVII (Lista denumirilor pentru care urmează să se solicite protecție ca indicații geografice pe teritoriul părților) iar termenele de depunere a opozițiilor să fi expirat, în ceea ce privește cererile privind indicațiile geografice enumerate în anexa XVII pentru care au fost depuse opoziții, iar în cursul procedurilor naționale de înregistrare s-a constatat că opozițiile au fost *prima facie meritorious*.
 - (c) să protejeze indicațiile geografice cărora le-au fost acordate o astfel de protecție, în conformitate cu nivelul de protecție stabilit în prezentul acord.

³⁵ Obligațiile de la alineatul (1) se consideră îndeplinite dacă, în cursul procedurilor aplicabile de protecție a unei denumiri ca indicație geografică:

- (a) decizia administrativă respinge înregistrarea denumirii; sau
- (b) decizia administrativă este contestată în fața instanțelor prevăzute de legislația națională a fiecărei părți.

(2) Consiliul de asociere adoptă în prima sa reuniune o decizie care include în anexa XVIII (Indicații geografice protejate) toate denumirile din anexa XVII (Lista denumirilor pentru care urmează să se solicite protecție ca indicații geografice pe teritoriul părților) care au fost protejate ca indicații geografice în urma examinării favorabile de către autoritățile competente naționale sau regionale ale părților.

ARTICOLUL 246

Protecția acordată

- (1) Indicațiile geografice enumerate în anexa XVIII (Indicații geografice protejate), precum și cele adăugate în conformitate cu articolul 247, trebuie să protejeze cel puțin împotriva:
- (a) utilizării oricăror moduri de descriere sau prezentare a unei mărfi care indică sau sugerează că marfa în cauză provine dintr-o altă zonă geografică decât adevăratul loc de origine, astfel încât să inducă în eroare publicul în ceea ce privește originea geografică a mărfii;
 - (b) utilizării unei indicații geografice protejate pentru aceleași produse care nu sunt originare din locul desemnat al indicației geografice în cauză, chiar dacă originea adevărată a produsului este indicată sau dacă denumirea protejată este tradusă sau însoțită de o expresie cum ar fi „stil”, „tip”, „imitație”, „similar” sau expresii similare;

- (c) oricărei alte utilizări care induce consumatorul în eroare cu privire la adevărata origine a produsului sau oricărei alte utilizări care constituie un act de concurență neloială în sensul articolului 10 *bis* din Convenția de la Paris.
- (2) O indicație geografică căreia i-a fost acordată protecție într-una dintre părți, în conformitate cu procedura descrisă la articolul 245, nu poate fi considerată ca devenind generică în partea în cauză, atâta timp cât aceasta este protejată ca indicație geografică în partea de origine.
- (3) Dacă o indicație geografică conține o denumire considerată generică într-o parte, utilizarea acelei denumiri generice pentru marfa adecvată în partea în cauză nu se consideră ca fiind contrară prezentului articol.
- (4) Pentru indicațiile geografice, altele decât vinurile și băuturile spirtoase, nicio dispoziție din prezentul acord nu se interpretează ca prevăzând obligația pentru o parte de a preveni utilizarea continuă și similară a unei anumite indicații geografice a celeilalte părți, în legătură cu mărfuri sau servicii, de către resortisanții sau rezidenții săi care au utilizat indicația geografică respectivă cu bună-credință și în mod continuu în legătură cu aceleași mărfuri sau servicii sau mărfuri sau servicii similare, pe teritoriul părții în cauză, înainte de data intrării în vigoare a prezentului acord.

ARTICOLUL 247

Adăugarea de indicații geografice noi

(1) Părțile convin în legătură cu posibilitatea de a adăuga indicații geografice suplimentare pentru vinuri, băuturi spirtoase, produse agricole și produse alimentare care urmează să fie protejate pe baza normelor și procedurilor stabilite în prezentul titlu, după caz.

Astfel de indicații geografice, în urma examinării favorabile de către autoritățile competente naționale sau regionale, se includ în anexa XVIII (Indicații geografice protejate) în conformitate cu normele și procedurile relevante ale Consiliului de asociere.

(2) Data aplicării protecției este data transmiterii către cealaltă parte a cererii de protecție a unei indicații geografice, dacă sunt îndeplinite cerințele formale pentru o astfel de cerere.

ARTICOLUL 248

Relația dintre indicații geografice și mărci

- (1) Legislația părților asigură faptul că o cerere de înregistrare de marcă, care corespunde uneia dintre situațiile enumerate la articolul 246 pentru produse similare³⁶, este respinsă dacă o astfel de cerere de înregistrare este depusă după data de depunere a cererilor de înregistrare a indicațiilor geografice în teritoriul în cauză³⁷.
- (2) În mod similar, părțile pot, în conformitate cu legislația lor națională sau regională, să stabilească motive de respingere a protecției indicațiilor geografice, inclusiv opțiunea de a nu acorda protecție unei indicații geografice dacă, având în vedere o marcă renumită sau notorie, protecția poate induce în eroare consumatorii cu privire la identitatea reală a produsului.
- (3) Părțile mențin, pentru orice persoană fizică sau juridică care are un interes legitim, instrumentele juridice de solicitare a anulării sau invalidării unei mărci sau a unei indicații geografice care prezintă motive pentru o astfel de solicitare.

³⁶ În sensul prezentului articol, republicile din cadrul părții AC consideră că termenul de „produs similar” poate fi înțeles ca „identic sau atât de asemănător încât generează confuzii”.

³⁷ Pentru partea UE, data aplicării protecției este data intrării în vigoare a prezentului acord pentru denumirile enumerate în anexa XVII.

ARTICOLUL 249

Dreptul de utilizare a indicațiilor geografice

Dacă o indicație geografică este protejată în conformitate cu prezentul acord într-o parte diferită de partea de origine, utilizarea unei astfel de denumiri protejate nu face obiectul înregistrărilor utilizatorilor într-o astfel de parte.

ARTICOLUL 250

Soluționarea litigiilor

Nicio parte nu poate contesta decizia finală emisă de o autoritate competentă națională sau regională cu privire la înregistrarea sau protecția unei indicații geografice în conformitate cu partea IV titlul X (Soluționarea litigiilor) din prezentul acord. Orice solicitare împotriva protecției unei indicații geografice trebuie soluționată de către instanțele judiciare disponibile stabilite de legislația națională sau regională a fiecărei părți.

SECȚIUNEA D

DESENE ȘI MODELE INDUSTRIALE

ARTICOLUL 251

Acorduri internaționale

Uniunea Europeană și republicile din cadrul părții AC depun toate eforturile rezonabile pentru a adera la Aranjamentul de la Haga privind înregistrarea internațională a desenelor și modelelor industriale (Actul de la Geneva, 1999).

ARTICOLUL 252

Cerințe pentru protecție

- (1) Părțile asigură protecția desenelor și modelelor create în mod independent și care prezintă o noutate³⁸ sau sunt originale.
- (2) Desenele și modelele se consideră ca fiind noi dacă diferă în mod semnificativ de desene și modele cunoscute sau combinații de caracteristici ale desenelor și modelelor cunoscute.

³⁸ Atunci când legislația unei părți prevede astfel, se poate solicita ca aceste desene sau modele să aibă un caracter individual.

(3) Această protecție este furnizată prin înregistrare și conferă titularilor acestora drepturi exclusive în conformitate cu dispozițiile prezentului articol. Fiecare parte poate să prevadă faptul că desenele și modelele neînregistrate puse la dispoziția publicului conferă drepturi exclusive, însă numai în cazul în care utilizarea contestată rezultă din copierea unui desen sau model protejat.

ARTICOLUL 253

Excepții

(1) Părțile pot prevedea excepții limitate de la protecția desenelor și modelelor, cu condiția ca aceste excepții să nu intre în conflict în mod nejustificat cu exploatarea normală a desenelor și modelelor protejate și să nu aducă prejudicii nejustificate intereselor legitime ale titularului desenului sau al modelului protejat, ținând seama de interesele legitime ale terților.

(2) Protecția desenelor și modelelor industriale nu se extinde asupra desenelor și modelelor dictate în principal de considerații de ordin tehnic sau funcțional.

(3) Un desen sau model nu conferă drepturi dacă este contrar ordinii sau moralității publice.

ARTICOLUL 254

Drepturi conferite

(1) Titularul unui desen sau model protejat are dreptul să împiedice terții care nu au obținut acordul său să fabrice, să vândă sau să importe articole care poartă sau încorporează desenul sau modelul protejat, atunci când aceste acțiuni sunt întreprinse în scopuri comerciale.

(2) În plus, părțile asigură o protecție efectivă a desenelor și modelelor industriale pentru a preveni actele care aduc prejudicii în mod nejustificat exploatarea normală a desenului sau modelului sau nu sunt compatibile cu practicile comerciale loiale, într-un mod care este în conformitate cu dispozițiile de la articolul 10 *bis* din Convenția de la Paris.

ARTICOLUL 255

Durata protecției

(1) Durata protecției disponibile în partea UE și în republicile din cadrul părții AC este de cel puțin zece ani. Fiecare parte poate prevedea faptul că titularul dreptului poate reînnoi durata protecției pentru una sau mai multe perioade de cinci ani, până la termenul maxim de protecție stabilit de legislația fiecărei părți.

(2) Dacă o parte prevede protecția desenelor și modelelor neînregistrate, durata unei astfel de protecții va fi de cel puțin trei ani.

ARTICOLUL 256

Anularea sau respingerea înregistrării

- (1) Un desen sau un model poate fi respins de la înregistrare sau poate fi declarat nevalabil din motive temeinice și importante care, în conformitate cu legislația fiecărei părți, pot include:
- (a) desenul sau modelul nu corespunde definiției menționate la articolul 252 alineatul (1);
 - (b) în conformitate cu hotărârea unei instanțe, titularul dreptului nu are drepturi asupra desenului sau modelului;
 - (c) desenul sau modelul se află în conflict cu un desen sau model anterior care a fost făcut public după data depunerii cererii de înregistrare sau, în cazul în care se revendică o prioritate, după data de prioritate a desenului sau modelului și care este protejat începând cu o dată anterioară datei menționate de un desen sau model înregistrat sau o cerere de înregistrare a unui desen sau model;
 - (d) se utilizează un semn distinctiv într-un desen sau model ulterior și legislația părții în cauză care reglementează respectivul semn îi conferă titularului dreptului semnului dreptul de a interzice utilizarea în cauză;
 - (e) desenul sau modelul constituie o utilizare neautorizată a unei opere protejate de legislația în domeniul dreptului de autor a părții în cauză;

- (f) desenul sau modelul constituie o utilizare necorespunzătoare a oricăruia dintre articolele enumerate la articolul 6 *ter* din Convenția de la Paris sau a stemelor, emblemelor sau insinelor altele decât cele reglementate de articolul 6 *ter* menționat și care fac obiectul unui interes public specific al unei părți;
 - (g) divulgarea desenului sau modelului este contrară ordinii și moralității publice.
- (2) O parte poate să prevadă, ca alternativă la invalidare, faptul că utilizarea unui desen sau a unui model care face obiectul motivelor enumerate la alineatul (1) poate fi limitată.

ARTICOLUL 257

Relația cu drepturile de autor

Un desen sau model protejat printr-un drept înregistrat într-una dintre părți în conformitate cu prezenta secțiune poate fi, de asemenea, eligibil pentru protecția acordată în temeiul legislației privind dreptul de autor din partea în cauză începând cu data la care desenul sau modelul a fost creat sau stabilit sub orice formă.

SECȚIUNEA E

BREVETE

ARTICOLUL 258

Acorduri internaționale

- (1) Părțile respectă Tratatul de la Budapesta privind recunoașterea internațională a depozitului de microorganisme în scopul procedurii de brevetare (1977, modificat în 1980).

- (2) Uniunea Europeană depune eforturi rezonabile în vederea respectării Tratatului privind dreptul brevetelor (Geneva, 2000), iar republicile din cadrul părții AC depun eforturi rezonabile să ratifice sau să adere la tratatul menționat.

SECȚIUNEA F

SOIURI DE PLANTE

ARTICOLUL 259

Soiuri de plante

- (1) Părțile prevăd protecția soiurilor de plante fie prin brevete, fie printr-un sistem *sui generis* eficient, fie printr-o combinație a acestora.
- (2) Părțile înțeleg că nu există contradicții între protecția soiurilor de plante și capacitatea unei părți de a proteja și de a conserva resursele sale genetice.
- (3) Părțile au dreptul să prevadă excepții la drepturile exclusive acordate producătorilor de soiuri de plante pentru a permite agricultorilor să păstreze, să utilizeze și să facă schimb de semințe protejate și material săditor protejat, păstrate în exploatații agricole.

CAPITOLUL 3

ASIGURAREA RESPECTĂRII DREPTURILOR DE PROPRIETATE INTELECTUALĂ

ARTICOLUL 260

Obligații generale

(1) Părțile își reafirmă angajamentele în temeiul Acordului TRIPS și, în special a părții III din respectivul acord, și prevăd următoarele măsuri, proceduri și acțiuni corective complementare necesare pentru asigurarea respectării drepturilor de proprietate intelectuală.

Măsurile, procedurile și acțiunile corective respective sunt corecte, proporționale și echitabile și nu presupun o complexitate sau costuri inutile, termene sau întârzieri nejustificate³⁹.

(2) De asemenea, măsurile și acțiunile corective sunt eficiente și descurajatoare și se aplică astfel încât să se evite crearea de bariere în calea comerțului legitim și să se prevadă garanții împotriva utilizării lor abuzive.

³⁹ În sensul articolelor 260 - 272, noțiunea „drepturi de proprietate intelectuală” cuprinde cel puțin următoarele drepturi: drepturile de autor, inclusiv drepturile de autor asupra programelor de calculator, drepturile legate de baze de date și drepturile conexe; drepturile legate de brevete; mărcile; desenele și modelele industriale; configurațiile (topografiile) de circuite integrate; indicațiile geografice; soiurile de plante; denumirile comerciale, dacă sunt protejate ca drepturi exclusive de legislația internă în cauză.

ARTICOLUL 261

Persoane eligibile

Părțile recunosc ca fiind persoane eligibile să solicite aplicarea măsurilor, procedurilor și acțiunilor corective menționate în prezenta secțiune și în partea III din Acordul TRIPS:

- (a) titularii de drepturi de proprietate intelectuală în conformitate cu dispozițiile legislației aplicabile; și
- (b) federațiile și asociațiile, precum și titularii de licențe exclusive și alte licențe autorizate în mod corespunzător, în măsura în care permite legislația aplicabilă și în conformitate cu dispozițiile acesteia. Termenul „titular de licență” include titularii unuia sau mai multor drepturi de proprietate intelectuală exclusive cuprinse într-o anumită proprietate intelectuală.

ARTICOLUL 262

Mijloace de probă

Părțile iau toate măsurile necesare, în cazul în care un titular de drepturi a prezentat mijloace de probă accesibile în mod rezonabil în susținerea plângerii sale prin care reclamă încălcarea la scară comercială a dreptului său de proprietate intelectuală a fost și a precizat mijloacele de probă relevante în susținerea afirmațiilor sale care se află sub controlul părții opuse, pentru a permite autorităților judiciare competente, după caz și dacă legislația aplicabilă prevede astfel, să hotărască ca partea opusă să furnizeze astfel de elemente de probă, sub rezerva protejării informațiilor confidențiale.

ARTICOLUL 263

Măsuri pentru conservarea mijloacelor de probă

Autoritățile judiciare dispun de competența de a hotărî, la cererea unei părți care a prezentat mijloace de probă accesibile în mod rezonabil în susținerea plângerii sale prin care reclamă încălcarea la scară comercială a dreptului său de proprietate intelectuală, adoptarea de măsuri provizorii prompte și eficiente pentru conservarea mijloacelor de probă relevante în ceea ce privește presupusa încălcare, sub rezerva protejării informațiilor confidențiale. Astfel de măsuri pot să includă descrierea detaliată, cu sau fără prelevare de eșantioane sau confiscare a mărfurilor care fac obiectul încălcării și, după caz, confiscarea materialelor și echipamentelor utilizate pentru producția și/sau distribuția mărfurilor respective, precum și documentele aferente. Dacă este necesar, aceste măsuri sunt luate fără audierea celeilalte părți, în special în cazurile în care orice întârziere poate cauza prejudicii ireparabile titularului dreptului sau în care există un risc demonstrabil că mijloacele de probă vor fi distruse.

ARTICOLUL 264

Dreptul la informații

Părțile pot să prevadă faptul că autoritățile judiciare dispun, cu excepția cazului în care acest lucru ar fi disproporționat în comparație cu gravitatea încălcării, de competența de a hotărî ca persoana care a încălcat dreptul protejat să informeze titularul dreptului în legătură cu identitatea unor persoane terțe implicate în producția și distribuția mărfurilor sau serviciilor care fac obiectul încălcării, precum și în legătură cu circuitele lor de distribuție.

ARTICOLUL 265

Măsuri provizorii și asigurătorii

(1) Fiecare parte prevede faptul că autoritățile sale judiciare dispun de competența de a adopta măsuri provizorii și asigurătorii și de a le executa prompt pentru prevenirea încălcărilor iminente a drepturilor de proprietate intelectuală sau de a interzice continuarea încălcărilor presupuse. Astfel de măsuri pot fi adoptate la cererea titularului dreptului, *inaudita altera parte* sau după audierea învinuitului, în conformitate cu normele de procedură judiciară ale fiecărei părți.

(2) Fiecare parte prevede ca autoritățile sale judiciare să dispună de competența de a cere reclamantului să furnizeze orice dovezi disponibile în mod rezonabil pentru ca acestea să fie suficient de sigure că dreptul solicitantului este încălcat sau că o astfel de încălcare este iminentă și de a-i cere reclamantului să furnizeze o cauțiune sau o garanție echivalentă stabilită la un nivel suficient pentru a-l proteja pe învinuit și pentru a împiedica abuzul, dar în așa fel încât să nu se descurajeze în mod nejustificat recurgerea la astfel de proceduri.

ARTICOLUL 266

Măsuri corective

- (1) Fiecare parte prevede că:
 - (a) autoritățile sale judiciare dispun de competența de a hotărî, la cererea solicitantului și fără a aduce atingere daunelor-interese datorate titularului dreptului ca urmare a încălcării săvârșite, distrugerea mărfurilor despre care s-a constatat că sunt piratate sau contrafăcute, sau orice alte măsuri adecvate de scoatere definitivă a mărfurilor respective din circuitele comerciale;
 - (b) autoritățile sale judiciare dispun de competența de a hotărî, în cazuri adecvate, ca materialele și echipamentele care au fost utilizate în principal la fabricarea sau crearea unor astfel de mărfuri piratate sau contrafăcute să fie distruse, fără acordarea vreunei despăgubiri de orice fel sau, în circumstanțe excepționale, să fie eliminate din circuitele comerciale în așa fel încât riscul încălcărilor ulterioare să fie minimizat. La evaluarea solicitărilor de astfel de măsuri, autoritățile judiciare ale părții pot ține cont, printre altele, de gravitatea încălcării, precum și de interesele părților terțe care dețin interese de proprietate, de posesiune, contractuale sau de garanție.

(2) Fiecare parte poate prevedea că donațiile în scopuri caritabile a mărfurilor de marcă contrafăcute și a mărfurilor care încalcă drepturile de autor și drepturile conexe, dacă legislația națională permite acest lucru, să nu fie hotărâte de autoritățile judiciare fără autorizația titularului drepturilor, sau că astfel de mărfuri pot fi donate în scopuri caritabile numai în anumite condiții care pot fi stabilite în conformitate cu legislația națională. În niciun caz simpla îndepărtare a mărcii aplicate ilegal nu va fi suficientă pentru permiterea eliberării mărfurilor în circuitele comerciale, cu excepția cazurilor stabilite în legislația națională sau de alte obligații internaționale.

(3) La evaluarea solicitărilor de măsuri corective, părțile pot acorda autorităților lor judiciare permisiunea de a ține cont, printre altele, de gravitatea încălcării, precum și de interesele părților terțe care dețin interese de proprietate, de posesiune, contractuale sau de garanție.

(4) Autoritățile judiciare dispun ca măsurile respective să fie puse în aplicare pe cheltuiela autorului încălcării, cu excepția circumstanțelor excepționale.

(5) În conformitate cu legislația națională, părțile pot să prevadă alte măsuri corective cu privire la mărfurile care au fost găsite ca fiind piratate sau contrafăcute, precum și cu privire la materialele și echipamentele utilizate în principal la crearea sau fabricarea mărfurilor respective.

ARTICOLUL 267

Daune-interese

Autoritățile judiciare au competența de a hotărî ca persoana care a încălcat dreptul protejat să plătească titularului dreptului daune-interese adecvate pentru compensarea prejudiciului suferit de titularul dreptului din cauza unei încălcări a dreptului de proprietate intelectuală al persoanei în cauză de către persoana care, cu bună știință sau având motive întemeiate să știe, a desfășurat o activitate de încălcare a dreptului. În anumite cazuri, părțile pot autoriza autoritățile judiciare să dispună recuperarea profitului și/sau plata unor daune-interese prestabilite, chiar dacă persoana care a încălcat un drept de proprietate intelectuală a desfășurat o activitate de încălcare a dreptului fără a avea cunoștință sau fără a avea motive justificate de a avea cunoștință de acest fapt.

ARTICOLUL 268

Cheltuieli de judecată

Părțile se asigură că, în general, partea care cade în pretenții suportă cheltuielile juridice rezonabile și proporționale, precum și alte cheltuieli efectuate de partea care a avut câștig de cauză, cu excepția situației în care principiile de echitate nu permit acest lucru, în conformitate cu legislația națională.

ARTICOLUL 269

Publicarea hotărârilor judecătorești

Părțile pot să prevadă că, în cadrul acțiunilor în justiție introduse pentru încălcarea unui drept de proprietate intelectuală, autoritățile judiciare pot să dispună, la cererea reclamantului și pe cheltuiala persoanei care a încălcat dreptul protejat, măsuri corespunzătoare destinate difuzării informației privind hotărârea judecătorească, inclusiv a fișarea acesteia, precum și publicarea integrală sau parțială a hotărârii. Părțile pot asigura alte măsuri suplimentare de publicitate adecvate împrejurărilor speciale, inclusiv o publicitate de mare amploare.

ARTICOLUL 270

Prezumția calității de titular

În sensul aplicării măsurilor, procedurilor și acțiunilor corective prevăzute în prezentul titlu, este suficient ca, în ceea ce privește obiectul protejat și în absența unui element de probă contrariu, numele titularilor drepturilor de autor sau ai drepturilor conexe să figureze pe lucrare în modul obișnuit pentru a fi considerată ca atare și, în consecință, ca titularii să fie îndreptățiți să inițieze o procedură privind încălcarea acestor drepturi.

ARTICOLUL 271

Sanctiuni penale

Părțile prevăd proceduri și sancțiuni penale care să se aplice cel puțin în cazurile de contrafacere intenționată a mărcilor sau de piraterie care aduce atingere dreptului de autor la scară comercială. Acțiunile corective disponibile includ privarea de libertate și/sau amenzi suficiente pentru a fi disuasive, în conformitate cu nivelul sancțiunilor aplicate pentru infracțiuni de o gravitate echivalentă. În anumite cazuri, acțiunile corective disponibile includ, de asemenea, confiscarea, predarea și distrugerea mărfurilor care fac obiectul încălcării, precum și a materialelor și echipamentelor prin a căror utilizare predominantă a fost comisă încălcarea. Părțile pot să prevadă proceduri și sancțiuni penale care să se aplice în alte cazuri de încălcare a drepturilor de proprietate intelectuală, în special în cazul în care acestea sunt comise cu bună știință și la scară comercială.

ARTICOLUL 272

Restricții privind răspunderea prestatorilor de servicii

Părțile convin că vor menține tipurile de restricții ale responsabilității prestatorilor de servicii prevăzute în prezent de legislația lor respectivă, și anume:

- (a) Pentru partea UE: cele prevăzute în Directiva 2000/31/CE privind comerțul electronic;

- (b) pentru republicile din cadrul părții AC: cele adoptate în legislația națională în scopul îndeplinirii obligațiilor internaționale.

O parte poate amâna aplicarea dispozițiilor din prezentul articol pe o perioadă de maximum trei ani, începând cu data intrării în vigoare a prezentului acord.

ARTICOLUL 273

Măsuri frontaliere

(1) Părțile recunosc importanța coordonării în domeniul vamal și, prin urmare, se angajează să promoveze aplicarea controlului vamal cu privire la mărcile contrafăcute și mărfurile piratate care fac obiectul drepturilor de autor, în special prin schimburi de informații și coordonare între administrațiile vamale ale părților.

(2) În lipsa unor dispoziții contrare prevăzute în prezentul capitol, părțile adoptă proceduri destinate să permită unui titular al unui drept, care are motive justificate să suspecteze că ar putea avea loc activități de import, export, reexport, intrare sau ieșire de pe teritoriul vamal, plasare sub regim vamal suspensiv sau introducere într-o zonă liberă sau într-un antrepozit liber a unor mărfuri care fac obiectul unei încălcări a dreptului de proprietate intelectuală, să adreseze o cerere scrisă autorităților competente, administrative sau judiciare, prin care să solicite autorităților vamale să suspende punerea în liberă circulație sau reținerea mărfurilor respective. Se înțelege că nu este obligatoriu să se aplice aceste proceduri în cazul importurilor de mărfuri introduse pe piață într-o altă țară de către titularul dreptului protejat sau cu consimțământul acestuia.

(3) Orice drept sau obligație stabilite în secțiunea 4 din Acordul TRIPS referitoare la importator se aplică și pentru exportator sau pentru proprietarul mărfurilor.

(4) Fiecare parte prevede că autoritățile sale competente pot iniția măsuri frontaliere *ex officio* în ceea ce privește activitățile de import, export sau tranzit.

CAPITOLUL 4

DISPOZIȚII INSTITUȚIONALE

ARTICOLUL 274

Subcomitetul pentru proprietatea intelectuală

(1) Prin prezentul acord părțile instituie un Subcomitet pentru proprietatea intelectuală, în conformitate cu articolul 348 și cu dispozițiile din anexa XXI (Subcomitete), pentru a urmări punerea în aplicare a articolului 231 și a secțiunii C (Indicații geografice) de la capitolul 2 din prezentul titlu.

- (2) Funcțiile subcomitetului includ:
- (a) să recomande Comitetului de asociere aprobarea de către Consiliul de asociere a modificării listei cu indicații geografice din anexa XVIII (Indicații geografice protejate);
 - (b) să schimbe informații privind indicațiile geografice cu scopul de a lua în considerare protecția acestora în conformitate cu prezentul acord, precum și privind indicațiile geografice a căror protecție încetează în țara lor de origine;
 - (c) să promoveze transferul de tehnologie din partea UE către republicile din cadrul părții AC;
 - (d) să definească domeniile prioritare în care inițiativele trebuie direcționate către domeniile transferului de tehnologie, cercetării și dezvoltării, precum și al dezvoltării capitalului uman;
 - (e) să păstreze un inventar sau un registru cu programele, activitățile sau inițiativele în curs din domeniul proprietății intelectuale, punând accent pe transferul de tehnologie;
 - (f) să facă orice recomandări relevante către Comitetul de asociere cu privire la chestiunile care țin de competența acestuia; și
 - (g) orice alte chestiuni solicitate de Comitetul de asociere.

ARTICOLUL 275

Cooperare și asistență tehnică privind proprietatea intelectuală

Părțile convin că este în interesul lor comun să promoveze inițiativele privind cooperarea și asistența tehnică reciprocă în chestiuni legate de prezentul titlu. În acest sens, părțile au identificat o serie de activități de cooperare prevăzute la articolul 55 din partea III titlul VI (Dezvoltare economică și comercială) din prezentul acord.

ARTICOLUL 276

Dispoziții finale

- (1) Panama poate amâna aplicarea dispozițiilor de la articolul 233 literele (c) și (d), articolul 234, articolul 238 litera (b), articolul 240, articolul 252 alineatele (1) și (2), articolul 255 alineatul (2), articolul 256, articolul 258 alineatul (1), articolul 259, articolul 266 alineatul (4) și articolul 271, pentru o perioadă de maxim doi ani, cu începere de la data intrării în vigoare a prezentului acord.
- (2) Panama trebuie să adere la Tratatul de cooperare în domeniul brevetelor (Washington 1970, modificat ultima dată în 2001) în termen de maxim doi ani, cu începere de la data intrării în vigoare a prezentului acord.

TITLUL VII

COMERȚ ȘI CONCURENȚĂ

ARTICOLUL 277

Definiții

În sensul prezentului titlu:

- (1) „legislația în domeniul concurenței” înseamnă:
 - (a) pentru partea UE, articolele 101, 102 și 106 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, Regulamentul (CE) nr. 139/2004 al Consiliului privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi, precum și regulamentele de punere în aplicare și modificările acestora;
 - (b) pentru partea AC, Regulamentul privind concurența din America Centrală („regulamentul”) care trebuie adoptat în conformitate cu articolul 25 din *Protocolo al Tratado General de Integración Económica Centroamericana (Protocolo de Guatemala)* și articolul 21 din *Convenio Marco para el Establecimiento de la Unión Aduanera Centroamericana* (Guatemala, 2007);

- (c) până la adoptarea regulamentului în conformitate cu articolul 279, „legislația privind concurența” înseamnă legislația națională privind concurența a fiecărei republici din cadrul părții AC, adoptată sau menținută în conformitate cu articolul 279; și
 - (d) orice modificări potențiale ale instrumentelor menționate anterior după intrarea în vigoare a prezentului acord.
- (2) „Autoritatea în domeniul concurenței” înseamnă:
- (a) pentru partea UE, Comisia Europeană;
 - (b) pentru partea AC, un organism în domeniul concurenței al Americii Centrale care urmează să fie înființat și desemnat de partea AC în regulamentul său privind concurența; și
 - (c) înainte de înființarea și de începerea activității organismului în domeniul concurenței al Americii Centrale în conformitate cu articolul 279, „autoritatea în domeniul concurenței” înseamnă autoritățile naționale în domeniul concurenței ale fiecărei republici din cadrul părții AC.

ARTICOLUL 278

Principii

- (1) Părțile recunosc importanța unei concurențe libere și nedenate în relațiile comerciale ale acestora. Părțile recunosc faptul că practicile anticoncurențiale sunt susceptibile de a afecta buna funcționare a piețelor și de a reduce avantajele liberalizării schimburilor comerciale.
- (2) Prin urmare, părțile convin că următoarele sunt incompatibile cu prezentul acord, în măsura în care acestea pot afecta comerțul dintre părți:
 - (a) acordurile între întreprinderi, deciziile asociațiilor de întreprinderi și practicile concertate între întreprinderi care au ca obiect sau efect împiedicarea, restricționarea sau denaturarea concurenței⁴⁰ conform dispozițiilor din legislația lor respectivă privind concurența;
 - (b) orice abuz de poziție dominantă al uneia sau mai multor întreprinderi sau o putere de piață substanțială sau o participare pe piață remarcabilă, conform dispozițiilor din legislația lor respectivă privind concurența; și
 - (c) concentrările economice între întreprinderi, care denaturează semnificativ concurența efectivă, conform dispozițiilor din legislația lor respectivă privind concurența.

⁴⁰ Pentru o mai mare certitudine, prezentul alineat nu poate fi interpretat ca limitând obiectul analizei care urmează să fie efectuată în cazurile în care se aplică acordurile între întreprinderi, deciziile asociațiilor de întreprinderi și practicile concertate între întreprinderi, conform dispozițiilor din legislația națională a părților privind concurența.

ARTICOLUL 279

Punere în aplicare

(1) Părțile adoptă sau mențin în vigoare legislații cuprinzătoare privind concurența care abordează în mod eficient practicile anticoncurențiale menționate la articolul 278 alineatul (2) literele (a) - (c). Părțile stabilesc sau mențin autoritățile în domeniul concurenței desemnate și echipate corespunzător pentru punerea în aplicare transparentă și eficientă a legislației privind concurența.

(2) Dacă, la data intrării în vigoare a prezentului acord, oricare dintre părți nu a adoptat încă legislația privind concurența menționată la articolul 277 alineatul (1) literele (a) sau (b) și nici nu a desemnat o autoritate în domeniul concurenței menționată la articolul 277 alineatul (2) literele (a) sau (b), partea respectivă face acest lucru în termen de șapte ani. După încheierea perioadei de tranziție menționate, noțiunile „legislația privind concurența” și „autoritatea în domeniul concurenței” menționate în prezentul titlu înseamnă numai noțiunile definite la articolul 277 alineatul (1) literele (a) și (b) și articolul 277 alineatul (2) literele (a) și (b).

(3) Dacă, la data intrării în vigoare a prezentului acord, o republică din cadrul părții AC nu a adoptat încă legislația privind concurența menționată la articolul 277 alineatul (1) litera (c) și nici nu a desemnat o autoritate în domeniul concurenței menționată la articolul 277 alineatul (2) litera (c), partea respectivă face acest lucru în termen de trei ani.

(4) Nicio dispoziție din prezentul titlu nu afectează competențele atribuite de către părți autorităților lor naționale și regionale pentru punerea în aplicare efectivă și coerentă a legislației acestora în domeniul concurenței.

ARTICOLUL 280

Întreprinderi publice și întreprinderi care beneficiază de drepturi speciale sau exclusive, inclusiv monopoluri desemnate

(1) Nicio dispoziție din prezentul titlu nu poate împiedica o republică din cadrul părții AC sau un stat membru al Uniunii Europene să desemneze sau să mențină întreprinderi publice, întreprinderi care beneficiază de drepturi speciale sau exclusive sau monopoluri, în conformitate cu legislația națională respectivă.

(2) Entitățile menționate la alineatul (1) intră sub incidența legislației privind concurența în măsura în care aplicarea legislației privind concurența nu împiedică, în drept sau în fapt, îndeplinirea sarcinilor specifice care le-au fost atribuite de o republică din cadrul părții AC sau de un stat membru al Uniunii Europene.

(3) Părțile se asigură că de la data intrării în vigoare a prezentului acord entitățile respective nu fac nicio discriminare⁴¹ în ceea ce privește condițiile de achiziționare sau de vânzare a mărfurilor sau serviciilor, nici între persoane fizice sau juridice ale oricărei părți, nici între mărfuri originare din oricare dintre părți.

(4) Nicio dispoziție din prezentul titlu nu afectează drepturile și obligațiile părților în conformitate cu partea IV titlul V (Achiziții publice) din prezentul acord.

⁴¹ Discriminare înseamnă o măsură care nu este conformă cu tratamentul național, astfel cum este definit în dispozițiile relevante din prezentul acord.

ARTICOLUL 281

Schimbul de informații neconfidențiale și cooperarea în domeniul aplicării legii

- (1) În vederea facilitării aplicării efective a legislației lor respective privind concurența, autoritățile în domeniul concurenței pot schimba informații cu caracter neconfidențial.
- (2) Autoritatea în domeniul concurenței a unei părți poate solicita cooperarea autorității în domeniul concurenței din cealaltă parte în legătură cu activitățile de aplicare a legii. Această cooperare nu împiedică părțile să ia decizii autonome.
- (3) Nicio parte nu este obligată să comunice informații celeilalte părți. În cazul în care o parte decide să comunice informații, partea respectivă poate să nu comunice informațiile în cazul în care comunicarea unor astfel de informații este interzisă de actele cu putere de lege și normele administrative ale părții care deține informațiile sau dacă această comunicare ar fi incompatibilă cu interesele sale. O parte poate solicita ca informațiile comunicate în temeiul prezentului articol să fie utilizate numai în condițiile precizate de aceasta.

ARTICOLUL 282

Cooperare și asistență tehnică

Părțile convin că este în interesul lor comun să promoveze inițiativele privind asistența tehnică în domeniul concurenței și privind activitățile legate de aplicarea legii. Această cooperare este dezvoltată la articolul 52 din partea III titlul VI (Dezvoltare economică și comercială) din prezentul acord.

ARTICOLUL 283

Soluționarea litigiilor

Părțile nu pot recurge la procedurile de soluționare a litigiilor din partea IV titlul X (Soluționarea litigiilor) din prezentul acord pentru chestiuni care fac obiectul prezentului titlu.

TITLUL VIII

COMERȚ ȘI DEZVOLTARE DURABILĂ

ARTICOLUL 284

Context și obiective

(1) Părțile reamintesc Agenda 21 privind mediul și dezvoltarea din 1992, Planul de punere în aplicare de la Johannesburg privind dezvoltarea durabilă din 2002 și Declarația ministerială din 2006 a Consiliului economic și social al ONU privind ocuparea deplină a forței de muncă și munca decentă. Părțile își reafirmă angajamentele de a promova dezvoltarea comerțului internațional într-un mod în care să se contribuie la obiectivul dezvoltării durabile și de a se asigura că acest obiectiv este integrat și reflectat la fiecare nivel al relațiilor lor comerciale. În acest scop, părțile recunosc importanța luării în considerare nu numai a intereselor economice, sociale și de mediu a populațiilor lor respective, ci și a generațiilor viitoare.

(2) Părțile își reafirmă angajamentul de a realiza o dezvoltare durabilă ale cărei piloni - dezvoltarea economică, dezvoltarea socială și protecția mediului – sunt interdependenți și se consolidează reciproc. Părțile subliniază beneficiul considerării chestiunilor sociale și de mediu legate de comerț ca parte a unei abordări globale a comerțului și a dezvoltării durabile.

(3) Părțile convin că prezentul titlu cuprinde o abordare cooperantă bazată pe valori și interese comune, luând în considerare diferențele între nivelurile de dezvoltare și respectarea nevoilor și aspirațiilor lor din prezent și din viitor.

(4) Părțile nu pot recurge la procedurile de soluționare a litigiilor din partea IV titlul X (Soluționarea litigiilor) din prezentul acord și la Mecanismul de mediere pentru măsuri netarifare din partea IV titlul XI (Mecanismul de mediere pentru măsuri netarifare) din prezentul acord, pentru chestiuni care fac obiectul prezentului titlu.

ARTICOLUL 285

Drept de reglementare și niveluri de protecție

(1) Părțile își reafirmă respectarea constituțiilor⁴² lor respective și a drepturilor prevăzute în acestea de a reglementa în vederea stabilirii propriilor priorități cu privire la dezvoltarea durabilă, a stabilirii propriilor niveluri de protecție socială și a mediului, precum și pentru adoptarea sau modificarea corespunzătoare a legilor și politicilor lor relevante.

⁴² Pentru partea UE, este vorba de constituțiile statelor membre ale Uniunii Europene, Tratatul privind Uniunea Europeană, Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene și Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

(2) Fiecare parte depune toate eforturile pentru a asigura faptul că legislația și politicile sale prevăd și încurajează niveluri înalte de protecție a mediului și a forței de muncă, în conformitate cu condițiile lor sociale, economice și de mediu și conform standardelor și acordurilor recunoscute la nivel internațional menționate la articolele 286 și 287 la care sunt parte și depun toate eforturile pentru îmbunătățirea legilor și politicilor respective, cu condiția ca acestea să nu fie aplicate într-o manieră care ar constitui un mod de discriminare arbitrară sau nejustificată între părți sau o restricție disimulată a comerțului internațional.

ARTICOLUL 286

Standarde și acorduri multilaterale în domeniul muncii

(1) Reamintind Declarația ministerială din 2006 a Consiliului economic și social al ONU privind ocuparea deplină a forței de muncă și munca decentă, părțile recunosc că ocuparea deplină și productivă a forței de muncă și munca decentă pentru toți, care cuprind protecția socială, principiile și drepturile fundamentale la locul de muncă și dialogul social reprezintă elemente-cheie ale dezvoltării durabile pentru toate țările și, prin urmare, un obiectiv prioritar al cooperării internaționale. În acest context, părțile își reafirmă voința de a promova dezvoltarea politicilor macroeconomice într-un mod care să conducă la o ocupare deplină și productivă a forței de muncă și la o muncă decentă pentru toți, inclusiv bărbați, femei și tineri, cu respectarea deplină a principiilor și drepturilor fundamentale la locul de muncă în condiții de echitate, egalitate, securitate și demnitate.

În conformitate cu obligațiile lor în calitate de membrii OIM, părțile își reafirmă angajamentul de a respecta, de a promova și de a realiza cu bună credință și în conformitate cu Constituția OIM principiile referitoare la drepturile fundamentale care fac obiectul convențiilor fundamentale ale OIM, și anume:

- (a) libertatea de asociere și recunoașterea efectivă a dreptului la negocieri colective;
 - (b) eliminarea tuturor formelor de muncă forțată sau obligatorie;
 - (c) abolirea efectivă a muncii copiilor; și
 - (d) eliminarea discriminării în domeniul ocupării forței de muncă și al exercitării profesiei.
- (2) Părțile își reafirmă angajamentul de a pune efectiv în aplicare în legislația și în practicile lor convențiile fundamentale ale OIM conținute în Declarația OIM cu privire la principiile și drepturile fundamentale la locul de muncă din 1998, și anume:
- (a) Convenția nr. 138 privind vârsta minimă de încadrare în muncă;
 - (b) Convenția nr. 182 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor;
 - (c) Convenția nr. 105 privind abolirea muncii forțate;

- (d) Convenția nr. 29 privind munca forțată sau obligatorie;
 - (e) Convenția nr. 100 privind egalitatea de remunerare a mâinii de lucru masculine și a mâinii de lucru feminine, pentru o muncă de valoare egală;
 - (f) Convenția nr. 111 privind discriminarea în domeniul ocupării forței de muncă și al exercitării profesiei;
 - (g) Convenția nr. 87 privind libertatea sindicală și protecția dreptului sindical; și
 - (h) Convenția nr. 98 privind aplicarea principiilor dreptului de organizare și de negociere colectivă;
- (3) Părțile vor face schimb de informații cu privire la situația lor și progresele înregistrate în ceea ce privește ratificarea altor convenții OIM.
- (4) Părțile subliniază faptul că standardele de muncă nu trebuie invocate sau utilizate în alt fel în scopuri de protecționism comercial și că avantajul comparativ al oricărei părți nu trebuie pus în discuție.
- (5) Părțile se angajează să se consulte și să coopereze, după caz, în aspecte din domeniul muncii legate de comerț, de interes reciproc.

ARTICOLUL 287

Standarde și acorduri multilaterale în domeniul mediului

(1) Părțile recunosc că guvernarea și acordurile internaționale în domeniul mediului reprezintă elemente importante de abordare a problemelor globale sau regionale legate de mediu și subliniază necesitatea îmbunătățirii susținerii reciproce dintre comerț și mediu. Părțile se angajează să se consulte și să coopereze, după caz, în aspecte de mediu legate de comerț, de interes reciproc.

(2) Părțile își reafirmă angajamentul de a pune efectiv în aplicare în legislația și în practicile lor a acordurilor multilaterale în domeniul mediului la care sunt părți, inclusiv:

(a) Protocolul de la Montreal privind substanțele care epuizează stratul de ozon;

(b) Convenția de la Basel privind controlul transportului peste frontiere al deșeurilor periculoase și al eliminării acestora;

(c) Convenția de la Stockholm privind poluanții organici persistenți;

(d) Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție („CITES”);

- (e) Convenția privind diversitatea biologică;
 - (f) Protocolul de la Cartagena privind biosecuritatea la Convenția privind diversitatea biologică;
și
 - (g) Protocolul de la Kyoto la Convenția-cadru a Organizației Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice⁴³.
- (3) Părțile se angajează să se asigure că, până la data intrării în vigoare a prezentului acord, au ratificat amendamentul la articolul XXI din CITES, adoptat la Gaborone (Botswana) la 30 aprilie 1983.
- (4) De asemenea, părțile se angajează, în măsura în care nu au făcut-o încă, să ratifice și să pună efectiv în aplicare, cel târziu până la data intrării în vigoare a prezentului acord, Convenția de la Rotterdam privind procedura de consimțământ prealabil în cunoștință de cauză, aplicabilă anumitor produși chimici periculoși și pesticide care fac obiectul comerțului internațional.
- (5) Nicio dispoziție din prezentul acord nu se interpretează ca împiedicând adoptarea sau aplicarea de oricare dintre părți a acordurilor menționate la prezentul articol, cu condiția ca aceste măsuri să nu fie aplicate astfel încât să constituie un mijloc de discriminare arbitrară sau nejustificată între țările în care există aceleași condiții, sau o restricție disimulată a comerțului internațional.

⁴³ Pentru o mai mare certitudine, trimiterile la acordurile multilaterale de mediu de la articolul 287 alineatul (2) cuprind acele protocoale, modificări, anexe și ajustări ratificate de către părți.

ARTICOLUL 288

Comerțul care favorizează dezvoltarea durabilă

- (1) Părțile reconfirmă faptul că schimburile comerciale trebuie să promoveze dezvoltarea durabilă în toate dimensiunile sale. În acest context, părțile recunosc valoarea cooperării internaționale pentru susținerea eforturilor de dezvoltare a sistemelor și practicilor comerciale care favorizează dezvoltarea durabilă și convin să lucreze împreună în cadrul articolelor 288, 289 și 290 cu scopul dezvoltării de abordări colaborative, după caz.
- (2) Părțile depun eforturi pentru:
 - (a) a lua în considerare situațiile în care eliminarea sau reducerea obstacolelor în calea comerțului ar aduce beneficii comerțului și dezvoltării durabile, ținând cont, în special, de interacțiunile dintre măsurile de mediu și accesul pe piață;
 - (b) a facilita și promova comerțul și investițiile străine directe în tehnologii și servicii ecologice, energii regenerabile și produse și servicii eficiente din punct de vedere energetic, inclusiv prin abordarea barierelor netarifare conexe;

- (c) a facilita și promova comerțul cu produse care îndeplinesc considerente durabile, inclusiv produse care fac obiectul unor regimuri precum comerțul echitabil și etic, al etichetării ecologice, producției agriculturii ecologice, inclusiv acele regimuri care presupun responsabilitatea socială a întreprinderilor și răspunderea întreprinderilor; și
- (d) a facilita și a promova dezvoltarea de practici și programe care au drept scop impulsivarea obținerii de profituri economice adecvate de pe urma conservării și utilizării durabile a mediului, cum ar fi ecoturismul.

ARTICOLUL 289

Comerțul cu produse forestiere

Pentru a promova gestionarea durabilă a resurselor forestiere, părțile se angajează să lucreze împreună pentru a îmbunătăți asigurarea aplicării legislației și guvernanta în domeniul forestier și pentru a promova comerțul cu produse forestiere legale și durabile prin intermediul unor instrumente care pot include, printre altele: utilizarea efectivă a CITES cu privire la lemnul provenit de la speciile pe cale de dispariție; sisteme de certificare pentru produse forestiere rezultate din exploatarea durabilă; Acorduri de parteneriat voluntar regionale sau bilaterale privind aplicarea legislației, guvernanta și schimburile comerciale în domeniul forestier („FLEGT”).

ARTICOLUL 290

Comerțul cu produse din pește

- (1) Părțile recunosc nevoia de a promova pescuitul durabil pentru a contribui la conservarea stocurilor de pește și la comerțul durabil cu resurse piscicole.
- (2) În acest scop, părțile se angajează:
 - (a) să adere la și să pună efectiv în aplicare principiile din Acordul pentru aplicarea dispozițiilor Convenției Organizației Națiunilor Unite privind dreptului mării din 10 decembrie 1982 în legătură cu conservarea și gestionarea stocurilor de pești anadromi și a stocurilor de pești mari migratori, în ceea ce privește: utilizarea durabilă, conservarea și gestionarea stocurilor de pești anadromi și a speciilor de pești mari migratori; cooperarea internațională dintre state; susținerea recomandărilor științifice și a cercetării; implementarea unor măsuri eficiente de monitorizare, control și inspecție; precum și responsabilitățile statelor de pavilion și ale statelor porturilor, inclusiv asigurarea conformității și a aplicării legii;
 - (b) să coopereze, inclusiv cu și în cadrul organizațiilor regionale de gestionare a pescuitului, pentru a preveni pescuitul ilegal, nedeclarat și nereglementat („INN”), inclusiv prin adoptarea de instrumente eficiente de implementare a sistemelor de control și inspecție care să asigure respectarea pe deplin a măsurilor de conservare;

(c) să facă schimburi de date științifice și comerciale neconfidențiale, schimburi de experiență și cele mai bune practici în domeniul pescuitului durabil și, în general, să promoveze o abordare mai durabilă a pescuitului.

(3) Părțile, în măsura în care nu au făcut deja acest lucru, convin să adopte măsurile statelor de port în conformitate cu Acordul Organizației Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură privind măsurile de competența statului portului pentru prevenirea, descurajarea și eliminarea pescuitului ilegal, nedeclarat și nereglementat, să implementeze sisteme de control și inspecție, precum și stimulente și obligații în vederea unei gestionări rezonabile și durabile pe termen lung a pescuitului și a mediului din zonele costiere.

ARTICOLUL 291

Menținerea nivelurilor de protecție

(1) Părțile recunosc că este inoportună încurajarea comerțului sau a investițiilor prin reducerea nivelurilor de protecție prevăzute în dispozițiile din legislațiile naționale privind mediul și raporturile de muncă.

(2) O parte nu poate face excepții sau derogări, și nici nu poate oferi excepții sau derogări de la legislația muncii sau legislația privind mediul într-un mod care să afecteze comerțul sau ca o încurajare pentru stabilirea, achiziția, extinderea sau reținerea unei investiții sau a unui investitor pe teritoriul său.

(3) O parte nu omite să asigure aplicarea eficientă a legislației muncii și a legislației privind mediul într-un mod care să afecteze comerțul sau investițiile dintre părți.

(4) Nicio dispoziție din prezentul titlu nu se interpretează ca o împuternicire a autorităților unei părți să desfășoare activități de aplicare a legii pe teritoriul unei alte părți.

ARTICOLUL 292

Informații științifice

Atunci când pregătesc și pun în aplicare măsuri destinate să protejeze mediul sau sănătatea și securitatea la locul de muncă, părțile recunosc importanța luării în considerare a informațiilor științifice și tehnice precum și a standardelor, orientărilor sau recomandărilor internaționale relevante, recunoscând în același timp că, în cazul în care există riscul unor perturbări grave sau ireversibile, absența certitudinii științifice depline nu trebuie invocată ca motiv pentru amânarea măsurilor de protecție.

ARTICOLUL 293

Reexaminarea durabilității

Părțile se angajează să reexamineze, să monitorizeze și să evalueze contribuția la dezvoltarea durabilă a dispozițiilor părții IV din prezentul acord, inclusiv a activităților de cooperare prevăzute la articolul 302.

ARTICOLUL 294

Mecanism instituțional și de monitorizare

(1) Fiecare parte desemnează un birou din cadrul administrației sale în calitate de punct de contact în scopul punerii în aplicare a aspectelor comerciale ale dezvoltării durabile. La intrarea în vigoare a prezentului acord, părțile prezintă Comitetului de asociere informațiile de contact complete ale punctelor lor de contact.

(2) Părțile instituie un Consiliu pentru comerț și dezvoltare durabilă⁴⁴, care cuprinde autorități la nivel înalt din cadrul administrațiilor fiecărei părți. Înainte de fiecare reuniune a consiliului, părțile se informează reciproc cu privire la identitatea și informațiile de contact ale reprezentanților lor respectivi.

⁴⁴ Consiliul pentru comerț și dezvoltare durabilă raportează Comitetului de asociere cu privire la activitățile sale.

(3) Consiliul pentru comerț și dezvoltare durabilă se întrunește în primul an de la data intrării în vigoare a prezentului acord și apoi de câte ori este necesar pentru a supraveghea punerea în aplicare a prezentului titlu, inclusiv activitățile de cooperare efectuate în temeiul părții III titlul VI (Dezvoltare economică și comercială) din prezentul acord. Deciziile și recomandările consiliului se adoptă prin acord reciproc între părți și se pun la dispoziția publicului, cu excepția cazului în care consiliul decide altfel.

(4) Fiecare parte instituie noi grupuri consultative pentru comerț și dezvoltare durabilă sau consultă grupuri consultative pentru comerț și dezvoltare durabilă existente⁴⁵. Sarcinile acestor grupuri constau în exprimarea de opinii și recomandări privind aspectele comerciale ale dezvoltării durabile și consilierea părților cu privire la o mai bună realizare a obiectivelor din prezentul titlu.

(5) Grupurile consultative ale părților cuprind organizații independente reprezentative, pe baza unei reprezentări echilibrate a părților interesate din domeniul economic, social și de mediu, inclusiv, printre altele, organizații patronale și sindicale, asociații de întreprinderi, organizații neguvernamentale și autorități publice locale.

⁴⁵ La exercitarea dreptului părților de utilizare a grupurilor consultative existente pentru punerea în aplicare a dispozițiilor din prezentul titlu, părțile oferă organismelor existente oportunitatea de a-și consolida și de a-și dezvolta activitățile cu noile perspective și domenii de activitate prevăzute în prezentul titlu. În acest scop, părțile pot utiliza grupurile consultative naționale existente.

ARTICOLUL 295

Forumul de dialog cu societatea civilă

(1) Părțile convin să organizeze și să faciliteze un Forum biregional de dialog al societății civile pentru un dialog deschis, cu o reprezentare echilibrată a părților interesate din domeniul mediului, economic și social. Forumul de dialog al societății civile conduce dialoguri care cuprind aspecte de dezvoltare durabilă privind relațiile comerciale dintre părți, precum și modalități prin care cooperarea ar putea contribui la realizarea obiectivelor din prezentul titlu. Forumul de dialog la societății civile se întrunește o dată pe an, cu excepția cazurilor când părțile convin altfel⁴⁶.

(2) Cu excepția cazului în care părțile convin altfel, fiecare reuniune a consiliului va include o sesiune în care membrii săi raportează Forumului de dialog al societății civile cu privire la punerea în aplicare a prezentului titlu. În schimb, Forumul de dialog al societății civile își poate exprima punctele de vedere și opiniile în vederea promovării dialogului privind o mai bună realizare a obiectivelor din prezentul titlu.

⁴⁶ Pentru o mai mare siguranță, elaborarea politicilor și alte funcții tipice guvernamentale asemănătoare nu vor fi delegate Forumului de dialog al societății civile.

ARTICOLUL 296

Consultări la nivel guvernamental

- (1) O parte poate solicita consultări cu o altă parte cu privire la orice aspect de interes reciproc care decurge din prezentul titlu, prin transmiterea unei cereri scrise la punctul de contact al părții respective. Pentru ca partea care a primit cererea să poată trimite un răspuns, cererea trebuie să conțină informații suficiente de specifice pentru a descrie chestiunea în mod clar și obiectiv, prin identificarea problemei în cauză și prin includerea unui rezumat al cererilor în sensul prezentului titlu. Consultările încep prompt după transmiterea unei cereri de consultare de către una dintre părți.

- (2) Părțile care participă la consultări depun toate eforturile pentru a ajunge la o soluție satisfăcătoare pentru ambele părți cu privire la chestiunea în cauză, luând în considerare informațiile schimbate de părțile care participă la consultări și oportunitățile de cooperare privind chestiunea în cauză. În cursul consultărilor, se acordă o atenție deosebită problemelor și intereselor specifice ale părților care sunt țări în curs de dezvoltare. Părțile care participă la consultări țin cont de activitățile OIM sau ale organizațiilor multilaterale relevante din domeniul mediului sau organismelor la care acestea sunt parte. După caz, părțile care participă la consultări pot, prin acord reciproc, să solicite consiliere sau asistență de la organizațiile sau organismele, sau de la orice persoană sau organism, pe care acestea le consideră ca fiind adecvate pentru a examina chestiunea în cauză.

(3) Dacă după nouăzeci de zile după solicitarea consultărilor, o parte consideră că chestiunea în cauză necesită discuții suplimentare și dacă părțile care participă la consultări nu au convenit altfel, chestiunea se trimite spre examinare Consiliului pentru comerț și dezvoltare durabilă prin transmiterea unei cereri scrise către punctele de contact ale celeilalte părți. Consiliul pentru comerț și dezvoltare durabilă este convocat prompt pentru a oferi asistență în vederea găsirii unei soluții satisfăcătoare pentru ambele părți. Dacă consideră necesar, Consiliul pentru comerț și dezvoltare durabilă poate solicita asistența unor experți în domeniul în cauză, cu scopul de a facilita analiza acestuia.

(4) Orice soluție la care au ajuns părțile care participă la consultări cu privire la chestiunea în cauză se pune la dispoziția publicului, cu excepția cazului în care Consiliul pentru comerț și dezvoltare durabilă decide altfel.

ARTICOLUL 297

Grupul de experți

(1) Cu excepția cazului în care părțile convin altfel, după șaiszeci de zile de la transmiterea chestiunii către Consiliul pentru comerț și dezvoltare durabilă sau, dacă chestiunea nu este trimisă consiliului, după nouăzeci de zile de la primirea unei cereri de consultări în temeiul articolului 296 alineatul (1) și, respectiv, al articolului 296 alineatul (3), o parte care participă la consultări poate solicita convocarea unui grup de experți pentru a examina o chestiune care nu a fost soluționată în mod satisfăcător prin consultările la nivel guvernamental. Părțile la procedură pot prezenta cereri grupului de experți.

(2) La intrarea în vigoare a prezentului acord, părțile prezintă Comitetului de asociere, pentru aprobarea de către Consiliu la prima reuniune, o listă cu șaptesprezece persoane, dintre care cel puțin cinci indivizi nu sunt resortisanți ai niciunei părți, experți în legislația de mediu, comerț internațional sau soluționarea litigiilor care decurg din acorduri internaționale; și o listă cu șaptesprezece persoane, dintre care cel puțin cinci indivizi nu sunt resortisanți ai niciunei părți, experți în legislația muncii, comerț internațional sau soluționarea litigiilor care decurg din acorduri internaționale. Experții care nu sunt resortisanți ai niciunei părți sunt disponibili pentru a activa în calitate de președinte al grupului de experți. Experții trebuie să fie (i) independenți de oricare dintre părți sau de organizațiile reprezentate în grupul (grupurile) consultativ(e), nu sunt afiliați la acestea sau nu acceptă instrucțiuni din partea lor; și (ii) aleși pe bază de obiectivitate, încredere și discernământ.

(3) Părțile convin cu privire la înlocuirile experților care nu mai sunt disponibili pentru a activa în grupuri, iar acestea pot conveni să modifice lista astfel cum și atunci când consideră necesar.

ARTICOLUL 298

Compoziția grupului de experți

- (1) Grupul de experți cuprinde trei experți.
- (2) Președintele nu este resortisant al niciuneia dintre părți.

- (3) Fiecare parte la procedură selectează un expert din lista de experți, în termen de treizeci de zile de la primirea cererii de instituire a unui grup de experți. În cazul în care una dintre părți nu își selectează expertul în termenul prevăzut, cealaltă parte la procedură selectează din lista de experți un resortisant al părții la procedură care nu a selectat un expert. Cei doi experți selectați selectează președintele prin acord sau prin tragere la sorți, dintre experții care nu sunt resortisanți ai niciuneia dintre părți.
- (4) Indivizii nu pot activa ca experți în legătură cu o chestiune în care aceștia, sau o organizație la care aceștia sunt afiliați, prezintă un conflict de interese direct sau indirect. După ce a fost selectat pentru a activa ca expert într-o anumită chestiune, fiecare expert trebuie să divulge existența sau apariția oricărui interes, relație sau chestiune despre care se poate presupune în mod rezonabil că expertul în cauză are cunoștință și care poate afecta, sau poate genera îndoieli cu privire la independența sau imparțialitatea expertului.
- (5) Dacă oricare dintre părțile la procedură consideră că un expert încalcă cerințele prevăzute la alineatul (4), părțile la procedură se consultă prompt și, dacă au căzut de acord, expertul este exclus și se alege un nou expert în conformitate cu procedurile stabilite la alineatul (3) care au fost utilizate pentru selectarea expertului care a fost exclus.
- (6) Dacă nu se convine altfel de către părțile la procedură în conformitate cu articolul 301 alineatul (2), grupul de experți se instituie în cel mult șaiszeci de zile de la cererea unei părți.

ARTICOLUL 299

Regulamentul de procedură

- (1) Grupul de experți elaborează un calendar care asigură oportunitatea părților la procedură să transmită observații scrise și informații relevante.
- (2) Grupul de experți și părțile asigură protecția informațiilor confidențiale în conformitate cu principiile din partea IV titlul X (Soluționarea litigiilor) din prezentul acord.
- (3) Mandatul grupului de experți este următorul:

„să examineze dacă există o neîndeplinire de către o parte a obligațiilor prevăzute la articolul 286 alineatul (2), articolul 287 alineatele (2), (3) și (4) și articolul 291 din prezentul titlu, și să facă recomandări neobligatorii pentru soluționarea chestiunii. În cazul chestiunilor care privesc aplicarea legii, mandatul grupului de experți determină dacă există o neîndeplinire susținută sau repetată de către o parte a obligațiilor sale.”

ARTICOLUL 300

Raportul inițial

- (1) Grupul de experți își redactează raportul pe baza observațiilor și argumentelor prezentate de către părțile la procedură. În cursul procedurii, părțile au posibilitatea de a trimite observații cu privire la documentele sau informațiile pe care grupul de experți le consideră relevante pentru activitatea sa.
- (2) În termen de o sută douăzeci de zile de la data constituirii grupului de experți, grupul prezintă părților la procedură un raport inițial care conține recomandările sale. În cazul în care consideră că nu își poate prezenta raportul în termen de o sută douăzeci de zile, grupul informează părțile la procedură în scris asupra motivelor acestei întârzieri, indicând și termenul estimat pentru prezentarea raportului.
- (3) Recomandările grupului țin cont de situația socio-economică particulară a părților.
- (4) Părțile la procedură pot prezenta observații scrise grupului de experți cu privire la raportul inițial în termen de treizeci de zile de la prezentarea acestuia.

(5) După primirea observațiilor scrise, din proprie inițiativă sau la cererea oricărei părți, grupul poate:

(a) după caz, să solicite opinia părților la procedură cu privire la observațiile scrise;

(b) să reconsidere raportul; sau

(c) să adauge orice alte considerente pe care le consideră adecvate.

Raportul final al grupului de experți trebuie să includă o discuție a oricăror argumente incluse în observațiile scrise ale părților.

ARTICOLUL 301

Raportul final

(1) Grupul prezintă părților la procedură și Consiliului pentru comerț și dezvoltare durabilă un raport final în termen o sută optzeci de zile de la data constituirii grupului. Părțile pun raportul final la dispoziția publicului în termen de cincisprezece zile de la prezentarea acestuia.

(2) Părțile la procedură pot, prin acord comun, să decidă prelungirea termenelor stabilite la alineatul (1), precum și cele de la articolul 298 alineatul (6) și articolul 300 alineatul (4).

(3) Luând în considerare raportul și recomandările grupului de experți, părțile la procedură caută să discute măsurile adecvate care urmează să fie puse în aplicare inclusiv, după caz, o eventuală cooperare pentru susținerea punerii în aplicare a unor astfel de măsuri. Partea căreia îi sunt adresate recomandările informează Consiliul pentru comerț și dezvoltare durabilă cu privire la intențiile sale în legătură cu raportul și recomandările grupului de experți inclusiv, după caz, prin prezentarea unui plan de acțiune. Consiliul pentru comerț și dezvoltare durabilă monitorizează punerea în aplicare a acțiunilor pe care le-a determinat partea respectivă.

ARTICOLUL 302

Cooperare și asistență tehnică pentru comerț și dezvoltare durabilă

Măsurile de cooperare și asistență tehnică în legătură cu prezentul titlu sunt stabilite în partea III titlul VI (Dezvoltare economică și comercială) din prezentul acord.

TITLUL IX

INTEGRARE ECONOMICĂ REGIONALĂ

ARTICOLUL 303

Dispoziții generale

- (1) Părțile subliniază importanța dimensiunii interregionale și recunosc semnificația integrării economice regionale în contextul prezentului acord. Prin urmare, părțile își reafirmă voința de a consolida și de a aprofunda procesele lor respective de integrare economică regională, în temeiul cadrelor aplicabile.
- (2) Părțile recunosc faptul că integrarea economică regională în domeniile procedurilor vamale, al reglementărilor tehnice și al măsurilor sanitare și fitosanitare este esențială pentru libera circulație a mărfurilor în cadrul Americii Centrale și a părții UE.
- (3) Prin urmare, luând în considerare diferitele niveluri de dezvoltare a proceselor lor respective de integrare economică regională, părțile convin cu privire la următoarele dispoziții.

ARTICOLUL 304

Proceduri vamale

- (1) În domeniul vamal, în cel mult doi ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord, autoritatea vamală a republicii din cadrul părții AC unde are loc prima intrare acordă o rambursare a taxei plătite în cazul în care mărfurile respective sunt exportate în altă republică din cadrul părții AC. Astfel de mărfuri fac obiectul taxelor vamale în republica din cadrul părții AC în care s-a efectuat importul.
- (2) Părțile caută să pună în funcțiune un mecanism care să asigure faptul că mărfurile originare din America Centrală sau Uniunea Europeană în conformitate cu anexa II (Privind definiția conceptului de „produse originare” și metodele de cooperare administrativă) la prezentul acord, care intră pe teritoriul lor respectiv și care au fost vămuite la vama de import, nu mai fac obiectul taxelor vamale, taxelor cu efect echivalent, restricțiilor cantitative sau măsurilor cu efect echivalent.
- (3) Părțile convin ca legislația și procedurile lor respective din domeniul vamal să prevadă utilizarea unui document unic administrativ sau a unui echivalent electronic în partea UE și, respectiv, în partea AC, pentru completarea declarațiilor vamale la import și export. Partea AC se angajează să realizeze acest obiectiv în termen de trei ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord.

(4) De asemenea, părțile se asigură că legislația și procedurile din domeniul vamal, precum și cerințele vamale la import aplicabile mărfurilor originare din America Centrală sau din Uniunea Europeană sunt armonizate la nivel regional. Partea AC se angajează să realizeze acest obiectiv în termen de cinci ani de la intrarea în vigoare a prezentului acord.

ARTICOLUL 305

Bariere tehnice în calea comerțului

- (1) În domeniul reglementărilor tehnice și al procedurilor de evaluare a conformității:
 - (a) Părțile convin că statele membre ale Uniunii Europene se asigură că produsele originare din America Centrală care au fost introduse în mod legal pe piață într-un stat membru al Uniunii Europene poate fi introdus pe piață, de asemenea, în celelalte state membre ale Uniunii Europene, dacă produsul oferă un nivel echivalent de protecție a diferitelor interese legitime implicate (principiul recunoașterii reciproce);
 - (b) în acest sens, statele membre ale Uniunii Europene acceptă, dacă produsul oferă un nivel echivalent de protecție a diferitelor interese legitime implicate, ca un produs care a trecut cu succes procedurile de evaluare a conformității cerute de un stat membru al Uniunii Europene, să poată fi introdus pe piață în celelalte state membre ale Uniunii Europene, fără a fi necesar ca acesta să fie supus unei proceduri suplimentare de evaluare a conformității.

- (2) Dacă există cerințe de import regionale armonizate, produsele originare din Uniunea Europeană trebuie să respecte cerințele regionale pentru a putea fi comercializate în mod legal în republica de primă intrare din cadrul părții AC. În conformitate cu prezentul acord, dacă un produs face obiectul legislației armonizate și trebuie efectuată o înregistrare, înregistrarea efectuată într-una dintre republicile din cadrul părții AC trebuie acceptată de toate celelalte republici din cadrul părții AC, după ce procedurile interne au fost îndeplinite.
- (3) De asemenea, dacă este necesară înregistrarea, republicile din cadrul părții AC acceptă ca produsele să fie înregistrate pe grupuri sau familii de produse.
- (4) Partea AC este de acord să adopte, în termen de cinci ani de la data intrării în vigoare a prezentului acord, reglementările tehnice regionale și procedurile de evaluare a conformității care se află în prezent în curs de pregătire și care sunt enumerate în anexa XX [Lista cu reglementări tehnice din America Centrală (RTCA) aflate în curs de armonizare] la prezentul acord, precum și să continue armonizarea reglementărilor tehnice și a procedurilor de evaluare a conformității și să promoveze dezvoltarea standardelor regionale.
- (5) Pentru produsele care încă nu au fost armonizate în partea AC și care nu au fost incluse în anexa XX, Comitetul de asociere va stabili un program de lucru pentru explorarea posibilității de includere în viitor a unor produse suplimentare.

ARTICOLUL 306

Măsuri sanitare și fitosanitare

- (1) Scopul acestui articol este:
 - (a) să promoveze condițiile care să permită mărfurilor care fac obiectul măsurilor sanitare și fitosanitare să poată circula liber în America Centrală și partea UE;
 - (b) să promoveze armonizarea și ameliorarea cerințelor și procedurilor sanitare și fitosanitare în partea AC și partea UE, inclusiv pentru realizarea utilizării unui certificat de import unic, a unei liste unice cu unități, a unei inspecții sanitare unice la import și a unei taxe unice pentru produsele importate din partea UE în partea AC;
 - (c) să caute să asigure recunoașterea reciprocă a controalelor efectuate de republicile din cadrul părții AC în orice stat membru al Uniunii Europene.
- (2) Partea UE se asigură că, de la data intrării în vigoare a prezentului acord, animalele, produsele animale, plantele și produsele din plante introduse pe piață în mod legal pot circula liber pe teritoriul părții UE fără a fi supuse controalelor la granițele interne, dacă acestea îndeplinesc cerințele sanitare și fitosanitare relevante.

(3) Partea AC se asigură că, de la intrarea în vigoare a prezentului acord, animalele, produsele animale, plantele și produsele din plante beneficiază de facilitarea tranzitului regional pe teritoriul părții AC în conformitate cu Rezoluția nr. 219-2007 (COMIECO-XLVII) și instrumentele conexe ulterioare. În sensul prezentului articol, în cazul importurilor din partea UE, facilitarea tranzitului regional înseamnă că mărfurile părții UE pot intra prin orice punct de control la frontieră al părții AC și pot tranzita regiunea, de la o republică la alta din cadrul părții AC, îndeplinind cerințele sanitare și fitosanitare ale părții de destinație finală, unde poate fi efectuat un control sanitar sau fitosanitar.

(4) Cu condiția îndeplinirii cerințelor sanitare și fitosanitare relevante și în conformitate cu mecanismele existente în procesul de integrare regională din America Centrală, partea AC se angajează să acorde animalelor, produselor animale, plantelor și produselor din plante enumerate în anexa XIX [Lista cu produsele menționate la articolul 306 alineatul (4)], următorul tratament: dacă sunt importate în teritoriul unei republici din cadrul părții AC, autoritățile competente verifică certificatul eliberat de autoritatea competentă a părții UE și pot efectua un control sanitar sau fitosanitar; după vămuire, un produs inclus în anexa XIX poate fi supus numai unui control sanitar sau fitosanitar aleatoriu la punctul de intrare în republica de destinație din cadrul părții AC.

Pentru produsele incluse în lista 1 din anexa XIX, obligația de mai sus se aplică în cel mult doi ani de la data intrării în vigoare a prezentului acord.

Pentru produsele incluse în lista 2 din anexa XIX, obligația de mai sus se aplică în cel mult cinci ani de la data intrării în vigoare a prezentului acord.

(5) Fără a aduce atingere drepturilor și obligațiilor părților (partea UE sau din cadrul părții AC) în conformitate cu acordul OMC și procedurile și cerințele sanitare și fitosanitare stabilite de fiecare parte, o parte importatoare nu poate fi obligată să acorde un tratament mai favorabil produselor importate din partea exportatoare decât tratamentul acordat de partea exportatoare în cadrul comerțului său intraregional.

(6) Consiliul de asociere poate modifica anexa XIX [Lista cu produsele menționate la articolul 306 alineatul (4)] ca urmare a recomandărilor trimise Comitetului de asociere de către Subcomitetului pentru chestiuni sanitare și fitosanitare, în conformitate cu procedura stabilită în partea IV titlul XIII (Sarcini specifice în materie de comerț ale organismelor instituite prin prezentul acord) din prezentul acord.

(7) Subcomitetul menționat la alineatul (6) monitorizează îndeaproape punerea în aplicare a prezentului articol.

ARTICOLUL 307

Punere în aplicare

(1) Părțile recunosc importanța intensificării cooperării în vederea realizării obiectivelor din prezentul titlu și în vederea abordării acestei probleme prin mecanismele prevăzute în partea III titlul VI (Dezvoltare economică și comercială) din prezentul acord.

(2) Părțile se angajează să se consulte cu privire la chestiunile legate de prezentul titlu în vederea asigurării punerii efective în aplicare a dimensiunii interregionale a prezentului acord și a obiectivelor integrării economice regionale.

(3) Progresul părții AC cu privire la punerea în aplicare a prezentului titlu trebuie consemnat în rapoarte periodice privind progresele înregistrate și în programele de lucru ale părții AC care fac obiectul articolelor 304, 305 și 306. Rapoartele privind progresul și programele de lucru trebuie prezentate în scris și trebuie să stabilească toate etapele parcurse în vederea implementării obligațiilor și obiectivelor definite la articolul 304 alineatele (1), (3) și (4), articolul 305 alineatele (2), (3) și (4) și articolul 306 alineatele (3) și (4), precum și etapele preconizate pentru perioada de dinaintea următorului raport privind progresele înregistrate. Rapoartele privind progresele înregistrate și programele de lucru trebuie trimise în fiecare an până la îndeplinirea efectivă a angajamentelor specificate în prezentul alineat.

(4) Părțile consideră includerea unor domenii suplimentare în prezentul titlu la cinci ani după intrarea în vigoare a prezentului acord.

(5) Angajamentele privind integrarea regională asumate de partea AC în temeiul prezentului titlu nu fac obiectul procedurilor de soluționare a litigiilor din partea IV titlul X (Soluționarea litigiilor) din prezentul acord.

TITLUL X

SOLUȚIONAREA LITIGIILOR

CAPITOLUL 1

OBIECTIV ȘI DOMENIU DE APLICARE

ARTICOLUL 308

Obiectiv

Obiectivul prezentului titlu este de a evita și de a soluționa orice litigii între părți referitoare la interpretarea sau aplicarea părții IV din prezentul acord și ca părțile să ajungă, dacă este posibil, la o soluție de comun acord.

ARTICOLUL 309

Domeniu de aplicare

- (1) În absența unor dispoziții contrare, în cazul oricărui litigiu privind interpretarea sau aplicarea părții IV din prezentul acord, se aplică dispozițiile prezentului titlu.
- (2) Prezentul titlu nu se aplică în cazul niciunui litigiu între republicile din cadrul părții AC.

CAPITOLUL 2

CONSULTĂRI

ARTICOLUL 310

Consultări

- (1) Părțile încearcă soluționarea oricărui litigiu legat de interpretarea sau aplicarea dispozițiilor menționate la articolul 309, prin inițierea unor consultări cu bună-credință în scopul de a ajunge la o soluție satisfăcătoare pentru ambele părți.

(2) Orice parte la prezentul acord solicită consultări printr-o cerere scrisă adresate celeilalte părți, trimițând o copie comitetului de asociere, în care se specifică motivele cererii, temeiul juridic pentru plângere și se identifică orice măsură în cauză, prezentă sau propusă.

(3) Dacă partea reclamantă este partea UE, iar încălcarea presupusă a oricărei dispoziții identificate în temeiul alineatului (2) este similară în toate aspectele relevante de fapt și de drept în ceea ce privește mai multe republici din cadrul părții AC, partea UE poate solicita o singură consultare care să implice respectivele republici din cadrul părții AC⁴⁷.

(4) Dacă partea reclamantă este o republică din cadrul părții AC, iar încălcarea presupusă a oricărei dispoziții identificate în temeiul alineatului (2) afectează comerțul⁴⁸ mai multor republici din cadrul părții AC, republicile din cadrul părții AC pot fie să solicite o singură consultare, fie să solicite alăturarea la consultări în termen de cinci zile de la data primirii cererii inițiale pentru consultări. Republica din cadrul părții AC interesată trebuie să includă o explicație a interesului său comercial substanțial privind chestiunea care face obiectul cererii sale.

⁴⁷ De exemplu, dacă o dispoziție din partea IV din prezentul acord stabilește o obligație ca toate republicile din cadrul părții AC să îndeplinească o anumită cerință până la o anumită dată, neîndeplinirea acesteia de mai multe republici din cadrul părții AC ar reprezenta o situație care face obiectul prezentului alineat.

⁴⁸ De exemplu, dacă a fost implementată o interdicție de import a unui produs și interdicția de import se aplică exporturilor produsului în cauză din mai multe republici din cadrul părții AC, aceasta ar reprezenta o situație care face obiectul prezentului alineat.

(5) Consultările trebuie să se desfășoare în termen de treizeci de zile de la data depunerii cererii și au loc, cu excepția cazului în care părțile convin altfel, pe teritoriul părții pârâte. Consultările se consideră încheiate în termen de treizeci de zile de la data depunerii cererii, cu excepția cazului în care ambele părți convin să continue consultările. Dacă, în conformitate cu alineatele (3) și (4), sunt implicate în consultări mai multe republici din cadrul părții AC, consultările se consideră încheiate în termen de patruzeci de zile de la data depunerii cererii inițiale. Toate informațiile comunicate pe parcursul consultărilor rămân confidențiale.

(6) În cazuri urgente, în special cele privind mărfurile perisabile sau de sezon, consultările au loc în termen de cincisprezece zile de la data depunerii cererii și se consideră încheiate în termen de cincisprezece zile de la data depunerii cererii. Dacă, în conformitate cu alineatele (3) și (4), sunt implicate în consultări mai multe republici din cadrul părții AC, consultările se consideră încheiate în termen de douăzeci de zile de la data depunerii cererii inițiale.

(7) Dacă partea pârâtă nu răspunde cererii de consultări în termen de zece zile de la primirea cererii, dacă consultările nu au loc în termenele stabilite la alineatul (5) sau, respectiv, la alineatul (6), sau dacă consultările s-au încheiat și litigiul nu a fost soluționat, partea reclamantă poate solicita constituirea unei comisii în conformitate cu articolul 311.

(8) Dacă au trecut mai mult de doisprezece luni de inactivitate de la data ultimelor consultări și dacă motivele litigiului persistă, partea reclamantă solicită noi consultări. Presentul alineat nu se aplică dacă inactivitatea este rezultatul încercărilor cu bună credință de a se ajunge la o soluție satisfăcătoare pentru ambele părți în conformitate cu articolul 324.

CAPITOLUL 3

PROCEDURI DE SOLUȚIONARE A LITIGIILOR

SECȚIUNEA A

PROCEDURA COMISIEI

ARTICOLUL 311

Inițierea procedurii comisiei

(1) Dacă părțile la consultare nu au reușit să soluționeze litigiul în conformitate cu dispozițiile menționate la articolul 310, orice parte reclamantă poate solicita constituirea unei comisii care să analizeze chestiunea.

- (2) Cererea de constituire a unei comisii se adresează în scris părții pârâte, trimițând o copie Comitetului de asociere. În cererea sa, partea reclamantă identifică măsura specifică în cauză, specifică cadrul juridic al plângerii și explică motivul pentru care această măsură constituie o încălcare a dispozițiilor menționate la articolul 309.
- (3) Orice parte îndreptățită să solicite constituirea unei comisii în temeiul alineatului (1) se poate alătura procedurilor comisiei ca parte reclamantă după depunerea unei notificări scrise celorlalte părți la litigiu. Notificarea trebuie depusă în cel mult cinci zile de la data primirii cererii inițiale de constituire a unei comisii.
- (4) Constituirea unei comisii nu poate fi solicitată pentru revizuirea unei măsuri propuse.

ARTICOLUL 312

Constituirea comisiei

- (1) Comisia se compune din trei membri.
- (2) În termen de zece zile de la data depunerii cererii de constituire a unei comisii, părțile în litigiu se consultă pentru a ajunge la un acord privind componența comisiei⁴⁹.

⁴⁹ Dacă una dintre părțile în litigiu este alcătuită din două sau mai multe republici din cadrul părții AC, acestea acționează împreună în procedura stabilită la articolul 312.

(3) Dacă părțile în litigiu nu reușesc să convină cu privire la componența comisiei în termenul stabilit la alineatul (2), fiecare parte în litigiu are dreptul să selecteze un membru, care nu va activa în calitate de președinte, dintre persoanele care figurează în lista stabilită la articolul 325, în termen de trei zile de la expirarea termenului stabilit la alineatul (2). Președintele Comitetului de asociere sau delegatul acestuia va selecta președintele și orice alți membri care nu au fost selectați prin tragere la sorți dintre persoanele relevante care figurează în lista stabilită conform articolului 325.

(4) Președintele Comitetului de asociere sau delegatul acestuia efectuează tragerea la sorți în termen de cinci zile de la primirea cererii de tragere la sorți din partea uneia sau a ambelor părți la litigiu. Ora și locul unde se efectuează tragerea la sorți se comunică prompt părților în litigiu. Dacă doresc, părțile în litigiu pot participa la tragerea la sorți.

(5) Părțile în litigiu pot selecta, de comun acord și în termenul stabilit la alineatul (2), persoane care nu fac parte din lista cu membri, dar care îndeplinesc cerințele stabilite la articolul 325.

(6) Data constituirii comisiei este data la care toți membri au notificat că acceptarea selecției.

ARTICOLUL 313

Hotărârile comisiei

- (1) Comisia își notifică hotărârea cu privire la chestiunea în cauză părților în litigiu, trimițând o copie Comitetului de asociere, în termen de o sută douăzeci de zile de la data înființării comisiei.
- (2) Atunci când consideră că termenul menționat la alineatul (1) nu poate fi respectat, președintele comisiei trebuie să comunice imediat în scris acest aspect părților în litigiu, trimițând o copie Comitetului de asociere, precizând motivele întârzierii și data la care comisia plănuiește să își finalizeze activitatea. Cu excepția cazurilor în care se aplică circumstanțe excepționale, hotărârea se notifică în cel mult o sută cincizeci de zile de la data constituirii comisiei.
- (3) În situații de urgență, în special cele care implică mărfuri perisabile sau sezoniere, comisia depune toate eforturile pentru a notifica hotărârea sa în termen de șaiszeci de zile de la data constituirii sale. Cu excepția unor situații excepționale, hotărârea se notifică în cel mult șaptezeci și cinci de zile de la data constituirii comisiei. La cererea uneia dintre părțile în litigiu, comisia poate pronunța o hotărâre preliminară în termen de zece zile de la constituirea sa cu privire la calificarea sau nu a cazului drept urgent.

SECȚIUNEA B

RESPECTAREA HOTĂRĂRII

ARTICOLUL 314

Respectarea hotărârii comisiei

- (1) După caz, partea pârâtă ia fără întârziere toate măsurile necesare pentru a respecta cu bună credință hotărârea comisiei cu privire la chestiunea în cauză, iar părțile în litigiu depun eforturi pentru a conveni asupra termenului necesar pentru respectarea hotărârii.
- (2) În scopul respectării hotărârii, părțile în litigiu și, în orice caz comisia, iau în considerare efectele posibile ale măsurii despre care s-a constatat că nu este în conformitate cu prezentul acord asupra dezvoltării părții pârâte.
- (3) Dacă respectarea deplină și la termen a hotărârii comisiei nu are loc, pot fi aplicate compensații sau suspendări ale obligațiilor ca măsuri temporare. În acest caz, părțile în litigiu depun eforturi pentru a conveni cu privire la compensații înainte de a aplica suspendări ale obligațiilor. Cu toate acestea, implementarea deplină și la termen a hotărârii comisiei este de preferat compensațiilor sau suspendărilor obligațiilor.

(4) Dacă o hotărâre a comisiei se aplică mai multor republici din cadrul părții AC ca parte reclamantă sau ca parte pârâtă, orice compensație sau suspendare a obligațiilor în temeiul prezentului titlu se aplică individual pentru fiecare republică din cadrul părții AC, în acest scop hotărârea comisiei determinând în mod individual nivelul anulării sau al prejudiciului cauzat de încălcare pentru fiecare republică din cadrul părții AC.

ARTICOLUL 315

Termenul rezonabil pentru respectarea hotărârii

(1) Partea pârâtă notifică prompt partea reclamantă cu privire la termenul rezonabil necesar respectării hotărârii, precum și cu privire la măsurile specifice pe care intenționează să le adopte, după caz.

(2) Părțile în litigiu depun eforturi pentru a conveni asupra termenului rezonabil necesar respectării hotărârii comisiei în termen de treizeci de zile de la notificarea părților în litigiu cu privire la hotărârea în cauză. Dacă se ajunge la un acord, părțile în litigiu notifică Comitetul de asociere cu privire la termenul rezonabil convenit și, după caz, cu privire la măsurile pe care partea pârâtă intenționează să le adopte.

(3) Dacă nu se ajunge la un acord între părțile în litigiu cu privire la termenul rezonabil de respectare a hotărârii comisiei în termenul stabilit la alineatul (2), partea reclamantă poate solicita comisiei inițiale să determine termenul rezonabil. O astfel de cerere trebuie adresată în scris și notificată celeilalte părți la litigiu, trimițând o copie Comitetului de asociere. Comisia notifică hotărârea sa părților în litigiu, trimițând o copie Comitetului de asociere, în termen de douăzeci de zile de la data depunerii cererii. Dacă o hotărâre a comisiei se aplică mai multor republici din cadrul părții AC, comisia determină termenul rezonabil pentru fiecare republică din cadrul părții AC.

(4) În cazul în care comisia inițială sau unii dintre membrii acesteia nu pot să se întrunească din nou, se aplică procedurile relevante prevăzute la articolul 312. Termenul pentru notificarea hotărârii este de treizeci și cinci de zile de la data depunerii cererii menționate la alineatul (3).

(5) Partea pârâtă raportează Comitetului de asociere cu privire la măsurile luate și măsurile care urmează să fie luate în vederea respectării hotărârii comisiei. Raportul respectiv se redactează în scris înainte de jumătatea termenului rezonabil.

(6) Termenul rezonabil poate fi prelungit cu acordul comun al părților în litigiu. Toate termenele cuprinse în prezentul articol reprezintă o parte a termenului rezonabil.

ARTICOLUL 316

Reexaminarea măsurilor adoptate în vederea respectării hotărârii comisiei

- (1) Partea pârâtă notifică partea reclamantă, trimițând o copie Comitetului de asociere, înainte de expirarea termenului rezonabil, cu privire la orice măsură luată în vederea respectării hotărârii comisiei și include detalii cum ar fi data efectivă, textul relevant al măsurii și o explicație de drept și de fond în legătură cu modul în care măsura luată în vederea respectării repune în conformitate partea pârâtă.

- (2) În cazul unui dezacord între părțile în litigiu cu privire la existența sau compatibilitatea cu dispozițiile menționate la articolul 309 a oricărei măsuri notificate în temeiul alineatului (1), partea reclamantă poate solicita în scris comisiei inițiale să hotărască în această privință. O astfel de cerere trebuie să identifice măsura specifică pusă în discuție și să explice de ce aceasta este incompatibilă cu dispozițiile menționate la articolul 309. Comisia comunică hotărârea sa în termen de patruzeci și cinci de zile de la data depunerii cererii. Dacă o hotărâre a comisiei se aplică mai multor republici din cadrul părții AC, comisia, dacă este necesar în circumstanțele date, pronunță o hotărâre în conformitate cu prezentul articol pentru fiecare republică din cadrul părții AC.

- (3) În cazul în care comisia inițială sau unii dintre membrii acesteia nu pot să se întrunească din nou, se aplică procedurile relevante prevăzute la articolul 312. Termenul pentru notificarea hotărârii este de 60 de zile de la data depunerii cererii menționate la alineatul (2).

ARTICOLUL 317

Măsuri temporare în caz de nerespectare a hotărârii

(1) În cazul în care oricare dintre părțile pârâte nu notifică nicio măsură adoptată pentru respectarea hotărârii comisiei înainte de expirarea termenului rezonabil, stabilit la articolul 316 alineatul (1), sau în cazul în care comisia hotărăște că măsura notificată în temeiul articolului 316 alineatul (1) este incompatibilă cu obligațiile care îi revin părții respective în temeiul dispozițiilor menționate la articolul 309, partea pârâtă prezintă, în cazul în care partea reclamantă îi solicită acest lucru, o ofertă de compensare. Dacă o hotărâre a comisiei se aplică mai multor republici din cadrul părții AC, fiecare dintre republicile din cadrul părții AC prezintă sau i se prezintă, după caz, o ofertă de compensare, ținând cont de nivelul anulării sau al prejudiciului determinat în conformitate cu articolul 314 alineatul (4), precum și de orice măsură notificată în conformitate cu articolul 316 alineatul (1). Partea UE va căuta să facă dovadă de moderație cu privire la solicitarea de compensații în temeiul prezentului alineat.

(2) În cazul în care nu se ajunge la un acord în ceea ce privește compensațiile în termen de treizeci de zile de la expirarea termenului rezonabil sau de la notificarea hotărârii comisiei adoptate în temeiul articolului 316 potrivit căreia o măsură luată pentru a respecta hotărârea nu este conformă cu dispozițiile menționate la articolul 309, orice parte reclamantă are dreptul, în urma unei notificări adresate părții pârâte și Comitetului de asociere, să suspende obligațiile care derivă din orice dispoziție menționată la articolul 309 la un nivel echivalent cu nivelul anulării sau al prejudiciului cauzat de încălcarea respectivă. Notificarea precizează obligațiile pe care partea reclamantă intenționează să le suspende. Partea reclamantă poate pune în aplicare suspendarea la zece zile de la data notificării, cu excepția cazului în care partea pârâtă a solicitat o hotărâre a comisiei în conformitate cu alineatul (3). Dacă o hotărâre a comisiei se aplică mai multor republici din cadrul părții AC, suspendarea obligațiilor se aplică individual fiecărei republici din cadrul părții AC responsabile de încălcare sau de către fiecare republică din cadrul părții AC, după caz, ținând cont de nivelul individual al anulării sau al prejudiciului determinat în conformitate cu articolul 314 alineatul (4), precum și de orice măsură notificată în conformitate cu articolul 316 alineatul (1).

(3) În cazul în care partea pârâtă consideră că nivelul suspendării nu este echivalent cu anularea sau prejudiciul cauzat de încălcarea respectivă, aceasta poate cere în scris comisiei inițiale să ia o hotărâre în această privință. O astfel de cerere trebuie notificată părții reclamante și Comitetului de asociere înainte de expirarea perioadei de zece zile menționată la alineatul (2). Comisia notifică hotărârea pe care a luat-o cu privire la nivelul suspendării obligațiilor părților în litigiu și Comitetului de asociere, în termen de treizeci de zile de la data depunerii cererii. Obligațiile nu se suspendă până când comisia nu și-a notificat hotărârea, iar orice suspendare trebuie să fie în conformitate cu hotărârea comisiei.

(4) În cazul în care comisia inițială sau unii dintre membrii acesteia nu pot să se întrunească din nou, se aplică procedurile relevante prevăzute la articolul 312. Termenul pentru notificarea hotărârii este de patruzeci și cinci de zile de la data depunerii cererii menționate la alineatul (3).

(5) Atunci când suspendă beneficii în conformitate cu alineatul (1), partea UE va căuta să facă dovadă de moderație, luând în considerare, printre alți factori, impactul probabil asupra economiei și nivelul de dezvoltare al părții pârâte, optând pentru măsuri care să conducă la repunerea în conformitate a părții pârâte și care să afecteze în cea mai mică măsură realizarea obiectivelor prezentului acord.

(6) Suspendarea obligațiilor este temporară și se aplică numai până în momentul în care măsura sau măsurile specifice, considerate incompatibile cu dispozițiile menționate la articolul 309, au fost puse în conformitate deplină cu dispozițiile respective, astfel cum se prevede la articolul 318, sau până în momentul în care părțile în litigiu au căzut de acord cu privire la soluționarea litigiului.

ARTICOLUL 318

Reexaminarea măsurilor luate în vederea respectării hotărârii după suspendarea obligațiilor

(1) Partea pârâtă notifică partea reclamantă și Comitetul de asociere cu privire la orice măsură pe care a luat-o pentru a respecta hotărârea comisiei și cu privire la cererea sa ca partea reclamantă să înceteze suspendarea obligațiilor.

(2) În cazul în care părțile în litigiu nu ajung la un acord în ceea ce privește compatibilitatea măsurii notificate cu dispozițiile menționate la articolul 309 în termen de treizeci de zile de la data efectuării notificării menționate la alineatul (1), partea reclamantă solicită în scris comisiei inițiale să adopte o hotărâre în această privință. Această cerere este notificată părții reclamate și Comitetului de asociere. Dacă o hotărâre a comisiei se aplică mai multor republici din cadrul părții AC, comisia pronunță o hotărâre în conformitate cu prezentul articol pentru fiecare republică din cadrul părții AC. Hotărârea comisiei se notifică părților în litigiu, trimițând o copie Comitetului de asociere, în termen de patruzeci și cinci de zile de la data depunerii cererii. În cazul în care comisia hotărăște că măsurile luate pentru respectarea hotărârii este conformă cu dispozițiile menționate la articolul 309, suspendarea obligațiilor încetează.

(3) În cazul în care comisia inițială sau unii dintre membrii acesteia nu pot să se întrunească din nou, se aplică procedurile relevante prevăzute la articolul 312. Termenul pentru notificarea hotărârii este de șaizeci de zile de la data depunerii cererii menționate la alineatul (2).

SECȚIUNEA C

DISPOZIȚII COMUNE

ARTICOLUL 319

Regulamentul de procedură

- (1) În cazul în care părțile nu au convenit contrariul, procedurile de soluționare a litigiilor din prezentul titlu sunt reglementate de regulamentul de procedură adoptat de Consiliul de asociere.
- (2) Sub rezerva protejării informațiilor confidențiale, orice audiere a comisiei este deschisă publicului în conformitate cu regulamentul de procedură.
- (3) În cazul în care părțile nu au convenit contrariul, în termen de cinci zile de la data constituirii comisiei, aceasta din urmă are ca mandat:

„să examineze, în conformitate cu dispozițiile relevante din partea IV a prezentului acord, chestiunea menționată în cererea de instituire a comisiei, pentru a hotărî în privința compatibilității măsurii în cauză cu dispozițiile menționate la articolul 309 din titlul X (Soluționarea litigiilor) și pentru a pronunța o hotărâre cu privire la chestiunea în cauză în conformitate cu articolul 313 din titlul X (Soluționarea litigiilor).”.

(4) Dacă părțile în litigiu au convenit un mandat diferit, acestea trebuie să îl notifice comisiei în termen de două zile.

(5) Dacă o parte în litigiu consideră că un membru al comisiei încalcă codul de conduită sau nu îndeplinește cerințele prevăzute la articolul 325, poate fi solicitată înlăturarea acestuia în conformitate cu regulamentul de procedură.

ARTICOLUL 320

Informații și consiliere tehnică

(1) La solicitarea unei părți la litigiu sau din proprie inițiativă, comisia poate obține informații de la orice parte pe care o consideră potrivită pentru procedura comisiei.

(2) De asemenea, comisia poate solicita informații și opinii de la experți, organisme sau alte surse, după caz. Înainte de solicitarea unor astfel de informații sau opinii, comisia informează părțile în litigiu, cărora li se oferă posibilitatea de a trimite observații. Orice informații obținute în conformitate cu prezentul alineat trebuie comunicate fiecărei părți la litigiu în timp util și fac obiectul observațiilor acestora. Astfel de observații trebuie transmise comisiei și celeilalte părți.

ARTICOLUL 321

Amicus Curiae

Persoanele fizice sau juridice interesate de chestiunea în cauză care își au reședința sau sunt stabilită pe teritoriile părților în litigiu sunt autorizate să transmită observații cu titlu de *amicus curiae* pentru a fi luate eventual în considerare de comisie în conformitate cu regulamentul de procedură.

ARTICOLUL 322

Norme și principii de interpretare

- (1) Comisiile interpretează dispozițiile menționate la articolul 309 în conformitate cu normele cutumiare de interpretare a dreptului internațional public, ținând seama de faptul că părțile trebuie să îndeplinească prezentul acord cu bună credință și să evite eludarea obligațiilor ce le revin.
- (2) Dacă o dispoziție din partea IV din prezentul acord este identică cu o dispoziție din Acordul OMC, comisia adoptă o interpretare conformă cu orice interpretare relevantă stabilită în hotărârile organismului de soluționare a litigiilor al OMC.
- (3) Hotărârile comisiei nu pot spori sau reduce drepturile și obligațiile prevăzute de dispozițiile menționate la articolul 309.

ARTICOLUL 323

Dispoziții comune privind hotărârile comisiei

- (1) Comisia depune toate eforturile pentru a lua orice decizie prin consens. Cu toate acestea, dacă nu se poate ajunge la o hotărâre prin consens, asupra chestiunii în cauză se hotărăște prin vot majoritar. Cu toate acestea, opiniile divergente ale membrilor comisiei nu se publică în niciun caz.
- (2) Orice hotărâre a comisiei este finală și obligatorie pentru părțile în litigiu și nu creează drepturi sau obligații persoanelor fizice sau juridice.
- (3) Decizia prezintă constatările de fapt și de drept ale comisiei, aplicabilitatea dispozițiilor relevante ale prezentului acord și justificarea pe care se bazează constatările și concluziile comisiei. Hotărârea include, de asemenea, o trimitere la eventualele cereri de determinare depuse de una sau ambele părți în litigiu, inclusiv astfel cum sunt incluse în mandatul comisiei. Părțile în litigiu pun hotărârea comisiei la dispoziția publicului. Dispozițiile prezentului alineat nu se aplică hotărârilor organizaționale.
- (4) Comisia nu divulgă în hotărârea sa informații confidențiale, însă poate formula concluzii care se bazează pe astfel de informații.

CAPITOLUL 4

DISPOZIȚII GENERALE

ARTICOLUL 324

Soluția satisfăcătoare pentru ambele părți

Părțile în litigiu pot ajunge în orice moment la o soluție satisfăcătoare pentru ambele părți în cazul unui litigiu în temeiul prezentului titlu. Părțile notifică Comitetul de asociere cu privire la o astfel de soluție. Procedura se încheie după notificarea soluției satisfăcătoare pentru ambele părți.

ARTICOLUL 325

Lista membrilor comisiei

(1) Consiliul de asociere stabilește, în cel mult șase luni⁵⁰ de la intrarea în vigoare a prezentului acord, o listă cu treizeci și șase de persoane care doresc și sunt în măsură să fie membri ai comisiei. Partea UE propune doisprezece persoane care să servească drept membri ai comisiei, iar fiecare republică din cadrul părții AC propune două persoane. Partea UE și republicile din cadrul părții AC selectează, de asemenea, doisprezece persoane care nu sunt resortisanți ai niciuneia dintre părți și care vor avea funcția de președinte al comisiei. Consiliul de asociere poate revizui și modifica lista în orice moment și se asigură că lista este menținută permanent la acest nivel în conformitate cu dispozițiile prezentului alineat.

(2) Membrii comisiei trebuie să aibă cunoștințe specializate sau experiență în drept, comerț internațional sau alte domenii referitoare la partea IV din prezentul acord sau în soluționarea litigiilor care decurg din acorduri comerciale internaționale, să fie independenți, să acționeze în calitate individuală și să nu fie afiliate și nici să nu urmeze instrucțiunile vreunei părți sau organizații și să respecte codul de conduită adoptat de Consiliul de asociere.

⁵⁰ Începând cu data intrării în vigoare a prezentului acord:

- (a) Părțile transmit Consiliului de asociere listele lor cu candidați în termen de șaptezeci și cinci de zile;
- (b) Consiliul de asociere aprobă sau respinge candidații de pe liste în termen de o sută douăzeci de zile;
- (c) Părțile transmit o listă cu candidați suplimentari pentru înlocuirea candidaților respinși în termen de o sută cincizeci de zile;
- (d) lista cu candidați se finalizează în termen de o sută optzeci de zile.

(3) Consiliul de asociere poate stabili liste suplimentare de cel mult cincisprezece persoane care dețin cunoștințe sectoriale în domenii specifice vizate de partea IV din prezentul acord. În cazul în care se recurge la procedura de selecție menționată la articolul 312, președintele Comitetului de asociere poate utiliza o listă sectorială cu acordul părților.

ARTICOLUL 326

Relația cu obligațiile OMC

- (1) Dacă o parte în litigiu solicită despăgubiri pentru o încălcare a unei obligații în temeiul Memorandumului de înțelegere privind regulile și procedurile de soluționare a litigiilor al OMC („DSU al OMC”), aceasta recurge la normele și procedurile relevante din acordul OMC.
- (2) Dacă o parte în litigiu solicită despăgubiri pentru o încălcare a unei obligații în temeiul părții IV din prezentul acord, aceasta recurge la normele și procedurile relevante din prezentul titlu.
- (3) Dacă o parte în litigiu solicită despăgubiri pentru o încălcare a unei obligații în temeiul părții IV din prezentul acord care implică în același timp o încălcare a acordurilor OMC, partea recurge la forul pe care și-l alege.

(4) Părțile în litigiu evită recurgerea la diferite foruri pentru litigii identice atunci când acestea se bazează pe aceleași acțiuni și măsuri.

(5) În cazul unor litigii care nu sunt identice dar care sunt în legătură cu aceeași măsură, părțile se abțin de la inițierea unor proceduri concomitente de soluționare a litigiilor.

(6) Dacă o parte în litigiu a inițiat proceduri de soluționare a litigiilor în temeiul DSU al OMC sau în temeiul prezentului titlu și ulterior solicită despăgubiri pentru o încălcare a unei obligații în fața celui de-al doilea for, pe baza unui litigiu identic cu un litigiu înaintat anterior celui alt for, partea respectivă nu poate înainta al doilea litigiu. În sensul prezentului titlu, termenul identic înseamnă un litigiu care se bazează pe aceleași acțiuni sau măsuri disputate. Un litigiu nu este considerat identic dacă, din motive procedurale sau juridice, forul ales inițial nu ajunge la nicio concluzie cu privire la acțiunea adusă în fața forului respectiv.

(7) În sensul alineatului precedent, o procedură de soluționare a litigiilor se consideră inițiată în temeiul DSU al OMC în cazul în care comisia este instituită în conformitate cu articolul 6 din DSU al OMC, și în temeiul prezentului titlu în cazul în care o parte a solicitat constituirea unei comisii în conformitate cu articolul 311 alineatul (1). Procedurile de soluționare a litigiilor în temeiul DSU al OMC se încheie atunci când organismul de soluționare a litigiilor adoptă raportul comisiei, sau raportul organului de apel, în conformitate cu articolul 16 și articolul 17 alineatul (14) din DSU al OMC. Procedurile de soluționare a litigiilor în temeiul prezentului titlu se încheie atunci când comisia notifică hotărârea sa cu privire la chestiunea în cauză părților și comitetului de asociere în conformitate cu articolul 313 alineatul (1).

(8) Orice chestiune referitoare la jurisdicția comisiilor instituite în conformitate cu prezentul titlu se înaintează în termen de zece zile de la constituirea comisiei și se soluționează printr-o hotărâre preliminară în termen de treizeci de zile de la constituirea comisiei. După a fost contestată jurisdicția unei comisii în conformitate cu prezentul articol, toate termenele stabilite în prezentul titlu și în regulamentul de procedură se suspendă până la notificarea hotărârii preliminare a comisiei.

(9) Nicio dispoziție din prezentul titlu nu împiedică o parte în litigiu să pună în aplicare suspendarea obligațiilor autorizate de organismul de soluționare a litigiilor al OMC. Acordul OMC nu trebuie invocat în scopul a împiedica o parte în litigiu să suspende obligații în temeiul prezentului titlu.

ARTICOLUL 327

Termene

(1) Toate termenele prevăzute în prezentul titlu și în regulamentul de procedură, inclusiv termenele în care comisiile trebuie să notifice hotărârile adoptate, sunt calculate în zile calendaristice, prima zi fiind cea următoare actului sau acțiunii la care se referă.

(2) Orice termen menționat în prezentul titlu și în regulamentul de procedură poate fi modificat prin acord reciproc al părților în litigiu.

(3) Comisia își poate suspenda activitatea în orice moment pentru o perioadă de cel mult doisprezece luni, la cererea părții reclamante și cu acordul părții pârâte. În acest caz, termenele se prelungesc în perioada în care procedura a fost suspendată. Dacă procedura comisiei a fost suspendată o perioadă de peste doisprezece luni, mandatul comisiei expiră, fără a aduce atingere dreptului părții reclamante de a solicita consultări și de a cere ulterior constituirea unei comisii cu privire la aceeași chestiune într-o etapă ulterioară. Prezentul alineat nu se aplică dacă suspendarea este rezultatul încercărilor cu bună credință de a se ajunge la o soluție satisfăcătoare pentru ambele părți în conformitate cu articolul 324.

ARTICOLUL 328

Adoptarea și modificarea regulamentului de procedură și a codului de conduită

- (1) Consiliul de asociere adoptă regulamentul de procedură și codul de conduită în cadrul primei sale reuniuni.
- (2) Comitetul de asociere poate modifica regulamentul de procedură și codul de conduită.

TITLUL XI

MECANISM DE MEDIERE PENTRU MĂSURI NETARIFARE

CAPITOLUL 1

DOMENIU DE APLICARE

ARTICOLUL 329

Domeniu de aplicare

- (1) Mecanismul de mediere se aplică măsurilor netarifare care afectează negativ comerțul dintre părți în temeiul părții IV din prezentul acord.
- (2) Mecanismul de mediere nu se aplică măsurilor sau altor chestiuni care decurg din:
 - (a) Titlul VIII privind Comerțul și dezvoltarea durabilă;
 - (b) Titlul IX privind Integrarea economică regională;

- (c) Procesele de integrare ale părții UE și ale republicilor din cadrul părții AC;
 - (d) Chestiuni pentru care procedurile de soluționare a litigiilor au fost excluse; și
 - (e) Dispoziții de natură instituțională din prezentul acord.
- (3) Prezentul titlu se aplică bilateral între partea UE, pe de o parte, și fiecare dintre republicile din cadrul părții AC, pe de altă parte.
- (4) Procedura de mediere este confidențială.

CAPITOLUL 2

PROCEDURA ÎN CADRUL MECANISMULUI DE MEDIERE

ARTICOLUL 330

Inițierea procedurii

- (1) O parte poate, în orice moment, să solicite în scris ca cealaltă parte să participe la procedura de mediere. Cererea include o descriere a chestiunii suficientă pentru prezentarea în mod clar a măsurii în cauză și a efectelor sale asupra comerțului.

(2) Partea destinatară a unei astfel de cereri ia în considerare în mod favorabil cererea și furnizează un răspuns în scris în termen de zece zile de la primire.

(3) Înainte de selectarea unui mediator în conformitate cu articolul 331, părțile la procedură caută cu bună credință să ajungă la un acord prin negocieri directe, pentru care dispun de un termen de douăzeci de zile.

ARTICOLUL 331

Selectarea mediatorului

(1) Părțile la procedură sunt încurajate să convină asupra unui mediator în termen de cincisprezece zile de la expirarea termenului menționat la articolul 330 alineatul (3), sau mai devreme dacă o parte notifică cealaltă parte faptul că un acord nu este posibil fără asistența unui mediator.

(2) În cazul în care părțile la procedură nu pot conveni cu privire la mediator în termenul stabilit, oricare dintre părți poate solicita numirea mediatorului prin tragere la sorți. În termen de cinci zile de la depunerea cererii, fiecare dintre părți stabilește o listă care conține cel puțin trei persoane care nu sunt resortisanți ai părții respective, îndeplinesc condițiile de la alineatul (4) și pot acționa în calitate de mediator. În termen de cinci zile de la depunerea listei, fiecare dintre părți selectează cel puțin un nume de pe lista celeilalte părți. Președintele Comitetului de asociere, sau persoana delegată de acesta, selectează apoi mediatorul prin tragere la sorți dintre numele selectate. Selectarea prin tragere la sorți se efectuează în termen de cincisprezece zile de la depunerea cererii de numire prin tragere la sorți, iar data, ora și locul se comunică prompt părților. Părțile pot, dacă doresc, să fie prezente în momentul selectării prin tragere la sorți.

(3) Dacă o parte la procedură nu stabilește lista sau nu selectează un nume de pe lista celeilalte părți, președintele sau delegatul acestuia selectează mediatorul prin tragere la sorți din lista părții care a îndeplinit cerințele de la alineatul (2).

(4) Mediatorul trebuie să fie un expert în ceea ce privește obiectul măsurii în cauză⁵¹. Mediatorul asistă părțile la procedură, în mod imparțial și transparent, la clarificarea măsurii în cauză și a efectelor posibile ale acesteia asupra comerțului, precum și la găsirea unei soluții convenite de comun acord.

⁵¹ De exemplu, în cazurile referitoare la standarde și la cerințe tehnice, mediatorul ar trebui să dețină cunoștințe cu privire la organismele internaționale de standardizare relevante.

(5) Dacă o parte la procedura consideră că mediatorul încalcă codul de conduită, poate fi solicitată înlăturarea acestuia și se selectează un nou mediator în conformitate cu alineatele (1) - (4).

ARTICOLUL 332

Regulamentul procedurii de mediere

(1) Părțile participă la procedura de mediere cu bună credință și caută să ajungă la o soluție satisfăcătoare pentru ambele părți.

(2) În termen de cincisprezece zile de la numirea mediatorului, partea care a lansat procedura de mediere prezintă mediatorului și celeilalte părți procedură, în scris, o descriere detaliată a problemei, în special a operării măsurii în cauză și a efectelor acesteia asupra comerțului. În termen de zece zile de la data primirii documentelor în cauză, cealaltă parte poate pune la dispoziție, în scris, observațiile sale cu privire la descrierea problemei. Fiecare dintre părți poate include în descrierea sa sau în observațiile sale orice informații pe care le consideră relevante.

(3) Mediatorul poate decide cu privire la modul cel mai adecvat de desfășurare a procedurii, în special când, cum și dacă vor fi consultate părțile la procedură, împreună sau în mod individual. De asemenea, mediatorul poate determina cazurile în care anumite informații nu au fost puse la dispoziție de către părți, sau cazurile în care astfel de informații nu se află în posesia părților, sau dacă circumstanțele necesită asistența sau consultarea unor experți relevanți, a unor agenții guvernamentale sau a altor persoane fizice sau juridice care dețin cunoștințe specializate cu privire la chestiunea în cauză. În cazul în care asistența sau consultarea unor experți relevanți, a unor agenții guvernamentale sau a altor persoane fizice sau juridice care dețin cunoștințe specializate cu privire la chestiunea în cauză implică informații confidențiale conform definiției de la articolul 336 din prezentul titlu, astfel de informații pot fi puse la dispoziție numai după informarea părților la procedură și cu condiția expresă ca astfel de informații să fie tratate în orice moment ca informații confidențiale.

(4) După colectarea informațiilor necesare, mediatorul poate pune la dispoziție o evaluare a chestiunii și a măsurii în cauză și poate propune o soluție care să fie luată în considerare de către părțile la procedură. Orice astfel de evaluare nu face referire la conformitatea măsurii în cauză cu prezentul regulament.

(5) Procedura are loc pe teritoriul părții căreia i-a fost adresată cererea sau, de comun acord, în orice alt loc sau prin orice alt mijloc.

(6) Pentru îndeplinirea sarcinilor sale, mediatorul poate utiliza orice mijloace de comunicare inclusiv, printre altele, telefon, transmisii prin fax, linkuri internet sau videoconferințe.

(7) Procedura se finalizează în mod normal în termen de șaizeci de zile de la data numirii mediatorului. În orice stadiu, părțile la procedură pot întrerupe procedura de comun acord.

CAPITOLUL 3

PUNERE ÎN APLICARE

ARTICOLUL 333

Punerea în aplicare a soluției convenite de comun acord

(1) Dacă părțile la procedură au convenit o soluție cu privire la obstacolele în calea comerțului cauzate de măsura care face obiectul procedurii, fiecare parte ia toate măsurile necesare pentru punerea în aplicare fără întârziere a soluției în cauză.

(2) Partea care pune în aplicare soluția informează în scris, cu regularitate, cealaltă parte și Comitetul de asociere cu privire la etapele sau măsurile întreprinse pentru punerea în aplicare a soluției convenite de comun acord. Obligația menționată încetează odată cu punerea în aplicare deplină și în mod adecvat a soluției convenite de comun acord.

CAPITOLUL 4

DISPOZIȚII GENERALE

ARTICOLUL 334

Relația cu titlul X privind Soluționarea litigiilor

- (1) Procedura care face obiectul prezentului mecanism de mediere este independentă de partea IV titlul X (Soluționarea litigiilor) din prezentul acord, iar scopul acesteia nu este de a servi ca bază pentru procedurile de soluționare a litigiilor din titlul respectiv sau din orice alt acord. Cererile de mediere și eventualele proceduri din cadrul mecanismului de mediere nu exclud recurgerea la titlul X.
- (2) Mecanismul de mediere nu aduce atingere drepturilor și obligațiilor părților în temeiul titlului X.

ARTICOLUL 335

Termene

Orice termen menționat în prezentul titlu poate fi modificat prin acordul reciproc al părților la procedură.

ARTICOLUL 336

Confidențialitatea informațiilor

- (1) O parte la procedură care trimite documente sau alte informații în cadrul procedurii de mediere pot desemna aceste documente sau informații, sau părți ale acestora, ca fiind confidențiale.
- (2) În cazul în care documentele sau informațiile, sau părți ale acestora, au fost desemnate ca fiind confidențiale de către o parte, cealaltă parte și mediatorul fie înapoiază, fie distrug astfel de documente în termen de cincisprezece zile de la încheierea procedurii de mediere.
- (3) În mod similar, dacă documentele sau informațiile, sau părți ale acestora, desemnate ca fiind confidențiale, au fost puse la dispoziția experților, agențiilor guvernamentale sau a altor persoane fizice sau juridice relevante care dețin cunoștințe specializate cu privire la chestiunea în cauză, astfel de documente sau informații trebuie înapoiate sau distruse în termen de cincisprezece zile de la încheierea asistenței sau consultărilor mediatorului.

ARTICOLUL 337

Costuri

- (1) Toate costurile procedurii de mediere sunt suportate de părțile la procedură în mod egal. Prin costuri se înțelege remunerația mediatorului, costurile acestuia pentru transport, cazare și masă, precum și toate costurile administrative generale ale procedurii de mediere, conform cererii de rambursare trimisă de mediator.
- (2) Mediatorul ține o evidență completă și detaliată a tuturor cheltuielilor relevante efectuate și trimite o cerere de rambursare părților la procedură, împreună cu documentele justificative.
- (3) Consiliul de asociere stabilește toate costurile eligibile, precum și remunerația și indemnizațiile care urmează să fie plătite mediatorului.

TITLUL XII

TRANSPARENȚĂ ȘI PROCEDURI ADMINISTRATIVE

ARTICOLUL 338

Cooperare și transparență sporită

Părțile convin să coopereze în foruri bilaterale și multilaterale relevante în vederea sporirii transparenței, inclusiv prin eliminarea dării de mită și a corupției în chestiunile care intră sub incidența părții IV din prezentul acord.

ARTICOLUL 339

Publicare

(1) Fiecare parte se asigură că măsurile sale de aplicabilitate generală, inclusiv actele cu putere de lege și normele administrative, hotărârile judecătorești, procedurile și hotărâri administrative cu privire la orice aspect legat de comerț reglementat de partea IV din prezentul acord se publică fără întârziere sau sunt ușor accesibile persoanelor interesate în așa fel încât persoanele interesate ale unei părți, precum și orice altă parte, să aibă posibilitatea de a le cunoaște. La cerere, fiecare parte oferă o explicație a obiectivului și a justificării pentru o astfel de măsură și stabilește un termen rezonabil între publicarea și intrarea în vigoare a unei astfel de măsuri, dacă circumstanțe juridice sau practice specifice nu prevăd altfel.

(2) Fiecare parte caută să ofere persoanelor interesate ale celeilalte părți oportunitatea de a trimite observații cu privire la orice propunere de act cu putere de lege, normă administrativă, procedură sau hotărâre administrativă cu aplicare generală și să țină cont de observațiile relevante primite.

(3) Măsurile cu aplicare generală menționate la alineatul (1) sunt considerate ca fiind ușor accesibile atunci când măsura a fost pusă la dispoziție prin notificarea adecvată a OMC sau când măsura a fost pusă la dispoziție pe un site internet oficial al părții în cauză, accesibil publicului în mod gratuit.

(4) Nicio dispoziție din partea IV din prezentul acord nu se interpretează ca instituind o obligație în sarcina vreunei părți de a furniza informații confidențiale a căror divulgare ar împiedica aplicarea legilor sau ar fi contrară interesului public sau ar aduce atingere intereselor comerciale legitime ale unor întreprinderi publice sau private.

ARTICOLUL 340

Puncte de contact și schimb de informații

- (1) În scopul facilitării comunicării și al garantării aplicării eficiente a prezentului acord, partea UE, partea AC⁵² și fiecare republică din cadrul părții AC desemnează un punct de contact înainte de data intrării în vigoare a prezentului acord⁵³. Desemnarea punctelor de contact nu aduce atingere desemnării specifice a autorităților competente, în temeiul dispozițiilor specifice din prezentul acord.
- (2) La solicitarea unei părți, punctul de contact al celeilalte părți indică biroul sau persoana oficială responsabilă pentru orice aspect legat de punerea în aplicare a părții IV din prezentul acord și oferă sprijinul necesar pentru facilitarea comunicării cu partea solicitantă.
- (3) La solicitarea unei părți și în măsura în care este posibil din punct de vedere juridic, fiecare parte relevantă furnizează informații și răspunde cu promptitudine la orice întrebare privind o măsură existentă sau propusă care ar putea afecta în mod substanțial partea IV din prezentul acord.

⁵² Punctul de contact desemnat de partea AC va fi utilizat pentru schimbul de informații cu privire la obligațiile sale colective în conformitate cu articolul 352 alineatul (2) din partea V (Dispoziții finale) a prezentului acord și va funcționa conform instrucțiunilor convenite de republicile din cadrul părții AC.

⁵³ În sensul obligației de a desemna un punct de contact de către partea AC, „data intrării în vigoare” înseamnă data la care prezentul acord intră în vigoare în toate republicile din cadrul părții AC, în conformitate cu articolul 353 alineatul (4).

ARTICOLUL 341

Proceduri administrative

Fiecare parte gestionează toate măsurile de aplicabilitate generală menționate la articolul 339 într-un mod coerent, imparțial și rezonabil. Mai precis, atunci când aceste măsuri se aplică la anumite persoane, mărfuri, servicii sau entități ale unei alte părți în cazuri specifice, fiecare parte:

- (a) caută să prezinte persoanelor direct afectate de o procedură un preaviz rezonabil atunci când se inițiază o procedură, inclusiv o descriere a naturii procedurii, o declarație a autorității judiciare în temeiul căreia se inițiază procedura, precum și o descriere generală a oricăror aspecte aflate în litigiu;
- (b) acordă acestor persoane interesate o oportunitate rezonabilă de a prezenta faptele și argumentele în favoarea pozițiilor lor înainte de orice acțiune administrativă definitivă, în măsura în care timpul, natura procedurilor și interesul public o permit; și
- (c) se asigură că procedurile sunt bazate pe legislație.

ARTICOLUL 342

Reexaminare și recurs

- (1) Fiecare parte stabilește sau menține instanțe sau proceduri judiciare, cvasijudiciare sau administrative în scopul de a asigura o reexaminare promptă și, dacă este cazul, corectarea acțiunii administrative definitive care afectează aspecte legate de comerț reglementate de partea IV din prezentul acord. Aceste instanțe sau proceduri sunt independente de biroul sau autoritatea responsabilă cu aplicarea dispozițiilor administrative, iar cei răspunzători pentru acestea sunt imparțiali și nu au niciun interes substanțial în ceea ce privește soluționarea aspectului.
- (2) Fiecare parte se asigură că, în cadrul acestor instanțe sau proceduri, părțile la procedură dispun de dreptul la:
 - (a) o oportunitate rezonabilă de a-și sprijini sau apăra pozițiile respective; și
 - (b) o decizie bazată pe probe și pe depunerea dosarului sau, dacă legislația lor prevede acest lucru, pe dosarul constituit de autoritatea administrativă;
- (3) Sub rezerva unui recurs sau a unei reexaminări ulterioare în conformitate cu legislația lor respectivă, fiecare parte se asigură că o astfel de decizie este pusă în aplicare de organismul sau de autoritatea competentă și reglementează practica acestora cu privire la acțiunea administrativă în cauză.

ARTICOLUL 343

Norme specifice

Dispozițiile prezentului titlu nu aduc atingere niciunei norme specifice stabilite în alte dispoziții din prezentul acord.

ARTICOLUL 344

Transparența subvențiilor

(1) În sensul prezentului acord, o subvenție este o măsură legată de comerțul cu mărfuri, care îndeplinește condițiile prevăzute la articolul 1.1 din Acordul SMC și este specifică în sensul articolului 2 din respectivul acord. Prezenta dispoziție cuprinde subvențiile definite în Acordul privind agricultura.

(2) Fiecare parte asigură transparența în domeniul subvențiilor legate de comerțul cu mărfuri. Începând cu intrarea în vigoare a prezentului acord, fiecare parte prezintă celeilalte părți un raport la fiecare doi ani cu privire la temeiul juridic, forma, valoarea sau bugetul și, dacă este posibil, beneficiarul subvențiilor acordate de guvernul său sau de orice organism public. Acest raport se consideră că a fost prezentat dacă informațiile relevante sunt puse la dispoziție de către părți sau în numele acestora pe un site internet accesibil publicului. În cadrul schimbului de informații, părțile iau în considerare cerințele secretului profesional și comercial.

- (3) La solicitarea uneia dintre părți, părțile pot face schimb de informații cu privire la chestiuni legate de natura subvențiilor din domeniul serviciilor.
- (4) Comitetul de asociere evaluează periodic progresele înregistrate de fiecare parte în punerea în aplicare a prezentului articol.
- (5) Dispozițiile prezentului articol nu aduc atingere drepturilor părților de a aplica măsuri comerciale sau de a recurge la soluționarea litigiilor sau la altă acțiune corespunzătoare împotriva unei subvenții acordate de cealaltă parte în conformitate cu dispozițiile relevante ale OMC.
- (6) Părțile nu pot recurge la procedurile de soluționare a litigiilor din partea IV titlul X (Soluționarea litigiilor) din prezentul acord pentru chestiuni care fac obiectul prezentului articol.

TITLUL XIII

SARCINI SPECIFICE ÎN MATERIE DE COMERȚ ALE ORGANISMELOR INSTITUITE ÎN TEMEIUL PREZENTULUI ACORD

ARTICOLUL 345

Sarcini specifice ale Consiliului de asociere

- (1) Atunci când Consiliul de asociere îndeplinește oricare din sarcinile care îi sunt atribuite în partea IV din prezentul acord, acesta este alcătuit, la nivel ministerial, din reprezentanți ai părții UE, pe de o parte, și din miniștrii fiecărei republici din cadrul părții AC cu responsabilități în chestiuni legate de comerț, pe de altă parte, în conformitate cu cadrele legislative respective ale părților, sau din delegații acestora.
- (2) Consiliul de asociere poate, atunci când este vorba de chestiuni legate de comerț:
 - (a) să modifice, pentru realizarea obiectivelor părții IV din prezentul acord:
 - (i) lista cu mărfurile enumerate în anexa I (Eliminarea taxelor vamale), cu scopul de a include unul sau mai multe produse în listele tarifare de reducere a tarifelor;

- (ii) listele tarifare atașate la anexa I (Eliminarea taxelor vamale) cu scopul de a accelera eliminarea tarifelor;
 - (iii) apendicele 1, apendicele 2 și apendicele 3 la anexa I (Eliminarea taxelor vamale);
 - (iv) apendicele 1, 2, 2A, 3, 4, 5 și 6 la anexa II (Privind definiția conceptului de „produse originare” și metodele de cooperare administrativă);
 - (v) anexa XVI (Achiziții publice);
 - (vi) anexa XVIII (Indicații geografice protejate);
 - (vii) anexa XIX [Lista cu produsele menționate la articolul 306 alineatul (4)];
 - (viii) anexa XXI (Subcomitete);
- (b) să emită interpretări ale dispozițiilor din partea IV din prezentul acord; și
- (c) să acționeze, în exercitarea funcțiilor sale, în orice alt mod convenit între părți.

(3) Fiecare parte pune în aplicare, în conformitate cu procedurile sale juridice aplicabile, orice modificare menționată la alineatul (2) litera (a) într-un termen convenit de părți⁵⁴.

ARTICOLUL 346

Sarcini specifice ale Comitetului de asociere

(1) Atunci când Comitetul de asociere îndeplinește oricare din sarcinile care îi sunt atribuite în partea IV din prezentul acord, acesta este alcătuit din reprezentanți ai Comisiei Europene, pe de o parte, și din reprezentanți ai fiecărei republici din partea AC, pe de altă parte, la nivel de înalți funcționari cu responsabilități în chestiuni legate de comerț, sau din delegații acestora.

(2) Atunci când tratează chestiuni legate de comerț, Comitetul de asociere deține în special următoarele funcții:

(a) asistă Consiliul de asociere în îndeplinirea funcțiilor sale referitoare la chestiuni legate de comerț;

⁵⁴ Punerea în aplicare a modificărilor aprobate de Consiliul de asociere:

1. Pentru Costa Rica, deciziile Consiliului de asociere conform articolului 345 alineatul (2) litera (a) vor fi echivalente cu instrumentul menționat la articolul 121.4 al treilea paragraf (*Protocolo de Menor Rango*) din *Constitución Política de la República de Costa Rica*.
2. Pentru Honduras, deciziile Consiliului de asociere conform articolului 345 alineatul (2) litera (a) vor fi echivalente cu instrumentul menționat la articolul 21 din *Constitución de la República de Honduras*.

- (b) este responsabil de punerea în aplicare și executarea corespunzătoare a dispozițiilor din partea IV din prezentul acord. În acest sens, fără a aduce atingere drepturilor stabilite în titlul X (Soluționarea litigiilor) și în titlul XI (Mecanismul de mediere pentru măsuri netarifare) din partea IV din prezentul acord, oricare dintre părți poate prezenta în vederea discutării în cadrul Comitetului de asociere orice aspect referitor la aplicarea sau interpretarea părții IV din prezentul acord;
 - (c) să supravegheze elaborarea ulterioară a dispozițiilor părții IV din prezentul acord în funcție de necesități și să evalueze rezultatele obținute din aplicarea sa;
 - (d) să caute modalități adecvate de prevenire și soluționare a problemelor care ar putea să survină în domeniile reglementate de partea IV din prezentul acord; și
 - (e) să aprobe regulamentele de procedură ale tuturor subcomitetelor din partea IV din prezentul acord și să supravegheze activitatea acestora.
- (3) La îndeplinirea sarcinilor sale în temeiul alineatului (2), Comitetul de asociere poate:
- (a) să instituie subcomitete suplimentare din cele stabilite în partea IV din prezentul acord, alcătuite din reprezentanți ai Comisiei Europene și ai fiecărei republici din partea AC, și să le atribuie acestora responsabilități care țin de competența sa. Acesta poate decide, de asemenea, modificarea funcțiilor atribuite subcomitetelor pe care le instituie, precum și dizolvarea acestora;

- (b) să recomande Consiliului de asociere adoptarea deciziilor în conformitate cu obiectivele specifice din partea IV din prezentul acord; și
- (c) să acționeze, în exercitarea funcțiilor sale, în orice alt mod convenit între părți sau conform instrucțiunilor Consiliului de asociere.

ARTICOLUL 347

Coordonatorii părții IV din prezentul acord

- (1) Comisia Europeană și fiecare dintre republicile din cadrul părții AC desemnează un coordonator pentru partea IV din prezentul acord, în termen de șaizeci de zile de la intrarea în vigoare a acordului.
- (2) Coordonatorii colaborează în vederea elaborării de agende și a altor pregătiri necesare pentru reuniunile Consiliului de asociere și a Comitetului de asociere în conformitate cu dispozițiile de mai sus și monitorizează deciziile acestor organisme, după caz.

ARTICOLUL 348

Subcomitete

- (1) Fără a aduce atingere dispozițiilor de la articolul 8 din partea I titlul II (Cadrul instituțional) din prezentul acord, prezentul articol se aplică tuturor subcomitetelor instituite la partea IV din prezentul acord.
- (2) Subcomitetele sunt alcătuite din reprezentanți ai Comisiei Europene, pe de o parte, și din reprezentanți ai fiecărei republici din partea AC, pe de altă parte.
- (3) Subcomitetele se reunesc o dată pe an sau la solicitarea oricărei părți sau a Comitetului de asociere, la un nivel adecvat. În cazul reuniunilor față în față, acestea au loc alternativ la Bruxelles sau în America Centrală. Reuniunile pot avea loc, de asemenea, prin orice mijloace tehnice aflate la dispoziția părților.
- (4) Subcomitetul este prezidat alternativ de un reprezentant al părții UE, pe de o parte, și de un reprezentant al unei republici din cadrul părții AC, pe de altă parte, pe o perioadă de un an.

TITLUL XIV

DEROGĂRI

ARTICOLUL 349

Balanța de plăți

- (1) În cazul în care oricare dintre părți se confruntă cu dificultăți grave privind balanța de plăți sau situația finanțelor externe, sau este amenințată de producerea acestora, aceasta poate adopta sau menține măsuri restrictive cu privire la comerțul cu mărfuri, servicii și cu privire la plățile curente.
- (2) Părțile caută să evite aplicarea măsurilor restrictive menționate la alineatul (1).
- (3) Orice măsură restrictivă adoptată sau menținută în temeiul prezentului articol este nediscriminatorie, temporară și nu depășește ceea ce este necesar pentru a corecta balanța de plăți și situația finanțelor externe. Măsurile sunt conforme cu condițiile relevante stabilite în acordurile OMC și cu Statutul Fondului Monetar Internațional, dacă este cazul.

(4) Orice parte care menține sau care adoptă măsuri restrictive sau modificări ale acestora le notifică prompt celeilalte părți și prezintă, cât mai curând posibil, un calendar de eliminare a acestora.

(5) Dacă o parte consideră că măsura restrictivă adoptată sau menținută afectează relația comercială bilaterală, aceasta poate solicita consultări celeilalte părți, care trebuie să aibă loc cu promptitudine în cadrul Comitetului de asociere. În cadrul acestor consultări se evaluează situația balanței de plăți a părții în cauză și restricțiile adoptate sau menținute în temeiul prezentului articol, luând în considerare, printre altele, factori precum:

- (a) natura și amploarea dificultăților privind balanța de plăți și situația financiară externă;
- (b) mediul economic și comercial extern; sau
- (c) măsuri corective alternative care pot fi disponibile.

Consultările examinează conformitatea oricăror măsuri restrictive cu alineatele (3) și (4). Toate constatările de fapt, de ordin statistic sau de altă natură, prezentate de Fondul Monetar Internațional referitoare la schimburi valutare, rezerve monetare și balanța de plăți sunt acceptate ca atare, iar concluziile se bazează pe evaluarea de către Fondul Monetar Internațional a balanței de plăți și a situației financiare externe a părții în cauză.

ARTICOLUL 350

Fiscalitate

- (1) Nicio dispoziție din partea IV din prezentul acord sau a aranjamentelor adoptate în temeiul prezentului acord nu se interpretează astfel încât să împiedice părțile să facă distincție, pentru aplicarea dispozițiilor relevante din legislația lor fiscală, între contribuabilii care nu se află într-o situație identică, în special în ceea ce privește locul lor de reședință sau locul în care este investit capitalul lor.
- (2) Nicio dispoziție din partea IV din prezentul acord sau a aranjamentelor adoptate în temeiul părții IV nu se interpretează ca împiedicând adoptarea sau executarea vreunei măsuri destinate să prevină eludarea sau evaziunea fiscală conform dispozițiilor fiscale ale acordurilor privind evitarea dublei impozitări sau a altor aranjamente fiscale sau a legislației fiscale naționale.
- (3) Nicio dispoziție din partea IV din prezentul acord nu aduce atingere drepturilor și obligațiilor părților prevăzute în orice acorduri fiscale. În cazul existenței oricărei neconcordanțe între partea IV din prezentul acord și orice astfel de acord, acesta din urmă prevalează în ceea ce privește neconcordanța.

ARTICOLUL 351

Preferința regională

- (1) Nicio dispoziție din partea IV din prezentul acord nu obligă o parte să extindă la nivelul celeilalte părți orice tratament mai favorabil aplicat pe plan intern în cadrul fiecăreia dintre părți, ca element al procesului său respectiv de integrare economică regională.

- (2) Nicio dispoziție din partea IV din prezentul acord nu împiedică menținerea, modificarea sau stabilirea de uniuni vamale, zone de liber schimb sau alte acorduri între părți sau între părți și țări sau regiuni terțe.

PARTEA V

DISPOZIȚII FINALE

ARTICOLUL 352

Definirea părților

- (1) Părțile la prezentul acord sunt Republicile Costa Rica, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua și Panama, denumite „republicile din cadrul părții AC”, pe de o parte, și Uniunea Europeană sau statele membre ale Uniunii Europene sau Uniunea Europeană și statele sale membre, în cadrul domeniilor lor de competență respective, denumite „Partea UE”, pe de altă parte.
- (2) În sensul prezentului acord, termenul „parte” se referă la fiecare republică din cadrul părții AC, fără a aduce atingere obligației de a acționa colectiv în temeiul dispozițiilor prevăzute la alineatul (3), sau, respectiv, la partea UE.
- (3) În sensul prezentului acord, republicile din cadrul părții AC convin și își iau angajamentul să acționeze colectiv cu privire la următoarele dispoziții:
- (a) la procesul decizional prin intermediul organismelor menționate în partea I titlul II (Cadru instituțional) din prezentul acord;

- (b) la punerea în aplicare a obligațiilor prevăzute în partea IV titlul IX (Integrare economică regională) din prezentul acord;
- (c) la punerea în aplicare a obligațiilor de înființare a unui Regulament privind concurența din America Centrală și o autoritate în domeniul concurenței, în conformitate cu articolul 277 și articolul 279 alineatul (2) din partea IV titlul VII (Comerț și concurență) din prezentul acord; și
- (d) la punerea în aplicare a obligației de înființarea a unui punct unic de acces la nivel regional, în conformitate cu articolul 212 alineatul (2) din partea IV titlul V (Achiziții publice) din prezentul acord.

Atunci când acționează colectiv în conformitate cu prezentul alineat, republicile din cadrul părții AC sunt menționate ca „Partea AC”.

- (4) Pentru orice alte dispoziții din prezentul acord, republicile din cadrul părții AC își asumă obligații și acționează în mod individual.
- (5) Fără a aduce atingere dispozițiilor de la alineatul (3) și în conformitate cu evoluția în continuare a integrării regionale din America Centrală, republicile din cadrul părții AC se angajează să caute să mărească progresiv domeniile de aplicare în care acestea vor acționa colectiv și să notifice partea UE cu privire la aceasta. Consiliul de asociere adoptă o decizie prin care indică în mod precis domeniile de aplicare respective.

ARTICOLUL 353

Intrarea în vigoare

- (1) Prezentul acord se aprobă de către părți în conformitate cu propriile proceduri judiciare interne.
- (2) Prezentul acord intră în vigoare în prima zi a lunii următoare datei la care părțile își notifică reciproc îndeplinirea procedurilor judiciare interne menționate la alineatul (1).
- (3) Notificările se trimit, în cazul părții UE, Secretarului General al Consiliului Uniunii Europene și, în cazul republicilor din cadrul părții AC, *Secretaría General del Sistema de la Integración Centroamericana (SG-SICA)*, care devin depozitarii prezentului acord.
- (4) Fără a aduce atingere alineatului (2), partea IV din prezentul acord poate fi aplicată de Uniunea Europeană și de fiecare din republicile din cadrul părții AC începând cu prima zi a lunii următoare datei la care acestea și-au notificat reciproc îndeplinirea procedurilor judiciare interne necesare acestui scop. În acest caz, organismele instituționale necesare pentru funcționarea prezentului acord își exercită funcțiile.

(5) Înainte de data intrării în vigoare astfel cum se prevede la alineatul (2), sau înainte de data aplicării prezentului acord, dacă acesta se aplică în conformitate cu alineatul (4), fiecare parte trebuie să fi îndeplinit cerințele stabilite la articolul 244 și articolul 245 alineatul (1) literele (a) și (b) din partea IV titlul VI (Proprietatea intelectuală) din prezentul acord. Dacă o republică din cadrul părții AC nu a îndeplinit aceste cerințe, prezentul acord nu intră în vigoare în conformitate cu alineatul (2) și nu se aplică în conformitate cu alineatul (4) între partea UE și republica neconformă în cauză din cadrul părții AC, până la îndeplinirea cerințelor respective.

(6) În cazul în care o dispoziție a prezentului acord se aplică în conformitate cu alineatul (4), orice trimitere din această dispoziție la data de intrare în vigoare a prezentului acord se înțelege ca desemnând data de la care părțile convin să aplice dispoziția respectivă în conformitate cu alineatul (4).

(7) Părțile pentru care partea IV din prezentul acord a intrat în vigoare în conformitate cu alineatele (2) sau (4) din prezentul articol pot, de asemenea, să utilizeze materiale originare din republicile din cadrul părții AC pentru care prezentul acord nu este în vigoare.

8. De la data intrării sale în vigoare în conformitate cu alineatul (2), prezentul acord înlocuiește Acordurile de dialog politic și de cooperare în vigoare între republicile din cadrul părții AC și partea UE.

ARTICOLUL 354

Durata

- (1) Presentul acord are o durată și o valabilitate nedeterminată.
- (2) Orice parte trebuie să notifice în scris depozitarul respectiv cu privire la intenția sa de denunțare a prezentului acord.
- (3) În cazul denunțării de către oricare dintre părți, celelalte părți examinează în cadrul Comitetului de asociere efectul unei astfel de denunțări asupra prezentului acord. Comitetul de asociere decide asupra oricăror ajustări necesare sau măsuri de tranziție.
- (4) Denunțarea produce efecte la șase luni de la data notificării depozitarului respectiv.

ARTICOLUL 355

Îndeplinirea obligațiilor

- (1) Părțile adoptă orice măsuri generale sau specifice necesare în vederea îndeplinirii obligațiilor care le revin în temeiul prezentului acord și se asigură că respectă obiectivele prevăzute în prezentul acord.

(2) Dacă o parte consideră că o altă parte nu și-a îndeplinit o obligație în conformitate cu prezentul acord, aceasta poate recurge la măsuri adecvate. Înainte de a recurge la astfel de măsuri, cu excepția cazurilor de urgență specială, partea respectivă prezintă Consiliului de asociere în termen de treizeci de zile toate informațiile relevante necesare unei examinări amănunțite a situației, în vederea găsirii unei soluții acceptabile pentru părți. La selectarea măsurilor care urmează să fie adoptate, se va acorda prioritate măsurilor care prejudiciază în cea mai mică măsură aplicarea prezentului acord. Aceste măsuri se notifică de îndată comitetului de asociere și fac obiectul consultărilor în cadrul acestuia, în cazul în care cealaltă parte solicită acest lucru.

(3) Dacă părțile convin faptul că termenul de „cazuri de urgență specială” de la alineatul (2) înseamnă un caz de încălcare materială a prezentului acord de una dintre părți. De asemenea, părțile convin faptul că termenul „măsuri adecvate” menționat la alineatul (2) înseamnă măsuri luate în conformitate cu dreptul internațional. Se înțelege că suspendarea este o măsură de ultimă instanță.

(4) O încălcare materială a prezentului acord constă în:

- (a) repudierea prezentului acord care nu este sancționată de normele generale de drept internațional;
- (b) încălcarea elementelor esențiale ale prezentului acord.

(5) Dacă o parte a recurs la o măsură într-un caz de urgență specială, cealaltă parte poate solicita convocarea de urgență a unei reuniuni a părților în termen de cincisprezece zile.

(6) Fără a aduce atingere alineatului (2), dacă o parte consideră că altă parte nu a îndeplinit una sau mai multe obligații în temeiul părții IV din prezentul acord, aceasta recurge exclusiv la, și respectă, procedurile de soluționare a litigiilor stabilite în partea IV titlul X (Soluționarea litigiilor) și la mecanismul de mediere stabilit în partea IV titlul XI (Mecanismul de mediere pentru măsuri netarifare) din prezentul acord sau la alte mecanisme alternative prevăzute pentru obligații specifice în partea IV din prezentul acord.

ARTICOLUL 356

Drepturi și obligații în temeiul prezentului acord

Nicio dispoziție din prezentul acord nu se interpretează ca o dispoziție care conferă drepturi sau impune obligații persoanelor, altele decât acele drepturi sau obligații create de către prezentul acord, și nici ca o obligație a unei părți de a permite ca prezentul acord să fie invocat direct în sistemele sale juridice interne, cu excepția unor dispoziții contrare din legislația internă a părții respective.

ARTICOLUL 357

Derogări

- (1) Nicio dispoziție a prezentului acord nu se interpretează în sensul:
 - (a) de a obliga orice parte să furnizeze sau să ofere acces la orice informație a cărei divulgare o consideră contrară intereselor sale esențiale în domeniul securității; sau
 - (b) de a împiedica orice parte să ia orice măsuri pe care le consideră necesare pentru protecția intereselor sale esențiale în domeniul securității:
 - (i) cu privire la materialele fisionabile și fuzionabile sau materialele din care sunt obținute acestea;
 - (ii) cu privire la activitățile economice desfășurate în mod direct sau indirect în scopul aprovizionării unei unități militare;
 - (iii) în legătură cu producția sau comerțul cu arme, muniții și materiale de război;
 - (iv) în ceea ce privește achizițiile publice indispensabile pentru securitatea națională sau pentru apărarea națională;
 - (v) adoptate pe timp de război sau în alte situații de urgență în relațiile internaționale;

- (c) de a împiedica orice parte să întreprindă vreo acțiune în scopul de a îndeplini obligațiile pe care le-a acceptat pentru menținerea păcii și a securității internaționale; sau
 - (d) de a împiedica orice parte să decidă în mod independent cu privire la prioritățile bugetare sau de a solicita oricărei părți să mărească resursele bugetare pentru punerea în aplicare a obligațiilor și angajamentelor din prezentul acord.
- (2) Consiliul de asociere este informat într-o măsură cât mai completă cu privire la măsurile luate în temeiul alineatului (1) literele (a) și (b) și cu privire la încetarea acestora.

ARTICOLUL 358

Evoluții viitoare

- (1) Părțile pot conveni să extindă și să completeze prezentul acord prin modificarea acestuia sau prin încheierea unor acorduri privind sectoare sau activități specifice, inclusiv ca urmare a experienței acumulate la punerea în aplicare a prezentului acord.
- (2) De asemenea, părțile pot conveni cu privire la orice altă modificare a prezentului acord.
- (3) Toate modificările și acordurile menționate mai sus se aprobă în conformitate cu procedurile legale interne ale fiecărei părți.

ARTICOLUL 359

Aderarea de noi membri

- (1) Comitetul de asociere trebuie informat cu privire la orice cerere de aderare la Uniunea Europeană a unui stat terț și cu privire la orice cerere a unui stat terț de aderare la procesele de integrare politică și economică din America Centrală.
- (2) Pe parcursul negocierilor dintre UE și statul solicitant, partea UE furnizează părții AC orice informație relevantă, iar partea AC transmite la rândul ei părții UE punctele sale de vedere (după caz), pentru ca acestea să poată fi luate pe deplin în considerare. Partea UE notifică partea AC cu privire la orice aderare la Uniunea Europeană.
- (3) De asemenea, pe parcursul negocierilor dintre partea AC și statul care solicită aderarea la procesele de integrare politică și economică din America Centrală, partea AC furnizează părții UE orice informație relevantă, iar partea UE transmite la rândul ei părții AC punctele sale de vedere (după caz), pentru ca acestea să poată fi luate pe deplin în considerare. Partea AC notifică partea UE cu privire la orice aderare la procesele de integrare politică și economică din America Centrală.
- (4) Părțile examinează în cadrul Comitetului de asociere efectul unei astfel de aderări asupra prezentului acord. Comitetul de asociere decide asupra oricăror ajustări necesare sau măsuri de tranziție care se aprobă în conformitate cu procedurile judiciare interne ale fiecărei părți.

- (5) Dacă actul de aderare la procesele de integrare politică și economică din America Centrală nu prevede o aderare automată la prezentul acord, statul în cauză aderă prin depunerea unui act de aderare la organismele depozitare respective ale părților.
- (6) Instrumentul de aderare se depune la depozitari.

ARTICOLUL 360

Aplicare teritorială

- (1) Pentru partea UE, prezentul acord se aplică teritoriilor în care se aplică Tratatul privind Uniunea Europeană și Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, în condițiile stabilite de respectivele tratate.
- (2) Fără a se aduce atingere alineatului (1), în măsura în care teritoriul vamal al Uniunii Europene include zone care nu sunt cuprinse în definiția teritorială precedentă, prezentul acord se aplică, de asemenea, teritoriului vamal al Uniunii Europene.
- (3) Pentru America Centrală, prezentul acord se aplică teritoriilor republicilor din cadrul părții AC, în conformitate cu legislația națională respectivă și cu dreptul internațional.

ARTICOLUL 361

Rezerve și declarații interpretative

Prezentul acord nu permite rezerve sau declarații interpretative unilaterale.

ARTICOLUL 362

Anexe, appendice, protocoale și note, note de subsol și declarații comune

Anexele, appendicele, protocoalele și notele, notele de subsol și declarațiile comune la prezentul acord fac parte integrantă din acesta.

ARTICOLUL 363

Texte autentice

Prezentul acord se întocmește în dublu exemplar în limbile bulgară, cehă, daneză, engleză, estonă, finlandeză, franceză, germană, greacă, italiană, letonă, lituaniană, maghiară, malteză, olandeză, poloneză, portugheză, română, slovacă, slovenă, spaniolă și suedeză, fiecare dintre aceste texte fiind autentic în egală măsură.

DREPT PENTRU CARE, subsemnații, autorizați în mod corespunzător, semnează prezentul acord.

ÎNCHEIAT în dublu exemplar la [...], în [...] ale lunii [...] 2012.